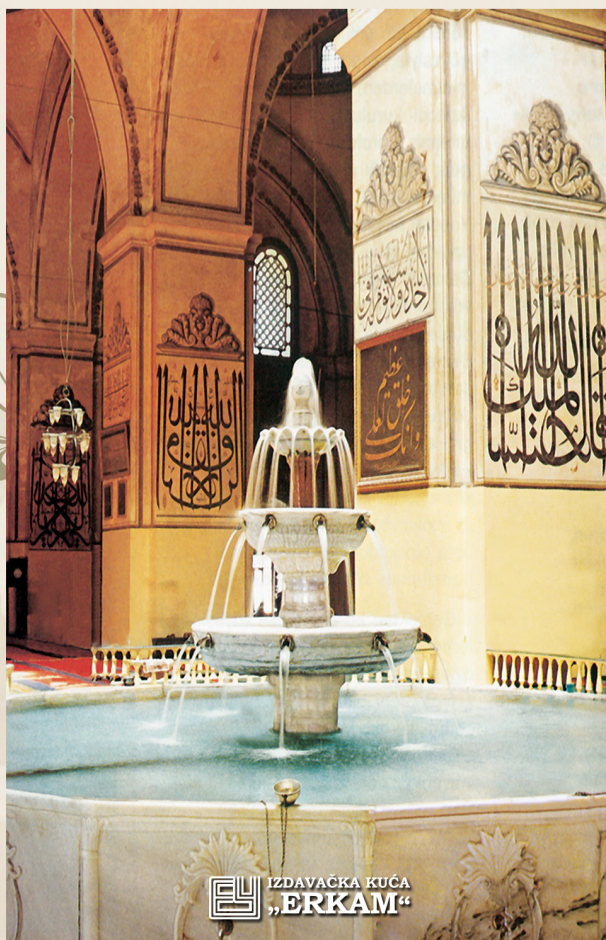

Civilizacija 2

utemeljena na vrlinama

Osman Nûrî TOPBAŞ

IZDAVAČKA KUĆA
„ERKAM“

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

© Izdavačka kuća „Erkam“ - Istanbul: 2022/1443

Civilizacija 2 *utemeljena na vrlinama*

Osman Nûri TOPBAŞ

Naslov originala: Asr-ı Saadet'ten Günümüze
Faziletler Medeniyeti - 1 (2. Bölüm)

Autor: Osman Nûri Topbaş

Prijevod: Abdulaziz Rizvić
Edin Dedić - „Odgoj duše i čišćenje srca“

Stručni konsultant: Prof. Dr. Safvet Halilović
Doc. Dr. Mensur Valjevac

Lektor i Korektor: Prof. Hanka Behlulović

Tehničko uređenje: M. Akif Günay

Korice i dizajn: Rasim Şakiroğlu

Štampa (matba) : Erkam Printhouse

ISBN : 978-625-440-416-0

Autorsko pravo : İkitelli Organize Sanayi Bölgesi Mah.
Atatürk Bulvarı, Haseyad 1. Kısım
No: 60/3-C Başakşehir, İstanbul, Turkey

Tel : (90-212) 671-0700 pbx

Fax : (90-212) 671-0748

E-mail : info@islamicpublishing.org

Web site : www.islamicpublishing.org

Language : Bosnian

Civilizacija 2 *utemeljena na vrlinama*

(LIČNOST I DUHOVNE VRIJEDNOSTI)

Osman Nūrī TOPBAŠ

Drugi dio

„Uspjet će onaj koji je (dušu) očisti!“
(El-E'alā, 14)

*Ličnost i
duhovne vrijednosti*

1. Ljubav

Ljubav (muhabbet) je okus, slast, zadovoljstvo i radost našega života. Tijesto postojanja je zãmiješeno s majom ljubavi. Sposobnost da volimo je jedna od najvećih blagodati koje je uzvišeni Gospodar darovao Svojim robovima, stoga je jako važno da znamo kako i koga trebamo voljeti. Nažalost, većina ljudi blagodat ljubavi potroši u prolaznim željama i niskim strastima duše, tako da njihova srca ne osjećaju ljubav prema svome Gospodaru. Postavlja se pitanje: kakva je korist od srca koje je postalo toliko tvrdo da ne osjeća ljubav prema svome Stvoritelju?

O onima koji kapital ljubavi potroše na prolazne i varljive stvari, Mevlânâ Dželaluddîn Rûmî navodi sljedeći primjer:

„Oni koji svoje srce predaju ovome svijetu nalikuju onome koji lovi sjenku. Kako sjenka može biti njegova lovina i njegov imetak? Maloumni lovac je od ptičije sjenke pomislio da je ptica, pa je i ptica na grani postala zbunjena njegovom glupošću.“

Zaboraviti konačni cilj životnog puta - povratak uzvišenom Allahu, a zatim se predati prolaznim ljubavima, kao što su: ljubav prema bogatstvu, vlasti, položaju, porodici, djeci i sl., zapravo znači upropastiti svoju duhovnost i uništiti duhovni život. Ukazujući na tu istinu, pjesnik kaže:

*Iz srca odstrani sve mimo Hakka,
da bi se On pojavio u njemu,
jer, sultan ne ulazi u dvorac
dok se on ne uredi za njega!*

Medžnunova pobjeda je velika zbog toga što ga ljubav prema Lejli nije odvrtila od ljubavi prema uzvišenom Gospodaru i putu koji vodi Njemu. Na trnovitom putu koji vodi Allahovoj ljubavi i zadovoljstvu postoje mnoge prepreke koje simboliziraju Lejlu, tako je neke prepreke bogatstvo, a neke položaj. Sve te ljubavi ne smiju biti prepreke, nego sredstva pomoću kojih se postiže istinska ljubav prema Allahu uzvišenom.

a) Ljubav prema Allahu

Čovjek, od ljubavi koju osjeća prema nečemu, postiže vrijednost srazmjerno veličini voljenog. Iz tog razloga njegovo srce doživljava potpunu ljubav samo ako je usmjeri prema uzvišenom Stvoritelju, jer je On jedini dostojan istinske ljubavi, s obzirom na to da je On ishodište svih ljubavi.

On sve stvara i svakom živom biću daje opskrbu, pazi ga i prati. Samo On posjeduje potpunu savršenost i apsolutnu moć. On Uzvišeni voli Svoje robove. Adema je u džennetu stvorio, darovao mu najljepši lik i odlikovao ga nad drugim stvorenjima. Također, Njegova želja i htijenje je da Njegovi robovi uđu u džennet, ali Mu trebaju uzvratiti oni na Njegovu ljubav¹.

On je Svojim robovima olakšao puteve stjecanja Njegovog zadovoljstva i ljubavi.

On je apsolutni vladar i dunjaluka i ahireta.

Čovjek će na kraju doći pred svoga Gospodara i uvidjeti da, osim Njega nema drugog zaštitnika, niti pomagača. Divan li je On gospodar, divan li je zaštitnik i divan li je pomagač!

Pored svih blagodati koje nam je darovao, On nas je učinio ummetom Njegovog miljenika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i sljedbenicima Njegove knjige, Kur'ana časnog. Naša zahvalnost na tome je beskrajna.

Dakle, ljubav prema uzvišenom Allahu je sastavni dio našeg robovanja Njemu.

1. Vidi: El-Maide, 54. Ovdje autor aludira na ajet u kojem uzvišeni Allah kaže: „O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne - pa, Allah će, sigurno, mjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole...“

Nema sumnje da se ova ljubav (muhabbet) kod Allahovih prijatelja (evlija) i onih koji su Ga spoznali (arifa) manifestuje na različite načine. Naprimjer, kod Mevlane Dželaluddina Rumija, ljubav prema Allahu se manifestovala preko njegovog jezika, kojim je izražavao žarku ljubav u svom srcu, koja je ključala poput uzburkanog okeana. S njegovog jezika prosule su se niske bisera značenja i mudrosti. Kod šejha Behauddina El-Buharija Nakšibenda, rahmetullahi alejhi, ta ljubav se manifestovala kroz samilost prema svim živim bićima. On je godinama brinuo o ranjenim i bolesnim životinjama, čistio puteve kojima prolaze ljudi i njegovao bolesnike koji nisu imali nikoga svoga. Na taj način je istopljen njegov ego, a njegova spoznaja uzvišenog Allaha postala je velika poput okeana... Kod drugih arifa putevi i metode bili su drugačiji, ali je kapital njihovih srca isti: iskrena i čista ljubav prema Allahu (muhabbetullah)!

Uzvišeni Allah je ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, darovao veliki broj evlija, čija srca su ispunjena ljubavlju prema Njemu Uzvišenom, a koji predstavljaju svjetiljke i putokaze cijelom čovječanstvu.

Naposlijetku, mu'min koji voli uzvišenog Allaha, treba biti svjestan da on u stvarnosti ne posjeduje ništa. S obzirom na to da ljubav zahtijeva žrtvovanje, ona se ni u kom slučaju ne može pomiriti s posjedovanjem, a to znači da se onaj koji voli odriče svega i žrtvuje sve u ime ljubavi. Ljubav koju osjeća u srcu čini ga plemenitim prema voljenoj osobi. Stoga se može reći da ljudi najveću cijenu plaćaju za ljubav. Naravno, ta cijena zavisi od inteziteta ljubavi, a može dostići toliko visok nivo da čovjek može žrtvovati sebe i svoj vlastiti život radi ljubavi.

Blago li se onim vjernicima čija je ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, iznad svih drugih ljubavi i koji se ne daju zavarati varljivom ljepotom cvijeća u bašči prolaznosti.

Primjeri vrline

U pogledu ljubavi prema Allahu uzvišenom, najviši stepen zauzima plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam. On je u svojim dovama molio uzvišenog Allaha da mu podari Svoju ljubav i, poput Davuda, alejhis-selam, govorio:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اللَّهُمَّ
اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَأَهْلِي وَمِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ

„Allahu moj, molim Te da mi podariš Svoju ljubav, ljubav onih koji Tebe vole i djelo koje će me približiti Tvojoj ljubavi! Allahu moj, učini da mi ljubav prema Tebi bude draža od mene samog, od moje porodice i od hladne vode.“

(Tirmizi, De'avat, 42, br. 3490)

U drugoj dovi, koja se prenosi od njega, govorio je:

„Allahu moj, opskrbi me ljubavlju prema Tebi i ljubavlju onoga čija će mi ljubav biti od koristi kod Tebe! Allahu moj, sve ono čime si me opskrbio od stvari koje volim učini da mi budu snaga za stvari koje Ti voliš! Allahu moj, sve ono što si mi oduzeo od onoga što volim učini da bude uzrokom moje zauzetosti onim što Ti voliš!“ (Tirmizi, De'avat, 42, br. 3491)

Prema pravilu: „Onaj ko voli nekoga, on misli na njega i mnogo ga spominje!“, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svakoj situaciji je spominjao Allaha i, razmišljajući o Njegovoj veličini, manifestacijama Njegove moći i blagodatima koje mu daruje, upućivao Mu dove. Činio je dovu kada bi izlazio iz kuće ili nekog mjesta; kada bi ulazio, ustajao i sjedao; kada bi započeo neki posao i kada bi ga završio... Jednom riječju, činio je dovu u svim životnim prilikama i na svakom mjestu, kojih je toliko mnogo da ih je gotovo nemoguće sve zapamtiti. Iz tog razloga časni ashabi su tražili od njega da ih pouči kratkim i sadržajnim dovama.

U narednoj predaji se poučno navodi da će rob koji voli svoga Gospodara zaslužiti i postići Njegovo zadovoljstvo i stanje skrušenosti (hušu'). Naime, plemeniti ashabi su jednom prilikom upitali Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem:

„Zbog čega je jedan vjernik skrušen, a drugi lišen skrušenosti?“

On je na njihovo pitanje odgovorio na sljedeći način:

„Vjernik koji je osjetio slast imana je skrušen, a onaj koji nije osjetio slast imana nije skrušen!“

„A kako se postiže slast imana, Allahov Poslaniče?“

„Iskrenom ljubavlju prema Allahu!“ – odgovorio je.

„A kako se postiže ljubav prema Allahu?“ – upitali su.

„Ljubavlju prema Allahovom Poslaniku! Prema tome, da biste postigli Allahovo zadovoljstvo i zadovoljstvo Njegovog Poslanika, gajite ljubav prema Allahu i Njegovu Poslaniku!“ – odgovorio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem. (Halebi, *Mevsūatu-l-ehādīs*, VI, 492; Senderūsi, *Keşfu-l-ilāhī*, II, 651)

Naš plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, proveo je život u želji za Allahovim zadovoljstvom i Njegovom ljubavlju, ali i u želji za susretom s Njim Uzvišenim. Hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, kazuje:

„Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je zaštitu (od Allaha) ovim riječima:

- *Allahu, gospodaru ljudi, otkloni tegobu i izliječi, jer Ti liječiš. Nema lijeka osim Tvoga lijeka. Izliječi lijekom poslije kojeg nema boli!*

Kada ga je ophrvala bolest, zbog koje će kasnije i umrijeti, njegova glava je bila u mom krilu. Uzela sam njegovu ruku i, potirući ju svojom rukom, izgovorala sam: ‘Allahu, gospodaru ljudi, otkloni tegobu i izliječi, jer Ti liječiš. Nema lijeka osim Tvoga lijeka. Izliječi lijekom poslije kojeg nema boli!’ On je izvukao ruku iz moje ruke i rekao:

- *Allahu moj, oprosti mi i povрати me Prijatelju uzvišenom!*“ (Ahmed, VI, 108, 231)

U drugoj predaji se navodi sljedeće:

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo puta je, dok je bio zdrav, govorio:

- *Nijedan vjerovjesnik neće umrijeti dok ne vidi svoj položaj u džennetu i dok mu nakon toga ne bude prepušteno da izabere (dunjaluk ili ahiret)!*

Kada se razbolio i kada mu se približila smrt, ležao je u hazreti Aišinom krilu. Izgubio je svijest, a kada je došao sebi, usmjerio je pogled prema stropu kuće, govoreći:

- „Allahu, prijatelju uzvišeni!“

Aiša je kazala: „Tada sam rekla: ‘Dakle, više neće biti među nama!’, i bilo mi je jasno ono što nam je govorio dok je bio zdrav.“

„Tako je“ – kaže ona – „posljednja rečenica koju je izgovorio bila:

- *Allahu, prijatelju uzvišeni!*“ (Vidi: Buhari, Megazi, 84; Ahmed, VI, 89)

Na samrti, naš dragi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razgovarao je sa melekom smrti. Iz njihovog razgovora možemo primijetiti kako je bila velika njegova ljubav prema Allahu uzvišenom. Kada je melek došao kod njega, zatražio je dozvolu da uđe, pa mu je Džebrail, alejhis-salam, koji je bio kod njega, rekao:

- Melek smrti je pred vratima. Traži dozvolu da uđe, a nije tražio dozvolu ni od koga prije tebe!?

- *Dozvoli mu, Džibrile!* – rekao je.

Ušao je kod njega i rekao mu:

- Es-selamu alejke, jā Resūlullāh! (Neka je selam tebi, Allahov Poslaniče!) Allah me je poslao tebi i rekao mi da ti ponudim da izabereš: ili da ostaneš na ovom svijetu, ili da se vratiš Njemu Uzvišenom!?

- *Allahu, prijatelju uzvišeni! Allahu, prijatelju uzvišeni!* – rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem...²

Postoji mnogo primjera istinske ljubavi prema Allahu uzvišenom i kod drugih vjerovjesnika, alejhimus-salam. Ovdje ćemo neke od njih spomenuti:

Prenosi se da je Ibrahimu, alejhis-salam, darovano veliko blago u ogromnom broju stada ovaca. Njemu je Džebrail, alejhis-salam, došao u ljudskom liku i upitao ga:

- Čija su ovo stada? Možeš li mi prodati jedno od njih?

- Vlasnik ovih stada je moj Gospodar! – odgovorio je Ibrahim, alejhis-salam. – Ona su mi povjerena kao emanet, pa ako spomeneš Allaha jednom, tvoja je trećina, a ako Ga spomeneš tri puta, uzmi sve i goni sa sobom!

Na to je Džebrail, alejhis-selam, rekao tri puta:

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

„Slavljeni i Sveti je naš gospodar; Gospodar meleka i Rūha (Džibrila)!“

- Uzmi, sve je tvoje! – rekao mu je Ibrahim, alejhis-selam.
- Ja nisam čovjek, ne mogu uzeti! – odgovorio je Džibril.
- Ako si ti melek, ja sam Halil (Allahov bliski prijatelj). Meni ne pristoji da uzmem ono što sam već dao! – rekao mu je Ibrahim, alejhis-selam.

Nakon toga, Ibrahim, alejhis-selam, prodao je sva stada ovaca i uvakufio svoj cjelokupni imetak. Uspješno je položio ispit na koji ga je uzvišeni Allah bio stavio u pogledu djeteta (Ismaila, a.s.) i u pogledu bogatstva. S ljubavlju i potpunom predanošću uzvišenom Allahu, dostigao je vrhunac robovanja Allahu u životu na ovom svijetu i postao Njegov bliski prijatelj – Halilullah, alejhis-selam.

U sljedećoj predaji se navodi slučaj ashaba čija se ljubav prema Allahu manifestovala preko Njegove Knjige. Naime, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imenovao je jednog od svojih ashaba zapovjednikom vojne izvidnice, koji je u toku pohoda predvodio namaze svojim drugovima i na svakom namazu učenje završavao surom El-Ihlas (Kul huvallahu ehad). Kada su se vratili u svijetlu Medinu, njegovi drugovi su o tome obavijestili Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je on rekao:

„Upitajte ga zašto je tako postupao?“

Kada su ga upitali, on im je odgovorio:

„Zato što ta sura opisuje svojstva Milostivog (Er-Rahman) i ja ju zbog toga volim učiti!“

Kada su to prenijeli Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, on im je rekao:

„Obavijestite ga da i njega Allah voli!“ (Buhari, Tevhid, 1)

Ammar ibn Jasir, radijallahu anhu, prilikom jednog vojnog pohoda stigao je do obale rijeke Eufrat i na tom mjestu svoju ljubav prema Allahu izrazio na ovaj način:

„Allahu moj, Ti znaš da bih se bacio sa ove litice i utopio u vodi kada bih znao da ću time postići Tvoje zadovoljstvo!? Allahu moj, Ti znaš da bih ja ovu sablju zario u svoj trbuh toliko duboko da njezin vrh iziđe na mojim leđima samo kada bih znao da ću time postići Tvoje zadovoljstvo!? Ali ja znam da danas nema nijednog dobrog djela kojim ću postići Tvoju ljubav i zadovoljstvo kao što je džihad (borba) protiv ovih grešnika!“ (Ibn Sa'd, III, 258)

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhu, bio je jedan od bogatijih ashaba u Medini. Međutim, on nije dozvoljavao da se njegovo bogatstvo gomila. Od svog imetka je udjeljivao onima koji su bili u potrebi. Iz imetka je izdvajao ono što mu se najviše sviđalo i udjeljivao ga na Allahovom putu. Oslobađao je ropstva sve one robove u čiju se čestitost i dobrodušnost lično uvjerio, a pogotovo one koji su redovno obavljali namaz. Jedan od njegovih prijatelja upozorio ga je da neki robovi ne dolaze u džamiju radi Allahovog zadovoljstva, već da bi ih on vidio i otkupio njihovu slobodu. Na to je Abdullah, radijallahu anhu, riječima koje izražavaju ljubav prema Allahu, dao divan odgovor svome prijatelju, rekavši:

„Mi smo zadovoljni da nas oni Allahom prevare!“ (Ibn Esir, Usdu-l-gābe, III, 343)

Fudajl ibn Ijad, rahimehullah, bio je ārif (znalac) i fādil (dobročinitelj) koji je mnogo plakao iz strahopoštavanja prema Allahu uzvišenom. Također, bio je i pouzdan prenosilac hadisa. Jednom prilikom sreo je jednu muslimanku, po imenu Ši'vāna, koja je bila poznata po svojoj pobožnosti, zuhdu, ljubavi i strahopoštovanju prema Allahu. Zatražio je od nje da uputi dovu za njega, pa mu je ona rekla:

„Fudajle, zar nemaš nikakvog dobrog djela zbog kojeg bi tvoja dova bila primljena?“

Čuvši njezine riječi, Fudajl je toliko žestoko zaplakao da je izgubio svijest.³

Kako su samo upečatljive hazreti Mevlanine riječi o ljubavi prema Allahu i žrtvovanju svega za Njegovu ljubav, s obzirom na to da ona ima najveću vrijednost i predstavlja kapital koji nikada neće nestati. Mevlana kaže:

„Otvori moj kabur nakon što umrem, pa ćeš vidjeti kako iz mojih ćefina izlazi dim zbog vatre ljubavi u mojim prsima... Ono što smrt čini strašnom jeste ovaj tjelesni kavez, ali kada se kavez s ljubavlju otvori, kao što se školjka otvara, vidjet ćeš da smrt zapravo liči na biser...”

Ono što odlikuje Allahove bliske prijatelje u odnosu na druge ljude jeste njihova iskrena ljubav prema Allahu. Hazreti Mevlana ih opisuje kao zaljubljenike ili ašike koji u toj ljubavi izgaraju:

„Meni treba rob koji Allaha voli, iz čijeg srca plamti ljubav poput ognja, čija vrelina srca i vatru u prah pretvara...”

Jedan od drugova Ma'rūfa El-Kerhija, rahimehullah, upitao ga je:

- Ma'rufe, šta je to što te podstiče da toliko činiš ibadet?

Ma'ruf je šutio. Međutim, njegov drug bio je uporan, pa je upitao:

- Da li te na to podstiče sjećanje na smrt?

- A šta je smrt? – odgovorio je Ma'ruf.

- A da li je razmišljanje o kaburu i životu u berzahu?

- A šta je kabur? – odgovorio je.

- Da li je strah od džehennema ili želja za džennetom?

- Nije ništa od toga! – rekao je. – Sve što si spomenuo je u ruci Gospodara svemoćnog! Međutim, ako si u stanju da prema Allahu gajiš duboku i iskrenu ljubav, ona će učiniti da zaboraviš sve osim Njega!⁴

3. Ibnu-l-Dževzi, *Sifātu-s-safve*, IV, 56.

4. Babanzāde Ahmed Naim, *İslam Ahlakının Esasları*, str. 66, Istanbul, 1963.

Primjer Medžnunove ljubavi prema Lejli predstavlja jedinstveno poređenje sa onima koji su postigli istinsku ljubav prema Allahu uzvišenom. Jednom prilikom Medžnun je bio razdvojen od Lejle i zbog toga se teško razbolio. Toliko je bio bolestan da nije mogao ustati iz postelje. Pozvali su liječnika da ga pregleda i pogleda ima li lijeka za njegovu bolest.

- Moram mu pustiti krv! – rekao je liječnik.

Potom je uzeo britvu da njome zasiječe i napravi otvor na njegovoj ruci. Kada ju je približio njegovoj koži, Medžnun mu reče:

- Liječniče, ne puštaj mi krv! Uzmi naknadu i idi! A ako ja umrem od ove bolesti, neće biti štete zbog toga, jer koga je briga ako ovo staro i trošno tijelo umre!?

Liječnik ga je u čudu upitao:

- Medžnune, ti se ne bojiš pustinskih lavova, a bojiš se puštanja krvi?
- Ja se ne bojim britve, jer cijeli svijet zna da je moja strpljivost i izdržljivost jača od čvrstih stijena u brdu. Ja sam čovjek koji se ne boji ničega i koji od ovoga svijeta ne posjeduje čak ni kućicu od slame. Ako moje prolazno tijelo ne bude ranjeno, neće naći mira, jer su rane njegovi lijekovi i hrana... Stoga trčim onamo gdje će moje tijelo biti izranjavano, a moje biće je ispunjeno Lejlom. Ono je poput školjke, a Lejla je poput bisera u toj školjci. Zato, liječniče, ako britvom posiječeš moju kožu, bojim se da ćeš time povrijediti Lejlu... Pravi Allahovi robovi znaju da između mene i Lejle nema razlike!

Godinama kasnije Lejla je došla kod Medžnuna, ali joj on ne ukaza blagonaklonost, pa mu ona, zapanjeno, reče:

- Zar ti nisi onaj koji je radi mene lutao pustinjama?
- Lejla je sjenka koja je nestala i izgubila se... – odgovorio je.

Dakle, Lejla je nekada bila Medžnunov životni cilj, ali je vremenom postala stepenica preko koje je dospio do istinske i vječne ljubavi. Kada je shvatio da sve prolazne ljubavi završavaju i nestaju, Medžnun se okrenuo svome Stvoritelju i pronašao vječnu ljubav u bliskosti s Njim.

Lejla koja se spominje u *Mesneviji* Mevlane Dželaluddina Rumija predstavlja simbol prolazne ljubavi koja se gubi i nestaje u ljubavi prema vječnom Gospodaru. To je zapravo značenje izraza „el-fenā“ (nestanak),

kojim se izražava nestanak svih oblika ljubavi, osim ljubavi prema Allahu. To je istinka ljubav (mehabbet) koja izbezumi vjernikovo srce i neutrališe njegovu želju i volju da čini bilo što čime nije zadovoljan Njegov voljeni Gospodar. To je pravo značenje izraza: „fenā fillah“ (nestanak radi Allaha).

Jednom prilikom Medžnun je sreo olinjalog i slinjavog psa te ga počeo grliti i cjelivati u oči. Prolaznika je zapanjio taj prizor, pa mu reče:

- O sirovi Medžnune, prava je ludost to što činiš! Zašto grliš i ljubiš nečistu životinju?

On, sav izgubljen, odgovorio je na sljedeći način:

- Kako možeš znati značenje moga postupka, o ti, koji se sastojiš od slike, oblika i tijela? Uđi u svijet moje duše i pogledaj mojim očima! Ovaj pas ima vrijednost i tajnu u koje ti ne možeš proniknuti. U njegovom srcu Allah je smjestio riznicu ljubavi i odanosti prema gospodaru. I gle, od toliko sela on je baš izabrao selo moje Lejle i postao njen čuvar...

Stoga ne reci: 'To je samo pas!', već pogledaj njegovu privrženost i odanost! On je u mojoj duši Kitmir blagoslovljenog i svijetlog lica. On je saučesnik moje sreće i tugovanja, i ja ne bih zamijenio njegovu jednu dlaku za stotinu lavova. Obrati pažnju na njegovo srce, dušu i spoznaju, pa ćeš vidjeti njegovu vrijednost... Meni je draga čak i zemlja po kojoj gaze šape ovog psa, čuvara sela Lejlinog...

Dakle, srce koje se isprži u vatri ljubavi prema uzvišenom Allahu, počinje voljeti sva Njegova stvorenja. Sve ono što nas podsjeća na Allaha, a u skladu sa stepenom bliskosti Njemu, predstavlja veliku vrijednost.

Jedan od dobrih Allahovih robova kazivao je o ljubavi prema uzvišenom Allahu:

„Prolazio sam kroz jednu prostranu i pustu poljanu u kojoj sretah jednog čudnog čobanina. Vidio sam ga kako skrušeno klanja namaz, dok su njegovo stado čuvali vukovi. To me jako začudilo. Sa velikom radoznalošću čekao sam da završi svoj namaz, pa kada predade selam, povikah:

- Čobanine! Kako su vukovi postali prijatelji ovčama? Kako su nestali njihovo neprijateljstvo i surovost, a pojavili se mir, samilost i ljubav prema ovčama?

- O neznani putniče, - reče on - tajna prijateljstva između vukova i janjadi leži u prijateljstvu sa istinskim Gospodarom čobanina, stada i vukova. Ovo što vidiš je tajna ljubavi prema Njemu!“

Onaj ko voli, spreman je žrtvovati sve za svog voljenog! Mulla Džāmi, kuddise sirruhu, ispričao je sljedeće:

„U halki našeg pira, Mevlane Saduddina Kašgarija, rahimehullah, bio je jedan mladić koji je po svojoj pobožnosti, odricanju od ovosvjetskih ukrasa i ljubavi prema Allahu bio na visokom stepenu. Međutim, u to vrijeme njemu se dogodilo isto što i meni: zaljubio se u jednu djevojku! U takvom stanju njegovo srce obuzela je prolazna ljubav. Nakon toga je kupio nekakav zlatni nakit koji je htio pokloniti svojoj dragoj, ali nije znao kako da to učini. Naposljetku je odlučio da poklon baci na put kojim bude ona prolazila, a da se on sakrije sa strane i bude siguran da će ga uzeti. Na taj način ona ne bi znala od koga je poklon, a on bi bio zadovoljan što ju je usrećio!

Kada sam to saznao, rekao sam mu:

- Kako je čudno to što radiš! Poklon, koji kupuješ sa velikom teškoćom, ostavljajući na putu kojim prolazi tvoja draga? Čak i ako vidi i uzme tvoj poklon, ona neće znati od koga je i zbog čega je tu ostavljen! Ukoliko već želiš da joj nešto pokloniš, učini to na način da ona zna da je poklon od tebe!

- Šta to ti govoriš? – upitao me, plačući. – Zar misliš da ja ne znam šta radim? Ja od nje ne očekujem ništa zauzvrat, jer ne želim da osjeća zahvalnost zbog mog poklona!

Taj njegov odgovor me toliko ganuo da sam počeo osjećati groznicu. Rekao sam sebi: „Ako prolazna ljubav prema stvorenom biću prouzrokuje ovakvu dubinu, profinjenost i ljepotu srca, ko zna kakve vrijednosti i vrline donosi ljubav prema vječnom Biću?!“

„Uistinu je Allah lijep i voli ljepotu!“ (Muslim, Iman, 147)

Dakle, uzvišeni Allah posjeduje sve ljepote, a i istinska ljubav potječe od Njega. On Uzvišeni je **El-Vedūd**⁵, a to Njegovo lijepo ime znači: „Onaj koji voli“, ili „Onaj koji je voljen“!⁶ Stoga je dužnost vjernika da bude kapija milosti preko koje će se milost zasaditi u srcima ljudi, a to neće biti moguće sve dok njegova ljubav prema Allahu (muhabbetullah) ne obuhvati sve druge ljubavi. Također, istinska ljubav prema Allahu je uslov (šart) da bismo bili na Pravom putu (sirātu-l-mustekīm), jer On Uzvišeni kaže:

„...ali pravi vjernici najviše vole Allaha!“ (El-Bekare, 165)

Ljubav prema Allahu za vjernike predstavlja životnu vrijednost, jer On Uzvišeni kaže:

„Reci (Poslaniče): ‘Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da prođe neće imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate - miliji od Allaha i Njegovog Poslanika i od borbe na Njegovu putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grješnicima neće ukazati na Pravi put.’“ (Et-Tevbe, 24)

Da bismo postigli ljubav uzvišenog Allaha, neophodno je prije svega da spoznamo Njega Uzvišenog i Njegova lijepa imena, odnosno da spoznamo kako se manifestuju Njegova svojstva i lijepa imena.

Spominjanje Allaha (zikrullah) je sredstvo kojim se povećava ljubav prema Njemu Uzvišenom, stoga duhovno napredovanje biva srazmjerno intenzitetu i kakvoći zikra.

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, rekao je:

„Znak ljubavi prema Allahu je ljubav prema zikrullahu, a znak mržnje prema Allahu je mržnja prema zikrullahu!“ (Sujuti, Džamiu-s-sagir, II, 52.)

Da bismo napredovali na putu stjecanja Allahove ljubavi, potrebno je da naše srce stekne osobine kojima će moći podnijeti sve nedaće i savladati sve prepreke na Pravom putu. U tom smislu ljubav prema ljudima predstavlja jednu vrstu pripreme za ljubav prema Allahu. Naprimjer, ljubav prema

5. Vidi: El-Burudž, 14.

6. Fahrudin Er-Razi, *Mefatihul-gajb (Et-Tefsiru-l-kebir)*, XXXI, 112, Bejrut, 1990.g.

porodici, rodbini, prijateljima i općenito prema vjernicima dovodi nas do ljubavi prema Allahu.

Postizanje Allahove ljubavi predstavlja realizaciju smisla našega postojanja na ovom svijetu, a Njegova ljubav i zadovoljstvo cilj našega bivstvovanja na oba svijeta. U tom smislu su i sve Njegove zapovijedi i zabrane koje su nam došle preko Njegova Posalnika, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, sve Njegove zabrane i zapovijedi imaju za cilj da nas usmjeravaju putem koji vodi ka Njegovoj ljubavi i zadovoljstvu. Sve što nam je zapovjedio, to je radi našeg dobra, a sve što nam je zabranio je zbog toga što nam je to štetno. Dakle, Njegove zapovijedi i zabrane su izraz Njegove ljubavi prema nama, pa ako budemo činili ono što On voli i klonili se onoga što ne voli, postići ćemo Njegovu ljubav. U tom smislu Njegova ljubav predstavlja naš najveći kapital na Pravom putu, a oblici dobročinstva koje činimo su izraz ili pokazatelj te ljubavi.

Vjernik koji spozna uzvišenog Allaha i postigne istinsku ljubav prema Njemu, on se udalji od zla svoje duše i šejtanskih spletki, živeći u nastojanju da stekne Allahovo zadovoljstvo. Takvom vjerniku budu otkrivene stranice knjige univerzuma, a stvorenja ga zavole kao prisnog prijatelja. On posmatra mudrosti i tajne Allahovog stvaranja u cijelom svijetu, uzimajući pouke od njih. Osnovne dužnosti robovanja, koje mu je uzvišeni Allah propisao, on ispunjava sa dubokom skrušenošću, a pored njih izvršava i dobrovoljne ibadete i dobra djela kojima izražava svoju ljubav prema Njemu. Sve to čini uz trajno povećavanje lijepog edeba, strahopoštovanja i ljubavi prema Njemu Uzvišenom, tako da naposljetku iz njegove duše iščeznu sve niske želje, a istinsku slast pronađe u imānu.

b) Ljubav prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem

Donesimo salavat na Muhammeda Mustafu, najboljeg roba na oba svijeta!

Donesimo salavat na Muhammeda Mustafu, poslanika ljudima i džinovima!

Donesimo salavat na Muhammeda Mustafu, imama oba Harema!

Donesimo salavat na Muhammeda Mustafu, djeda Hasana i Husejna!

Ljubav prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, treba biti na najvišoj ljestvici ljubavi koju gajimo prema ljudima. On nam je preči od nas samih, jer je uzvišeni Allah blagodati Kur'ana i islama objavio na njegovo čisto srce. On je najodabraniji i Allahu najmiliji rob, ali je imao i najviše nedaća i iskušenja u svome životu. On prema vjernicima ima najviše nježnosti i samilosti, jer je njegovo srce okean milosti. On je jako brižan prema svom ummetu, teško mu je kada na muke udari i žarko želi da budu na Pravom putu.⁷

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, predstavlja potpunu ličnost koja se slijedi u životu i prihvata za uzor. On je svim ljudima uzor u pogledu spoznaje uzvišenog Allaha, jer samo slijeđenjem njegovog sunneta mogu spoznati istinu.

Naš plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji je među svim Božijim poslanicima i cijelom ljudskom rodu. uzvišeni Allah se jedino njegovim životom zaklinje u Kur'anu: „**i života Mi tvoga!**“ لَعْنُكَ ; čime je ukazao na činjenicu da je Njegov Vjerovjesnik – sallallahu alejhi ve sellem – najljepši uzor ummetu i ljudskom rodu.

Uzvišeni Allah je Svoju ljubav i oprost pretpostavio pokornosti Svom dragom Pejgamberu, sallallahu alejhi ve sellem. Zbog toga je rekao:

„Reci (Vjerovjesniče!): ‘Ako Allaha volite - mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti!’ - A Allah prašta i samilostan je.“ (Ali Imran, 31)

Naša ljubav prema Resulullahu, alejhis-salatu ves-selam, predstavlja sredstvo kojim se spašavamo od Allahove kazne, jer Allah uzvišeni kaže:

„(O Poslaniče!) Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprost.“ (El-Enfal, 33)

Najvažnije od svega je činjenica da je on Allahov miljenik (أَنَا حَبِيبُ اللَّهِ)⁸, a kako je samo velika čast voljeti Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem!

Prema tome, u našim srcima trebamo urezati njegovo lijepo ime, njegove vrline i donositi salavate na njega, i to pismom ljubavi koje se ne može izbrisati, kako bi naša srca usvojila vrijednosti koje će nas učiniti dostojnim da pripadamo njegovom ummetu. Međutim, uvijek treba imati na umu da

7. Vidi: Et-Tevbe, 128.

8. Vidi: Tirmizi, Menakib, 1/3616; Darimi, Mukaddima, 8; Ahmed, VI, 241; Hejsemi, IX, 29.

plemeniti Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije krajnji cilj naše ljubavi. Krajnji cilj je ljubav prema uzvišenom Allahu, Stvoritelju svega stvorenog, a ljubav prema Njegovom Miljeniku je najvažnije sredstvo pomoću kojega spoznajemo Allaha i stječemo ljubav prema Njemu Uzvišenom.

Primjeri vrline

Plemeniti ashabi bili su poznati po svojoj ljubavi prema Allahovom Miljeniku, sallallahu alejhi ve sellem. Oni su, poput letirova koji kruže oko plamena vatre, pomno slušali i pratili svaku njegovu riječ, zapovijed, savjet, pa čak i mali gest. Pri tome je svaki od njih govorio:

„Dao bih za tebe, i oca, i majku, Allahov Poslaniče!“ i „Žrtvovao bih za tebe svoj život i imetak, Allahov Poslaniče!“

Ashabi koji su samo jednom svojom rukom dodirnuli njegovu ruku, osjećali su ponos zbog toga, govoreći:

„Sa ove dvije ruke sam dao prisegu na vjernost Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem!“ (Hejsemi, VIII, 42; Ibn Sa'd, IV, 306)

Jedan od njih je i Ebu Esmā Eš-Šāmi, radijallahu anhu, koji je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, došao kao izaslanik svoga naroda. Kada je naučio osnove islama, objema rukama je prihvatio mubarek ruku Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem, i zakleo mu se na vjernost. Bit će da je zbog ushićenja koje je tom prilikom osjetio, ili zbog želje da sačuva svježom uspomenu na bereket i mehkoću njegove ruke, Ebu Esma se zarekao da nakon što je svojom rukom držao za ruku Allahovog Miljenika, alejhis-selam, više nikada neće prihvatiti za nečiju ruku! I, zaista, on se nije rukovao s ljudima sve do svoje smrti. (Ibn Hadžer, El-Isābe fi temjizi-s-sahābe, IV, 7)

Plemeniti ashabi toliko su mnogo voljeli Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da su njihove supruge kritikovale svoju djecu kada bi zapostavila druženje s njim. Huzejfe, radijallahu anhu, jednom prilikom nije posjetio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nekoliko dana, pa ga je njegova majka kritikovala zbog toga i mnogo se naljutila na njega. O tome hazreti Huzejfe kazuje sljedeće:

„Majka me upitala:

- Kada si posljednji put bio kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem?
- Nisam ga vidio nekoliko dana! – rekao sam.

Ona me tada poče ljutito kritikovati i grditi, pa joj rekoh:

- Majko, evo odoh da s njim klanjam akšam-namaz i zatražim od njega da učini dovu za mene i za tebe...“ (Tirmizi, Menakib, 378; Ahmed, V, 391-2)

Džebele ibn Hārise (brat Zejda ibn Hāriseta), radijallahu anhumā, ovako opisuje ljubav plemenitih ashaba prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem:

„Došao sam kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu:

- Allahov Poslaniče, pošalji mog brata Zejda da ide sa mnom!
- *Evo, on je ovdje – rekao je – pa, ako želi poći s tobom, ja ga u tome neću sprečavati!*

Tada Zejd reče:

- Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, ja nikoga neću pretpostaviti tebi!

Kaže Džebele: „Tada sam shvatio da je stav mog brata bolji od mog mišljenja!“ (Tirmizi, Menakib, 39/3815)

Prilikom druge prisege na Akabi, na čelu delegacije iz Jesriba (Medine) bio je Mus'ab ibn Umejr, radijallahu anhu. On je prvo svratio kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o veoma brzom širenja islama u Jesribu. Ta vijest je mnogo obradovala Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Mus'abova majka, koja je još uvijek bila mušrikinja, čula da je njen sin stigao u Mekku, ali je prvo svratio kod Muhammeda, to ju je ozlojedio i rasrdilo. Međutim, Musa'b reče:

„Ja nikome ne dajem prednost nad Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i ne posjećujem nikoga prije nego njega posjetim!“

Nakon toga je zatražio dozvolu od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i posjetio svoju majku, pozvavši je da primi islam. (Ibn Sa'd, III, 119)

Prilikom Resulullahove, alejhis-salatu ves-selam, hidžre, hazreti Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, išao je povremeno ispred njega, a povremeno iza njega.

- *Ebu Bekre, zašto to činiš?* – upitao ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

- Allahov Poslaniče, - rekao je Ebu Bekr – kada pomislim da idu za tobom, prođem nazad, a kada pomislim da čekaju u zasjedi ispred tebe, prođem naprijed!

Kada su stigli do pećine Sevr, Ebu Bekr mu reče:

- Allahov Poslaniče, sačekaj ovdje dok pregledam i očistim unutrašnjost pećine!

Potom je ušao unutra i očistio pećinu. Svojom rukom je pregledao pukotine i udubljenja, a zatim, kidajući sa sebe odjeću, trudio se da zatvori svaku pukotinu iz koje bi mogla izići zmija ili škorpija. Bio je ostao još samo jedan mali otvor u podnožju zida, koji je zatvorio svojom petom, a potom rekao:

- Sada možeš ući, Allahov Poslaniče!

Kada se svanulo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio je da Ebu Bekr nema gornji dio odjeće, pa ga je upitao:

- *Gdje ti je odjeća, Ebu Bekre?*

On mu je objasnio šta je uradio sa odjećom prethodne noći, i to je posebno raznježilo Resulullahu, alejhis-selam, koji je podigao svoje mubarek ruke i uputio dovu za Ebu Bekra, radijallahu anhu.⁹

Kada su mušrici Mekke stigli do pećine, tragajući za njima dvojicom, neki od njih stadoše na sami ulaz pećine, a Ebu Bekr reče:

- Allahov Poslaniče, ako neko od njih pogleda ispod svojih nogu, vidjet će nas!?

9. Vidi: Hakim, III, 4268; Ibn Kesir, *El-Bidāje ven-nihāje*, III, 222-223; Ali El-Kāri, *Mirkāt mesābih*, X, 381-382/6034, Bejrut, 1992.; Ebu Nuajm, *Hil'jetu-l-evlija*, I, 33.

- *O Ebu Bekre, ne boj se, Allah je s nama!* – rekao je Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem.¹⁰

Nakon što su mušrici otišli, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, spustio je glavu na Ebu Bekrovo koljeno i lagano utočio u san. U tom času hazreti Ebu Bekr je još uvijek držao petu svoje noge na maloj pukotini u zidu pećine. Allah je htio da to bude njegovo iskušenje. U pukotini zida bila je zmija otrovnica koja ga je ugrizla za petu, ali se ovaj blagoslovljeni ashab nije ni pomjerio. Samo se jedna suza otisnula iz njegovog oka i kanula na mubarek lice plemenitog Pejgambera, alejhis-salatu ves-selam. On se tada uspravio i upitao ga:

- *Šta je s tobom, Ebu Bekre?*
- Ništa, Allahov poslaniče! – odgovorio je Ebu Bekr.
- *Šta je s tobom, Ebu Bekre?* – ponovio je Allahov Miljenik, alejhis-selam.
- Ujelo me nešto za nogu, Allahov Poslaniče!
- *Pokaži mi!* – rekao mu je. Potom je uputio dovu Allahu i potrao svojom pljuvačkom na mjesto ugriza, nakon čega je Ebu Bekr odmah ozdravio.¹¹

U vrijeme hazreti Omerovog hilafeta, neki ljudi su govorili o njegovim vrlinama i vrijednostima u smislu da je on vredniji od Ebu Bekra, neka je Allah zadovoljan obojicom!, pa kada su njihove riječi doprle do hazreti Omera, rekao je:

„Tako mi Allaha, jedna Ebu Bekrova noć je vrednija od Omerove porodice, a jedan Ebu Bekrov dan vredniji je od Omerove porodice. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izišao je iz Mekke i krenuo prema pećini, a s njim je bio Ebu Bekr!...“¹²

Hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, kupio je jahalicu od Aziba za trinaest dirhema. Tom prilikom Ebu Bekr mu je rekao:

- Reci Berā'u (tj. sinu) neka je dovede do moje kuće!

10. Ibn Kesir, *El-Bidaje*, III, 223-224; Dijarbakri, *Tarihul-hamīs*, I, 328-329.

11. Ali El-Kari, *El-Mirkat*, I, 381-382, hadis broj: 6034.

12. Hakim, *El-Mustedrek*, III, 4268.

Međutim, Azib reče:

- Neću dok mi ne ispričaš kako si učinio hidžru zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem!

Potom je Ebu Bekr, radijallahu anhu, dugo pričao o njihovoj hidžri. (Buhari, Ashabu-n-Nebijji, 2; Ahmed, I, 2)

Na Dan Bedra, Sa'd ibn Muaz, radijallahu anhu, razgovarao je sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je islamska vojska zauzela svoje pozicije, izrazivši tom prilikom svoju ljubav prema njemu. Rekao mu je:

„Allahov Vjerovjesniče, napraviti ćemo ti zaklon i odrediti stražare koji će te čuvati. Mi ćemo se boriti protiv našeg neprijatelja, pa ako nam Allah podari snagu i pobjedu nad njima, to je ono što svakako želimo. Ali ako se dogodi ono drugo, ti ćeš ostati sa stražarima i dospjeti do ljudi koji su ostali iza nas. Oni te, Allahov Vjerovjesniče, vole kao i mi! Da su znali da ćeš krenuti u boj, i oni bi sigurno krenuli i ne bi izostali. Allah će te njima čuvati! Oni će biti iskreni prema tebi i boriti se zajedno s tobom!“

Nakon toga Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, pohvalio je Sa'da i uputio dovu za njega. Potom su ashabi napravili zaklon u kojem je boravio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Sa'd, radijallahu anhu, izvukao je svoju sablju iz korica i stao na ulaz zaklona, držeći stražu.¹³

Abdurrahman ibn Avf, radijallahu anhu, ispričao nam je kako su časni ashabi, od sedam do sedamdeset godina života, pokazivali svoju ljubav prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On se u toku Bitke na Bedru našao između dvojice mladića, ensarija, i - kako je sam kazivao - više je volio da s njegove desne i lijeve strane budu snažniji ashabi. Jedan od te dvojice mu se obratio tiho da ne čuje njegov drug, rekavši:

- Amidža, poznaješ li ti Ebu Džehla?
- Da, poznajem, šta će ti on? – odgovorio je Abdurrahman.

- Čuo sam da je on psovao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!? Tako mi Allaha, u čijoj ruci je moj život, ako ga vidim, neću ga ostaviti na miru sve dok jedan od nas dvojice ne pogine!

Abdurrahman je bio zadivljen njegovim riječima. Kada je i drugi mladić ponovio iste riječi, osjetio je veliku radost i zadovoljstvo zbog toga što se našao između njih dvojice. Nedugo zatim na bojnopolju se pojavio Ebu Džehl, a Abdurrahman im reče:

- Pogledajte, to je onaj o kojem ste me pitali!

Nakon toga mladići su potegli svoje sablje i potrčali prema Ebu Džehlu, udarajući ga sabljama. Bili su to Muaz ibn Afra i Muaz ibn Amr, radijallahu anhum. (Buhari, Megazi, 10; Muslim, Džihad, 42)

Kada je kruna i ponos svega stvorenog, Muhamed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, u Bitki na Uhudu zadobio rane, rekao je:

„Allah se mnogo rasrdio na narod koji je ranio lice Njegovog Vjerovjesnika!“

Sa'd ibn Ebi Vekkas, radijallahu anhu, rekao je:

„Tako mi Allaha, kada sam čuo ove riječi, nisam poželio da ubijem ikoga kao što sam bio poželio da ubijem Utbeta ibn Ebi Vekkasa (tj. svog brata, koji je zapravo i ranio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem)!“

Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dopustio Sa'du da se probije kroz redove mušrika i ubije svog brata. (Vakidi, I, 254)

U Bitki na Uhudu je čuveni neprijateljski strijelac, Malik ibn Zuhejr, odapeo strijelu ciljajući njome da pogodi Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Talha ibn Ubejdullah primijetio da strijela ide prema Resulullahu, stavio je svoju ruku ispred njega, tako da je strijela pogodila njegovu ruku i osakatile mu jedan prst.¹⁴

14. Ibn Sa'd, III, 217.

Jedna grupa muhadžira i ensarija su u Bitki na Uhudu okružili Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i svojim tijelima napravili zid oko njega. Voljeli su ga više od svojih duša i zakleli su se da će ga braniti do posljednjeg daha, rekavši:

„Naša lica su štit tvog lica, a naša bića su žrtva za tvoje biće! Neka je Allahov selam uvijek na tebe, nećemo te napustiti, Allahov Poslaniče!“

I, zaista, ostali su ustrajni u svojoj borbi do kraja. (Ibn Sa'd, II, 46; Vakidi, I, 240)

Ebu Talha, radijallahu anhu, bio je jedan od vještih strijelaca koji su čvrsto odapinjali svoje strijele. Na Uhudu je polomio dva ili tri luka. Ko god je prošao pored Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, sa tobolcom, on mu je rekao:

„Isprazni svoj tobolac sa strijelama ispred Ebu Talhe!“

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stajao je iza njega i posmatrao mušrike. Kada god bi podigao glavu da posmatra, Ebu Talha bi mu rekao:

„Ti si mi i otac i majka, Allahov Poslaniče! Ne podiži glavu, jer može doletjeti mušrička strijela i pogoditi te! Neka moje grudi budu štit tvojim grudima!...“ (Buhari, Megazi, 18)

I Katāde ibn Nu'mān, radijallahu anhu, bio je jedan od onih koji su na Dan Uhuda stajali ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odapinjući strijele prema mušricima, sve dok se njegov luk nije iskrivio. U tim časovima je jedna mušrička strijela doletjela prema njemu i pogodila ga pravo u oko, tako da je očna jabučica iskočila iz svog ležišta i sklznula niz lice. Od tog prizora oči Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, ispunile su se suzama. Uzeo je njegovu jabučicu oka i vratio je na njeno mjesto. Nakon toga je to njegovo oko bilo još ljepše i oštrijeg vida.¹⁵

Na Uhudu, jedna od sahabijki, po imenu Ummu Umāre, radijallahu anha, bila je u blizini Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa lukom i strijelom u rukama. Čuvala je stražu i štitila ga od neprijatelja. Kada se nakon

bitke vratio u Medinu, Allahov Miljenik, alejhis-salatu ve selam, o njoj je kazao sljedeće:

„Kada bih se okrenuo na desnu stranu, vidio bih Ummu Umāre, a kada bih se okrenuo na lijevu stranu, opet bih vidio Ummu Umāre, koja me je štitila i čuvala!“ (Ibn Hadžer, *El-Isabe*, IV, 479)

Eto, tako je Ummu Umare, radijallahu anha, stekla blagonaklonost Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. Kazala mu je:

„Allahov Poslaniče, zamoli Allaha da budem u tvom komšiluku u džennetu!“

Na njezinu molbu plemeniti Pejgamber, alehis-selam, uputio je ovu dovu:

„Allahu moj, učini ih mojim prijateljima i komšijama u džennetu!“

Nakon što je čula njegove riječi, Ummu Umare, radijallahu anha, kazala je:

„Tako mi Allaha, šta god da me zadesi na ovome svijetu nakon ovoga, neću mu pridavati pažnju!“ (Vakidi, I, 273; Ibn Sa'd, VIII, 415)

Kada je Enes ibn Nadr, radijallahu anhu, u jeku borbe na Uhudu čuo povike nekih vjernika koji su u beznađu govorili da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poginuo i pao kao šehid, on je, sa vatrom koja je izbijala iz njegovog srca, povikao:

„Šta će vam život nakon njega? Ustanite i umrite onako kako je on umro!“

Potom se usmjerio prema mušricima i neprestano se borio protiv njih dok nije pao kao šehid. Ispio je šerbe šehadeta, a na njegovom tijelu su izbrojali više od osamdeset rana. (Ahmed, III, 253; Ibn Hišam, III, 31)

Kada je završena Bitka na Uhudu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je jednog od svojih ashaba da potraži Sa'da ibn Rebi'u El-Ensarija, radijallahu anhu, i vidi šta je s njim. Ovaj ga je tražio na sve strane, ali ga nije mogao naći. Doživao ga je, ali mu se on nije odazivao. Na kraju, sa posljednjom nadom se okrenuo prema mjestu na kojem su ležali šehidi Uhuda i povikao:

„O Sa'de, poslao me Resulullah da vidim da li si među živima ili među šehidima!?“

U tom času Sa'd je proživljavao posljednje trenutke ovosvjetskog života. Kada je čuo da se Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, brine za njega, sakupio je posljednje atome snage i tihim glasom, kao da jeca, odgovorio:

„Ja sam već među mrtvima!“

Ovaj ashab je potrčao prema njemu i zatekao ga kako leži u krvi, izboden vrhovima sabliji. U posljednjim trenucima svoga života izrazio je svoju beskrajnu ljubav prema Resulullahu, sallallahua lejhi ve sellem, rekavši:

„Tako mi Allaha, sve dok trepćete očima, dužni ste čuvati Vjerovjesnika – sallallahu alejhi ve sellem! Reci svojim drugovima da neće imati ispriku kod Allaha ako Vjerovjesnik bude ubijen, a jedan od njih ostane živ!“ (*Muvetta*, Džihad, 41; Hakim, III, 2214906; Ibn Hišam, III, 47.)

Poslije Bitke na Uhudu, žene su bile izišle iz Medine-i-Munevvere, iščekujući vijesti sa bojnog polja. Među njima je bila i hazreti Aiša, radijallahu anha. U mjestu zvanom Harre sreli su Hindu bint Amr, radijallahu anha, koja je vodila devu na kojoj su bila tijela njenog muža Amra ibn Džemuha, sina Hallada i brata Abdullaha, radijallahu anhum edžme'in. Hazreti Aiša joj reče:

- Kakve su vijesti?
- **Što se tiče Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on je dobro. A nakon što je on živ, pa svaka teškoća je lahka!** – odgovorila je.¹⁶

Jedan od zadivljujućih prizora sa Uhuda jeste i ovaj:

Na dan bitke, Medinu je potresla vijest o tome da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ubijen! U gradu su se prolomili jauci i plač koji su dopirali do Arša. Stanovnici Medine su izišli na ulice i puteve očekujući vijesti sa bojnog polja. Među njima je bila i ensarijka Sumejrā, koju obavijestiše da su joj poginuli muž, dva sina, otac i brat, a ona reče: „Mi smo Allahovi i mi ćemo se

16. Vakidi, I, 265; Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bāri*, III, 216, Daru-l-fikr, bez godine izdanja; Ibn Abdilberr, *El-Isti'āb*, III, 1168, Kairo, bez godine izdanja.

Njemu vratiti!“ Potom je zabrinuto upitala konjanika koji je dolazio prema njima:

- Brate u islamu, obavijesti me šta je sa Resulullahom?
- Hvala Allahu, on je dobro, kao što želiš! – odgovorio je.
- Pokaži mi, da ga vidim! – rekla je.

On joj rukom pokaza prema njemu, a ona mu pride i, prihvatajući za krajeve njegovog ogrtača, reče:

„Ti si mi i otac i majka, Allahov Poslaniče! Nakon što si ti živ, svaka nedaća je lahka!“ (Vakidi, I, 292; Hejsemi, VI, 115)

Eto, takva je bila ljubav u srcima sretnika koji su više voljeli Resulullaha, alejhis-salatu ves-selam, od svega drugog na ovome svijetu. Takva je bila njihova žrtva koju su podnijeli i zbog koje su postali jedinstveni i neprikosnoveni primjeri u vrlinama i vrijednostima...

Nakon Bitke na Uhudu, jednom prilikom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, svratio do šehitluka, mjesta na kojem su bili ukopani šehidi koji su pali na Uhudu. Potom je za njih kazao:

„Ja sam svjedok za njih (tj. za njihov iman i iskrenost)!“

Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, rekao je:

„Allahov Poslaniče, zar mi nismo njihova braća? I mi smo prihvatili islam kao i oni i borili se na Allahovu putu kao i oni!?”

„Tako je, ali ja ne znam kakve ćete vi novotarije uvesti nakon mene?“ – odgovorio je Resulullah, alejhis-salatu ves-selam.

Tada je hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, koji inače nije nikako podnosio razdvojenost od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gorko zaplakao i rekao:

„Zar ćemo ostati (na ovom svijetu) poslije tebe, Allahov Poslaniče?“

Time je izrazio svoju brigu i tugu zbog saznanja da će nastaviti živjeti bez Allahovog Miljenika, alejhis-salatu ves-selam. (Malik, *Muvetta*, Džihad, 32)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, slao je učitelje u plemena oko Medine da podučavaju ljude islamu. Prenosi se da su plemena Adal i Kāre poslali delegaciju u Medinu koja je od Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, zatražila da im pošalje učitelje. On je s njima poslao deset ashaba, koje su, kada su stigli u mjesto Er-Redžī', napali mušrici iz plemena Benu Lihjān i tom prilikom ubili osmericu, a dvojicu zarobili. Ovu dvojicu, Zejda ibn Desineta i Hubejba ibn Adija, radijallahu anhumā, odveli su u Mekku i prodali ih kao robove mekkanskim mušricima. Kada su se mušrici pripremili da ih pogube, Ebu Sufjan je pitao Hubejba:

- Zaklinjem te Bogom, Zejde, da mi kažeš istinu: da li bi volio da je na tvom mjestu Muhammed i da posječemo njegov vrat, a da ti budeš sa svojim ukućanima?

Hazreti Hubejb je rekao:

- Tako mi Allaha, ne bih volio da Muhammeda ubode trn na mjestu u kojem se sada nalazi, a kamoli da on bude na mom mjestu, a ja sa svojom porodicom.

Kada je vidio ovaj nesvakidašnji prizor odanosti i ljubavi, Ebu Sufjan je rekao:

„Nisam vidio nikoga da tako voli nekoga kao što Muhammedovi ashabi vole Muhammeda!“ (Vakidi, I, 360; Ibn Sa'd, II, 56)

Hazreti Hubejb, radijallahu anhu, prije nego što je pogubljen, imao je samo jednu želju: da pošalje selam Vjerovjesniku, alejhis-salatu ves-selam!

Međutim, po kome ga je mogao poslati?! Potpuno bespomoćan, onemogućen i spriječen da učini bilo što, podigao je glavu prema nebu, rekavši:

„Allahu moj, ja sam ispunio zapovijed Tvoga Poslanika, pa Ti dostavi Svome Poslaniku naš selam, a volio bih da mu selam stigne prije moje smrti!“

U tom času Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je sa svojim ashabima u Medini. Na Hubejbov selam je odgovorio, rekavši: „*Ve alejhis-selam!*“ (*Neka je selam i njemu!*)

Ashabi su ga upitali:

„Na čiji selam odgovaraš, Allahov Poslaniče?“

„Na selam vašeg brata Hubejba! Evo, Džibril mi je dostavio njegov selam!“
(Vidi: Buhari, Džihad, 170, Megazi, 10, 28; Vakidi, I, 354-363)

Plemeniti ashabi su ponekad imali izljeve ljubavi prema Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, tako da su mnogi od njih smatrali da Allahov Poslanik, alejhis-selam, najviše voli upravo njih. Ka'b ibn Udžre, radijallahu anhu, pripovijeda jako dirljiv događaj koji se dogodio među ashabima:

„Jednoga dana sjedili smo u sretnom mesdžidu ispred soba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Među prisutnima bila je grupa muhadžira, grupa ensarija i grupa Hašimija (Poslanikovih rođaka). Razgovarali smo o tome ko je najpreči Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i koga on najviše voli među nama. Mi, ensarije, rekosmo:

- Mi smo povjerovali u Allahovog Poslanika, slijedili ga i borili se zajedno s njim protiv njegovih neprijatelja! Prema tome, mi smo najpreči Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on nas najviše voli!

Naša braća muhadžiri rekoše:

- Mi smo učinili hidžru radi Allaha i Njegovog Poslanika, ostavljajući rodbinu, porodicu i imetak, a učestvovali smo u borbama u kojima ste i vi učestvovali. Prema tome, mi smo najpreči Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on nas najviše voli!

Naša braća Hašimije rekoše:

- Mi smo rodbina Allahovog Poslanika, a učestvovali smo u borbama u kojima ste i vi učestvovali! Prema tome, mi smo najpreči Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on nas najviše voli!

Potom je Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, izišao iz kuće i došao kod nas, pitajući:

„Vi kao da ste o nečemu razgovarali?“

Mi smo ponovili sve što smo prethodno kazali, pa nam on reče:

„Istinu ste rekli! Zar vam to neko može osporiti?“

Potom smo ga obavijestili o onome što su kazala naša braća muhadžiri, a on reče:

„Istinu su rekli i dobro postupili! Zar vam to neko može osporiti?“

Potom smo ga obavijestili o onome što su kazala naša braća Hašimije, a on reče:

„Istinu su rekli i dobro postupili! Zar vam to neko može osporiti?“

Potom je upitao:

- *Hoćete li da presudim među vama?*
- Hoćemo, ti si nam i otac i majka, Allahov Poslaniče!
- *Što se tiče vas, o skupino ensarija, ja sam vaš brat!* – rekao je.
- Allahu ekber! – uzviknuli su oni. – Tako nam Gospodara Ka'be, pobijedili smo!
- *A što se tiče vas, o skupino muhadžira, pa ja sam od vas!* – rekao je.
- Allahu ekber! – povikali su. – Tako nam Gospodara Ka'be, pobijedili smo!
- *A što se tiče vas, o Hašimije, pa vi ste moji i meni ste došli!* – rekao je.

Potom smo ustali, a svako od nas je bio zadovoljan komplimentom Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam.“ (Hejsemi, *Medžme' u-z-zevâid*, X, 14)

Voljeti ono što voli voljeni je najočitiji znak ljubavi.

Voljeti ono što je plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, volio, za ashabe je bila stvar užitka. Hazreti Enes ibn Malik, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Neki krojač je pozvao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na ručak koji je bio pripremio za njega. Na taj ručak otišao sam i ja zajedno s njim. Domaćin je pred njega servirao ječmeni hljeb, čorbu s tikvom i – u drugoj predaji – kadid (suho meso). Vidio sam da Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, iz čorbe odabire komadiće tikve i jede ih. Od tog dana i ja volim tikvu!“ (Vidi: Buhari, *Et'ime*, 33, Buju', 30; Muslim, *Ešribe*, 144; *Muvetta*, Nikah, 51)

Voljeti ono što voljeni voli je najočitiji znak ljubavi!

Hazreti Ebu Bekrov, radijallahu anhu, primjer profinjene ljubavi pokazuje njegovu neuporedivu vrijednost u odnosu na ostale ljude. Naime, na dan oslobođenja Mekke, Ebu Bekr, radijallahu anhu, doveo je svog oca Ebu Kuhafeta da prihvati islam i dadne prisegu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, vidio kako Ebu Bekr vodi starog i slijepog oca, rekao mu je:

- *Ebu Bekre, zašto nisi svog starog oca ostavio u kući? Mi bismo došli kod njega!*

- Allahov Poslaniče, želio sam da ga zbog toga Allah nagradi! – u drugoj predaji: Njemu je preče da dođe kod tebe, Allahov Poslaniče! – rekao je Ebu Bekr, radijallahu anhu.

Kada je njegov otac, Ebu Kuhafe, radijallahu anhu, pružio svoju ruku prema blagoslovljenoj ruci Allahovog Poslanika, alejhis-selam, Ebu Bekr je zaplakao. Kada ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao zašto je zaplakao, on mu je rekao:

- Tako mi Onoga koji te je poslao sa Istinom, bilo bi mi draže da je islam prihvatio tvoj amidža Ebu Talib nego moj otac, jer bi tebe to mnogo obradovalo! (Hejsemi, VI, 174; Ibn Sa'd, V, 451)

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao na hadž, na svakom mjestu u kojem se zaustavljao predvodio je ljude u namazu. Kasnije su muslimani na svakom od tih mjesta sagradili po jedan mesdžid, kao izraz ljubavi i privrženosti Allahovom Poslaniku, alejhis-selam, i kako bi ta mjesta učinili trajnom uspoménom na njega. (Ibn Sa'd, II, 173)

Plemeniti ashabi su na najljepši način tražili blagoslov (teberruk) u svemu što pripada Resulullahu, kruni svega stvorenog, alejhis-salatu ves-selam. Buharija i Muslim su zabilježili da je Resulullah, alejhis-selam, na Oproštajnom hadžu pozvao berbera da obrije njegovu kosu, a zatim je dao da se ona podijeli među ashabima. Halid ibn Velid, radijallahu anhu, kaže:

„Učinili smo umru zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je pozvao berbera da obrije njegovu kosu. Tom prilikom sam pretekao druge uzevši dio kose iznad njegovog čela, a potom sam ju stavio u prednji dio svog turbana. Poslije toga mi je data pobjeda u svakom mjestu prema kojem bi okrenuo svoju glavu u tom turbanu!“ (Vidi: Vakidi, III, 1108; Ibn Esir, *Usdu-l-gabe*, II, 111)

Kada je berber počeo da siječe njegovu kosu, hazreti Halid je rekao:

„Allahov Poslaniče, daj mi kosu iznad tvog čela! Dao bih i oca i majku za tebe, nemoj me pretpostaviti nikome u pogledu toga!“

Hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, posmatrao je u čudu Halidovo ponašanje, sjećajući se šta je ovaj čovjek činio muslimanima na Uhudu, Hendeku i Hudejbiji. (Ibn Sa'd, II, 174)

Jedna sahabijka je donijela ogrtač Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao poklon i rekla mu:

„Ovo sam otkala svojim rukama i donijela ti da to odjeneš!“

Uzeo je ogrtač, a bio je u potrebi za njim, odjenuo ga i izišao pred svoje ashabe. Jedan od prisutnih reče:

„Kako je samo lijep taj ogrtač! Kad bi ga meni dao da ga odjenem?!“

Ashabi mu rekoše:

„Nisi lijepo postupio! Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odjenuo je taj ogrtač jer je bio u potrebi za njim, a ti si ga zatražio od njega, iako si znao da on ne uskraćuje nikome ono što se zatraži od njega!“

Čovjek reče:

„Tako mi Allaha, nisam ga tražio da se odjenem njime, nego da mi bude ćefin!“

Sehl (prenosilac hadisa) kaže: „I, uistinu, to mu je bio ćefin!“ (Buhari, Dženaiz, 28; Buju', 31, Libas, 18)

Sehl ibn Sa'd, radijallahu anhu, prenosi jedan slučaj u kojem vidimo da su u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i djeca pokazivala veliku ljubav prema njemu. Naime, jednom prilikom Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, donesena je posuda sa nekim pićem. S njegove desne strane sjedio je jedan dječak, a s lijeve strane stariji ashabi. S obzirom na to da je imao običaj ponuditi one koji su na njegovoj desnoj strani, dječaku se obratio na jedan ljubazan i učtiv način, rekavši:

„Dopuštaš li mi da dam ovima (tj. da oni prvi piju)!?“

Pametni dječak odgovorio je na način kojim je zbunio prisutne, pružajući odgovor ispunjen mudrošću i poukom. Rekao je:

„Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, ne dajem nikome prednost u onome što me sljeđuje od tebe!“

Nakon toga naš dragi Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, dao mu je posudu u ruku. (Buhari, Ešribe, 19)

Časnim ashabima, koji su voljeli hazreti Pejgambere, alejhis-salatu ves-selam, više od sebe, jako je teško pao rastanak s njim. Enes ibn Malik, radijallahu anhu, kazuje:

„Kako se pogoršavala Vjerovjesnikova, alejhis-salatu ves-selam, bolest, povećavale su se i muke. (Vidjevši ga u tom stanju,) hazreti Fatima, radijallahu anha, rekla je:

„Babuka moj, kako su velike tvoje muke!“

„(Kćeri!) Nakon današnjeg dana tvoj otac više neće imati muka!“

A kada je Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, umro, hazreti Fatima je rekla:

يَا أَبَتَاهُ، أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ!
يَا أَبَتَاهُ، جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ!
يَا أَبَتَاهُ، إِلَى جَبْرِيلَ نُنْعَاهُ

„Babo moj, koji si se odazvao pozivu Gospodara!
Babo moj, čije je prebivalište Džennetu-l-firdevs!
Babo moj, o čijoj smrti ćemo vijest sa Džibrilom podijeliti!“

U jednom rivajetu nalazi se i ovaj dodatak:

„Babo moj, koji nema nikoga bližeg od Gospodara!“

Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ukopan, hazreti Fatima, radijallahu anha, upitala je Enesa, radijallahu anhu:

„Enese, kako ste mogli (tako brzo) bacati zemlju i prašinu na Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem?“ (Buhari, Megazi, 83; Darimi, Mukaddime, 14; Vidi: Ibn Madže, Dženaiz, 65)

Abdullah ibn Zejd El-Ensari, radijallahu anhu, jednom prilikom je došao kod Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, plaćući.

- *Zašto plačeš?* – upitao ga je.

- Allahov Poslaniče, draži si mi od mog života, i draži si mi od moje porodice i moje djece! Kada sjedim u svojoj kući i sjetim se tebe, ne preostaje mi ništa drugo, osim da dođem kod tebe i posmatram te, ali kada se sjetim svoje i tvoje smrti, i da ćeš biti zajedno sa vjerovjesnicima na visokom stepenu, a ja čak i ako uđem u džennet, bit ću na nižem stepenu (na kojem te neću vidati). Zato plačem!

Poslanik milosti, alejhis-salatu ves-selam, nije mu ništa odgovorio, ali je ubrzo nakon toga objavljen ajet u kojem uzvišeni Allah kaže:

„Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnikā, i pravednikā, i šehidā, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!“ (En-Nisa, 69)

Dok je Abdullah ibn Zejd, radijallahu anhu, radio u svojoj bašti, njegov sin je žurno došao kod njega i kroz suze ga obavijestio o smrti Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem. Sa ovom tužnom vijesti kao da se cijeli svijet sručio na njegova pleća. U dovi je rekao:

„Allahu moj! Neka moje oči ne gledaju nikoga poslije Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem!“

Njegova dova bila je primljena i od tog časa njegove oči oslijepiše.¹⁷

Nakon smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, još jedan ashab je izgubio vid. Njegova osjećanja se nisu razlikovala od osjećanja Abdullaha ibn Zejda El-Ensarija. Kada je izgubio vid, njegovi prijatelji su došli da ga utješe, ali su vidjeli da on uopće ne tuguje i ne žali za vidom. Tom prilikom im je rekao:

„Ja sam želio da imam dva oka kojima ću gledati Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ali nakon što je on umro i napustio ovaj svijet, tako mi Allaha, ne bih se obradovao ni kad bih imao oči gazele!“ (Ibn Sa'd, II, 313)

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napustio ovaj svijet, časni ashabi su se od tuge i žalosti istopili poput svijeća. Njihova srca zahvatio je žarki plamen čežnje zbog razdvojenosti od dragog bića. Bili su skrхани zbog bola koji su osjećali u dubini svojih srca. Hazreti Omer, radijallahu anhu, nije prihvatao vijest o njegovoj smrti. Njega i mnoge druge ashabe utješio je hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, i to sa velikom teškoćom, jer njihova srca nisu mogla prihvatiti činjenicu da ga više neće vidjeti i družiti se s njim.

Poslije Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, hazreti Bilal nije bio u stanju učiti ezan. Njegov prodorni i milozvučni glas više se nije razlijebao Medinom i dopirao do nebesa. Plemeniti ashabi su ga molili i preklinjali da uči ezan za namaz, ali on to nije bio u stanju. Kada bi nakon njihovog dugog insistiranja pristao na to, i kada bi, prolazeći pored Resulullahovog mihraba, primijetio da voljenog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nema u mihrabu, taj prizor bi mu toliko stegnuo grlo da nije bio u stanju izustiti niti jednu riječ, a iz očiju su mu lile suze. Da bi bar malo umirio vatru ljubavi u svom srcu, napustio je svijetlu Medinu i nastanio se u Šamu (Siriji). Nakon što je proboravio neko vrijeme u Šamu, jedne noći u snu je vidio voljenog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu reče:

- *Bilale, kakva je to otuđenost? Zar nije vrijeme da nas posjetiš?*

Čim se probudio, odmah je krenuo na put. Kada je stigao u Medinu, plačući je ušao u Vjerovjesnikov mesdžid i posjetio njegov mezar. Dok je tako

17. Vidi: Kurtubi, V, 271.

boravio pored njegovog mezara, došli su hazreti Hasan i hazreti Husejin, radijallahu anhumu. Privio ih je uza se i ljubio. Rekli su mu:

- Bilale, mnogo bismo voljeli da slušamo tvoj ezan (u zoru)?!

I, zbilja, tog jutra Bilal se popeo na krov džamije, odlučan da prouči ezan za sabah-namaz. Kada je proučio: „Allahu ekber, Allahu ekber!“, uzburkala se Medina. Kada je proučio: „Ešhedu en la ilahe illallah!“, uzburkanost se još više povećala. Kada je proučio: „Ešhedu enne Muhammeden Resulullah!“, stanovnici Medine, i muško i žensko, svi su plačući pohrlili prema mesdžidu, kao da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio. Nije viđen dan u kojem se više plakalo od tog dana. (Ibn Esir, *Usdu-l-gabe*, I, 244-245; Zehebi, *Sijeru e'alami-n-nubela*, I, 357-358)

Hazreti Bilal, koji je toliko žarko volio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, umro je u Damasku u šezdeset i nekoj godini. Na samrti je rekao:

- Sutra ću, ako Bog da, sresti se sa svojim voljenim Muhammedom i njegovim ashabima!

Njegova supruga, koja je bila pored njega, povika:

- Tugo moja! – i zaplaka.
- Ah, kako je lijepo, prijatno! – rekao je Bilal, radijallahu anhu. (Zehebi, *Sijer*, I, 359)

Plemeniti ashabi su bili prigrlili Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, poruku: „Ti ćeš biti s onim koga voliš!“, kao najveće blago i kapital koji pruža utjehu i povećava ljubav prema voljenom Pejgamberu, alejhis-selam. Napokon, Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga:

- Allahov Poslaniče, kada će Sudnji dan!?
- *A šta si to pripremio za Sudnji dan!?* – upitao ga je.
- Ništa posebno, osim što volim Allaha i Njegovog Poslanika!
- *Ti ćeš biti s onim koga voliš!* – rekao mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.“ (Buhari, *Fedailu ashabi-n-Nebijji*, 6)

Enes, radijallahu anhu, kaže: „Nakon prihvatanja islama, ničemu se nismo obradovali kao ovim riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

Ti ćeš biti s onim koga voliš! Stoga, ja volim Allaha i Njegovog Poslanika, Ebu Bekra i Omera. Nadam se da ću biti zajedno s njima zbog svoje ljubavi prema njima, iako nemam dobrih djela kao oni.“ (Muslim, Birr, 163)

Jedne noći je hazreti Omer, radijallahu anhu, izišao da provjeri kakvo je stanje u Medini. Dok je šetao sokacima, u jednoj kući je vidio svjetlo kandila, ali kada se približio, primijetio je oronulu staricu kako prede vunu i recituje sljedeće stihove:

*Najbolji salavati i selami neka su na Muhammeda, odabranog,
Allahov Poslaniče, neka svi odabranici donose salavate na tebe,
Jer, ti si noći provodio u ibadetu, a u zoru mnogo plakao,
Ali smrt malo po malo se svakome primiče i približava,
Ah, kada bih znala, da li ću u vječnoj kući sresti voljenog Pejgambera?!*

Čuvši njene stihove, hazreti Omer, radijallahu anhu, sjeo je na zemlju i počeo plakati. Nakon nekog vremena je ustao i pokucao na njena vrata.

- Ko je? – upitala je.
- Omer ibn El-Hattab! – odgovorio je.
- Šta Omer ima sa mnom? Šta traži u ovo doba noći? – zabrinuto je upitala starica.

- Ne boj se, otvori vrata, tako ti Allaha!

Kada mu je otvorila vrata, hazreti Omer je upita:

- Možeš li mi ponoviti stihove koje si recitovala maloprije?

Starica prihvati da mu ih ponovi, pa kada dođe do posljednjeg stiha, hazreti Omer joj reče:

- Molim te, možeš li i mene dodati na kraju stiha?

Na njegovu molbu, starica završi posljednji stih, rekavši:

- Ah kada bih znala, da li ćemo ja i Omer u vječnoj kući sresti voljenog Pejgambera?! O Allahu, koji mnogo praštaš, oprosti i Omeru!

Nakon toga se hazreti Omer, radijallahu anhu, vratio zadovoljan kući. (Ali El-Mutteki, *Kenzu-l-ummal*, XII, 562/35762)

Poslije Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti niko nije vidio nasmijano lice njegove plemenite kćeri, hazreti Fatime, radijallahu anhu. (Ibn Sa'd, II, 312)

Nikada Abdullah ibn Omer, radijallahu anhu, ne bi spomenuo ime voljenog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a da nije zaplakao. (Ibn Sa'd, II, 312)

Enes, radijallahu anhu, kroz plač bi govorio:

„Nema noći u kojoj nisam u snu vidio Voljenog (Pejgambera)!“ (Ibn Sa'd, VII, 20)

S obzirom na to da je Enes ibn Malik, radijallahu anhu, bio od onih koji su najbolje poznavali Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, živio je poput njega, obavljao namaz kao on i slijedio ga u svim njegovim postupcima. Uvijek je nosio sa sobom njegov štap i vlas iz njegove blagoslovljene kose. Kada je bio na samrti, oporučio je da njegov štap stave pored njega u mezar, a vlas njegove kose ispod njegovog jezika. (Ibn Esir, I, 152; Ibn Hadžer, El-Isabe, I, 72)

Kada bi plemeniti ashabi spominjali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koristili bi izraze kojim su izražavali svoju ljubav prema njemu. Govorili su: „Habībī“ (moj voljeni, dragi...), „Halīlī“ (moj prisni prijatelj, dost...), i uživali su u tome.¹⁸ Sve na ovome svijetu ih je podsjećalo na njihovog dragog prijatelja, sallallahu alejhi ve sellem. Stoga je Ebu Zerr, radijallahu anhu, govorio:

„Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio nas je iza sebe u takvom stanju da bi nas čak i ptica, koja u letu maše svojim krilima, podsjećala na neki njegov hadis. Rekao nam je:

18. Buhari, Tehedžud, 33, Savm, 60; Muslim, Musafirin, 85, 86; Ebu Davud, Vitri, 7; Nesai, Sijam, 81, Kijamu-l-lejl, 28; Ibn Madže, Sadakat, 10; Darimi, Savm, 38; Ahmed, V, 159; Ibn Sad, IV, 229.

- *Objašnjeno vam je sve što približava džennetu i udaljava od džehennema!*
(Ahmed, V, 153, 162; Hejsemi, VIII, 263)

Ukbe ibn Haris, radijallahu anhu, pripovijeda:

„Jednoga dana Ebu Bekr, radijallahu anhu, klanjao je ikindiju namaz, a potom izišao iz mesdžida i nastavio ići pješice zajedno sa Alijom ibn Ebi Talibom, radijallahu anhu. Dok su išli putem, ugledali su Hasana, unuka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako se igra s djecom. Ebu Bekr ga je odmah uhvatio i stavio na svoja ramena, govoreći mu:

بَابِي شَيْئًا بِالنَّبِيِّ لَا شَيْئًا بِعَلِيٍّ

‘Dao bih oca za tebe! Liči na Vjerovjesnika, a ne liči na Aliju!’, a Alija je (stajao pored njih i) smiješio se.“ (Buhari, Menakib, 23)

Plemeniti ashabi, ridvanullahi alejhim edžme’in, pokazivali su posebnu pažnju prilikom prenošenja i dostavljanja hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bojeći se da ne pomiješaju svoje riječi sa njegovim govorom. Kaže Amr ibn Mejmun, rahimehullah:

„Nisam propuštao predavanja koja je Abdullah ibn Mesud, radijallahu anhu, držao četvrtkom. Na tim predavanjima nisam ga čuo da je sa sigurnošću kazao: ‘Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to i to!’ Međutim, jednog četvrtka je započeo predavanje, riječima: ‘Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem...’, a potom je zastao. Pogledao sam ga i vidio kako stoji, raskopčane košulje, očiju punih suza i nabreklih damara na licu. Potom je nastavio kazivati: ‘Ili je rekao nešto drugačije, ili nešto više od toga, ili nešto blizu toga, ili nešto slično tome.’“ (Ibn Madže, Mukaddime, 3)

Kada bi Ebu Bekr, radijallahu anhu, nakon smrti Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, htio da prenese neki hadisi-šerif, obuzeo bi ga plač prilikom spomena imena Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dok bi citirao hadis, činio je to sa poteškoćom. Opisujući njegovo stanje, Rāfi’ ibn Mālik El-Ensari, radijallahu anhu, kazivao je sljedeće: „Ispeo se Ebu Bekr,

radijallahu anhu, na minber i zaplakao. Potom je rekao: 'Prve godine (po hidžri), Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ispeo se na ovaj minber, a potom zaplakao. Poslije toga je rekao:

- *Tražite od Allaha oprost i sačuvanost, jer nikome poslije „jekina“ (imana) nije dato ništa bolje od sačuvanosti ('āfijet)! (Tirmizi, De'avāt, 105)*

Kaže Mula Aliju-l-Kārī, rahimehullah: „Neki kažu da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaplakao zbog toga što je znao da će njegov ummet zadesiti smutnje, savladanost strastima, željom za skupljanjem imetka i postizanjem položaja, stoga im je naredio da od Allaha traže oprost i sačuvanost, kako bi ih zaštitio od smutnji i iskušenja. Izraz „oprost“ ('afw) znači brisanje grijeha i pokrivanje sramota, a „sačuvanost“ ('āfijet), ... znači: sačuvanost od iskušenja u vjeri, sačuvanost od teških bolesti u tijelu i sačuvanost od teškoća i belaja. (Aliju-l-Kārī, *Mirkātu-l-mefātih*, V, 396)

Opisujući uzbuđenje svoga oca, hazreti Ebu Bekra, radijallahu anhu, zbog skorog susreta sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, hazreti Aiša, radijallahu anha, kazala je sljedeće: „Kada je moj otac Ebu Bekr, radijallahu anhu, bio na samrti, upitao je:

- Koji je dan danas?
- Ponedjeljak! – rekli smo.
- Ako večeras umrem, nemojte me zadržavati do sutra. Jer, meni je nadraži dan u kojem ću biti blizu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (tj. trenutak u kojem ću se sresti s njim). (Ahmed, I, 8)

Pojedini ashabi su zavidjeli svojim bolesnim drugovima koji su s ljubavlju prema Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, odlazili sa ovog svijeta. Neki od njih, kao što je Muhammed ibn Munkedir, radijallahu anhu, pripovijeda da je posjetio Džabira ibn Abdullaha, radijallahu anhu, dok je bio na smrtnoj postelji. Kada je vidio da mu se primakao posljednji čas, rekao mu je: „Poselami Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, od mene!“ (Ibn Madže, *Dženaiz*, 4; Ahmed, XVIII, 201)

Plemeniti ashabi imali su običaj da iskazuju ljubav i poštovanje prema osobama koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, volio za svoga života. Hazreti Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, imao je devet tanjira u koje bi stavljao voće i hranu za supruge Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Posljednji tanjir bi slao svojoj kćeri, Hafsi, a ako bi nedostajalo nešto, namirio bi od onoga što je bio njegov dio, tj. koji je njemu pripadao. (Malik, Muvetta, Zekat, 44)

Hazreti Omer, radijallahu anhu, odredio je plaću u iznosu od tri hiljade i petsto dirhema za Usameta ibn Zejda, radijallahu anhuma, a za svoga sina Abdullaha tri hiljade dirhema. Kada ga je Abdullah upitao: „Zašto Usameta smatraš vrednijim od mene? On nije učestvovao u više vojnih pohoda od mene!?!“, Omer, radijallahu anhu, je rekao:

„To je zbog toga što je Zejd bio draži Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, od tvog oca, i što je Usame bio draži Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, od tebe. Dakle, dao sam prednost onome koga je volio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u odnosu na onoga koga ja volim.“ (Tirmizi, Menakib, 39/3813)

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi dirljivu priču o svom putovanju sa Džerirom ibn Abdullahom, radijallahu anhu. I pored toga što je Džerir ibn Abdullah bio stariji od njega, tokom cijeloga putovanja služio ga je kao da je njegov sluga. Kada mu je Enes rekao da to ne čini, hazreti Džerir, radijallahu anhu, rekao je:

„Vidio sam mnogo ensarija kako se na ovaj način odnose prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam obećao sebi, ako budem u društvu nekog od njih, da ću ga sigurno služiti!“ (Buhari, Džihad, 71; Muslim, Fedailu-s-sahabe, 181)

Gospodaru naš, kako je njihova ljubav prema Resulullahu, alejhis-salatu ves-selam, bila duboka!

Mnogi ashabi su živjeli sa uspomenama na voljenog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan od njih je bio i Ebu Mahzûre, radijallahu anhu. On nije šišao kosu sa svog čela, niti ju je razdvajao na dva dijela, jer je Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, blagoslovljena ruka dodirnula upravo taj dio njegove kose. (Ebu Davud, Salat, 28/501)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je jednoj ženi iz plemena Giffar:

„Uzmi posudu za vodu, stavi u nju soli, a potom operi krv sa svog ogrtača!“

Nakon toga ona je cijeli život stavljala soli u vodu za pranje veša, slijedeći na taj način savjet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Štaviše, na smrti je oporučila da stave soli u vodu kojom će biti izvršeno njeno obredno kupanje (gasul). (Vidi: Ebu Davud, Taharet, 122/313)

Takva je bila ljubav ashaba prema plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, do kraja njihovih života.

Jednom prilikom se Abdullahu ibn Omeru, radijallahu anhuma, ukočila noga i nije ju mogao pomjerati. Pored njega je bio Abdurrahman ibn Sa'd, radijallahu anhu, koji mu tom prilikom reče: „Pozovi onoga koga najviše voliš!“, pa je Ibn Omer rekao: „Muhammede!“, i noga mu je ozdravila. (Ibn Sa'd, IV, 154)

Ponos i kruna cijeloga kosmosa, Allahov Poslanik i miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, u sljedećem hadisu je ukazao na duboku ljubav koju će njegov ummet osjećati prema njemu nakon njegove smrti:

„Od mog ummeta najviše me vole ljudi koji će doći nakon mene. Svaki od njih bi dao svoju porodicu i imetak samo da me može vidjeti!“ (Muslim, Džennet, 12; Hakim, IV, 95)

Upravo zbog toga je od prvog stoljeća islama – sretnoga doba, u kome su živjeli Allahov Miljenik, alejhis-selam, i njegovi plemeniti ashabi – pa, sve do danas, bilo mnogo Allahovih dobrih robova i prijatelja čija su srca bila ispržena u vatri ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Abdullah ibn Mubarek, rahmetullahi alejhi, pripovijedao je sljedeće:

„Bio sam kod Imama Malika, rahimehullah, kada nam je prenosio hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. U jednom trenutku pojavila se škorpia koja ga je ugrizla šesnaest puta u nogu. Njegovo lice se promijenilo i problijedilo, međutim on nije prekidao citiranje hadisa Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. Poslije predavanja ljudi su se razišli, a ja ga upitah:

- Ebu Abdullah, šta je s tobom? Danas sam kod tebe vidio nešto neobično!?

- Da, – rekao je – (izdržao sam) zbog ljubavi i poštovanja prema hadisu Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.“ (Munavi, III, 333; Sujuti, *Miftahu-l-dženneti*, str.52)

Imam Malik, rahimehullahu te’ala, u svome životu je s ljubavlju slijedio sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Iz ljubavi i poštovanja prema njegovom ruhanijetu nije nikada jahao jahalicu (konja ili devu) ulicama Medine i nije činio nuždu u gradu. U Revdi je govorio tiho, gotovo šapatom. Kada je jednom prilikom halifa Ebu Džafer Mensur počeo glasno govoriti u Poslanikovom mesdžidu, imam Malik mu je kazao:

„Halifo, utišaj svoj glas na ovom mjestu! Allahovo upozorenje u tom pogledu objavljeno je ljudima koji su bili bolji od tebe!“, a potom je proučio sljedeći ajet:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ
بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

„O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njima glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite.“ (El-Hudžurat, 2)

Imam Malik, rahimehullah, još od ranog djetinjstva je posvećivao veliku pažnju hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Da bi ispravno razumio hadis i njegovo značenje, slušao ga je sa velikim poštovanjem i smirenošću. Hadise nije slušao stojeći i nije dolazio na predavanja hadisa kada

bi bio u teškom ili tužnom stanju. Trajno se plašio da u pogledu hadisa ne napravi kakvu grešku. U tom smislu su ga jednom prilikom pitali:

- Jesi li slušao hadise od Amira ibn Dinara?
- Vidio sam ga kako prenosi hadise, a ljudi zapisuju od njega stojeći na nogama. Ja nisam smatrao prikladnim zapisivanje hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok stojim na nogama.

Imam Malik, rahimehullah, bio je graciozan i svojom pojavom je ulivao poštovanje u srca ljudi. Posebno je bio lijepog vladanja u toku predavanja. Prilikom izdavanja pravnih rješenja ili kada prenosi hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovo lice je posebno zračilo. Prije nego bi započeo prenošenje hadisa, prvo bi lijepo uzeo abdest, a potom bi odjenuo najljepše odijelo. Za čurs (malu katedru) sjeo bi samo kada prenosi hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada bi tragaoci za znanjem došli njegovoj kući, njegov pomoćnik bi izišao pred njih i pitao ih da li su došli radi nekog pravnog pitanja ili da slušaju hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ako bi bili došli radi nekog pravnog pitanja, on bi izišao vani i dao odgovore na njihova pitanja. Međutim, kada bi došli da slušaju hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo bi im rečeno da sjednu, a on bi otišao da se okupa, odjene čistu odjeću, namiriše se i zavije turban oko glave. Potom bi sjeo za čurs/katedru i dostojanstveno prenosio hadise Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Prostorija u kojoj bi držao predavanje posebno je mirisana kađenjem alojinog drveta.

Abīde Es-Selmānī, rahimehullah, bio je jedan od velikih učenjaka u hadisu i fikhu među tabi'inima, drugoj generaciji muslimana. Primio je islam dvije godine prije smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali nije imao sreće da vidi njegovo blagoslovljeno lice. Njegove riječi: „Da imam jednu vlas iz njegove kose, draže mi je od cjelokupnog zlata i srebra na dunjaluku.“ (Ahmed, III, 256; Buhari, 170) ukazuju na ljubav prvih muslimana koju su osjećali prema Allahovom Miljeniku, alejhis-salatu ves-selam.

O ovim riječima Imam Zehebi, rahimehullah, kazao je sljedeće:

„Ibn Abīde je ovim riječima iskazao potpunost svoje ljubavi prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, s obzirom na činjenicu da je pretpostavio zlato i srebro cijeloga svijeta za samo jednu vlas iz njegove, sallallahu alejhi ve sellem, kose. Ovako nešto je kazao Imam Es-Selmānī koji je živio samo pedeset godina poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa šta bismo, onda, trebali kazati mi, kada bismo pouzdanim putem našli jednu vlas iz njegove kose, ili kaiš njegovih sandala, ili dio zemljane posude iz koje je pio vodu? Ako bi jedan imućan čovjek potrošio veći dio svoga imetka kako bi pribavio nešto od gore spomenutog, da li bi ga smatrao rasipnikom ili maloumnikom? Ne, naprotiv! Zato se ne ustručavaj da trošiš imetak kako bi posjetio njegov mesdžid, koji je on gradio svojom rukom; kako bi ga poselamio u njegovoj sretnoj sobi, u njegovom gradu; kako bi gledao svojim očima Uhud i zavolio ga, jer ga je i tvoj Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, volio; kako bi nahranio svoju dušu boravkom u njegovoj Revdi, sjedeći na mjestima na kojima je on sjedio; jer ti ne možeš biti pravi vjernik sve dok ti ovaj Predvodnik (Es-Sejjid) ne bude draži od tebe samog, od tvoje djece, tvoga imetka i svih ljudi.“ (Zehebi, *Sijeru e’alami-n-nubela*, IV, 42, 43)

Rebī’ ibn Sulejman, jedan od učenika Imama Šafije, ispričao je sljedeće:

„Šafija je krenuo u Egipat, i ja sam bio s njim. Na putu mi reče: ‘Rebī’, uzmi ovo moje pismo, odnesi ga i predaj Ebu Abdullahu Ahmedu ibn Hanbelu, a potom mi se vrati sa odgovorom!’

Uzeo sam pismo i otišao u Bagdad. Na sabah-namazu sam vidio Ahmeda ibn Hanbela. Klanjao sam namaz za njim, pa kada on izide iz mihraba, ja mu predadoh pismo i rekoh:

- Ovo je pismo od tvog brata, Šafije iz Egipta!
- Jesi li pogledao o čemu govori pismo? – upitao me.
- Nisam! – rekao sam.

Nakon toga on skide pečat sa pisma i počeo čitati. Odjednom mu se oči napuniše suzama, pa ga upitah:

- Šta piše u pismu, Ebu Abdullah?

- Spominje da je u snu vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu je rekao:

- *Napiši pismo Ebu Abdullahu Ahmedu ibn Hanbelu i poselami ga od mene! Reci mu: 'Bit ćeš iskušan! Tražit će se od tebe da kažeš da je Kur'an stvoren, ali ih ne slušaj! Allah će tvoje ime uzdići do Sudnjega dana!'*

- Pa, to je muštuluk! – rekao sam.

Potom on skide svoju košulju, koja je dodirivala njegovu kožu, i dade je meni.

Uzeo sam košulju i krenuo natrag u Egipat. Uzeo sam i odgovor za Imama Šafiju i predao mu ga.

- Šta ti je poklonio? – upitao me.

- Košulju koja je dodirivala njegovu kožu! – rekao sam.

- Ne želim uzeti njegovu košulju od tebe, jer bi te to rastužilo, ali je operi u vodi, a vodu donesi meni kako bih i ja bio ortak u njoj (tj. njenom bereketu).¹⁹

Spomen ljubavi Imama Būsīrija prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, predstavlja posebnu vrijednost. Naime, jednoga dana dok se Būsīrī vraćao kući, na putu sretne jednog starca koji ga upita:

- Busiri, jesi li sinoć u snu vidio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem?

- Ne, nisam! – odgovorio je Busiri i nastavio svojim putem.

Starčevo kratko pitanje u njegovom srcu je uzbukalo čežnju i ljubav prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Allahovom voljom naredne noći je u snu vidio voljenog Resulullaha, alejhis-salatu ves-selam, i to snoviđenje je ispunilo njegovo srce velikom radošću i srećom. Uzeo je pero i počeo pisati kaside i hvalospjeve posvećene voljenom Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Njegovi stihovi su srca zaljubljenika (ašika) zaranjala u more ljubavi prema Voljenom, sallallahu alejhi ve sellem.

Međutim, nakon nekog vremena, Busirija je pogodila bolest teške paralize, koja je učinila nepomičnim polovicu njegovog tijela. Dugo vremena nije

19. Ibn El-Dževzi, *Menakibu-l-Imam Ahmed ibn Hanbel*, str. 609-610, recenzija: Abdullah ibn Abdulmuhsin Et-Turki, Kairo, 1409.g.h.

mogao ustati na noge i kretati se. Naposljetku je jedne noći počeo pisati svoju čuvenu kasidu „El-Burde“ (El-Bur’e), a potom njome zamolio uzvišenog Allaha da ga izliječi. Kada je završio sa pisanjem, zaspao je i u snu vidio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji je od njega zatražio da mu izrecituje što je napisao. Kada je završio sa recitovanjem, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, potrao je svojim blagoslovljenim rukama njegove paralizovane udove tijela i poklonio mu svoj ogrtač (el-burde). Kada se probudio, Busiri je primijetio da je uzvišeni Allah otklonio njegovu bolest, i na tome Mu se zahvalio.

Istog jutra uzeo je abdest i potpuno zdrav krenuo na sabah-namaz u džamiju. Idući putem, sreo je šejha Ebu’r-Redža’a, koji mu reče:

- Volio bih da mi izrecituješ kasidu kojom si pohvalio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem?!

- Koju? – upitao je Busiri, jer je bio napisao više takvih kasida.

- Onu koju si napisao u svojoj bolesti!, - a potom je izrecitovao njen početak i nastavio: - Tako mi Allaha, sinoć sam ove stihove slušao kako se recituju u prisustvu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on ih zadivljeno sluša. Na kraju, on je svojim ogrtačem (el-burdom) ogrnuo recitatora...

To je jako začudilo Imama Busirija, jer za njegovu novu kasidu nije znao niko osim njega.²⁰

Jedan od velikih evlija, Sejjid Ahmed Jesevî, rahmetullahi alejhi, koji je u srcima ljudi zasadio sjeme islama od srednje Azije do Balkana, kada je ušao u 63. godinu života, sagradio je malu kolibu u zemlji, rekavši:

„Nakon što sam dospio do ovih godina, nemam potrebu da živim na površini zemlje!“

Posije toga je živio još deset godina kao zahid – skromnih ovosvjetskih prohtjeva, odgajajući svoje učenike koji su mu dolazili sa Istoka i Zapada.

20. İlhan Armutçuoğlu, *Kaside-i Bürde Manzum Tercümesi*, str. 7-10, Konya, 1983.g.

Osvajač Indije, sultan Mahmud El-Gaznevi, imao je pomoćnika koji se zvao „Muhammed“, a kojeg je posebno volio. Uvijek ga je dozivao njegovim lijepim imenom. Međutim, jednoga dana pozvao ga je imenom njegova oca: „O sine tog i tog!“, što je ovoga veoma rastužilo i slomilo mu srce. Sultan Mahmud – zaljubljenik u Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem – primijetio je na njegovom licu potištenost, pa mu reče:

„Dijete moje, uvijek te dozivam tvojim imenom, jer sam pod abdestom. Međutim, ovoga puta sam bio bez abdesta, a ja se stidim da tvoje ime (Muhammed) izgovorim bez abdesta. Dakle, to je razlog zbog čega sam te pozvao imenom tvoga oca!“

U osmanskoj državi su svi ljudi, od sultana do čobana, odgajani sa profinjenom ljubavlju prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Kada god bi se spomenulo njegovo ime, svako bi stavljao desnu ruku na srce, donoseći salavat na njega; kada bi se učio mevlud – dio koji govori o Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, dolasku na ovaj svijet, slušaoci bi ustali na noge i uglas učili stihove o njegovom rođenju sa velikim poštovanjem i ljubavlju prema njemu; kada bi stigla pošta iz Medine-i-Munevvere, nijedan sultan nije otvarao pisma dok ne bi obnovio abdest, poljubio list koji je stigao poštom i pročitao ga u stojećem položaju.

Pored navedenog, Osmanlije su prilikom održavanja ili popravki Vjerovjesnikove, alejhis-selam, džamije angažirali neimare i majstore koji su strogo voditi računa o svom govoru i sveukupnom vladanju dok su u Haremu. Naprimjer, majstori koji su radili u Revdi-i-Matahheri nisu koristili ovosvjetski govor, već su se sporazumijevali zikrom, tesbihom, tahmidom... Da ne bi stvarali buku i uznemiravali ruhānijet Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, preko čekića su namotavali koziju kožu i na taj način ih koristili prilikom rada.

U osmanskoj državi, vlast je u vrijeme hadža slala tzv. „Surre Alayı“²¹, jedan puk vojske koji je nosio novac i poklone za stanovnike Hidžaza. Kada bi vojska stigla nadomak Medine-i-Munevvere, tu bi zanoćili sa duhovnim

21. „Surre Alayı“, puk vojske koji u ime sultana doprema novac, zlato i poklone za siromašne, ali i ugledne stanovnike Mekke i Medine. Pukovnija bi kretala u mjesecu redžebu iz Istanbula, a podjela novca i poklona bi se vršila uz ceremoniju prije obreda hadža. (Vidi: Münir Atalar, *Surre-i Hümayun ve Surre Alayı*, Ankara, 1991., str.2)

pripremama za ulazak u grad Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, klanjali bi istiharu namaz i sa duhovnim išaretom posjetili Resulullaha, alejhis-salatu ves-selam. Na povratku iz Medine u svoj zavičaj bi sa sobom nosili malo blagoslovljene zemlje iz Medine-i-Munevvere.

Osmanski sultani su na svojim turbanima nosili zadjevene „peruške“, koje simboliziraju metlice za čišćenje prostora dvaju časnih Harema. Naime, sultan je sebe ubrajao među čistače dvaju Harema i od svoje lične imovine je davao njihove plaće.

Jedna od posebnosti Osmanlija jeste i to što su sa velikom pažnjom i ljubavlju čuvali mubarek vlasi iz kose Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, u velikim džamijama, na visokom mjestu minbera, umotane u četrdeset marama čuvane su vlasi iz njegove mubarek kose (Sakali-šerif), koje predstavljaju bereket i rahmet za ovaj ummet. To je, zaista, poseban izraz ljubavi i poštovanja prema plemenitom Pejgamberu, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada je sultan Javuz Selim zauzeo Egipat, predato mu je i područje Hidžaza (Mekke i Medine). Dana, 20. februara 1517. godine, sultan Selim je klanjao džumu namaz u džamiji „Melik Muejjed“. Tom prilikom hatib je u svojoj hutbi spomenuo sultana Selima, nazvavši ga „hākimu-l-haremejni-š-šerifejni“, tj. vladar dvaju časnih Harema, na što je sultan odmah reagovao, riječima: „Ne, ne! Recite: hādimu-l-haremejni-š-šerifejni!“, tj. sluga dvaju časnih Harema, a potom je, plačući, podigao tepih i učinio sedždu zahvalnosti na goloj zemlji. Poslije namaza je stručak peruški u obliku metlice zadjenao u svoj turban.

Kada je poslao Piri-pašu u Medinu-i-Munevveru kao vojnog sudiju, izrazio je svoju ljubav prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, tako što je rekao sljedeće:

„Paša, uprava nad Mekkom i Medinom pripada potomcima Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem. Te gradove nisam zauzeo vojskom, nego su mi se pokorili radi islamskog jedinstva, pokazujući potpunost i ljepotu svoga edeba i dobročinstva. Dužnost mi je da na njihovo dobročinstvo uzvratim zahvalnošću. Danonoćno sam zahvalan uzvišenom Hakku koji mi je

omogućio da se moje ime spominje na hutbama u ovim blagoslovljenim mjestima i tu sreću ne bih zamijenio za vlast nad cijelim svijetom. Prema tome, stanovnicima dvaju časnih Harema ne uskraćuj ono što im je potrebno! Pazi da se ne miješaš u poslove dvaju časnih Harema!“

Naši dobri prethodnici su stoljećima čuvali uspomene i blagoslovljene emanete Allahovog Posanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskazujući pri tome neobično veliku ljubav i poštovanje. Da bismo shvatili kako je bila veličanstvena njihova ljubav u tom pogledu, dovoljno je obratiti pažnju na historiju njihovog hizmeta blagoslovljenim emanetima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji su naši dobri prethodnici smatrali velikom čašću.

Osmanski sultani se nikada nisu rastajali od sretnog ogrtača Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem (hrka-i se'âdet). U Istanbulu se na više mjesta u kojima su živjeli sultani nalaze odaje namijenjene samo za čuvanje Vjerovjesnikovog sretnog ogrtača (Hırka-i Saâdet Dâiresi), i to u palačama: Topkapı Saray, Beylerbeyi Saray, İstavroz Saray i Eski Edirne Saray.

U posebnim prilikama, osmanski sultani su sretni ogrtač Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nosili sa sobom u vojne pohode. Naprimjer, sultan Mehmed III., koji je po prirodi bio strog i temperamentan, pokazivao je veliku ljubav prema Allahovom Miljeniku, sallallahu alejhi ve sellem. Kad god bi se spomenulo njegovo blagoslovljeno ime, odmah bi ustao na noge i donio salavat sa velikim poštovanjem i ljubavlju. U pohodu na Eger (Mađarska), 1596. godine, sultan Mehmed III. je sa sobom nosio zastavu i ogrtač Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. U toku bitke, u muslimanskoj vojsci nastala je pometnja i rasulo, pa je sultanov učitelj Sa'duddin efendija rekao:

“Sultane moj! Tebi, kao sultanu od Osmanovog potomstva i halifi Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, priliči da u ovoj situaciji odjeneš “blagoslovljeni ogrtač” i uputiš dovu uzvišenom Hakku!” Nakon toga sultan Mehmed je uz tekbire i salavate prisutnih odjenuo blagoslovljeni ogrtač, a islamska vojska je, uz Allahovu pomoć, sa velikim zanosom i visokim moralom izvojevala pobjedu.

U toku izgradnje svoje džamije u Istanbulu, sultan Ahmed I. je zapovjedio da se iz Egipta dopremi „otisak stopala“ (nakş-ı kadem), koji se nalazio u turbetu čuvenog sultana Sejfuđina Kajitbaja. Kada je „otisak stopala“ Allahovog Poslanika, alejhis-selam, dopremeljen u Istanbul, smješten je u turbe Ebu Ejjuba El-Ensarije, radijallahu anhu, a po završetku izgradnje Sultan-Ahmedove (Plave) džamije, premješten je u nju. Međutim, te noći, kada je premješten u njegovu džamiju, sultan Ahmed je u snu vidio sljedeći prizor:

Svi sultani su bili okupljeni na jednom mjestu, a u pročelju je, u svojstvu sudije, sjedio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Mjesto je bilo poput neke vrste sudnice. Tužitelj, sultan Kajitbaj, tužio je sultan-Ahmeda zbog toga što je „otisak Pejgamberovog, alejhis-selam, stopala“ uzeo iz njegovog turbeta i prenio ga u Istanbul. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao sudija, donio je odluku da se „otisak stopala“ vrati na svoje mjesto...

Sultan Ahmed se probudio u strahu. Pozvao je šejha Aziza Mahmuda Hudajija i još nekoliko učenjaka da im ispriča svoj san kako bi mu oni protumačili njegovo značenje. Kada su ga saslušali, jednoglasno su rekli: „San je jasan! Nije potrebno nikakvo tumačenje. Emanet koji je dopremljen u Istanbul treba vratiti u Egipat!“

Nakon toga sultan Ahmed je sa velikom ljubavlju, koju je osjećao prema Allahovom Miljeniku, sallallahu alejhi ve sellem, otpremio njegov „otisak stopala“ u Egipat. Potom je na saruku svog turbana dao izgravirati otisak njegovog blagoslovljenog stopala i u zanosu napisao sljedeće stihove:

*A zašto na svom tadžu ne bih nosio stalno
otisak čistog stopala Sultana svih pejgambera,
jer vlasnik tog stopala je ruža vjerovjesništva!
Zato, Ahmede, licem dodirni stopalo te ruže...*

I sultan Abdulaziz je gajio veliku ljubav prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. On je u Medinu-i-Munevveru poslao pismo u kojem se obraća ruhanijetu Resulullahu, alejhis-salatu ves-selam. Pismo je bilo smješteno u Revdu-i-Mutahheru²². Prenosimo jedan dio iz tog pisma:

22. Ovo pismo se danas nalazi u palači Topkapi saraj, u odaji za „sretni ogrtač“.

„S imenom Allaha, milostivog, samilosnog!
Hvala Allahu, jedinom!
Neka su salavat i selam na tebe, Allahov Poslaniče!
Neka su salavat i selam na tebe, Allahov Miljeniče!
Neka su salavat i selam na tebe, Vjerovjesniče ummeta!...

Ti si onaj koji istinski čuva prijateljstvo prijatelja; onaj čija je prepoznatljiva vrлина dobročinstvo i plemenitost; onaj kome je rečeno: „Da nije tebe, ne bih stvorio svjetove!“; onaj koji je izvor ponosa svemu stvorenom; onaj koji je predvodnik odabranikā, naš šefa’atdžija i naše utočište; onaj čiji je svaki posao čist i svako djelovanje profinjeno; onaj čija je i prašina na stopalima svijetla; onaj koji je najbolji odgajatelj u svijetu postojanja; onaj koji posjeduje mirisne tragove blagoslova; onaj čija ljubav ispunjava cijeli svijet; onaj koji je posljednji među vjerovjesnicima i njihovo utočište; onaj koji je prvak na Sudnjem danu i zagovornik za grešnike svoga ummeta; onaj koji je ukras sljedbenika tevhida; onaj koji je najodličniji u trijemu vjerovjesništva; onaj koji će se zauzimati prije svih vjerovjesnika; onaj koji je vjerovjesnik svima koji su krenuli putem blagog Allaha, i onaj koji je najdraži rob milostivog Allaha!

Muhammed Mustafa je onaj kojeg opisujem navedenim svojstvima...

Odvažio sam se da svoje crno lice prislonim na njegove mušepke, na njegov svijetli kabur i čistu zemlju. Odvažio sam se da pošaljem svoju molbu, ispunjenu stidom, poštovanjem i tugom, polažući svoje grešno čelo na njegov miomirisni prag, premda zaslužujem kaznu...

Hvala Allahu koji je Svojom pomoći i podrškom učinio da budem jedan od iskrenih, odanih i počastvovanih sljedbenika ummeta Njegova Vjerovjesnika; onoga koji sija poput punog mjeseca u svijetu melekūta i svijetlog sunca u svijetu džeberūta, onoga koji je najdraži rob i prijatelj milostivog Allaha, koji bezgranično mnogo daruje, a njega je odlikovao potpuno savršenom ljepotom i dobrotom i učinio predvodnikom bogobojažnih... Hvala Allahu, koji mi je darovao da budem čuvar njegove sretne odjeće (hrka-i seadet)...

Inšallah, da ovaj Njegov dar bude nastavak Njegove milosti prema meni do „Dana u kojem neće koristiti ni bogatstvo niti sinovi“ (Eš-Šuara, 88), u kojem se nadam tvome šefa’atu, Allahov Miljeniče! Evo, ovaj nepokorni rob, čija su jedina zarada njegovi grijesi, gazi-Abdulaziz, sin Mahmud-hana, priznajem da

ću u tvom prisustvu polagati račun i potvrditi svoje prijestupe i grijehе. Odvažio sam se da svoju molbu dostavim na tvoju kapiju, sa koje se dijeli milost.

Allahu, oprosti mi sve moje grijehе! Iznova, opet Te molim: oprosti mi moje grijehе!

Aman, el-aman ja Resulallah! Nemoj mi uskratiti svoj šefa'at!

Neka su salavat i selam tebi, oče Fatime Ez-Zehre!

Neka su salavat i selam tebi, djede Hasana i Husejna!

Neka su salavat i selam tebi, predvodniče svih potonjih i kasnijih!...²³

Da bi muslimani lakše putovali do dvaju Harema (Mekke i Medine), sultan Abdulhamid je dao izgraditi čuvenu „Hidžasku željezničku prugu“. Prilikom njene izgradnje vodio je računa o tome da željezničke stanice budu na onim mjestima u kojima se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaustavljao radi odmora na svojim putovanjima. Dakle, ova željeznica je sagrađena u skladu sa svijetlim sunnetom, a putovanje njome je teklo poput rijeke ljubavi do svijetle Medine.

U našoj tradiciji poezije postoji veliki broj pjesama i kasida u kojima se izražava privrženost i ljubav prema Allahovom Poslaniku i Miljeniku, sallallahu alejhi ve sellem. Jednostavno ne postoji nijedna ličnost, ni prije, ni poslije njega, da je o njoj napisan toliki broj stihova. Kada bi se svi stihovi koji su napisani o njemu sakupili na jedno mjesto, dobili bismo veliku enciklopediju koja broji stotine tomova.

Kako je to lijepo Jusuf Nābi kazao:

*Bende de cür'et-i medhün edişim o memerdendür kim
Geldi nutk itdi huzûrunuda nebâtât ü cemâd
I ja sam se ohrabrio da te hvalim i pišem o tebi,
jer u tvome prisustvu progovoriše i biljke i minerali...*

23. Hilmi Aydin, *Hirka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, Istanbul, 2004, str. 272-275.

Uistinu, ponekad su i životinje i biljke otvoreno pokazivale ljubav i poštovanje prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan od takvih primjera pripovijeda nam Sefine, radijallahu anhu, štićenik Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On je kazivao sljedeće:

„Putovao sam morem, pa se naš brod nasukao i razbio. Prihvatio sam za jednu dasku i doplivao do obale. Nisam znao puta. Pred nas je izišao lav, a moji prijatelji koji bijahu stigli na kopno povukoše se. Približio sam se lavu i rekao mu:

„Ja sam Sefine, drug Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem! Izgubili smo se i ne znamo puta.“

Lav je prošao ispred mene i tako nastavio ići sve dok nas nije izveo na put. Nakon toga je nastavio stajati na putu kao da nas ispraća. (U drugoj predaji: „Kada nas je izveo na put, počeo je mumlati, iz čega sam razumio da nas ispraća.“)²⁴

Postoji mnogo primjera kojima ovaj ummet iskazuje svoju veliku ljubav prema voljenom Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Mi smo od toga spomenuli samo jedan mali dio; jednu kaplju u odnosu na okean.

Jako dobro znamo da se ljubav prema Allahovom Miljeniku, alejhis-salatu ves-selam, manifestuje kroz našu iskrenost u ibadetu, uljudnost u komunikaciji s ljudima, nježnost u odgoju, blagost u srcu, svjetlost na licu, prijatnost u govoru, profinjenost u osjećanjima, pronicljivost u mišljenju, kao i mnoge druge lijepe i pohvalne osobine. Jedini izvor ljubavi čija nas voda može dovesti do okeana ljubavi prema Allahu uzvišenom jeste ljubav prema Njegovom Poslaniku i Miljeniku, alejhis-salatu ves-selam. Stoga je ljubav prema njemu zapravo ljubav prema Allahu uzvišenom, pokornost njemu – pokornost Allahu, a nepokornost njemu – nepokornost Allahu!

Molim uzvišenog Allaha da naša srca uputi na Pravi put, da ih ispuni ljubavlju prema Njemu i Njegovom Poslaniku i omogući nam njegov veliki šefa'at na Sudnjem danu!

Rob kod tebe utočište traži, Allahov Poslaniče!

Nada se tvojoj pomoći i očekuje tvoj šefa'at, Allahov Poslaniče!

24. Hejsemi, IX, 369; Hakim, III, 6550; Abdurrezzak, *El-Musannef*, XI, 281-282; Taberani, *El-Kebir*, VII, 94.

c) Ljubav prema braći po vjeri

Što god se više povećava ljubav prema Allahu u srcu jednog roba, sve više raste i njegova ljubav prema svima koji su prihvaćeni kod Allaha i onih koje On voli, a to su: Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Njegovi prijatelji i dobri robovi, kao i svi vjernici i vjernice. Dakle, kada rob spozna svoga Gospodara i zavoli Ga, on zapravo uđe u krug vjernika koji se međusobno vole, a ta ljubav postane izvor milosti i lijek za njihove duše. Iz tog razloga, iskreni vjernici se trude da nikada ne iziđu van kruga ljubavi koju gaje prema svojoj braći. Jer, ljubav prema vjernicima je uslov za postizanje Allahove ljubavi, Njegove blizine i zadovoljstva.

Uzvišeni Allah obavještava nas u Kur'anu da su vjernici braća.²⁵ Naš plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, ukazao je na činjenicu da se bez ljubavi prema vjernicima ne može postići potpun iman i da se u tom smislu treba širiti selam među njima. Rekao je: „Nećete ući u džennet dok ne budete vjerovali, a nećete (istinski) vjerovati dok se ne budete međusobno voljeli...“²⁶

Međusobna ljubav vjernika je čin koji uzvišeni Allah voli i kojim je zadovoljan i sreća na oba svijeta je povezana upravo sa tom ljubavlju. U tom smislu, ponos i kruna svega stvorenog, Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Uzvišeni Allah će na Sudnjem danu reći: ‘Gdje su oni koji su se voljeli radi Moje uzvišenosti? Danas ću ih smjestiti u Svoj hlad kada neće biti drugog hlada osim Mog hlada.’“ (Muslim, Birr, 37)

U drugom hadisu je rekao:

„Uzvišeni Allah kaže: ‘Oni koji se budu voljeli radi Mene imat će minbere od svjetla, na kojima će im zavidjeti vjerovjesnici i šehidi.’“²⁷ (Tirmizi, Zuhd, 53/2390)

U trećem hadisu se navodi da će Allah na Sudnjem danu u Svoj hlad – kada ne bude drugog hlada osim Njegovog – smjestiti dvojicu vjernika koji su

25. El-Hudžurat, 10.

26. Muslim, Iman, 93-94.

27. Komentatori hadisa kažu da im neće zavidjeti zbog toga što su oni na višem stepenu od njih. Naime, ovim izrazom (el-gibta) se želi ukazati na veliku vrijednost i nagradu koju će imati vjernici koji se budu voljeli isključivo radi Allaha uzvišenog.

se sastajali i rastajali radi Njega uzvišenog.²⁸ Naravno, to je bratska ljubav i u teškim vremenima i iskušenjima.

Prekidanje bratske veze zbog ljutnje na svog brata predstavlja djelo koje se ni u kom slučaju ne može opravdati. U tom smislu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Nije dozvoljeno vjerniku da prekine bratsku vezu sa drugim vjernikom duže od tri dana. Ukoliko prođe tri dana, neka se sretne s njim i nazove mu selam. Ako mu uzvрати selam, obojica će biti ortaci u nagradi, a ako odbije, vratit će se sa grijehom.“ (Ebu Davud, Edeb, 47/4912)

I rekao je:

„Ko prekine vezu sa bratom godinu dana, kao da je prolio njegovu krv (tj. kao da je počinio grijeh njegovog ubistva).“ (Ebu Davud, Edeb, 47/4915)

I rekao je:

„Ponedjeljkom i četvrtkom otvaraju su džennetska vrata i bude oprošteno svakom robu koji nije Allahu pripisivao ravnog (tj. činio Mu širk), osim čovjeka koji je u neprijateljskom odnosu sa svojim bratom. Bit će rečeno (melekima): ‘Odgodite (opraštanje) za ovu dvojicu dok se ne izmire!’“ (Muslim, Birr, 35-36; Ebu Davud, Edeb, 47)

Jednoga dana Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je Muaza, radijallahu anhu, za ruku i rekao mu:

- *Muaze, ja te uistinu volim!*
- *I ja tebe volim, Allahov Poslaniče! – rekao mu je Muaz.*
- *Nemoj da ti prođe jedan namaz, a da poslije njega ne proučiš ovu dovu: ‘Allahu moj, pomози mi da Te spominjem, da Ti zahvaljujem i da Ti lijepo ibadet činim!’* (Ahmed, V, 244-245; Ebu Davud, Vitir, 26; Tirmizi, Zuhd, 30; Nesai, Sehv, 60)

Kako je ovo lijep izraz ljubavi! Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, voli svog brata po vjeri i u znak te ljubavi mu preporučuje nešto što će mu biti od velike koristi.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„O ljudi, slušajte, razmislite i znajte da Allah ima robove koji nisu ni vjerovjesnici ni šehidi, ali će im (na Sudnjem danu) pozavidjeti i vjerovjesnici i šehidi zbog njihovog stepena i bliskosti Allahu uzvišenom!“

Jedan bedevija/beduin, koji je sjedio pozadi (na kraju mesdžida), priđe i sjede na koljena, a potom, pokazujući rukom prema Vjerovjesniku, alejhis-salatu ves-selam, reče:

„To su ljudi kao i svi drugi, nisu vjerovjesnici ni šehidi, ali će im pozavidjeti i vjerovjesnici i šehidi zbog njihovog visokog stepena i bliskosti Allahu. Opiši nam ih i pojasni nam ko su oni?!“

Zbog ovih bedevijinih riječi na Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, licu se pojavi osmijeh. Potom mu reče:

„To su ljudi koji su nepoznati među svijetom, iz različitih su plemena (prezimana) i među njima nema rodbinske veze, ali se vole radi Allaha i sastaju se radi Njega. Na Sudnjem danu njih će Allah smjestiti na minbere od svjetla, njihova lica će učiniti svijetlim, kao i njihovu odjeću. Na Sudnjem danu ljudi će biti u strahu, ali oni neće strahovati. Oni su Allahovi prijatelji i štićenici (evlije) za koje neće biti straha i oni ni za čim neće tugovati.“ Potom je proučio ove ajete: ***„I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici, oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali, za njih su dobre vijesti i na ovome i na onome svijetu - Allahove riječi niko ne može izmijeniti - to će, zaista, velik uspjeh biti.“*** (Junus, 62-64) (Hadis bilježe: Ahmed, X, 5427; Ebu Davud, Buju, 76/3527; Hakim, *El-Mustedrek*, IV, 170...)

Ebu Idris El-Havlānī, rahimehullah, pripovijeda sljedeće:

„Ušao sam u mesdžid u Damasku i zatekao jednog mladića nasmijana lica, oko kojeg su ljudi sjedili u krugu (halki). Kada bi se u pogledu nekog pitanja razišli u mišljenju, obratili bi se njemu i prihvatili njegovo mišljenje. Pitao sam ko je taj mladić, pa mi rekoše:

- Muaz ibn Džebel!

Narednog dana poranio sam u mesdžid, ali je on došao prije mene. Zatekao sam ga kako klanja namaz. Čekao sam da završi namaz, a potom sam prošao ispred njega i nazvao mu selam. Rekao sam mu:

- Tako mi Allaha, ja te zaista volim!
- Radi Allaha? – upitao je Muaz, radijallahu anhu.
- Da, radi Allaha! – odgovorio sam.
- Radi Allaha? – upitao je (ponovno).
- Da, radi Allaha! – odgovorio sam.
- Radi Allaha? – upitao je (treći put).
- Da, radi Allaha! – odgovorio sam.

Potom me je uhvatio za odjeću i privukao k sebi, govoreći:

- Raduj se, jer ja sam čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao:

„Allah – tebareke ve te’ala – kaže: ‘Moju ljubav su zaslužili dvojica koji se budu voljeli radi Mene, koji budu sijelili radi Mene, koji se budu posjećivali radi Mene i koji budu žrtvovali svoje živote i imetke jedan za drugog radi Mene.’“

(Malik, *El-Muvetta*, Ši’ar, 16; Šerhu-z-Zurkāni, IV, 553)

Obavještavajući nas o tome da će čovjek koji bude volio svoga brata radi Allaha postići Allahovu ljubav, plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, ispričao je sljedeće:

„Neki čovjek je krenuo da posjeti svoga brata (muslimana) u drugom mjestu, i Allah je zadužio meleka da ga sačeka na putu. Kada je čovjek stigao do njega, melek ga upita:

- Kamo si krenuo?
- Htio sam posjetiti brata u tom mjestu! – odgovorio je.
- Da ne ideš kod svog brata radi neke koristi?
- Ne, želim da ga posjetim zbog toga što ga volim radi Allaha!

- Ja sam Allahov izaslanik – reče melek – obavješavam te da i tebe Allah voli kao što ti voliš njega radi Allaha!“ (Muslim, Birr, 38/2567; Ahmed, II, 292)

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, pripovijedao je sljedeće:

„Sjedili smo kod Resulullaha, sallallahu alejhi, pa nam je rekao:

- *Sada će vam doći čovjek koji će biti stanovnik dženneta!*

I dođe jedan ensarija (Medinelija) s čije brade je kapala voda od abdesta, a u lijevoj ruci je držao svoju obuću.

Sutradan, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio je isto:

- *Sada će vam doći čovjek koji će biti stanovnik dženneta!*

I opet se pojavio isti onaj čovjek i opet je s njegove brade kapala voda od abdesta, a u ruci je držao svoju obuću. Trećeg dana se ponovilo isto što i prethodnih dana. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i otišao, Abdullah ibn Amr ibn El-Ās, radijallahu anhuma, prišao je tom čovjeku i rekao mu:

- Posvađao sam se sa svojim ocem i zakleo se da neću noćiti u kući tri noći. Možeš li me primiti tri noći na konak kako ne bih morao prekršiti zakletvu?

- Mogu! – odgovorio je ensarija.

I zaista, Abdullah ibn Amr noćio je tri noći kod tog ensarije. On nije obavljao noćni namaz, osim što bi, kada god se okrene u postelji, spominjao Allaha i izgovarao: Allahu ekber! (Allah je najveći!) Tako je činio sve dok ne bi ustao na sabah-namaz.“

Kaže Abdullah: „Osim toga, nisam ga čuo da govori nešto drugo osim dobra! Međutim, kada je prošlo tri noći, skoro sam počeo smatrati da su njegova djela uobičajena, pa sam mu rekao:

- Allahov robe, između mene i mog oca nije bilo ni ljutnje niti svađe, već sam čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako je tri puta rekao da si jedan od stanovnika dženneta, pa sam poželio noćiti kod tebe i vidjeti šta to radiš kako bih te mogao slijediti u tome. Međutim, nisam vidio da činiš mnogo

dobrih djela. Pa, šta je to čime si postigao ono što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao za tebe?

- To nije ništa drugo osim ono što si vidio da činim!

Kaže Abdullah: „Kada sam izišao iz njegove kuće i krenuo putem, on me pozva i reče:

- To nije ništa drugo osim ono što si vidio da činim, osim što u mojoj duši nema mržnje i zlobe ni prema jednom muslimanu (jer ih sve volim) i što nikome od njih ne zavidim na dobru koje mu je Allah dao!

- Eto, to je ono čime si to postigao i to je ono što mi nismo u stanju! – rekao mu je Abdullah.“ (Ahmed, III, 166)

Eto, tako izgleda srce vjernika koji sve vjernike posmatra bratskim očima i na najljepši način se ophodi prema njima.

Zubejr ibn Avvam, radijallahu anhu, govori nam o bratstvu kojeg su ashabi pokazali na Uhudu.

„Moja majka, Safija – pripovijeda Zubejr – na Dan Uhuda je donijela dva ogrtača, a zatim kazala: ‘Ovo sam donijela za svog brata Hamzu, da mu budu ćefini, jer sam čula da je poginuo.’ Uzeli smo ogrtače i donijeli ih do Hamze kako bismo ga umotali u njih, međutim, pored njega smo zatekli jednog ensariju, koji je također poginuo. Postidili smo se da umotamo Hamzu u dva ćefina, a naš brat ensarija nema nijednog. Stoga smo kazali: ‘Jedan ogrtač za Hamzu, a drugi za ensariju. Međutim, primijetili smo da je jedan ogrtač veći od drugoga, pa smo izvlačenjem dredili u koji ogrtač ćemo umotati Hamzu, a u koji našeg brata ensariju.’“ (Ahmed, I, 165)

Eto, i to je jedan primjer profinjene plemenitosti kojom se prevazilazi privrženost plemenskoj ili rodbinskoj pripadnosti, te postiže privrženost islamskom duhovnom bratstvu.

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, sa nekoliko riječi objašnjava kakvo je bilo duhovno stanje muslimana u sretnom stoljeću, u kojem je živio plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Rekao je:

„Živjeli smo u vremenu u kojem smo smatrali da je naš brat (musliman) preći od nas da posjeduje zlatnike i srebrenjake, a sada smo dočekali vrijeme u kojem su zlatnici i srebrenjaci preći od brata muslimana.“ (Hejsemi, *Medžmeu-zevaid*, X, 285)

Istinski vjernik treba voditi računa o svojoj braći, misliti na njihove potrebe i saosjećati s njima u njihovim nedaćama. Štaviše, treba misliti na njih i nastojati riješiti njihove potrebe prije svojih potreba. Jedan od najljepših primjera takvog odnosa prema braći možemo vidjeti kod Davuda Et-Tâija, rahmetullahi alejhi. Naime, njemu su jednom prilikom donijeli pečeno meso u tanjiru, pa je upitao:

- A šta je sa siročadima toga i toga?

Kada mu je rečeno da su u potrebi, on naredi da se jelo odnese njima.

- Ali, niste dugo vremena jeli meso?! – rekli su mu.

- Djeco, - rekao je – ako pojedem ovo meso, za kratko vrijeme će ga moj želudac prokuhati, a višak će završiti u toaletu. Međutim, ako ovo jelo odnesete siročadima, ono će biti uzdignuto do Arša i postati vječno!

Vjernici koji su postali bliski Allahovi prijatelji imaju prijateljski odnos prema svim stvorenjima, a posebno prema vjernicima. Njih uvijek gledaju pogledom samilosti i blagosti, gajeći prema njima duboku ljubav u srcu. Štaviše, njihova samilost obuhvata sve ljude, s obzirom na činjenicu da žele pomoći i spasiti svakog čovjeka. Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je kamenovan u Taifu, ali je ipak činio dovu milostivom Stvoritelju, moleći Ga da uputi na pravi put stanovnike Taifa i spasi ih paklene kazne.

U suri Jasin, uzvišeni Allah nam kazuje o Habibu Nedždžaru i njegovoj žrtvi koju je podnio radi Istine. Kada ga je njegov narod odlučio kamenovati, on je na samrti, u krvi i u neizdržljivom bolu, rekao:

„Kamo sreće da narod moj zna zašto mi je Gospodar moj oprostio i lijep mi prijem priredio!” (Jasin, 26-27)

To je srce mu'mina. Ono je ispunjeno samilošću i blagošću prema onima koji ga kamenuju, želeći im uputu, spas i sreću na oba svijeta.

Opisujući kakva trebaju biti bratska osjećanja među muslimanima, Ebu-l-Hasan El-Harakānī, rahmetullahi alejhi, izrekao je poznate riječi:

„Ukoliko trn ubode prst jednog muslimana na prostoru između Turkestana i Šama, taj prst je moj prst. A ako kamen povrijedi njegovu nogu, povrijeđena je moja noga. Njegovu bol i ja osjećam. A ako se u njegovom srcu nalazi tuga, to je moje srce!“

I Sehl ibn Ibrahim, rahmetullahi alejhi, kazuje nam divnu priču o muslimanskom bratstvu.

- Bio sam prijatelj sa Ibrahimom ibn Edhemom – kazuje on. – Jednom prilikom teško sam se razbolio, pa je on prodao svoju cjelokupnu imovinu za moje liječenje. Nakon jednog perioda liječenja počeo sam se osjećati bolje, pa sam zatražio od njega da mi donese jelo koje sam bio poželio. U njegovom vlasništvu bila je ostala samo jedna mazga, kojom je putovao. Međutim, on ju je odmah prodao i kupio jelo koje sam tražio. Kada sam se malo oporavio, trebao sam otići u jedno mjesto, pa mu rekoh:

- Ibrahim, gdje ti je mazga?
- Prodao sam je! – odgovorio je.
- Uredu, ali šta ću sad jahati? Kako ću stići do tog mjesta?
- Ja ću te nositi na leđima! – odgovorio je ovaj veliki ārif, a nakon toga je tri dana nosio svog brata do odredišta.

Kada je sultan Fatih oslobodio Istanbul (Konstantinopolis), u carskom zatvoru je pronašao nekoliko svećenika koji su bačeni u zindan, jer su od bizantijskog cara zahtijevali pravdu. On ih je pustio iz zatvora, ali je zatražio od njih da mu napišu svoje mišljenje i zapažanje o stanju u osmanskoj državi. Oni su mu tražili malo vremena kako bi mogli ispitati javno mnijenje, a potom obećali da će napisati izvještaj koji traži od njih.

Sultan im je izdao ferman kojim su mogli ići kuda god žele. Rano ujutro su krenuli u čaršiju i svratili kod jednog bakalina da kupe nešto. Međutim, on im reče:

„Ja sam već nešto pazario, stoga otidite kod mog komšije i kupite što vam treba.“

Svećenici su bili zapanjeni islamskim bratstvom koje je prisutno među trgovcima. Kazali su: „Uistinu se može pozavidjeti muslimanima na njihovom bratstvu, jer srce koje je očišćeno od materijalne koristi predstavlja vrijednost na kojoj treba zavidjeti.“

Naposljetku, treba istaći da uzvišeni Allah zahtijeva od vjernika da budu kao dvije ruke koje jedna drugu čiste i pomažu. Prijateljstvo i bratstvo radi Allaha je zapravo jedinstvo srca različitih tjelesa. Vjernici koji pažljivo i požrtvovano izvršavaju svoje bratske obaveze i dužnosti nastavljaju živjeti i poslije smrti. Njih spominju generacije koje dolaze poslije njih, upućujući dove i moleći Božiji rahmet za njih, kao što i mi spominjemo muhadžire i ensarije i iskrene vjernike koji su srca učinili vakufom i trajnim dobrom za sve muslimane.

U današnjim uslovima naša obaveza je da ukažemo na bratsku ljubav, samilost i blagost prema svima onima koji traže Pravi put, prema nemoćnima, siročadi i nejači, a s ciljem da steknemo Allahovo zadovoljstvo.

d) Ljubav prema svim stvorenjima

Sve što je stvoreno na ovome svijetu, stvoreno je zbog čovjeka. Stvoreno je da njemu služi i bude mu pouka, kao emanet od uzvišenog Stvoritelja. Zbog toga se čovjek mora savjesno odnositi prema svim stvorenjima.

Pčela živi da bi čovjeku darovala med. Ovca cijeli život posveti čovjeku, darujući mu mlijeko, vunu, meso i janjad. Mačka i pas su, također, na usluzi čovjeku. Čak su i zmiје, škorpije, strige i slična stvorenja, manifestacija Allahove uzvišenosti kojom On želi podsjetiti ljude na ahiretsku kaznu, pripremljenu za Njegove robove koji su Mu bili nepokorni i nezahvalni. Naravno, u spomenutim stvorenjima čak i otrov predstavlja svojevrsnu

blagodat i korist za čovjeka. Kamen, zemlja, drvo, oblak, brdo, polje i sve drugo je stvoreno radi čovjeka.

Uzvišeni Allah u tom smislu kaže:

„I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega. To su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju.“ (El-Džasije, 13)

Činiti nepravdu i nasilje Allahovim stvorenjima, koja su nam potčinjena, predstavlja glupost koja će na kraju donijeti štetu upravo nama. S druge strane, nepravda i nasilje predstavljaju grijeh s kojim ćemo se suočiti na Sudnjem danu. Uzvišeni Allah kaže:

„Sve životinje koje po Zemlji hode i sve ptice koje na krilima svojim lete svjetovi su poput vas - u Knjizi Mi nismo ništa izostavili - i sakupiće se poslije pred Gospodarom svojim.“ (El-En'am, 38)

S druge strane, pokazivati naklonost i ljubav prema stvorenjima zbog njihovog Stvoritelja ubraja se u dužnosti robovanja Allahu uzvišenom. Firdevsi, rahmetullahi alejhi, u svojoj *Šehnāmi* kaže:

میازار موری که دانه کشت
که جان دارد و جان شیرین خوشست

*Ne povrijedi čak ni mrava koji vuče zrno za sobom,
jer i on ima dušu, a duša je i njemu slatka i prijatna...*

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se životinje ubijaju bez opravdanog razloga i ukoliko u njihovom ubijanju nema koristi za čovjeka. U jednom hadisi-šerifu je rekao:

„Ko bez razloga ili radi zabave ubije vrapca, on će na Sudnjem danu vikati: 'Gospodaru moj, taj i taj me ubio bez ikakvog razloga, a nije me ubio radi koristi.'“ (Nesai, Dehaja, 42)

Primjeri vrline

Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, pripovijedao je sljedeće:

„Bili smo na putovanju zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem. On se odvojio od nas radi fiziološke potrebe. U tom času smo vidjeli jednu malu pticu i dvoje njenih mladih. Uzeli smo njene mlade, a ona je preplašeno letjela čas gore, čas dolje. Kada je došao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Ko je preplašio ovu jadnicu, uzimajući joj djecu? Vratite joj njenu djecu!“
(Ebu Davud, Džihad, 112/2675, Edeb, 163-164)

Jednom prilikom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je zajedno sa ashabima. Došao je neki čovjek koji je nosio u ruci nešto pokriveno (tkaninom).

- Allahov Poslaniče, – rekao je – čim sam te vidio, odmah sam došao kod tebe! Prolazeći pored jednog drveta, čuo sam cvrkut mladih ptičica, pa sam ih uzeo i stavio u svoj ogrtač i pokrio ih. U tom je stigla njihova majka i počela letjeti oko moje glave. Otkrio sam njene mlade da ih vidi i ona se spusti na njih. Ja sam ih sve prekrrio ogrtačem i one su sve ovdje, zajedno sa mnom.

- *Odmah ih ostavi!* – rekao mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

I, uistinu, čovjek ih je pustio, ali ženka umjesto da odleti, ostade pored svojih mladih da ih čuva. Potom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao svojim ashabima:

- *Čudite se koliko je majka ovih ptičica milostiva prema njima?*

- Da, Allahov Poslaniče! – rekli su.

- *Tako mi Onoga koji me je poslao sa istinom, Allah je milostiviji prema Svojim robovima više nego što je ova ženka milostiva prema svojim mladima. Vрати ih na mjesto gdje si ih našao i neka njihova majka bude zajedno s njima!*

Čovjek ih je uzeo i vratio. (Ebu Davud, Dženaiz, 1/3089)

Jednom prilikom hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, jahala je na devi koja joj je pričinjavala teškoću. Ona joj je čvrsto povukla uzde, pa joj Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

„Budi blaga! Jer, u čemu god se nađe blagost, ona to i ukrasi, a odakle se god ukloni, to bude ružno.” (Muslim, Birr, 78, 79)

U narednom primjeru Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjava kako se Allahovo zadovoljstvo može postići i malim dobrim djelima:

„Neki čovjek bio je na putovanju, pa je jako ožednio. Našao je jedan bunar, spustio se u njega i napio se vode. Kada je izišao iz bunara, ugledao je psa kako dahće i jede zemlju od žeđi. Čovjek tada reče: ‘Ovog psa je snašla žeđ kao što je i mene bila snašla.’ Sišao je u bunar i napunio svoju cipelu vodom, a potom je svojim ustima držao cipelu sve dok se nije popeo i napojio psa. Allah mu je zahvalio (tj. pohvalio ga zbog toga) i oprostio mu.“

Prisutni upitaše: „Allahov Poslaniče, zar ćemo imati nagradu za dobročinstvo koje učinimo životinjama?“

„Da, nagrada je za svako živo biće!“ (izvorno: „za sve što ima jetru!“ o. prev.) (Buhari, Šurb, 9; Muslim, Selam, 153)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom je svratio u baštu jednog ensarije. U bašti je bila deva koja je, čim je ugledala plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, počela jecati, a iz očiju joj potekoše suze. Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao joj je i pomilovao po glavi i između ušiju, a ona se umiri i prestade jecati.

„Ko je gospodar ove deve? Čija je ovo deva?“ – upitao je.

Odjednom se pojavi jedan mladi ensarija, govoreći:

„Moja je, Allahov Poslaniče!“

„Zar se ne bojiš Allaha u pogledu ove životinje koju ti je Allah potčinio i dao da ti služi!? Požalila mi se na tebe da je izgladnjuješ i izrabljuješ.“ – rekao je. (Ebu Davud, Džihad, 44/2549)

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je i one koji bespotrebno dugo razgovaraju dok sjede na leđima svojih jahalica:

„Ne uzimajte leđa svojih jahalica za minbere (govornice)! Allah – azze ve dželle – potčinio vam ih je da biste mogli putovati u (daleka) mjesta do kojih ne biste mogli stizati osim uz veliki napor i teškoću. On vam je dao zemlju, pa na njoj upotpunite svoje potrebe!“ (Ebu Davud, 55/2567)

Jednom prilikom nakon što je klanjao podne-namaz, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pred džamijom je zatekao devu koja je bila vezana. Upitao je:

„Gdje je vlasnik ove jahalice?“

Međutim, niko mu se nije odazvao. Potom je ušao u džamiju i ostao prilično dugo. Kada je ponovno izišao iz džamije, zatekao je devu u istom stanju kao što je bila. Upitao je:

- *Gdje je vlasnik ove jahalice?*
- Ja sam, Allahov Vjerovjesniče! – rekao je jedan čovjek.
- *Zar se ne bojiš Allaha u pogledu ove deve? Ako je već vežeš, daj joj hranu, u protivnom, pusti je neka sama upotpuni svoju potrebu!* (Hejsemi, VIII, 197)

U drugom predanju se navodi da je kazao:

„Bojte se Allaha u pogledu ovih nijemih životinja? Jašite ih kada su u dobrom stanju i jedite njihovo meso kada su u dobrom stanju!“ (Ebu Davud, 44/2548)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog čovjeka kako je položio ovcu leđima na zemlju da je zakolje, a potom uzeo oštriti nož. Upitao ga je:

„Zar želiš da je usmrtiš dva puta? Mogao si naoštriti nož prije nego si je položio na zemlju!“ (Hakim, 256, 260/7570)

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je jednom prilikom pored magarca čije je lice bilo žigosano, pa je rekao:

„Neka je proklet onaj koji ga je žigosao!“ (Muslim, Libas, 107)

Krenuo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iz Medine u Mekku u ihramima, pa kada je stigao do mjesta Usāje, između Ruvejse i Ardža, u hladu jednog drveta ugledao je srnu kako spava. Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadužio je jednog čovjeka da stoji na tom mjestu i pazi da ju niko ne uznemirava ili preplaši dok spava. (Muvetta, Hadž, 79; Nesai, Hadž, 78)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zajedno je sa velikim brojem svojih ashaba krenuo da oslobodi Mekku. Na putu ka Mekki demonstrirao je na jedan divan način kako se trebamo odnositi prema životinjama. Naime, dok je sa vojskom od deset hiljada boraca išao od mjesta Ardž prema Talūbu, na putu je ugledao kerušu kako leži i doji svoje mlade. Odmah je pozvao Džuašla ibn Suraku i zapovjedio mu da ih čuva sve dok islamska vojska ne prođe pored njih. Upozorio ga je da vodi računa o njima kako se ne bi prestrašili i uznemirili. (Vakidi, II, 804)

Jedan od primjera lijepog ophođenja prema životinjama pripovijeda nam i Enes ibn Malik, radijallahu anhu, koji je odrastao pod nadzorom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On kazuje sljedeće:

„Kada bismo odsjeli u jednom mjestu, ne bismo započinjali tesbih (dobrovoljni namaz ili ibadet) dok ne bismo oslobodili deve tovara i omogućili im da se odmaraju.“ (Ebu Davud, 44/2551)

Islamski učenjaci smatraju da je pohvalno (mustehab), kada putnici odsjednu u jednom mjestu, da prvo nahrane svoje jahalice, a potom da oni večeraju!

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, sreo je jednom prilikom grupu mladića iz plemena Kurejš kako gađaju strijelama živu pticu. Svako ko bi promašio živu metu, plaćao bi vlasniku ptice. Kada su ugledali Ibn Omera, razbježali su se, a on je za njima povikao:

„Ko je ovo uradio? Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je onoga koji radi ovako nešto!“ (Buhari, Zebaih, 25; Muslim, Sajd, 59/1958)

Zbog iskrene i velike ljubavi prema Allahu uzvišenom, srce Bajezida Bistamija, rahmetullahi alejhi, toliko bi se raznježilo da je veoma teško podnosio bol drugih ljudi i stvorenja. Tako je jednom prilikom vidio magarca koji krvari, jer je zadobio rane od svog vlasnika, pa je i sam počeo krvariti.

Prenosi se, također, da je na jednom putovanju sjeo u hlad jednog drveta da se odmori. Kada je napustio to mjesto, na putu je primijetio da je nekoliko mrava ušlo u njegovu torbu. Iako se bio prilično udaljio od tog drveta, vratio se natrag i ostavio ih kod njihovog mravinjaka.

Jedan od dobrih Allahovih robova, Šāh Nakšibend El-Buhari, rahmetullahi alejhi, kazivao je o svom odnosu prema životinjama sljedeće:

„Bilo je to na početku mog puta, kada sam sreo šejha Emira Kulāla, rahimehullah. Bio sam jako uzbuđen, pa mi šejh reče:

- Gledaj da pridobiješ srca ljudi tako što ćeš pomagati i služiti slabim i nemoćnim među njima! Posebno vodi računa o onima čija su srca slomljena, jer oni nemaju nikakve podrške od ljudi. Traži takve, jer su njihova srca smirena, a žive skromno i potišteno.

Poslušao sam šejha i dugo vremena sam proveo ispunjavajući njegovu zapovijed. Potom me je pozvao i zapovjedio mi da se brinem o životinjama. Rekao mi je da im vidam rane, liječim bolesne i hranim gladne među njima, ali samo sa iskrenim nijetom. I to sam ispunio onako kako mi je bio zapovjedio, pa sam osjetio da se moj ego istopio i da saosjećam sa svim živim bićima...²⁹

Kada je umrla sultanija Pertevnijāl Vālide, koja je dala sagraditi poznatu „Vālide džamiju“ na Aksaraju u Istanbulu, jedan od dobrih robova vidio ju je u snu na jako lijepom mjestu i upitao je:

- Da li ti je Allah darovao ovo mjesto zbog džamije koju si sagradila?.
- Ne! – odgovorila je.
- Pa, zbog kojeg dobrog djela si to zaslužila? – upitao je ponovno.

29. Abdulmedžid El-Hani, *El-Hadaiku-l-verdijje*, prevod na turski: Abdulkadir Akçiçek, Istanbul, 1996., str. 545-547.

- Jednog kišovitog dana išli smo u posjetu Ejub Sultan – džamiji. (tj. džamiji Ebu Ejuba El-Ensarije, radijallahu anhu, kojeg Turci tradicionalno zovu Ejub Sultan, o.prev.) Pored kaldrme vidjela sam jednog malog i mršavog mačića kako pokušava da se izvuče iz lokve vode. Zaustavila sam kočiju i rekla badžiji³⁰: „Iziđi, molim te, i uzmi tog mačića, jer će se, u protivnom, jadničak ugušiti!“

- Aman, sultanijo, isprljat ću i svoju i vašu odjeću! – rekla je ona, odbijajući da iziđe vani.

„Ja sam – nastavlja sultanija – izišla iz kočije, zagazila u kaljužu i uzela mačića u naručje. Tresao se od hladnoće. Nakon što se malo ugrijavao u mom krilu, živnuo je i došao sebi. Eto, zbog samilosti prema tom malom mačiću i hizmeta kojeg sam učinila za njega, i meni se Allah smilovao i podario mi ovaj položaj!“ – rekla je sultanija.

Dakle, ponekad malo i naizgled beznačajno dobročinstvo može biti uzrokom Allahove velike milosti, dobročinstva i počasti prema nama. Stoga se ne smijemo smatrati neovisnim o malim oblicima dobročinstva, jer imamo potrebu za duhovnom podrškom i na ovom i na onom svijetu, a svaki oblik dobročinstva predstavlja duhovnu podršku, bez obzira koliko je dobročinstvo malo ili veliko...

Moj otac, Musa-efendi, rahmetullahi alejhi, o potrebi lijepog odnosa prema svim stvorenjima ispričao je jedan od svojih doživljaja u svijetloj Medini:

„Otprilike prije četrdeset godina zakupili smo jednu kuću u Medini-i-Munevveri zajedno sa našim ustazom Mahmud Sāmī-efendijom, kuddise sirruhu. U to vrijeme kuće su bile uglavnom od ćerpića. U jednoj od soba koju smo bili uredili za spavanje i odmor, u njenom uglu ležala je sklopčana zmija. Zbog iznenadnog prizora mi smo se uzbudili, ali nam ustaz Mahmud Sami-efendi, smireno reče: ‘Ostavite na miru ovo Allahovo stvorenje i ne dirajte ga!’

30. Bacı (badži) doslovno znači sestra, a u ovom slučaju se radi o služavci sudanskog porijekla. Na osmanskome dvoru Sudanke su uglavnom angažirane za hizmet sultanijama i njihovoj djeci, kao povjerljive i čestite muslimanke. Posluga i članovi sultanove porodice su te sluškinje Sudanke oslovljavali sa „badži“ (sestro)!

I zaista, nakon izvjesnog vremena zmija je nestala.“

Musa Topbaš-efendi, rahmetullahi alejhi, također je ispričao i sljedeće:

„U vrijeme obreda hadža boravili smo u kući Abdussettar-efendije, koji je bio porijeklom iz Turkistana. Kuća se nalazila u kvartu Edžjad i bila je prilično blizu Harema. Soba u kojoj je boravio Sami-efendija bila je okrenuta prema ulici, a naša soba prema unutrašnjosti kuće. Jednog podneva Sami-efendija je došao pred naša vrata i rekao nam: ‘Izgleda da neko ima gladan pred kućom!?’

Ja sam sakupio nešto hrane i izišao pred kuću, međutim nisam našao nikoga. Pomislio sam da je pridošlica već otišao, pa sam se bez čekanja vratio u kuću. Međutim, nakon desetak minuta Sami-efendija je ponovno došao pred naša vrata i rekao: ‘Onaj što je u potrebi ponovno je došao!?’

Uzeo sam hranu i odmah izišao pred kuću. Kad tamo, imam šta vidjeti: pas je stajao pred vratima isukanog jezika od gladi. Odmah sam stavio hranu pred njega, a on velikom brzinom pojede sve što sam bio donio.“

Eto, takva je bila nježnost, obazrivost i poniznost naših velikana. Sami-efendija, rahmetullahi alejhi, gladnog psa nije nazvao životinjom, već „osobom“. Štaviše, kada bi se spomenule životinje, on bi uglavnom rekao: Allahovi robovi ili Allahova stvorenja! Zbog njihovog Stvoritelja im je ukazivao milost i potrebnu pažnju, čime je zapravo ukazivao poštovanje Njegovom stvaranju.

Naša uzvišena vjera zapovijeda nam da se u svakoj prilici lijepo odnosimo prema svim živim bićima, kao i prema prirodi koja nas okružuje. Naprimjer, dok se nalazimo u granicama Harema u Mekki ili dok smo u ihramima, zabranjeno nam je da siječemo drveće, čupamo travu, lovimo divljač, pa čak i rukom pokazujemo lovcu u pravcu lovine. U tom pogledu islam je propisao i određene kazne. Na taj način se želi postići svijest kod vjernika da u granicama Harema ne čini male grijehe, a niti pričinjava štetu živim bićima ili biljkama.

Za vrijeme obreda hadža, vjernik se disciplinira u tolikoj mjeri da u potpunosti ostavi griješenje, ružan govor, bestidnost i raspravu. Obredima postiže duhovnu snagu koja mu omogućava svijest da ne otkida niti jednu

jedinu travku, da se ne miješa sa ženama u tavafu ili na Arefatu, da trajno gleda u vrhove svojih prstiju dok hoda, da se drži daleko od grijeha, rasprave i svađe...

Spomenute stvari nisu karakteristične samo za prostor Harema ili period dok se nalazimo u ihramima, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio sve muslimane da vode računa o živim bićima i prirodi koja ih okružuje na drugima mjestima, rekavši:

„Ko posijeće lotosovo drvo, Allah će ga strmoglaviti u vatru!“ (Ebu Davud, Edeb, 158-159/5239)

Imam Ebu Davud, rahimehullah, za ovaj hadis je rekao da se odnosi na onoga ko u pustinji, iz zabave i bez ikakvog opravdanog razloga, posijeće lotosovo drvo koje je kao hlad služilo putnicima i životinjama.

O tome koliko islam posvećuje pažnju čovjeku i drugim živim bićima, pa čak i biljnome svijetu, pogledajmo sljedeći primjer:

Jedan od velikih ashaba, Ebu-d-Derdā', radijallahu anhu, živio je u Damasku i bio zauzet sadnjom voćaka. Jednom prilikom, dok je sadio voćke, došao mu je neki čovjek, rekavši:

„Ti si prijatelj Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a zauzet si sadnjom voćaka?!“

Hazreti Ebu-d-Derda mu reče:

„Stani, nemoj tako brzo donositi sud o meni! Ja sam čuo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao:

- Ako neko zasadi stablo voćke, pa sa tog stabla budu jeli ljudi ili neka druga Allahova stvorenja, to će mu biti sadaka.“ (Ahmed, VI, 444)

Naravno, nasuprot spomenutog, nanositi štetu živim bićima i biljkama predstavlja grijeh za koji će čovjek biti kažnjen. U tom smislu naši preci su kazali: *„Ko posijeće sirovo drvo, posjeći će i glavu!“*, i u tome je na jedan koncizan način ukazano na važnost ove teme.

Naš plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao je svoje ashabe na sadnju drveća i u tom pogledu im je bio uzor. Abdullah ibn Abbas,

radijallahu anhumu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored dva kabura i rekao:

„Ova dvojica se kažnjavaju, ali ne zbog nečeg velikog. Jedan od njih dvojice je prenosio tuđe riječi, a drugi se nije čuvao mokrać (prilikim obavljanja male nužde).“

Poslije toga je zatražio sirovu granu palme, koju je podijelio na dva dijela, a zatim svaki od dijelova je posadio u uzglavlju kabura, rekavši:

„Možda će im ove (sadnice) olakšati kažnjavanje sve dok budu svjež i ne osuše se!“ (Muslim, Taharet, 111)

To je zbog činjenice što su svježi (sirovi) listovi u stanju zikra, tj. spominju Allaha na nama nepoznat način. O tome uzvišeni Allah kaže:

„Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo. - On je doista blag i mnogo prašta.“ (El-Isra, 44)

Na kraju možemo zaključiti da je Allahovo zadovoljstvo ponekad skriveno u velikim, ponekad u srednjim, a ponekad u malim stvarima. Isto je i sa Njegovom srđbom. Prema tome, moramo biti pažljivi i milostivi prema svim Allahovim stvorenjima, trudeći se da upotpunimo njihove potrebe.

Naša uzvišena vjera zapovijeda čovjeku da se sa milošću i ljubavlju odnosi prema ljudima i drugim živim bićima, pa čak i prema biljkama. Čovjek prema svakom od njih ima određene obaveze i dužnosti. Ljepota islama sadržana je upravo u toj sveobuhvatnoj ljubavi i milosti prema Allahovim stvorenjima. Musliman ili muslimanka liče na blagoslovljenu rijeku, koja na svom dugom putovanju služi drveću, bilju, ruži, slavuju i hiljadama drugih stvorenja, a na kraju stiže i ulijeva se u beskrajni okean Božijeg zadovoljstva.

Kako god nije moguće da sunce ne grije, isto tako za velikodušne osobe nije moguće da ne budu milostive prema svim stvorenjima. Milost i ljubav su božanski dragulji razasuti po cijelom univezumu. Izvor milosti i ljubavi je uzvišeni i milostivi Allah. Onaj ko bude uskraćen milosti, uskraćen je najveće riznice bogatstva i izgubio je ključeve sreće.

Allahovi dobri robovi i Njegovi bliski prijatelji pronašli su istinsku ljubav u ljubavi prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Oni trajno čine dobro i služe svim stvorenjima. Njih vrijeme ne može potisnuti u zaborav, jer njihovi životi nastavljaju teći i nakon njihove smrti, kao što kaže dobri Allahov rob, Junus Emre:

*Kada kažu: „Junus je umro!“ i sallu mu prouče
Onaj koji umre je hajvan, ašici ne umiru...*

2. Strah i nada

Jedna od prepoznatljivih osobina potpunog vjernika jeste strah od Allaha (havf), koji nastaje kao posljedica strahopoštovanja i ljubavi prema Njemu Uzvišenom. Strah od Allaha je zapravo strah ili briga da, kao Njegovi robovi, ne izgubimo Njegovu beskrajnu ljubav i zadovoljstvo. Iz tog razloga srca pravih vjernika se ispune velikim strahom kada se Allah spomene. Takvo stanje zajedno sa sobom donosi iskrenost, bogobožnost i lijep odnos prema Allahu, onako kako to dolikuje pravim vjernicima. Uzvišeni Hakk kaže:

„Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju.“ (El-Enfal, 2)

„A radosnom viješću obraduj poslušne, čija srca, kad se Allah spomene, strah obuzme, i one koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese, i one koji molitvu obavljaju i koji, od onoga što im Mi dajemo, udjeljuju.“ (El-Hadž, 34-35)

Strah od Allaha kod roba se povećava ukoliko se povećavaju spoznaja Allaha (ma'rifet) i ljubav prema Njemu (muhabbet). U tom smislu ponos i kruna svega stvorenog, Mustafa, alejhis-salatu ves-selam, kaže:

„Među vama ja najbolje poznajem Allaha i najviše Ga se bojim!“ (Buhari, Edeb, 72; Muslim, Fedail, 127)

Jednom prilikom neko je upitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem:

„Koje učenje Kur'ana je najljepše?“

„Najljepše učenje Kur'ana je ono kada u glasu učača osjetiš strah od Allaha.“ – odgovorio je. (Darimi, Fedailu-l-Kur'an, 34)

Oni koji se istinski boje Allaha i osjećaju strah od Njega ne strahuju ni od čega drugoga osim Njega, jer taj strah predstavlja svjetlo sreće za srca.

Robovi koji se boje Allaha i osjećaju strah od Njega Uzvišenog su zapravo oni robovi kojima je Allah zadovoljan, a i oni su Njime zadovoljni.³¹ Za takve robove On Uzvišeni je pripremio dva dženneta.³²

Plemeniti Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Nema nijednog vjernika iz čijeg oka poteče suza veličine glave jedne mušice i spusti se niz njegov obraz, a da Allah neće zabraniti (vječnoj) vatri da ga prži!“ (Ibn Madže, Zuhd, 19)

I rekao je:

„Neće ući u vatru čovjek koji bude plakao zbog straha od Allaha sve dok se mlijeko ne vrati u vime; i neće se spojiti prašina na Allahovom putu sa dimom džehennema!“ (Tirmizi, Zuhd, 8/2311)

I rekao je, alejhis-selam:

„Allahu nema ništa draže od dvije kapi i dva traga: kapi suze prolivene iz straha od Allaha i kapi krvi prolivene na Allahovom putu; a što se tragova tiče, jedan je na Allahovom putu, a drugi trag je prilikom izvršavanja jedne od Allahovih zapovijedi.“ (Tirmizi, Fedailu-l-džihad, 26/1669)

Suze koje vjernici proliju iz straha od Allaha uzvišenog predstavljaju ukras prolaznih noći. One su svjetiljke u tminama kabura i rosa džennetskih bašči. Neka nas uzvišeni Hakk sačuva od srca koje je bezosjećajno i koje se ne uzbuđuje naspram kur'anskih mudrosti i tajni i od oka koje ne plače iz straha od Allaha.

U sljedećem ajetu uzvišeni Allah je ukazao na one čija su srca tvrda i lišena straha od svog Gospodara:

„Ali srca vaša su poslije toga postala tvrda, kao kamen su ili još tvrđa, a ima i kamenja iz kojeg rijeke izbijaju, a ima, zaista, kamenja koje puca i iz kojeg voda izlazi, a ima ga, doista, i koje se od straha pred Allahom ruši. - A Allah motri na ono što radite.“ (El-Bekare, 74)

31. El-Bejjine, 8.

32. Er-Rahman, 46

„Teško onima čija su srca tvrda (neosjetljiva) kad se spomene Allah, oni su u pravoj zabludi.“ (Ez-Zumer, 22)

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, utjecao se svome Gospodaru od tvrdog i bezosjećajnog srca, govoreći:

„Allahu, utječem Ti se od znanja koje ne koristi, od srca koje nema straha (od Tebe), od duše koja se ne može zasititi i dove na koja se neće primiti.“ (Muslim, Zikr, 73)

Čovjek koji se ne boji Allaha nalazi se na nižem stepenu od životinja, biljaka i neživih tvari. U tom smislu je poslovice koja glasi: „Boj se onoga koji se ne boji Allaha!“ I uistinu, konačni završetak takvog roba je strašan završetak kojeg se svako treba bojati, jer tvrdoća srca, tmina nemara i bezosjećajnost prema Allahu nisu prisutni ni kod životinja, biljaka i neživih tvari.

U Kur'anu uzvišeni Allah nas obavještava da mnoga neživa bića i tvari pokazuju strahopoštovanje pred Allahom. U jednom od tih ajeta On Uzvišeni kaže:

„Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo. Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili.“ (El-Hašr, 21)³³

Vjernik mora trajno živjeti između straha da ne izgubi Allahovo zadovoljstvo i ljubav, s jedne strane, i nadu u Njegovu milost i samilost, s druge strane. Dakle, srce iskrenog vjernika trajno treperi između straha od Allahove kazne i nade u Njegovu milost, što se terminološki naziva „bejne-l-havfi ve-r-redža“ (između straha i nade). Mu'min treba trajno činiti dovu uzvišenom Stvoritelju, tražiti utočište kod Njega i osjećati poniznost naspram Njegove apsolutne moći, čuvajući ravnotežu srca između straha od Njegove kazne i nade u Njegovu milost. On će tako živjeti sve dok mu ne dođe „jekin“, tj. smrt.

33. U ovom ajetu se ukazuje na važnost sadržaja Kur'ana i veličinu čovjekove odgovornosti u pogledu Kur'ana. Također, iz ajeta možemo izvesti i ovaj zaključak: da je brdu data savjest kao što je data čovjeku, ono bi pokazalo strahopoštovanje prema Allahu, priznajući Njegovu veličinu, moć i apsolutnu vlast u cijelom univerzumu. Uprkos svojoj veličini, brdo bi iz straha od Allaha pokazalo poniznost, a prilikom izvršavanja Njegovih zapovijedi iz straha prema Njemu bi se raspalo. S druge strane, ljudi se uglavnom trude da ne osjećaju odgovornost prema Allahu i provode život u nemaru i nehaju. Da bi čovjek imao udio u strahu i ljubavi prema uzvišenom Allahu, neophodno je da očisti svoje srce od grijeha i pokvarenosti, a zatim da ga ukrasi takvalukom i ibadetom.

Uzvišeni Allah kaže:

„I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.“ (El-A'raf, 56)

„...oni traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove.“ (El-Isra, 57)

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Kada bi vjernik znao kakve su kazne kod Allaha, niko se ne bi nadao džennetu, a kada bi nevjernik znao kakva je milost kod Allaha, niko ne bi izgubio nadu u džennet!“ (Muslim, Tevbe, 23)

I rekao je:

„Džennet je svakom od vas bliži od vezica vaše obuće, a i džehennem isto tako!“ (Buhari, Rikak, 29)

Prema tome, put ka vječnom spasu i sreći vodi između straha od Allaha i nade u Njegovu milost, jer onaj ko voli – živi u strahu da ne povrijedi voljenu osobu i izgubi njenu ljubav. Mu'min se treba bojati da ne izgubi Allahovu ljubav, ali i gajiti nadu u Njegovu milost.

Primjeri vrline

Hazreti Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učio često ovu dovu:

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

„O Ti, koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u Tvojoj vjeri!“

Rekao sam mu (jednom prilikom):

„Allahov Poslaniče, mi vjerujemo u tebe i u ono što si nam donio, zar se bojiš za nas?“

Rekao je:

„Da, jer su srca između Allahova dva prsta, okreće ih kako On želi!“ (Tirmizi, Kader, 7/2140)

Hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, kazuje:

„Kada su objavljeni ajeti: **‘i oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha zato što će se vratiti svome Gospodaru - oni hitaju da čine dobra djela, i radi njih druge pretiču.’** (El-Mu'minun, 60-61), upitala sam:

„Allahov Poslaniče, jesu li to oni koji piju vino i krađu?“, pa je rekao:

„*Nisu, o kćeri Siddikova! To su oni koji poste, klanjaju namaz, udjeljuju sadaku, ali strahuju da li će im to biti primljeno.*“ (Tirmizi, Tefsir, 23/3175; Ibn Madže, Zuhd, 20)

Dakle, musliman se ne smije pouzdati u svoje ibadete i dobra djela. Jedini put koji treba slijediti jeste da se utječe Allahovoj milosti.

Suhejl ibn Amr bio je čuveni govornik u plemenu Kurejš. U vremenu kada je njegova riječ vršila veliki uticaj na narod, on je stalno govorio protiv islama, vrijeđajući njegove svetinje. U Bitki na Bedru bio je zarobljen. Tom prilikom hazreti Omer, radijallahu anhu, rekao je:

„Allahov Poslaniče, dopusti mi da polomim zube Suhejlu ibn Amru i da se njegov jezik isuče napolje da više ne može držati govor protiv tebe ni na jednom mjestu!“

„*Kada bih dopustio da mu se to uradi, i Allah bi to isto učinio meni, iako sam vjerovjesnik!?*“

Potom se približio hazreti Omeru i rekao mu:

„*On će jednoga dana držati govor koji nećeš kritikovati!*“ (Ibn Hišam, II, 293)

Ovim postupkom Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podučio nas je da se uvijek trebamo bojati Allaha i ustručavati od riječi i postupaka kojim bi mogli izazvati Njegovu srdžbu ili zaslužiti kaznu.

Poslije smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, među ljudima se počelo javljati vjerolomstvo, pa je Suhejl ibn Amr, radijallahu anhu, ustao i održao govor u korist islama, baš kao što je i bio najavio plemeniti Poslanik, alejhis-selam. Između ostalog, prisutnim je rekao sljedeće:

„O Kurejšije, nemojte biti oni koji su posljednji prihvatili islam, a prvi koji ste ga napustili! Tako mi Allaha, ja znam da će ova vjera opstati sve dok Sunce i Mjesec izlaze i zalaze...”

Kada je završio govor, ljudi su se umirili, a hazreti Omer, radijallahu anhu, se prisjetio riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je izgovorio u pogledu Suhejla ibn Amra, radijallahu anhu. Tom prilikom hazreti Omer reče:

„Još jednom svjedočim da si ti, uistinu, Allahov poslanik, o Allahov Poslaniče! O Allahov Poslaniče!” – ponavljajući: „O Allahov Poslaniče!” (Ibn Hišam, IV, 346; Vakidi, I, 107; Belazuri, I, 303-304; Ibn Abdilberr, II, 669-671; Hakim, III, 318/5228)

Hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, pripovijedala je da bi se lice Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, promijenilo čim bi počeo puhati jak vjetar ili kad bi se nadvili crni oblaci nad Medinom. Ponekad bi gledao u oblake, a ponekad bi ulazio i izlazio iz kuće. Čim bi počela padati kiša, obradovao bi se. Aiša ga je pitala zbog čega tako čini, a on joj je odgovorio:

„*Strah me da to ne bude kazna kojom će biti kažnjen moj ummet!*“ (Muslim, Istiska, 14-16)

Milostivost plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prema ummetu je mnogo veća od milosti koju pokazuju majka i otac prema svom djetetu. Uzvišeni Hakk o tome kaže:

„Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.“ (Et-Tevbe, 128)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da niko od ljudi nije zastrašivan, uznemiravan i iskušavan na razne načine kao on.³⁴ Teškoće koje je podnosio zadesile su ga zbog njegovog truda i zalaganja na Allahovom putu. Trudio se da ljude uputi i usmjeri na Pravi put. Međutim, on se nikada nije žalio na iskušenja i teškoće koje su ga pogađale na Allahovom putu. Spasiti jednog čovjeka iz zablude, za njega je bilo vrednije od svega što obasjava Sunce. Kada je u Taifu doživio poniženje i kada je kamenovan od

34. Vidi: Tirmizi, Kijamet, 34/2472.

tamošnjih stanovnika, usljed čega su njegove noge krvarile, jedan rob je ipak prihvatio islam i to mu je bilo dovoljno da se obraduje.

Hazreti Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, ispričao je sljedeće:

„Bio sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je objavljen ajet: **„To neće biti ni po vašim željama ni po željama sljedbenika Knjige; onaj ko radi zlo biće kažnjen za to i neće naći, osim Allaha, ni zaštitnika ni pomagača.“** (En-Nisa, 123)

On mi reče:

„Ebu Bekre, želiš li da proučiš ajet koji mi je objavljen?“

„Da, Allahov Poslaniče!“ – rekao sam. Potom sam proučio ajet, ali sam osjetio kao da mi se kičma slama i razdvaja na dijelove. Ostao sam ukočen. Na to mi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

„Šta je s tobom, Ebu Bekre?“

„Dao bih oca i majku za tebe, Allahov Poslaniče, zar ima neko među nama ko ne čini grijeh? Hoćemo li, uistinu, biti kažnjeni za svoje postupke?“

„Što se tebe i vjernika tiče, bit ćete kažnjavani na ovom svijetu (kroz nedaće i iskušenja) sve dok ne sretnete vašeg Gospodara bez grijeha. Što se drugih (mimo vas) tiče, njima će na Sudnjem danu biti sabrani svi grijesi koje su činili, pa će za njih biti kažnjeni.“ (Tirmizi, Tefsir, 4/3039)

U narednom primjeru možemo vidjeti kakvo je bilo strahopoštovanje Ebu Bekra, radijallahu anhu, spram uzvišenog Allaha. Jednom prilikom on je izišao iz kuće, a vrijeme je bilo vedro. Posmatrao je hiljade znakova Božije moći i savršenstva Njegovog stvaranja iz kojih je uzimao pouku. Na jednom stablu primijetio je pticu koja je stajala na grani, a potom joj se obratio riječima:

„Blago tebi, ptico! Jedeš plodove, spuštaš se na drveće, nećeš odgovarati, a ni kažnjena biti! Volio bih da sam pored puta jedno drvo; da pored mene prolaze deve i jedu me (tj. moje lišće i grane), a potom da me izbace kao izmet! Volio bih da nisam bio čovjek.“ (Ibn Ebi Šejbe, 26/144)

Od hazreti Ebu Bekra se, također, prenosi da je jednom prilikom zaronio u razmišljanje o Sudnjem danu, vaganju dobrih i loših djela, džennetu, džehennemu, melekima poredanim u safovima, o tome kako će nebesa biti smotana, kako će Sunce sjaj izgubiti, zvijezde popadati... Potom je zbog straha od Allaha rekao:

„Volio bih da sam zelenilo kojeg pasu i jedu životinje, tako da u potpunosti nestanem.“ Nakon toga je objavljeno:

„A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao, bit će dva perivoja (u džennetu).“ (Er-Rahman, 46) (Vidi: Sujuti, *Lubabu-n-nukul*, II, 146; Alusi, XXVII, 117)

Plemeniti ashabi su uvijek imali na umu Allahovu zapovijest i upozorenje koje je sadržano u sljedećem ajetu:

„O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!“ (Ali Imran, 102)

Jednoga petka Ebu Bekr, radijallahu anhu, obratio se ljudima, rekavši:

„Okupite se sutra kako bismo podijelili deve koje smo dobili kao zekat, ali neka mi niko ne ulazi dok prethodno ne dobije dozvolu!“

Narednog dana jedna žena uze povodac za devu i dade ga mužu, savjetujući ga:

„Uzmi ovo i idi kod Ebu Bekra, jer, ko zna, možda nam Allah daruje jednu devu!“

Čovjek se zaputi Ebu Bekru i zateče ga (u toru) među devama zajedno sa Omerom ibn El-Hattabom. Već je bio započeo sa raspodjelom zekata. Čovjek (bez dozvole) uđe kod njega, a Ebu Bekr, ugledavši ga, ljutito reče:

„Ko te je uveo kod nas?“

Potom je iz njegove ruke uzeo povodac i udario ga njime.

Kada je završio sa raspodjelom zekata, Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, pozvao je tog čovjeka i, pružajući mu njegov povodac, reče:

„Vrati mi istom mjerom!“

Hazreti Omer istupi i reče:

„Tako mi Allaha, neće ti uzvratiti istom mjerom, a ni ti to nećeš učiniti sunnetom (običajem za halife poslije tebe)!?“

Tada mu Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, reče:

„Uredu, ali ko će me zaštititi od Allaha na Sudnjem danu?“

„Udobrovolji ga!“ – reče mu hazreti Omer.

Nakon toga hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, čovjeku je dodijelio devu i sedlo, a od sebe mu dao pet zlatnika. Čovjek mu je oprostio i vratio se svojoj supruzi, zadovoljan i sretan. (Ali El-Mutteki, V, 595-596/14058)

Prenosi se da je jedan mladi ensarija imao toliki strah od džehennema da je pri svakom spomenu njegove vatre plakao. Na kraju se zatvorio u svoju kuću iz koje nije izlazio. O tome su obavijestili Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu dođe u posjetu. Kada je ušao kod njega, mladić ga je tužno pogledao, a zatim skočio na noge i čvrsto zagrlio. U tom stanju je ispustio dušu i pao na tlo.

Ponos i dika svega stvorenog, Muhammed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče:

„Ogasulite i umotajte u ćefine svoga brata! Uistinu je strah od džehennema pokidao njegovu jetru. Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, Allah ga je sačuvao od vatre. Jer, onaj ko želi nešto, traži načina da to postigne, a onaj ko se boji nečega, on bježi od toga!“ (Hakim, *El-Mustedreku ale-s-Sahihajn*, II, 536/3828; Ali El-Mutteki, III, 708/8526)

Imam Kāsim ibn Muhammed (hazreti Ebu Bekrov unuk), rahimehullah, kazuje:

„Kada bih ujutro izišao iz kuće, prvo bih svratio do Aiše, radijallahu anha, (tetke po ocu, o.pr.) i poselamio je. Jednog jutra došao sam kod nje, a ona klanja nafilu namaz i na stajanju u namazu, plaćući, ponavlja ajet:

“Pa nam je Allah milost darovao i od patnje u ognju nas sačuvao.” (Et-

Tur, 27) Čekao sam da završi namaz, ali nije završavala, pa sam otišao do čaršije

da nešto obavim. Kad sam se vratio, ona jednako plače i ponavlja isti ajet.“ (Ibn El-Dževzi, *Sifetu-s-safve*, II, 31)

Ibn Ebi Mulejke, rahimehullah, rekao je:

„Sreo sam trideset ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Svaki od njih je strahovao za sebe, plašeći se da nije munafik, i nije tvrdio da posjeduje iman (vjerovanje) kao Džibril i Mikail.“ (Buhari, Iman, 36)

Jednom prilikom je hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, u putu sreo Hanzalu, radijallahu anhu, koji je bio jedan od pisara Objave. Pitao ga je za zdravlje, a on mu je sa velikom zabrinutošću i tugom odgovorio:

„Hanzala je postao munafik (licemjer)!“

Ebu Bekr mu reče:

„Subhanallah, o čemu govoriš?“

„Kada smo u društvu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,“ – rekao je Hanzala – „on nas podsjeća na vatru i džennet, i toliko nam je sve jasno kao da ih gledamo svojim očima, ali kada odemo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pozabavimo se svojom porodicom i svojim imecima, većinu toga zaboravimo!“

„Tako mi Allaha,“ – reče Ebu Bekr – „i ja osjećam isto tako!“

Zatim su njih dvojica krenuli zajedno do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada su stigli, Hanzala reče:

„Allahov Poslaniče, Hanzala je postao munafik!“

„A kako to?“ – upitao ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

„Allahov Poslaniče, dok smo kod tebe i dok te slušamo kako nam pričaš o vatri i džennetu, kao da ih gledamo svojim očima. Ali kad odemo od tebe i pozabavimo se svojim porodicama i imecima, većinu toga zaboravimo!“ – rekao je Hanzala.

Tada mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

„Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kada biste vi stalno bili u stanju u kome se nalazite dok ste sa mnom i kada biste bili u zikru, meleki bi se s vama rukovali u vašim kućama i na putevima kojima prolazite. Ali, Hanzala, čas po čas!“ (tj. odvoji vrijeme za ibadet i vrijeme za ovosvjetske potrebe.) Posljednju rečenicu je ponovio tri puta. (Muslim, Tevba, 12)

Dakle, časni ashabi su živjeli u trajnom samoobračunu. Uprkos svim životnim teškoćama, oni nisu zapostavljali ono zbog čega uistinu treba brinuti i nisu dopuštali da se u njihovim srcima nastani duhovna slabost ili malaksalost.

Jednoga dana, dok je prolazio pored neke kuće, hazreti Omer, radijallahu anhu, čuo je domaćina kako uči suru Et-Tur. Kada je ovaj stigao do ajeta:

„Kazna Gospodara tvoga sigurno će se dogoditi, niko je neće moći otkloniti.“ (Et-Tur, 7-8), hazreti Omer je sjahao sa jahalice, naslonio se na zid i slušao njegovo učenje. Nakon toga je osjetio nemoć i pod uticajem ovih ajeta razbolio se toliko da su ga odnijeli kući. Mjesec dana su ga obilazili, a on je ležao u postelji.³⁵

Hazreti Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, kazao je:

„Kada bih čuo glas s Neba koji govori: ‘O ljudi, svi ćete ući u džennet, osim jednog čovjeka!’, pobojavao bih se da sam ja taj čovjek! A kada bih čuo glas: ‘O ljudi, svi ćete ući u vatru, osim jednog čovjeka!’, ponadao bih se da sam ja taj!“ (Ali El-Mutteki, XII, 620/35916; Ibn Redžeb El-Hanbeli, *Et-Tahvif*, str.15)

Dakle, vjernici trebaju održavati duhovnu ravnotežu između straha i nade, koja je, između ostalog, naređena u sljedećem ajetu:

„Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju.“ (Es-Sedžde, 16)

Hazreti Omer, radijallahu anhu, jednom prilikom je uzeo komadić slame i, razmišljajući o težini polaganja računa, rekao sljedeće:

„Ah, kamo sreće da sam ova slamka, kamo sreće da nisam stvoren, kamo sreće da me majka nije rodila, kamo sreće da nisam ništa, kamo sreće da sam zaboravljen!“ (Ibn Sa’d, *El-Kubra*, III, 360-361)

Upitali su hazreti Aliju, radijallahu anhu, zašto njegovo lice poblijedi i zašto ga obuzme groznica kada krene na namaz, pa je odgovorio:

„To je vrijeme u kojem moram ispuniti emanet koji su nebo, Zemlja i planine iz straha odbili preuzeti, a ja sam ga preuzeo!“

I lice hazreti Hasana, radijallahu anhu, bi poblijedilo prilikom uzimanja abdesta. Kada su ga pitali šta je razlog tome, rekao je:

„Približio se trenutak susreta sa Allahom, uzvišenim i moćnim!“

Kada bi ulazio u džamiju, hazreti Hasan, radijallahu anhu, učio je sljedeću dovu:

„Gospodaru moj, ovaj rob je na Tvojoj kapiji! O, Allahu, koji dobročinstvo ukazuješ, ovaj griješni rob Ti je došao! Ti si zapovjedio Svojim dobrim robovima da oproste hrđave postupke nevaljalaca, jer i Ti opraštaš i plemenit si. Allahu moj, smiluj mi se, oprosti mi moje hrđave postupke i pobriši ih Svojom plemenitošću!“

Ebu Bekr El-Verrak, rahimehullah, imao je malog sina koji je učio Kur’an kod jednog šejha. Jednoga dana on se ranije vratio kući. Lice mu je bilo poblijedilo, a ruke su mu se tresle.

- Šta je s tobom, dijete? Zašto si se vratio tako rano? – upitao ga je Ebu Bekr El-Verrak.

Njegovo lice bilo je blijedo poput uvehlog jesenjeg lišća, jer se u njegovom srcu nastanio strah od Allaha uzvišenog

- Babuka moj, – rekao je dječak – danas nas je učitelj podučio ajetu iz Kur’ana, čije sam značenje shvatio i zapao u ovakvo stanje.

- A koji je to ajet, dijete? – upitao ga je otac.

- „Kako ćete se, ako ostanete nevjernici, sačuvati Dana koji će djecu sijedom učiniti?!“ (El-Muzzemmil, 17)

Nakon toga dječak se teško razbolio i pao u smrtnu postelju. Nedugo zatim je i umro.

Njegov otac, Ebu Bekr El-Verrak, rahimehullah, bio je ganut njegovom smrću. Često je išao da posjeti njegov mezar. Kroz suze bi govorio sebi:

„O, Ebu Bekre! Tvoj sin je naučio jedan ajet iz Kur’ana i zbog straha od Allaha pustio dušu. Ti toliko dugo učiš Kur’an, ali se u pogledu Allahovog prava manje bojiš od malog djeteta!“

Uistinu, ovaj događaj predstavlja jednu posebnu imansku osjećajnost dječijeg srca. Kazuje nam kako i na koji način treba razmišljati o Kur’anu, kao i da prilikom učenja Kur’ana naša srca trebaju biti nježna i svjesna Allaha uzvišenog. Sve spomenuto polučuje strah od uzvišenog Allaha i pobuđuje nadu u Njegovu milost. On Uzvišeni ukazuje na to u sljedećem ajetu:

„Da li je onaj koji u noćnim satima u namazu vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga (kao onaj koji poriče i ne čini ništa od toga)...? Reci: “Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!” (Ez-Zumer, 9)

Prema tome, istinsko znanje kod uzvišenog Hakka je ono znanje koje podstiče roba na bogobožnost i strahopoštovanje prema Njemu Uzvišenom, a to je „ma’rifetullah“ (spoznaja Allaha). Da bismo postigli takvo znanje, dužnost je, kao što se navodi u gore spomenutom ajetu, voditi računa o sljedećem:

- U noći provoditi vrijeme na sedždi i namazu, čime srce postiže bliskost sa uzvišenim Hakkom;
- Ne zaboravljati da ćemo za svaki čas, stanje ili postupak odgovarati na Sudnjem danu, te u skladu s takvom svijesću živjeti;
- Nadati se Allahovoj milosti i u tom smislu upućivati dove, tražeći Njegovu zaštitu, jer Allahovi bliski robovi žive u stanju trajne dove i zikra.

Prenosi se od Mensura ibn Ammara Es-Sulemija, rahimehullah, da je ispričao sljedeće:

„Jedne noći sam izišao iz kuće misleći da je nastupio sabah-namaz. Međutim, kada sam izišao vani, shvatio sam da još nije nastupilo vrijeme sabah-namaza. Prolazeći pored jedne kuće, čuo sam muški glas koji je dopirao do puta. Kroz plač se obraćao uzvišenom Allahu u dovi, govoreći:

- Gospodaru, počinio sam mnogo grijeha i veliku nepravdu prema sebi sam učinio! Nije mi bio cilj da iskušavam Tvoje obećanje; moja grešna duša me savladala, a uvidio sam da me Ti ne kažnjavaš, bez obzira šta sam uradio. Prevario sam se Tvojim plemenitim imenom „Es-Settar“ (Onaj koji pokriva grijeha i sramote). Grijeha koje sam počinio, počinio sam u neznanju, ali sam sada shvatio koliko sam pogriješio. Ako me kazniš, teško meni, teško meni! Gospodaru moj, na Dan kada zapovjediš Svojim robovima da pređu preko sirat-ćuprije, neki od njih će pasti u džehennem, a neki će preći u džennet. U kojoj li je skupini ovaj jadni rob?

Potom je u dovi spomenuo ajete kojima se prijete vatrom, a onda se čulo samo jedno „Ah!“ i dova se prekinula. Glas je utihnuo. Pomislio sam: ‘Šta se dogodilo, zašto je prekinuo dovu?’ Nakon što sam ustanovio tačno mjesto na kojem se nalazi kuća, vratio sam se. Ujutro sam ponovno došao, a ispred kuće gužva. Upitao sam o čemu se radi, pa mi rekoše da je jedan mladić umro u toj kući. Prišao sam i upitao mladićevu majku šta se dogodilo, a ona mi reče:

- Moj sin je umro! Bio je iz loze Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada bi nastupila noć, dugo bi klanjao i plakao. Ono što bi zaradio danju, udjeljivao je siromasima. Pustio je dušu zbog straha od džehennemske vatre.

- Vaš sin je jedan od stanovnika dženneta, – rekao sam – jer onaj koji lije suze iz straha od džehennema neće ući u džehennem. Stoga zahvali Allahu, jer onaj ko pusti dušu u strahu od Allaha i Njegove kazne, ne može biti kažnjen?“

Sultan Selim I. (Javuz) bio je veoma strog i temperamentan vladar. Nije opraštao nemar ili greške svojih podanika. Međutim, kolika god je bila njegova strogost, tolika je bila i njegova skromnost i poniznost. Naime, kada su bile u

pitanju Allahove zapovijedi ili zabrane, sultan Selim je bio poput putera koji se topi na vatri. Njegov strah od Allaha bio je iznad svega. To možemo zaključiti iz poznatog historijskog slučaja krađe iz državne blagajne, koja se dogodila u njegovo vrijeme. Tom prilikom on je bio naredio da se pogubi četrdeset ljudi koji su svojim nemarnim odnosom prema državnoj blagajni omogućili kradljivcima da otuđe državnu imovinu. Međutim, šejhu-l-islam Ali Zenbilli-efendija, rahimehullah, čim je čuo za sultanovu odluku, odmah je požurio da ga spriječi u njenom izvršenju. Ušao je kod njega bez dozvole i zatražio obrazloženje takve odluke.

Nakon što je sultan Selim obrazložio svoju odluku, okrenuo je lice prema šejhu-l-islamu, rekavši mu ljutito:

„Efendi hazretleri, sve ovo što ste čuli je istina i vi se ne možete miješati u državničke poslove!“

Na ove riječi šejhu-l-islam je, također, uzvratio ljutito, rekavši:

„Sultane moj, došao sam da vam obrazložim propis časnog šerijata, a pored toga, moja dužnost je da čuvam vaš ahiret!“

Veliki sultan odjednom se promijeni i potpuno blago upita šejhu-l-islama:

„A zar ja nemam dozvolu da pogubim grupu ljudi koji su prouzrokovali smutnju i nered u zajednici?“

„Njihovo pogubljenje nema veze sa uspostavljanjem reda i mira u zajednici. Njihova kazna mora biti srazmjerna krivičnom djelu koje su počinili!“ – odgovorio je šejhu-l-islam.

Pobjedonosni sultan, koji je porazio velike vojske i odnio mnogobrojne pobjede, ovog puta je ponizno pognuo glavu i povukao svoju odluku. Šejhu-l-islam, Ali Zenbilli-efendija bio je zadovoljan zbog toga. Izlazeći iz sultanske audijencije pogledao je u sultanovo lice, koje ga je znatiželjno posmatralo.

„Sultane moj, - rekao je - moj prvi zahtjev odnosio se na propis naše uzvišene vjere, a drugi zahtjev je zapravo molba. Naime, krivica i grijeh ove grupe počinilaca pripada njima, ali ne i njihovim porodicama. Njihovim kažnjavanjem ne smiju biti kažnjene njihove porodice. Zato, dok su oni u zatvoru, dodijelite im sredstva za život!“

Sultan Selim je prihvatio molbu šejhu-l-islama, a on je, uistinu, uvijek postupao odgovorno i savjesno kada su u pitanju Božiji propisi. Strah od Allaha odvratio je velikog i moćnog sultana od pogrešne odluke i slijeđenja svoga prohtjeva, dok je isti strah podstaknuo šejhu-l-islama da nastupi hrabro kada je u pitanju istina, pa makar bio u pitanju i strogi sultan Selim-Han! (Vidi: Mustafa Nûri Paša, *Netâicu'l-Vukûât*, II, 90-91, Ankara, 1987.)

Prenosi se da je jedan od vezira sreo velikog mutesavvifa, Zunnuna El-Misrija, rahimehullah, i rekao mu:

„Uputi dovu za mene, jer ja danonoćno služim sultana, želeći mu dobro, ali strahujem da se ne naljuti na mene i prekorava me!“

Zunnun je zaplakao i rekao veziru:

„Da ja imam strah od Allaha koliko ti strahuješ od sultana, sigurno bih bio u skupini siddikûna (Allahovih iskrenih robova)!“

Sažetak ovog poglavlja mogao bi se izraziti u jednoj rečenici: „**Glava svakog dobra je ljubav prema Allahu, a glava mudrosti je strah od Allaha.**“

Onaj ko je spoznao i voli Allaha, stalno se trudi da bude dostojan Njegove ljubavi i strahuje od Njegove kazne. On svoj život nastoji živjeti u duhu „ihsana“.

Ako se rob bude istinski bojao Allaha, strahujući od Njegove kazne, On će mu podariti ustrajnost u pogledu izvršavanja islamskih propisa i zaštititi ga od strahova na dunjaluku i na ahiretu. Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tom smislu je rekao:

„*Tri stvari su spasonosne (mundžijjat), a tri upropaštavajuće (muhlikat). Što se tiče spasonosnih, to su: bogobožnost u tajnosti i javnosti, ispravan govor u stanju zadovoljstva i srdžbe i umjerenost u siromaštvu i bogatstvu. Što se tiče upropaštavajućih, to su: strast koja se slijedi, lakomost kojoj se pokorava i da čovjek bude zadovoljan i zadivljen sobom, i to je najgore među njima.*“ (Bejheki, *Šu'abu-l-iman*, IX, 396; Munavi, *Fejdu-l-kadir*, III, 404)

Da bismo postigli smiraj i sreću na dunjaluku i ahiretu, trebamo se na ovom prolaznom svijetu istinski bojati Allaha, strahujući od Njegove kazne i

nadajući se Njegovoj milosti i oprost, a zatim natopiti suzama naše ruku'e i sedžde, dove i munādžäte.

3. Poštovanje

Poštovanje (ta'zīm) jedna je od lijepih osobina srca koje proističu iz imana, poput bogobojažnosti (takvā), ljubavi (mehabbet), skromnosti (tevādu') i slično. Srčika islama je sadržana u dvije stvari i definisana kroz dva mjerila:

a) „Et-Ta'zīmu li emrillah“ (poštovanje Allahovih zapovijedi), koje se ogleda kroz permanentno i dostojanstveno izvršavanje Allahovih zapovijedi, i

b) „Eš-Šefkatu 'alā halkillah“ (blagost i samilost prema Allahovim stvorenjima), što se ogleda kroz nježnost, blagost i samilost prema stvorenjima radi njihovog Stvoritelja.

Najveći edeb i srž cjelokupnog ljudskog vladanja je iskazivanje ta'zīma prema uzvišenom Allahu, što se na najljepši i najsnažniji način očituje kroz ibadete i svetinje islama. Uzvišeni Allah kaže u Kur'anu:

وَمَنْ يُعْظَمِ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

„Pa ko pošti Allahove svetinje - znak je čestita/bogobojažna srca.“

(El-Hadž, 32)

Dakle, namaz, Kur'an časni, ezan, kurban, Ka'ba, Safa, Merva i niz drugih, ubrajaju se među Allahove svetinje (še'āir). Prilikom obavljanja hadža ili umre moramo voditi računa da ne uradimo nešto čime bismo oskrnavili svetost Ka'be i drugih mjesta hodočašća. Trebamo se čuvati svih stvari kojima bi umanjili potrebno poštovanje prema njima, kao što su npr.: sjediti ili ležati ispruženih nogu prema Ka'bi, govoriti besmislice ili beskorisne stvari na blagoslovljenim mjestima, učiti ili slušati Kur'an bez ukazivanja poštovanja Allahovom govoru i drugo.

Uzvišeni Allah će posebno nagraditi i Svoju milost spustiti na one koji ukazuju potrebno poštovanje prema Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim prema Njegovim prijateljima – iskrenim vjernicima i svim Njegovim svetinjama. Uvijek treba imati na umu da uzvišeni Allah nije

kaznio mušrike zbog toga što je Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio među njima.³⁶

U Kur'anu časnom nailazimo na kazivanja koja govore o Faraonu i čarobnjacima (sihirbazima), te kako poštovanje Allahovih svetinja može omogućiti veliki uspjeh. Naime, kada je Faraon shvatio da se ne može suprotstaviti Musa'u, alejhis-selam, pozvao je egipatske čarobnjake i obećao im veliku nagradu ako pobijede Musa'a, alejhis-selam. Međutim, čarobnjaci su prilikom natjecanja dali prvenstvo Božijem poslaniku Musa'u, alejhis-selam, tj. da on prvi počne i baci svoj štap, čime su mu ukazali poštovanje. Upravo zbog tog čina su stekli Božije zadovoljstvo i uputu, koja je ponikla u njihovim srcima. Stoga su, kada su vidjeli Musa'ove mu'džize, osjetili slast imana u svojim srcima, koji je bio toliko velik da su bili spremni žrtvovati svoje živote za Istinu.

Hazreti Mevlana, rahmetullahi alejhi, o tome je kazao sljedeće:

Čarobnjaci su dali prednost velikom vjerovjesniku i Allahovom bliskom robu,

Uljudno su mu ukazali poštovanje i zbog toga upućeni vjeri tevhide...

Poznato je kazivanje o sultanu Osman-gaziju i njegovom poštovanju prema Kur'anu. Šejh Edebali mu je protumačio njegov san i oženio ga svojom kćerkom. Zato se može reći da je u temelju osmanske države bio Kur'an, poštovanje i ljubav prema Kur'anu, kao i hizmet Kur'anu i islamu koji su omogućili dugotrajnost osmanske države u svjetskoj historiji.

Velika osmanska država snagu je crpila iz Kur'ana časnog, s velikim poštovanjem, pažnjom i ljubavlju je čuvala svete emanete (lične stvari Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) u Istanbulu i istinski služila svetim Haremima tokom višestoljetnog upravljanja Mekom i Medinom.

Primjeri vrline

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio pljuvačku u svom mesdžidu, u pravcu prema kibli, pa se okrenuo prisutnima i rekao:

36. Vidi: El-Enfal, 33.

„Šta je nekima od vas, stanu pred svoga Gospodara i pljuju pred Njim? Zar bi volio neko od vas da se neko okrene prema njemu i pljune mu u lice?“ (Muslim, Mesadžid, 53)

Džunejd Bagdadi, rahimehullah, krenuo je u posjetu jednom učenjaku o čijem znanju i bogobožnosti se pričalo. Kada je vidio da pljuje u pravcu kible, rekao je sebi:

„Ovaj čovjek ne slijedi sunnet, pa kako će biti bogobožan?!“, a potom se vratio kući.

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi htio ući u toalet, skidao prsten na kojem je pisalo: „Muhammedun resulullah“ (Muhammed je Allahov poslanik).“ (Ebu Davud, Taharet, 10/19)

Kada je Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom obavljanja hadža ugledao Bejtullah, podigao je ruke i rekao:

„Allahu moj, povećaj ovoj kući ugled, poštovanje, veličanstvenost i plemenitost! I povećaj onome ko je posjeti (na hadžu ili umri) ugled, poštovanje i dobročinstvo!“ (Ibn Sa’d, II, 173)

U ajeti-kerimu uzvišeni Allah kaže: „**Mi smo stoku** (koju ste odredili za kurban) **učinili Allahovim znamenjima...**“ (El-Hadž, 36) Dakle, kurban je jedna od islamskih svetinja koju smo dužni poštovati. Kao i u svim drugim ibadetima, prilikom kurbana srž ibadeta je osjećaj bogobožnosti (takvā) i poštovanja (ta’zīm) prema Alahu, kao što On Uzvišeni kaže:

„**Do Allaha neće doprijeti ni meso njihovo niti krv njihova, nego će doprijeti vaša bogobožnost...**“ (El-Hadž, 37)

O tome kako je Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kroz prinošenje kurbana iskazivao ta’zīm i poštovanje prema Allahu vidimo na sljedećem primjeru:

Muslimani su krenuli da obave umru i stigli do Hudejbije, ali su ih mušrici spriječili da uđu u Mekku. Plemeniti ashabi su sa sobom povelu kurbane. Među njima je bila i jedna rasna deva koja je uzeta kao plijen na Bedru, a koja je prethodno pripadala Ebu Džehlu. U nosu je imala srebrnu halku. Dok je pasla sa ostalim kurbanima na Hudejbiji, u jednom trenutku se odvojila od stada i pobjegla u Mekku. Stigla je pred Ebu Džehlovu kuću, a slijedio ju je ashab po imenu Amr ibn 'Aneme Es-Sulemi. Kada ju je našao, htio je da je povede sa sobom, ali ga spriječi grupa mekkanskih maloumnika. Međutim, Suhejl ibn Amr im reče: „Vratite mu je! Ako hoćete, dajte mu stotinu deva u zamjenu za nju!“

Kada je njihova ponuda stigla do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on je rekao:

„Da je nismo namijenili za kurban, učinili bismo tako!“ (Vakidi, II, 614)

Ovdje primjećujemo Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, blagost i toleranciju, s jedne strane, i njegov ta'zim i poštovanje prema Allahu uzvišenom, s druge strane. Plemeniti Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je blag i nije imao običaj odbacivati opravdane zahtjeve ljudi. I u ovom slučaju bi udovoljio zahtjevu mušrika, ali je njegovo poštovanje prema Allahovim svetinjama i znamenjima bilo iznad svega drugog. Upravo zbog toga nije dopustio da se deva koja je bila namijenjena za kurban zamijeni drugim devama.

U pogledu kurbana i iskazivanja poštovanja prema njemu, posebno je poučan odnos Allahovih dobrih robova. Naprimjer, Mahmud Sami Ramazanoglu, rahmetullahi alejhi, i moj rahmetli otac, Musa-efendija, kaddesallahu sirrehu, bili su posebno pažljivi prilikom klanja kurbana. Za svaki kurban bi napravili posebnu rupu u koju bi pustili njihovu krv. Dakle, u istu rupu ne bi puštali krv dva ili više kurbana. Stavljali bi povez preko njihovih očiju. Nisu dopuštali da se kurban guraju, udaraju ili da im se čupa vuna. Zahtijevali su da se blago postupa prema njima, a prilikom njihovog klanja koristili su oštar nož i nisu sjedali dok krv ne bi napustila tijelo kurbana.

Dakle, kurban je ibadet koji se mora ispuniti savjesno i sa prisutnošću duha, kao što je slučaj i sa ostalim ibadetima. Kurban je ibadet kojim iskazujemo poštovanje prema uzvišenom Allahu, zahvaljujemo Mu na Njegovim

blagodatima i iskazujemo spremnost za žrtvu na Njegovom putu. On Uzvišeni je životinje stvorio kako bi koristile čovjeku. Njihovo meso, mlijeko, koža, vuna, kostrijet i dr. predstavljaju Njegovu blagodat i počast čovjeku.

Kada nam neko ukaže počast tako što nam pruži čašu vode, mi smo dužni da mu zahvalimo. Tako je i sa mnogobrojnim blagodatima koje nam daruje i pruža naš uzvišeni Gospodar, na kojima Mu trebamo trajno zahvaljivati. Prema životinjama koje nam je darovao kao kurban moramo iskazivati posebno poštovanje, blagost i samilost.

Hazreti Omer i hazreti Osman, radijallahu anhuma, imali su običaj poljubiti Mushaf (Kur'an) svakog jutra, čim bi se probudili. Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, svakoga jutra je uzimao Mushaf u svoje ruke i sa poštovanjem ga poljubio, a potom bi rekao: „Zavjet mog Gospodara! Zapovijed mog Gospodara!“ (El-Kettani, II, 196-197)

Hazreti Ikrima, radijallahu anhu, uzimao bi Mushaf i prislonio ga na lice, a onda bi kroz suze govorio: „Govor mog Gospodara! Knjiga mog Gospodara!“ (Hakim, III, 272/5062)

Naši dobri prethodnici vodom su brisali ajete ispisane tintom. Enes ibn Malik, radijallahu anhu, kazuje da bi učenici Kur'ana vodom brisali kur'anske ajete, ali tu vodu nisu prosipali svukuda, nego bi je skupljali u posudi, a potom je prosipali pored mezara ili u rupu koju bi iskopali na čistom mjestu, kojim ne prolaze ljudi. Ponekad bi tu vodu koristili i kao lijek. (El-Kettānī, II, 200)

Prije objave Kur'ana, stanovnici Mekke bi birali sedam najboljih pjesama, tzv. „El-Mu'allekātu-s-seb'a“, koje su bile najbolje u pogledu rječitosti i književnog izričaja, a potom bi ih objesili na zidove Ka'be. Jedna od tih pjesama pripadala je Lebīdu ibn Rebi'atu. Njegova pjesma godinama je ostala na zidu Ka'be, ali kada je primio islam, više nije htio pisati poeziju iz poštovanja prema Allahovom govoru. Njegov posljednji stih koji je napisao nakon što je primio islam bio je:

الْحَمْدُ لِلَّهِ إِذْ لَمْ يَأْتِنِي أَجَلِي
حَتَّى لَبِسْتُ مِنَ الْإِسْلَامِ سِرْبَالًا

*Hvala Allahu pa mi čas smrti nije došao,
Prije nego sam svijetlu odjeću islama odjenuo!*³⁷

Sulejman, alejhis-selam, poslao je pismo Belkisi, kraljici Sabe, u kojem ju je pozvao da prihvati islam. Kada je primila njegovo pismo, a bila je još uvijek mnogoboškinja, obratila se svojoj sviti, rekavši im:

„O velikaši, stiglo mi je časno pismo od Sulejmana. Počinje riječima: ‘Sa imenom Allaha, milostivog, samilosnog!’“

Neki učenjaci kažu da je počašćena islamom, jer je ukazala poštovanje Sulejmanovom, alejhis-selam, pismu.

Jedan od velikana islama i Allahovih dobrih robova, Bišr El-Hafi, rahmetullahi alejhi, u prvom dijelu svoga života bio je grešnik koji je javno činio velike grijehe. Jednoga dana, dok je išao putem, a bio je pijan, na zemlji je vidio list papira na kojem je bilo napisana Bismila. Uzeo je papir i poljubio ga, a potom prisionio na svoje čelo. Kada je došao kući, taj papir je namirisao i smjestio ga na lijepo mjesto. Iste noći je čuo glas kako mu govori u snu:

„Ti si Moje ime namirisao miomirisom i iskazao mu poštovanje i počast! Tako Mi Moje moći i veličine, i Ja ću tvoje učiniti poštovanim ime na oba svijeta!“

Nakon toga se Bišr, rahimehullah, probudio, a zatim pokajao i iskreno vratio svome Gospodaru! (Attar, *Tezkiretu-l-evlija*, str. 128)

Prenosi se da je Ibrahim ibn Edhem jednom prilikom svratio kod Imama Ebu Hanife, rahimehullah. Neki od Ebu Hanifinih učenika dočekaše Ibrahima ibn Edhema kao gosta koji nema neku vrijednost. Primijetivši to, Ebu Hanife reče Ibrahimu:

37. Ibn Abdilberr, *El-Isti'ab*, III, 1335.

- Bujrum, naš gospodine, ukazali ste počast našem sijelu!

Ibrahim ibn Edhem skromno je odgovorio na njegovu dobrodošlicu i sjeo na ukazano mu mjesto. Nakon nekog vremena napustio je njihovo sijelo, a učenici Imama Ebu Hanife upitaše:

- Po čemu ovaj čovjek zaslužuje poštovanje? U čemu je njegova veličina i gospodstvo?

- On je trajno sa Allahom, a mi smo zauzeti sa „rekla-kazala“... – odgovorio je Imam A’zam Ebu Hanife, radijallahu anhu.

Prenosi se da je Imam A’zam imao veoma lijepu i vrijednu odjeću koju je oblačio samo u toku noćnog ibadeta, na tehed ud-namazu. U tome vidimo njegovu profinjenost i posebno izražavanje poštovanja prema ibadetu koji je činio u dubini noći.

Prenosi se da je Imam Ahmed ibn Hanbel, radijallahu anhu, često odlazio na sijelo kod Bi ra El-Hafija, rahimehullah. Jednom prilikom mu učenici rekoše:

- O imamu, ti si mud tehid u pogledu poznavanja Kur’ana i sunneta, ali odlazi  na sijelo kod jednog običnog čovjeka?

Ovaj veliki imam je odgovorio:

- U pogledu spomenutih stvari ja imam više znanja od njega, ali on bolje poznaje Allaha od mene!

Kao što možemo vidjeti, veliki imami poput Ebu Hanife i Ahmeda ibn Hanbela, radijallahu anhum, zbog ljubavi prema Allahu i poštovanja prema Njemu Uzvišenom, družili su se sa Allahovim dobrim robovima i posjećivali ih.

Sultan Selim (Javuz) prešao je istočnu egipatsku pustinju zajedno sa svojom vojskom, u vrijeme kada se takav poduhvat smatrao nemogućom misijom. Međutim, sultan Selim je bio odlučan i neustrašiv. Kada je vojska zagazila duboko u pustinju, sultan je sjahao s konja i nastavio ići pješice. Vojska i zapovjednici su ga posmatrali u čudu. Mislili su u sebi: „Zašto je sultan sjahao s konja, kada i konji teško koračaju po vrelom pijesku?“ Međutim, ubrzo i oni

sjahaše sa svojih jahalica i nastaviše ići za sultanom. Jedan od bliskih sultanovih prijatelja zvao se Hasan Džan. Zapovjednici su ga zamolili da pita sultana zbog čega idu pješice, što je ovaj i učinio. Na njegovo pitanje sultan je dao ovaj odgovor:

„Hasane, zar ne vidiš da ispred nas pješice ide ponos svijeta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem? Ako Sultan svih svjetova ide pješice, zar nama priliči da jašemo?“

Kod osmanskih sultana nije bilo ceremonije krunisanja sultana, jer kruna nije bila simbol njihove vlasti. Sultan je preuzimao vlast uzimanjem prisege (bej'ata) od podanika i opasivanjem sablje (Kılıç Alayı). Tako je bilo sve do posljednjeg, 36. sultana, Vahiduddina.

Nakon osvajanja Istanbula, mjesto na kojem je održavana ceremonija „opasivanje sablje“ bilo je turbe Ebu Ejjuba El-Ensarija, radijallahu anhu, a sablja koju bi sultan opasao bila je sablja koja je pripadala hazreti Omeru, radijallahu anhu. Ta njegova sablja se danas čuva u dvorcu „Topkapi Saray“.

Novog sultana sabljom bi opasao najveći ili najpoznatiji islamski učenjak tog vremena. Nakon ceremonije bi se proučila dova i čestitalo novom sultanu. Nemuslimani su čestitke izražavali na drugom mjestu, unutar zidina Edirne kapije, jer nisu mogli ulaziti u kvart Sultan Ejjub (mjesto na kojem se nalazi džamija i turbe Ebu Ejjuba El-Ensarije, radijallahu anhu, kao i kaburovi drugih ashaba – radijallahu anhum! – koji su ondje ukopani). Cijeli kvart se smatra blagoslovljenim zbog ashaba čija su tijela ukopana na njegovoj lokaciji, s obzirom na to da su svojom mubarek šehidskom krvlju natopili ovo mjesto. Međutim, Tanzimatom od 1839.g. nemuslimanima je dopušten ulazak u kvart Sultan Ejjub.

U vrijeme sultana Murada IV. Mekku je pogodilo veliko nevrijeme. Poplava je oštetila Ka'bu u toj mjeri da su se njena dva ugla bila urušila. Odmah nakon tog nevremena, sultan je poslao glavnog državnog arhitektu, Ridvan-agu, da ustanovi štetu i napravi plan rekonstrukcije Ka'be. Kada je stigao u Mekku-i-Mukerremu, arhitekta je brzo ustanovio štetu i o tome obavijestio

sultana. Međutim, u svom izvještaju on se iz poštovanja postidio da za Ka'bu-i-Muazzamu kaže da se urušila ili srušila, već je napisao je sljedeće:

„Određena mjesta Ka'betullaha su se spustila na sedždu!“

Prilikom rekonstrukcije i popravke Ka'be korištene su tovarne životinje koje su prenosile građevinski materijal. Međutim, Ridvan-aga i uprava Mekke su poduzeli sve mjere da Harem, kao sveto mjesto, ne bude uprljan životinjskim izmetom ili mokraćom.

Zapravo, kod Osmanlija je poštovanje prema svetim mjestima, Mekki i Medini, počinjalo iz glavnog grada, Istanbula. Naime, kada bi hadžije krenuli na put ka Hidžazu, prvo su prelazili sa evropske na azijsku stranu Istanbula i prvo mjesto na Azijskoj obali Istanbula nazvano je Harem (koje se i danas tako zove, o.prev.). To je zbog činjenice što bi hadžije već tu ulazili u atmosferu Haremejni-š-Šerifejna (dvaju časnih Harema) i trudili se da tokom putovanja ne upadnu u nemar ili prekrše granice pristojnosti i edeba.

Čuveni osmanski pjesnik, Nābī, rahmetullahi alejhi, krenuo je na hadž 1678.g., zajedno sa velikodostojnicima i visokim državnim funkcionerima. Kada se karavana približila Medini, on nije mogao zaspati od velikog uzbuđenja. Kada je vidio dvojicu paša kako spavaju ispruženih nogu prema Medini-i-Munevveri, taj prizor ga je rastužio. Uzeo je pero i tom prilikom napisao svoj čuveni hvalospjev (Na't).

Kada su malo prije sabah-namaza stigli nadomak Medine-i-Munevvere, mogli su čuti stihove njegovog hvalospjeva kako se recituju sa munara Poslanikove džamije:

*Ne napuštaj edeb u mjestu Božijeg Miljenika,
Jer ovo je mjesto Božije prisnosti i mekam Mustafin!
O Nabi, uđi u ovo mjesto čuvajući granice edeba,
Ovo je stjecište meleka i mekam čiji prag ljube vjerovjesnici!*

Uzbuđenje pjesnika Nābija bilo je veliko. Požurio je da nađe mujezine koji su recitovali njegove stihove koje je on netom prije toga napisao. Kada je jednog od njih našao, upitao je:

- Kako i od koga ste naučili ove stihove?

- Sinoć nam je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u snu rekao: „Jedan od pjesnika mog ummeta, po imenu Nābī, dolazi meni u posjetu. Ispunjen je ljubavlju i poštovanjem prema meni. Zbog njegove ljubavi prema meni, sa munara moga mesdžida, dočekajte ga njegovim stihovima!“ - I mi smo, evo, ispunili vjerovjesničku zapovijed...”

Zbog tih riječi Nābī briznu u plač, a kroz suze je ponavljao: „Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za mene je rekao da sam od njegovog ummeta! Dakle, Sunce oba svijeta me prihvata među svoje sljedbenike!...”

Jedan od posljednjih osmanskih sultana, Abdulaziz-hān, bio je jedan od sultana koji je iskreno izražavao ljubav i poštovanje prema plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Jednom prilikom bio je teško bolestan. Ležao je nepomično i bez svijesti u krevetu. Kada su mu kazali: „Stanovnici Medine-i-Munevvere imaju neku molbu!“, on je, čim je čuo te riječi, sakupio posljednji atom snage i rekao pomoćnicima:

- Odmah me podignite na noge! Vijesti iz dvaju Harema moram saslušati na nogama! Nije pristojno da slušam molbu komšija Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok ležim, ispruženih nogu!

Zabilježeno je i to da bi sultan Abdulaziz, kada stigne pošta iz Medine-i-Munevvere, prvo obnovio abdest, a onda bi poljubio kovertu i prislonio je na čelo, govoreći: „Na njoj ima malo prašine iz Medine-i-Munevvere!“, a potom bi pružio pismo pisaru i rekao mu: „Otvori i pročitaj!“

Naši dobri prethodnici su ukazivali poštovanje učenjacima i vrijednim muslimanima. U pogledu poštovanja učenjaka i Allahovih dobrih robova, Ertugrul Gāzi je oporučio sinu Osmanu Gāziju, kao i njegovim nasljednicima, sljedeće:

„Gledaj, sine! Mene povrijedi, ali nemoj šejha Edebalija! On je sunce duhovnosti našeg naroda. Njegovu teraziju dirhem ne može poremetiti! Meni se suprotstavi, ali nemoj šejhu Edebaliju! Ako se meni suprotstaviš, bit ću tužan i povrijeđen, ali ako se suprotstaviš njemu, moje te oči neće gledati, a ako te i

budu gledale, neće te vidjeti! Ove moje riječi nisu radi Edebalija, već radi tebe. Smatraj ih mojom oporukom za tebe!“

Sultan Osman Gazi je, također, sličnu oporuku dao svome sinu, Orhanu Gaziju:

„Ukazuj poštovanje i blagonaklonost dobrim učenjacima, koji duhovno jačaju državu. Ako čuješ da u drugoj zemlji ima neki poznati učenjak (alim), znalac (arif) ili Allahov dobri rob (evlija), pozovi ga ljubazno i sa poštovanjem, kako biste državne i vjerske poslove usmjerili pravim putem!“

U vrijeme sultana Orhana Gazija živio je jedan od Allahovih dobrih robova, poznat po nadimku Gejikli Baba. Nastanio se na planini Uludag, iznad Burse. Sultan je o njemu čuo mnogo lijepog, pa je odlučio da ga pozove kod sebe. Poslao je glasnika, međutim Gejikli Baba, koji se družio sa jelenima u planini, nije se odazvao sultanovom pozivu. Uz to glasniku je rekao: „Nemoj ni slučajno da mi Orhan dolazi ovdje!“

Sultan je ipak htio saznati zbog čega se Gejikli Baba ne želi odazvati njegovom pozivu, pa je odgovor na to pitanje dobio preko njegovih učenika:

„Derviši posjeduju pronicljivost i oni su posjednici srca. Moraju postupati ispravno u svakoj situaciji, jer bi se, u protivnom, odvojili od Pravog puta, a njihove dove ne bi bile primljene. Što se sultana tiče, on je preuzeo emanet ovog ummeta. Zajedno sa svojom vojskom bori se oružjem, a mi smo vojska koja čini dove. Pobjeda se postiže zajedničkim trudom dvaju vojski: vojske pod oružjem i vojske koja upućuje dove. Da bi naoružana vojska polučila uspjeh i pobjedu, mora biti obučena vojnim disciplinama i ukrašena hrabrošću, a da bi vojska koja čini dove bila uspješna, mora biti daleko od ljubavi prema ovom svijetu i njegovim ukrasima. Stoga se bojim da bi, ukoliko dođem kod sultana, njegovi darovi i pokloni negativno utjecali na moje dervise; pobudili bi u njihovim srcima ljubav prema ovom svijetu i umanjili im ljubav prema ahiretu. Na taj način bismo i jedni i drugi imali štetu... Sultanu moj, znajte da ću doći kod vas kad dođe vrijeme za to, inšallah!“

I zaista, nakon određenog vremena Gejikli Baba je došao u Bursu i u avliji sultana Orhana Gazija posadio sadnicu javora. Kada su o tome obavijestili sultana, on je odmah došao.

„Posadili smo javor iz poštovanja prema vama. Dok on bude ovdje, neka dove derviša za vas i vaš porod budu uslišane!“ – rekao mu je Gejikli Baba.

Orhan Gazi je, uprkos tome što je obaviješten da Gejikli Baba ne prima darove, ipak mu ponudio mjesto İnegöl i njegovu okolinu. Međutim, oči i srce Gejikli Babe bili su siti. Samo je rekao:

„Sva vlast pripada Allahu. On je daje onome ko je bude dostojan. Mi toga nismo dostojni!“

Međutim, ovaj put je sultan bio toliko uporan da se Gejikli Baba pobojavao da njegovo odbijanje neće prerasti u oholost. Stoga je rekao:

„Neka mjesto iza onog brda bude derviška avlija!“

Sultan Orhan Gazi je znao da je ljubav i poštovanje prema Allahovim prijateljima temeljna građa države. On se jako obradovao zbog toga što je Gejikli Baba primio njegov poklon. Prihvatio je za njegove ruke i ljubio ih, ljubio, ljubio...

Poslije smrti Gejikli Babe, sultan mu je sagradio turbe i mesdžid. Njegovo turbe je i danas jako posjećeno.

Historija je svjedok da je poštovanje Allahovih prijatelja od strane osmanskih sultana jedan od glavnih uzroka postizanja Allahove pomoći.

Poštovanja sultana Fatiha koje je on ukazivao šejhu Akšemsuddinu bilo je zaista veliko. Na dan kada je osvojio Istanbul, sultan se obratio prisutnima, rekavši:

„Radost i sreća koju vidite na meni nije zbog toga što smo osvojili ovu tvrđavu, već zato što u mom vremenu žive veliki i blagoslovljeni Allahovi prijatelji poput šejha Akšemsuddina, koji je, evo, zajedno s nama!“

Jedan od poznatih osmanskih učenjaka, šejhu-l-islam Kemal-pašazade, u početku je bio vojnik, koji se kasnije u potpunosti posvetio znanju. U nekim izvorima navodi se njegovo svjedočenje o tome:

„Bio sam u vojnom pohodu zajedno sa sultanom Bajezidom Velijem (sinom sultana Fatiha). Uz sultana bili su dvojica komandanata: čuveni Ibrahim-paša i veliki vojskovođa Evrenesoglu. U prisutvu Evrenesoglua niko od paša ili komandanata nije smio proći ispred njega, a na sastancima niko nije mogao sjediti u pročelju osim njega. Međutim, jednom prilikom na sastanak je došao jedan od učenjaka, pohabane odjeće i krajnje skromnog izgleda, prošao je između prisutnih i sjeo u pročelje. Niko mu se nije suprotstavio i spriječio ga u tome, a ja sam bio zapanjen tim prizorom. Upitao sam prisutne pored mene:

- Ko je ovaj čovjek? Kako smije sjesti ispred vojskovođe Evrenesoglua?
- To je Mula Lufti-efendija, jedan od dobrih učenjaka. – rekli su.
- A kolika mu je dnevna plaća? – upitao sam.
- Trideset dirhema! – rekoše.
- Kako je moguće da čovjek sa tako malom plaćom sjedi ispred velikog vojskovođe Evrenesoglua?
- Učenjaci uživaju poštovanje zbog znanja kojeg posjeduju, - rekoše - a ne zbog plaće koju primaju. Uz to, nijedan paša ili vojskovođa čije je srce zamiješeno imanom, irfanom i edebom ne bi sebi dozvolio da sjedi ispred takvog učenjaka!

Nakon toga sam – kaže Kemal-pašazade – u potpunosti se posvetio znanju! Shvatio sam da je znanje najvrednija stvar koju mogu postići u svom životu...”

I uistinu, Kemal-pašazade je postao jedinstven po svom znanju i spoznaji u stoljeću u kojem je živio („feridu asrihī“). Nakon smrti šejha Zenbilli Ali-efendije postao je deveti šejhu-l-islam u osmanskoj državi.

Kada je sultan Ahmed I. jednom prilikom došao na Üsküdar (istanbulski kvart na azijskoj strani), u čaršiji je sreo šejha Aziza Mahmuda Hudajija, kaddesallahu sirrehu. Ugledavši ga, odmah je sjahao s konja i zatražio od šejha da on uzjaše, što je ovaj i učinio. Nastavili su ići kroz čaršiju tako što je šejh

jahao na konju, a sultan išao pored njega. Međutim, šejh Hudaji nije bio zadovoljan da sultan ide pješice, pa mu je rekao:

- Uzjahao sam konja iz razloga što je to bila dova moga šejha i sultanova želja!

Uistinu, mnogo godina prije toga njegov šejh, Uftāde, rahmetullahi alejhi, rekao je Azizu Mahmudu Hudajiju: „Sinko, neka sultani idu pješice pored tebe!“

Sultan Ahmed ukazivao je veliko poštovanje šejhu Azizu Mahmudu Hudajiju, rahmetullahi alejhi. Jednom prilikom šejh je sjedio s njim i razgovarao u sultanskoj palači. Nakon nekog vremena, šejh je izrazio želju da promijeni abdest, pa je posluga donijela ibrik i legenj. Sultan je iz poštovanja prema njemu ustao i uzeo ibrik u svoju ruku, posipajući mu vodu prilikom uzimanja abdesta. Sultanova majka je, opet, pripremila peškir i iza zastora posmatrala ovaj prizor. U tom času kroz njeno srce prođe misao: „Da mi je vidjeti kakav keramet kod šejha Mahmuda (tj. neko nadnaravno djelo ili čudo koje mu Allah pruža iz počasti prema njemu, o.prev.)?“

Šejh Mahmud je, Allahovom dobrotom, proniknuo u njenu misao, a potom rekao:

„Baš je čudno što neki od mene očekuju keramet!? A zar treba veći keramet od toga što nam halifa ovog vremena posipa vodu za abdest i što nam je njegova majka pripremila peškir?“

Admiral Dževad-paša bio je osmanski zapovjednik ratne mornarice u Bitki na Čanakkalama. Prilikom teškog neprijateljskog bombardovanja, sa ratnih brodova i razarača u tjesnacu Dardanela, umoran i tužan lagano je uto nuo u san. U kratkom snu bi mu rečeno:

„Dževade, zbog vašeg poštovanja i ta'zima prema Allahovom govoru, donosim ti radosne vijesti o Allahovoj pomoći! Pogledaj prema moru!“

Kada je pogledao prema moru, u pravcu zaljeva Karanlık Koy, vidio je svjetlo između harfova: „kef“ i „vav“, ispisanih na horizontu.

Narednog dana zastao je pored jednog mezara i proučio Fatihu, čije sevabe je poklonio umrlom. Nedugo zatim je čuo onaj isti glas kako mu govori:

„Dževade, postavi dvadeset šest mina u vodu koje se nalaze u magacinu!“

Obuzelo ga je uzbuđenje, jer se prvi put u životu susreo sa nečim potpuno nepoznatim. Počeo je razmišljati o tome kako da riješi problem. I dok je razmišljao o tome kako će postaviti mine i zaustaviti neprijateljsku flotu, u neposrednoj blizini ugleda čovjeka svijetlog lica kako ide prema njemu. Čovjek mu priđe i nakon selama ga upita ima li kakvu potrebu. Dževad-paša je ispričao šta mu se dogodilo, a pridošlica – koji je bio jedan od Allahovih prijatelja – reče mu:

„Dijete moje, svjetlo koje si vidio iznad mora je znak naše pobjede. Nevjernici neće zaposjesti ovu zemlju! Numerička vrijednost harfova „kef“ i „vav“ iznosi dvadeset šest, pa prema tome, uzmi dvadeset i šest mina iz magacina i položi ih u vodu zaljeva Karanlık Koy, paralelno sa obalom. To će, Allahovom pomoći, biti od velikog značaja za pobjedu!“

Nakon tih riječi, ovaj čovjek svijetloga lica nastavi svojim putem i izgubi se iz vida.

Po pravilu, mine bi trebalo postaviti duž moreuza Dardanela, međutim prema uputama iz sna trebalo bi ih postaviti u zaljevu Karanlık Koy, paralelno sa obalom. Strateški gledano, zaljev Karanlık Koy je pasivan i nepristupačan za postavljanje mina.

Uprkos svemu, Dževad-paša je odlučio da postupi po instrukciji koju je dobio u snu. Izdao je zapovijed kapetanu Hakki-begu, koji je komandovao ratnim brodom „Nusret“, specijalizovanim za postavljanje mina. Hakki-beg je permanentno izvršio njegovu zapovijed. Mine su postavljali poslije ponoći i prilikom njihovog spuštanja u more donosili su po jedan tekbir. Narednog jutra, kapetan Hakki-beg imao je srčani udar i postao šehid.

Istog dana neprijateljski ratni brodovi i razarači uplovili su u moreuz, a mine koje su postavljene prethodne noći počele su da se aktiviraju. Značajan dio neprijateljske flote je potonuo i našao se u dubinama moreuza Dardanela. Zahvaljujući dobro postavljenim minama propao je veliki neprijateljski napad i otklonjena opasnost.

Vezano za taj događaj Winston Churchill je u intervjuu za novine „Revue de Paris“ rekao:

„Jedan od glavnih uzroka velikih gubitaka u ljudstvu, ogromnih ratnih troškova i potonuća oko pet hiljada ratnih i trgovačkih brodova u Prvom svjetskom ratu jesu dvadeset šest mina koje su u noći prije (našeg) napada Turci postavili u moreuzu i povezali ih tankom čeličnom žicom...“

Eto, to je neobično veliki bereket koji je postignut ukazivanjem poštovanja i ta'zima Allahovom govoru, Kur'anu časnom...

Naposlijetku, uzvišeni Allah u Kur'anu časnom je odmah nakon imana (vjerovanja) naredio da činimo dobra djela. Nakon traženja oprost (istigfar) za grijeh, traži od nas da činimo dobra djela. Prema tome, vrijednost robova kod uzvišenog Hakka i da li će im biti oprošteno zavisi od njihovih dobrih djela. A ako bismo ukratko definisali šta je dobro djelo, mogli bismo kazati da je to: „ukazivanje poštovanja Allahovim zapovijedima i njihovo permanentno izvršavanje, a zatim blag i milostiv odnos prema Njegovim stvorenjima!“

4. Emanet i ispunjavanje ugovora

Riječ „emānet“ (povjerenje) nastala je iz istog korijena kao i riječ „īmān“ (vjerovanje). Opći naziv za one koji vjeruju je „mu'min“ (vjernik), a to je istovremeno i jedno od Allahovih imena (El-Mu'min). Ovo lijepo ime ukazuje na činjenicu da je On izvor sigurnosti, povjerenja i pouzdanja, odnosno da samo pruža sigurnost i pouzdanje Svojim robovima. Uzvišeni Allah je i Svog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, učinio povjerljivim i pouzdanim (El-Emīn). Prema tome, vjernik (mu'min) je onaj koji vjeruje, kome se vjeruje, koji uliva povjerenje i koji je uvijek povjerljiv i pouzdan.

Prenosi se da je Ebu Musa El-Eš'ari, radijallahu anhu, upitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

„Allahov Poslaniče, koji musliman je najbolji?“

„Onaj od čijeg jezika i ruku su sigurni drugi muslimani!“ – odgovorio je.
(Buhari, Iman, 4-5, Rikak, 26; Muslim, Iman, 64- 65)

Biti povjerljiv i iskreno ispunjavati datu riječ, preuzete obaveze i ugovore predstavlja jedan od glavnih temelja života pojedinca i zajednice. Sreća jedne zajednice i društva zavisi od toga koliko su njene jedinke povjerljive i u kojoj mjeri ispunjavaju obećanja i preuzete obaveze. Bez ove osobine ne može se zamisliti ni ispravna vjera, a niti zdrava društvena zajednica.

U pogledu povjerljivost (emaneta) uzvišeni Allah u Kur'anu prenosi riječi Svojih poslanika koji su govorili sljedeće:

„Dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam povjerljivi savjetnik.“ (El-A'raf, 68)

„Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani.“ (Eš-Šu'ara, 107)

Povjerljivost, ili pouzdanost, je jedna od prepoznatljivih obilježja ummeta Muhammeda Mustafe, sallallahu alejhi ve sellem. To je zbog činjenice što je naš plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, još prije poslanstva bio poznat kao „El-Emīn“ (pouzdan, povjerljiv).

Pored povjerljivosti, veoma važna osobina vjernika jeste ispunjavanje zadate riječi, obećanja ili ugovora. Uzvišeni Hakk zapovijeda:

„O vjernici, ispunjavajte preuzete obaveze!“ (El-Maide, 1)

„I ispunjavajte obećanje i obavezu, jer će se za obavezu zaista odgovarati!“ (El-Isra, 34)

O vjernicima koji će na Sudnjem danu biti spašeni uzvišeni Hakk kaže:

„...i koji o povjerenim im emanetima i obavezama svojim brigu brinu!“
(El-Mu'minun, 8)

Nikada ne smijemo zaboraviti da je svako obećanje ljudima ili ugovor koji napravimo s njima zapravo obećanje dato Allahu i ugovor koji ispunjavamo prema Njemu Uzvišenom. Svako obećanje koje damo ili ugovor koji sklopimo radi Allaha dužni smo ispuniti u potpunosti.

Kada uzvišeni Hakk hvali Ibrahima, alejhis-selam, On za njega kaže:

„Zar on nije obaviješten o onome šta se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim - koji je preuzete obaveze i obećanja potpuno ispunjavao.“

(En-Nedžm, 36-37)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, za pouzdane i poštene trgovce rekao je:

„Istinoljubiv i pouzdan trgovac (na Sudnjem danu) bit će zajedno sa vjerovjesnicima, iskrenima i šehidima.“ (Tirmizi, Buju', 4/1209; Ibn Madže, Tidžaret, 1)

Nasuprot toga, za one koji budu nepouzđani i lažljivi uputio je strašnu prijetnju:

„Nema imana onaj ko nema emaneta!“ (Ahmed, III, 135)

Ako jedna osoba ne uliva povjerenje u okolini u kojoj živi, to je dovoljan pokazatelj slabljenja njegovog imana, gubljenja islamskih vrijednosti i lišenosti ljudskosti. Od njegove vjere ostalo je samo ime, a nestao je srž njegovog ibadeta. Njegova pojava nije ništa drugo do lik lažljivca i licemjera. Na to je lijepo ukazao hazreti Omer, radijallahu anhu, kada je rekao:

*„Ne gledajte u nečiji namaz ili u post, već gledajte da li govori istinu kada priča, da li pronevjeri ono što mu se povjeri i da li pazi na halal i haram kad se okrene ovosvjetskim blagodatima.“*³⁸

Ukoliko se ne bude liječio od bolesti nepovjerljivosti i neispunjavanja obećanja i preuzetih obaveza, vjernik će na kraju dospjeti u stanje licemjerstva. U tom smislu Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, rekao je:

„Kod koga se nađu četiri svojstva bit će pravi licemjer (munafik), a onaj kod koga se nađe jedno od njih, imat će svojstvo licemjera sve dok to svojstvo ne ostavi. To su (sljedeća svojstva): kada mu se nešto povjeri – iznevjeri, kada govori – laže, kada nešto dogovori – ne ispuni i kada se rapravlja – prelazi granicu dozvoljenog.“ (Buhari, Iman, 24, Mezalim, 17; Muslim, Iman, 106)

I rekao je:

„Allah uzvišeni je rekao: ‘Na Sudnjem danu Ja ću biti neprijatelj trojici: čovjeku koji obeća radi Mene, pa to ne ispuni; čovjeku koji proda slobodnog čovjeka kao roba i hrani se tim imetkom i čovjeku koji unajmi radnika koji mu uradi dogovoreni posao, ali mu ne isplati njegovu plaću.“ (Buhari, Buju', 106, Idžare, 10)

38. Bejheki, *Sunenu-l-kubra*, IV, 230, Daru-l-fikr, bez godine izdanja.

Dakle, povjerljivost i ispunjavanje preuzete obaveze je jedno od obilježja islama. Da jedan vjernik nema povjerljivosti i ne ispunjava preuzete obaveze, to je svojstvo koje donosi srdžbu uzvišenog Gospodara i spušta ga na najniže razine.

Primjeri vrline

Među svim ljudima, Resulullah, sallallahu aljhi ve sellem, bio je najplemenitijeg roda, najčasnijeg porijekla i najljepšeg vladanja. On je i prije i poslije poslanstva među ljudima bio najpouzdaniji u komunikaciji i odnosu s njima, najbolje je ispunjavao prava komšije, najblaži je bio prema grešnicima i najudaljeniji od ponižavanja i uznemiravanja drugih ljudi. Nikada nije kritikovao nevinoga ili onoga koji to ne zaslužuje. Nikada se nije raspravljao i prepirao s drugima. Uzvišeni Hakk ga je ukrasio svim lijepim i pohvalnim osobinama, stoga su ga njegovi sunarodnjaci nazvali „**El-Emin!**“³⁹

Još prije islama El-Emin (pouzdati, povjerljivi) bilo je njegovo drugo ime. Kada je dospio do svoje dvadeset pete godine života, stanovnici Mekke su ga oslovljavali samo ovim imenom: „El-Emin“!⁴⁰ Prilikom obnove Ka'be trebalo je da neko presudi i donese odluku o tome kako će „Hadžeru-l-esved“ biti vraćen na njegovo mjesto. Dogovorili su da odluku o tome donese onaj ko prvi uđe u Harem. Kada se plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojavio na kapiji, svi u glas su povikali: „Dolazi El-Emin! Dolazi El-Emin!“ I prije i poslije toga događaja oni su se savjetovali s njim i pitali ga za mišljenje. Njegovi časni ashabi bili su spremni za njega žrtvovati svoj život, imetak i sve što imaju. Također, i njegovi neprijatelji, koji su pokušavali da ga ubiju, nisu nikada izjavili za njega da je nepovjerljiv ili nepouzdan čovjek.

Mušrici Mekke nisu svoje vrijedne stvari držali kod nekog od svojih ljudi, već kod Muhammeda El-Emina, kako su ga i sami nazivali. Povjeravali su mu svoje najdragocjenije stvari uprkos tome što ga nisu podržavali u njegovoj misiji. Štaviše, kada je bio primoran da napusti Mekku i učini hidžru, u njegovoj kući nalazile su se mnoge vrijedne stvari i dragocjenosti mekkanskih mušrika. Kada je napustio svoju kuću, iza sebe je ostavio hazreti Aliju, radijallahu anhu, da vrati povjerene stvari njihovim vlasnicima, iako je zbog njih bio primoran napustiti svoj zavičaj.

39. Ibn Hišam, I, 191; Ibn Sa'd, I, 121.

40. Vidi: Ibn Hišam, I, 121, 156.

Mnogo je primjera koji nam kazuju zbog čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još prije islama bio poznat kao „El-Emīn“ (povjerljivi) i „Es-Sādik“ (istinoljubivi). Jedan od tih primjera prenosi nam Abdullah ibn Ebi-l-Hamsa, radijallahu anhu:

„Prije poslanstva kupio sam nešto od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ali sam mu ostao dužan. Obećao sam mu da ću, ako malo pričeka, odmah donijeti novac. Kada sam došao kući, zaboravio sam svoje obećanje. Treći dan nakon toga sam se sjetio svog obećanja i odmah otišao na mjesto gdje smo obavili trgovinu. Zatekao sam ga na istom mjestu! Nije me prekorio zbog toga, već samo rekao:

„Mladiću, priredio si mi teškoću! Ja te tri dana čekam na ovom mjestu!“
(Ebu Davud, 82/4996)

Povjerljivost i ispunjavanje date riječi i obećanja koje vidimo kod našeg plemenitog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, u ovom primjeru nije zbog lične koristi. Njegovo čekanje na jednom mjestu nije zbog novca, već zbog toga što je obećao da će sačekati na tom mjestu!!!

Huzejfe ibn El-Jeman, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Ne bi me ništa spriječilo da učestvujem u Bitki na Bedru, da nisam krenuo zajedno sa svojim ocem, Ebu Husejlom, pa su nas uhvatili kafiri Kurejša, rekavši nam:

- Vi želite pristupiti Muhammedu!?
- Ne želimo to! Želimo samo otići u Medinu! – rekli smo.

Nakon toga su nas zakleli Allahom i zatražili od nas da im obećamo da ćemo otići u Medinu, ali da nećemo pristupiti Muhammedu (sallallahu alejhi ve sellem) i boriti se protiv njih! Kada smo stigli kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestili ga o tome, on nam reče:

- Vi ostanite! Mi ćemo ispuniti vaše obećanje koje ste im dali, a od Allaha tražimo da nas pomogne protiv njih! (Muslim, Džihad, 98)

Na Hudejbiji je postignut mirovni sporazum između muslimana i mušrika. Skoro sve tačke sporazuma su već bile zapisane. U tom času je pred

Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, došao Ebu Džendel, radijallahu anhu, inače sin Suhejla ibn Amra, koji je u tom sporazumu bio predstavnik Kurejšija. Ebu Džendel, radijallahu anhu, na nogama je imao okove. S obzirom na to da je prihvatio islam, nevjernici Kurejša su ga mučili i zlostavljali. Na neki način je uspio pobjeći iz Mekke i doći do Hudejbije, gdje je prešao na stranu muslimana.

Prema postignutom sporazumu, svi oni koji prebjegnu iz Mekke na muslimansku stranu, bit će vraćeni u Mekku. Suhejl je prema tom sporazumu zatražio da njegov sin Ebu Džendel, radijallahu anhu, bude prvi vraćen Kurejšijama. Potom mu je prišao i udario ga štapom po licu. Vjerovjesnik milosti, Muhammed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, nekoliko puta je tražio od Suhejla da Ebu Džendela izuzme iz ovog sporazuma, ali mušrik, kamenog srca, nije dopustio.

Kada su Ebu Džendela, radijallahu anhu, predavali Kurejšijama, on je uz jecaje tražio pomoć od muslimana, govoreći:

„Hoćete li me ponovo baciti u istu vatru nasilja?“

Njegove riječi muslimane su pogodile u srca u tolikoj mjeri da su svi plakali. U tom času, kada nije bio u stanju da učini bilo šta u njegovu korist, plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče:

*„Ebu Džendele! Strpi se još malo i očekuj nagradu od uzvišenog Allaha za to! Nema sumnje da će Allah dati izlaz i širinu za tebe i slabe muslimane koji nemaju nikoga! **Mi smo sa ovim ljudima postigli mirovni sporazum i mi ne možemo prekršiti ono što smo dogovorili s njima!**“* (Ahmed, IV, 325; Vakidi, II, 607-608; Ibn Hišam, III, 367; Belazuri, I, 220)

Nakon sporazuma na Hudejbiji jedan od muslimana Mekke, po imenu Ebu Besir, radijallahu anhu, pobjegao je iz Mekke i našao utočište u Medini. Međutim, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prema postignutom sporazumu, morao ga je vratiti Kurejšijama natrag u Mekku. Ebu Besiru nije bilo jasno zašto mora tako postupiti, pa ga je upitao:

„Zar želiš da se vratim obožavanju kipova?“

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smireno ga je utješio sljedećim riječima:

„Ebu Besire, mi ne možemo prekršiti sporazum koji smo postigli, ali ako se malo strpiš, Allah će za tebe i tebi slične, koji su potlačeni, sigurno naći izlaz i spas!“

Nakon toga Ebu Besir, radijallahu anhu, se predao dvojici mušrika koji su došli po njega. Međutim, nedugo zatim je shvatio da ga žele ubiti i vratiti u smrt, a ne u Mekku. Prvom prilikom napao ih je i jednog od njih – po imenu Hunejs – ubio, dok je drugi uspio pobjeći. Uzeo je Hunejsovu odjeću, sablju i stvari koje je imao i donio ih Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

- Allahov Poslaniče, od ovoga uzmi petinu za sebe! – rekao je.
- *Ako uzmem petinu, – odgovorio mu je – prekršit ću sporazum koji sam postigao s njima! Međutim, ti si u drugačijoj situaciji: to što si uradio i što si uzeo stvari od čovjeka kojeg si ubio tiče se tebe!* (El-Vakidi, II, 626-627)

Ebu Besir, radijallahu anhu, bio je pronicljiv čovjek. Napustio je Medinu i nastanio se na obali Crvenog mora, u mjestu Īs, između Mekke i Šama. Za kratko vrijeme to mjesto je postalo „nezavisna zona“ u kojem su utočište nalazili mnogi potlačeni muslimani. Ebu Džendel, radijallahu anhu, pobjegao je iz Mekke i priključio se Ebu Besiru, radijallahu anhu. Za kratko vrijeme broj muslimana zajedno sa Ebu Besirom je porastao do tri stotine, čime je trgovački put za Šam, koji su Kurejšije koristile, postao nesiguran i opasan. Zbog toga su mekkanski mušrici uputili molbu Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da se stavi van snage odredba ugovora kojom se traži od muslimana da vrate natrag svakog muslimana koji iz Mekke dođe u Medinu. Jednom riječju, zamolili su da svi potlačeni muslimani mogu ići u Medinu. Na taj način je tačka ugovora koja je najteže padala ashabima i koju su teško prihvatili postala dio ugovora koji ide njima u korist. Sve to se dogodilo zbog Resulullahovog, alejhis-selam, ispunjavanja dogovora i date riječi.⁴¹

Kao što vidimo, ispunjavanje obećanja i ugovora bilo je povod Allahove milosti i blagoslova za sve vjernike.

41. Vidi: Buhari, Šurut, 15; Ibn Hišam, III, 372.

Prilikom oslobađanja Hajbera, čobanin koji je čuvao ovce uglednih Jevreja, po imenu Jesar, ispred zidina grada susreo se sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, i prihvatio islam. Dao mu je ime Eslem. Kada je upitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, šta će uraditi sa ovcama, on mu je odgovorio:

„Vrati ih natrag i potjeraj (prema kapiji)! Nemoj sumnjati da će se one vratiti svojim vlasnicima!“

Nakon toga Eslem je uzeo šaku pijeska i bacio ga prema ovcama, rekavši:

„Vratite se svom vlasniku, jer ja, tako mi Allaha, više nikada neću biti s vama!“

I zaista, ovce se vratiše i, kao da ih goniči usmjeravaju, uđoše na kapiju tvrđave. Eslem, radijallahu anhu, tog dana je postao i musliman i poginuo u borbi kao šehid.⁴²

Kao što vidimo iz navedenog primjera, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije htio uzeti neprijateljske ovce, iako mu je u ratnom pohodu bila potrebna hrana za borce. Također, i Eslem, radijallahu anhu, koji je preuzeo obavezu da čuva tuđe ovce, nije prekršio datu riječ i dogovor koji je imao s vlasnicima ovaca. Dakle, povjerljivom (El-Emin) Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom povjerljivom (el-mu'min) ummetu to i priliči.

Kada je oslobođena Mekka, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je vijest Osmanu ibn Talhu, ključaru Ka'be, da mu donese ključeve Ka'be. Kada je ovaj stigao, rekao je plemenitom Vjerovjesniku, alejhis-salatu ves-selam:

„Ovo ti dajem kao Allahov emanet!“ (Vakidi, II, 833; Hejsemi, VI, 177)

Nakon što je ušao u Ka'bu i klanjao namaz, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio se prisutnima. Na kraju svog obraćanja upitao je:

„Gdje je Osman ibn Talha?“

Osman je ustao na noge, a Resulullah, alejhis-saletu ves-selam, proučio je ovaj ajet:

„Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite da pravično sudite. Uistinu je divan Allahov savjet!“ (En-Nisa, 58)

Potom mu je pružio ključeve i rekao:

„O sinovi Osmanovi, preuzmite trajno ovaj emanet i budite povjerljivi u pogledu njega! Iz vaših ruku ga neće niko uzeti osim silnik, a danas je dan dobročinstva i iskrenog ispunjavanja date riječi i preuzetih obaveza!“ (Ibn Hišam, IV, 31-32; Vakidi, II, 837-838; Ibn Sa'd, II, 137)

Iako su većina poznatih ashaba željeli da preuzmu emanet ključeva Allahove kuće, s obzirom na činjenicu da je služenje Ka'bi velika čast, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovu odgovornu službu je ipak predao onima koji su je dostojni. Dakle, porodica Talhe ibn Osmana je nastavila voditi brigu o tom hizmetu, a prisutni su bili zadivljeni ovim postupkom Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, te zbog toga mnogi od njih prigriše islam.

S obzirom na to da je Mekka oslobođena „sporazumno“ (silmen), nije bilo ratnog plijena.⁴³ Da bi podmirio potrebe vojske, Allahov Miljenik, alejhis-salatu ves-selam, uzeo je novčanu pozajmicu od bogatih mekkanskih trgovaca i unajmio od njih veliki broj pancira i oklopa.

Malo kasnije će ta pozajmica biti vraćena iz ratnog plijena plemena Hevazin. Prilikom vraćanja pozajmice plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Na pozajmici treba zahvaliti i uredno je vratiti!“ (Vidi: Vakidi, II, 863; Ebu Davdu, Buju, 88/3562; Malik, *Muvetta*, Nikah, 44)

Bogati mekkanski trgovci bili su se pobojali da im neće biti vraćeno ono što su pozajmili Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, i njegovim ashabima, jer su tako činili vojskovođe pobjednici u to vrijeme. Međutim, Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, za kratko vrijeme potvrdio je još jednom da je „El-Emin!“ (pouzdati i povjerljivi).

43. Vidi: Ebu Davud, Haradž, 24-25/3023.

Kada je Musa, alejhis-selam, stigao u Medjen, vidio je mnoge muškarce kako napajaju svoju stoku. Iza njih su bile i dvije djevojke koje su čekale da oni završe, pa da i one napoje svoju stoku. Musa, alejhis-salatu ves-selam, pomogao im je da napoje svoju stoku, a one su to, kada su stigle kući, ispričale svome ocu, Šuajbu, alejhis-selam, i zamolile ga da nagradi mladića koji im je pritekao u pomoć.

Šuajbova, alejhis-selam, mlađa kćerka je rekla:

„O oče moj,“ - reče jedna od njih – „uzmi ga u najam, najbolje da unajmiš snažna i pouzdana.“ (El-Kasas, 26)

U jednom hadisi-šerifu Allahov Miljenik, Muhammed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, obavještava nas o tome i kaže:

„Šuajb (alejhis-selam) je upitao svoju kćerku:

- *Kako znaš da je on snažan?*
- *Vidjela sam kako je uzeo jedan veliki kamen i stavio ga na bunar! – odgovorila je.*
- *A kako znaš da je pouzdan? – upitao ju je.*
- *Kada sam ga pozvala u tvoje ime da dođe kod nas, rekao mi je: „Idi iza mene i ne prolazi ispred mene!“* (Hejsemi, VIII, 203-204)

Otac Džabira ibn Abdullaha, radijallahu anhu, poginuo je kao šehid na Uhudu i iza sebe je ostavio mnogobrojnu porodicu i mnogo dugova. Džabir, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Rekao mi je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem:

„*Ako iz Bahrejna dođe zekat, dat ću ti toliko i toliko!*“, i ponovio to tri puta.

Međutim, do smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije ništa došlo iz Bahrejna. Kada je Ebu Bekr, radijallahu anhu, preuzeo hilafet, stigao je zekat iz Bahrejna, a Ebu Bekrov glasonoša je išao ulicama i pitao:

- *Ako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao nekome dužan ili je obećao nešto, neka se javi nama!*

„Otišao sam kod Ebu Bekra, radijallahu anhu, i obavijestio ga da mi je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„*Ako iz Bahrejna dođe zekat, dat ću ti toliko i toliko!*“ i ponovio mi to tri puta.

Ebu Bekr mi je pružio zlatnike i rekao mi:

- Prebroj ovo!

Izbrojao sam pet stotina zlatnika, a on mi reče:

- Uzmi još toliko!“ (Buhari, Kefalet, 3)

Na taj način je hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, ispunio Vjerovjesnikovo, alejhis-selam, obećanje i potvrdio svoju povjerljivost i odanost.

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Moj amidža, Enes ibn Nadr, nije učestvovao u Bitki na Bedru i to mu je jako teško palo. Rekao je plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

- Allahov Poslaniče, nisam učestvovao u prvoj borbi protiv mušrika, ali ako mi Allah omogući da učestvujem u drugoj borbi protiv njih, On će vidjeti šta ću uraditi!

Nakon toga je učestvovao u Bitki na Uhudu. Kada su se muslimani povukli i njihovi safovi razišli, on je rekao:

- Allahu moj, ja Ti iznosim ispriku za ovo što oni uradiše i obavještavam Te da sam čist i daleko od onoga što rade ovi drugi (tj. mušrici)!

Sreo je Sa'da ibn Muaza i rekao mu:

- O Sa'de, sine Muazov, ja želim džennet! Tako mi Gospodara Ka'be, osjećam njegov miris iz pravca Uhuda!“

Kasnije je Sa'd ibn Muaz, radijallahu anhu, rekao: „Allahov Poslaniče, ja nisam mogao učiniti ono što on čini!“

Enes, radijallahu anhu, nastavlja dalje i kaže:

„Našli smo ga, a na njegovom tijelu je bilo više od osamdeset rana od sablje, koplja i strijele. Mušrici su unakazili njegovo lice tako da ga niko nije

mogao prepoznati. Prepoznala ga je njegova sestra po jagodicama prstiju. Mislim da je sljedeći ajet objavljen u pogledu mog amidže i njemu sličnih:

„Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su poginuli, i ima ih koji to očekuju - nisu ništa izmijenili.“ (El-Ahzab, 23) (Vidi: Buhari, Džihad, 12)

Berā ibn Ma'rūr, radijallahu anhu, umro je prije hidžre. Bio je jedan od dvanaestorice koji su došli iz Medine i Resulullahu, alejhis-selam, dali prisegu na Akabi. Bio je obećao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da će doći u Mekku za vrijeme obreda hadža, ali se prije toga razbolio i pao u smrtnu postelju. Dok je ležao u postelji, rekao je svojim ukućanima:

- Okrenite moje lice prema Ka'bi, jer sam obećao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ću doći kod njega.

Na taj način on je prvi koji je okrenuo svoje lice prema Ka'bi još za svoga života, ali i poslije smrti.

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, otišao je sa svojim ashabima do njegovog mezara. Poredali su se u safove i klanjali mu dženazu namaz. Plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ve selam, proučio je za njega ovu dovu:

„Allahu moj, oprosti mu, smiluj mu se i budi zadovoljan njime!“ (Ibn Abdilberr, I, 153; Ibn Sa'd, III, 619-620)

Hazreti Alija, radijallahu anhu, klao je za kurban dva ovna. Kada su ga upitali:

- Zašto to činiš?, odgovorio je:

- Oporučio mi je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, da koljem kurban i za njega (poslije njegove smrti), pa tako i činim! (Ebu Davud, Edahi, 1-2/2790; Ahmed, I, 107)

Halifa Muavija ibn Ebi Sufjan, radijallhu anhu, bio je sklopio mirovni sporazum sa Bizantom. Prije isteka dogovorenog roka krenuo je s vojskom na

Bizant. Nadomak granice mislio je sačekati da istekne ugovor, a nakon toga započeti rat s njima.

I dok se vojska približavala granici sa Bizantom, pred njih je izašao jedan konjanik koji je povikao:

„Allahu ekber! Allahu ekber (Allah je najveći)! Ugovor se mora ispuniti, nema kršenja ugovora!“

Bio je to Amr ibn Abese, radijallahu anhu, jedan od prvih muslimana. Halifa je poslao svog glasnika kod njega, da ga pita šta je mislio tim riječima, pa mu je Amr rekao:

„Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao:

- *Ko bude imao ugovor s nekim narodom, neka ne raskida ili produžava ugovor dok ne istekne njegov rok ili dok ih ne obavijesti da raskida ugovor!*

Nakon toga halifa se vratio nazad sa svojom vojskom. (Vidi: Ebu Davud, Džihad, 152/2759; Ahmed, IV, 111, 113, 385-386)

Dakle, vidimo da nema razlike između ugovora sa muslimanom ili nemuslimanom. Musliman je dužan poštovati ugovor i ispunjavati njegove odredbe u svakom slučaju.

Kod Osmanlija vidimo da su poštenje i ispunjavanje obećanja i preuzetih obaveza bile istinske vrijednosti u društvu koje su krasile svaku jedinku kao nerazdijivi dio njenog karaktera i ličnosti. U tom smislu za Evropljane je izraz „Turčin“ imao isto značenje kao i izraz „musliman“.

Rečeno je: „*Turčin je onaj čovjek koji ispunjava datu riječ!*“, a za Osmanlije je bilo opće poznato da se nikada lažno ne zaklinju. Svjedočenja o tome su prisutna u historijskim izvorima i drugih naroda.

U vrijeme vladavine sultana Ahmeda III., francuski general Comte de Bonneval, zatražio je azil od osmanske države. Svoje opažanje stanja osmanskog društva general je izrazio u samo jednoj rečenici:

„Turci na jedan pobožan način ispunjavaju svoja obećanja i ugovore.“

Slično zapažanje vidimo i kod švedskog ambasadora, Mouradga o’Ohsson, koji kaže:

„Muslimani Turci sa velikom pažnjom ispunjavaju svoje zakletve i ugovore. Allahovo ime spominju u svakoj prilici i Allaha uzimaju za svjedoka za svoje riječi, ne osjećajući potrebu za drugim dokazom.“

Jedan od francuskih književnika, Henri Mathieu, koji je inače poznat po svom neprijateljskom odnosu prema Turcima, morao je priznati sljedeće:

„Bilo bi krajnje nepravedno da ne priznamo da Turci posjeduju besprimjerno poimanje časti, poštenja i morala. Oni smatraju svetim istinoljubivost, uljudnost i ispunjavanje preuzetih obaveza.“

Na kraju, Allahova riječ je osnova i temelj ove teme:

„Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na šta se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu.“ (El-Feth, 10)

Musliman kada daje riječ, on uzima Allaha za svjedoka. Prema tome, svaku riječ koju daje ljudima zapravo je riječ data Allahu. Prema tome, mu'min je onaj vjernik od čijeg jezika i ruku su sigurni drugi ljudi, koji je u svakoj situaciji povjerljiv i uvijek ispunjava datu riječ i preuzetu obavezu.

Uzvišeni Allah, Gospodar svih svjetova i apsolutni vladar svega stvorenog, u mnogim ajetima časnog Kur'ana ističe **„da će On sigurno ispuniti obećanje Svoje“**.⁴⁴ Stoga i vjernik treba biti istinoljubiv i iskren, te ukrasiti se ovim Allahovim svojstvom.

Ispunjavanje obećanja i preuzetih obaveza je jedna od osobina Allahovih poslanika, vjerovjesnika, dobrih Allahovih robova – evlija i svih vjernika. U tom smislu neki učenjaci kažu da se islam sastoji od vjerovanja srcem i potvrđivanja jezikom, te pokornosti uzvišenom Allahu u svemu što nam je odredio, iskreno ispunjavajući Njegove zapovijedi.

5. Iskrenost

Jedna od najvažnijih osobina kojom su odlikovani Allahovi poslanici i vjerovjesnici jeste „sidk“ (iskrenost, istinoljubivost).

44. Vidi: El-Bekare, 80; Ali Imran, 9, 194; Er-Ra'd, 31; El-Hadž, 47; El-Mu'minin, 27; Er-Rum, 6; Es-Sedžde, 13; Ez-Zumer, 20; Kaf, 29.

Vjerovjesnici, kao predvodnici na Pravom putu, predstavljaju uzor u govoru i postupcima za sve ljude. Kada opisuje ličnost nekog vjerovjesnika, uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„On je bio iskren (siddik), vjerovjesnik.“ (Merjem, 41, 56)

Za iskrene vjernike On Uzvišeni kaže:

„Allah će nagraditi iskrene za njihovu iskrenost.“ (El-Ahzab, 24)

Da bismo postigli ovu vrijednu osobinu potrebno je da uložimo veliki trud, i to u smislu ajeta u kojem uzvišeni Allah kaže:

„O vjernici, bojte se Allaha i budite sa onima koji su iskreni!“ (Et-Tevbe, 119)

Dakle, povećati druženje sa iskrenima sigurno će nam pomoći da usvojimo vrlinu iskrenosti i da se okoristimo od njih.

Šejh Sâdi Širazi, rahimehullah, o vrijednosti ove vrline i njenim posljedicama kaže:

*Kitmîr, pas stanovnika pećine, bio je zajedno sa iskrenima
I zbog toga je stekao veliki ugled tako što je spomenut u Kur'anu⁴⁵
S druge strane, supruge Nuha i Luta (a.s.) bile su zajedno sa grešnicima
I zbog toga su zaslužile vječnu kaznu u džehennemu.⁴⁶*

Na Dan u kojem niko neće moći biti od koristi drugome, kada neće moći pomoći čak ni svojim najbližim, najvredniji kapital bit će iskrenost. Ko na ovom svijetu bude živio sa vrlinom iskrenosti, na ahiretu će za nju dobiti istinsku protuvrijednost; ona će mu priteći u pomoć i spasiti ga. Časni Kur'an nam ovako opisuje vrijednost iskrenosti na Sudnjem danu:

„Allah će reći: ‘Ovo je Dan u kome će iskrenima od koristi iskrenost njihova biti; njima će džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, pripasti, vječno i zauvijek će u njima ostati. Allah će zadovoljan njima biti, a i oni Njim. To će veliki uspjeh biti!’“ (El-Maide, 119)

45. Vidi: El-Kehf, 18. Vezano za ovu temu mufessir Ismail Hakki Bursevi navodi da će u džennet ući ograničen broj životinja, među kojima je i Kitmir, pas Stanovnika pećine. (Bursevi, *Ruhu-l-bejan*, V, 226, Istanbul, 1969.g.)

46. Vidi: Et-Tahrim, 10.

U drugom ajetu uzvišeni Allah nas obavještava o onima kojima će biti oprošteno i koji će postići veliki uspjeh:

„Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat i ženama koje dijele zekat i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha - Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio.“ (El-Ahzab, 35)

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o vrijednosti ove vrline je rekao:

„Iskrenost čovjeka vodi dobročinstvu, a dobročinstvo vodi u džennet. Čovjek će (neprestano) govoriti istinu sve dok kod Allaha ne bude upisan kao iskren rob. Lažljivost vodi u grijehenje, a grijehenje vodi u džehennem. Čovjek će (neprestano) govoriti laž sve dok kod Allaha ne bude upisan kao lažac.“ (Buhari, Edeb, 69; Muslim, Birr, 103-105)

Primjeri vrline

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na vrhuncu iskrenosti. Čak i njegovi najveći neprijatelji, poput Ebu Džehla, Ahnesa ibn Šerika, Nadra ibn Harisa i Ebu Sufjana - koji će kasnije postati musliman, bili su primorani da priznaju njegovu iskrenost.⁴⁷ Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, nikada nije izgovorio laž, pa čak ni u šali. Uvijek je bio iskren i istinoljubiv, po čemu su ga svi poznavali.

Ebu Sufjan, radijallahu anhu, prije nego je postao musliman bio je jedan od najžešćih neprijatelja islama. Jednom prilikom, dok je bio na trgovačkom putovanju u Palestini, koja je u to vrijeme bila pod rimskom vlašću, sa grupom mekkanskih mušrika je bio primljen u audijenciju kod Herakla. Tokom

47. Vidi: Buhari, Beđ'u-l-vahji, 6; Muslim, Džihad, 74; Taberi, *Tefsir*, VII, 240; Ibn Kesir, *El-Bidaje*, III, 113.

njihovog razgovora o Poslaniku Muhammedu, alejhis-salatu ves-selam, između ostalih, Herakle mu je postavio nekoliko pitanja:

- Da li ste ga prije ovoga što govori ikada optuživali za laž? - upitao je.
- Ne! – odgovorio je Ebu Sufjan.
- Da li krši zadanu riječ? - upitao je.
- Ne, – rekao je Ebu Sufjan – ali sada smo u ugovornom periodu (desetogodišnjeg primirja) s njim i ne znamo šta će u tom periodu uraditi.

Sufjan je kasnije govorio: „Nijedan odgovor mi nije pružio mogućnost da u njega ubacim nešto (sumnjivo) osim ovih riječi“...

- A šta vam naređuje? - upitao je Herakle.
- Govori – kazao je Ebu Sufjan: „Obožavajte jedinog Allaha, ne pridružujte Mu druga i napustite ono što vam (o tome) govore vaši očevi; naređuje nam namaz, iskrenost, neporočnost i održavanje rodbinskih veza...

Na kraju, Herakle mu je rekao:

- Ako je istina to što govoriš, on će uskoro zavladatai zemljom pod ovim mojim nogama... (Buhari, Bed'ul-vahji, 6; Muslim, Džihad, 74)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Dajte mi garanciju za šestero, a ja ću vam dati garanciju za džennet:

- *kada govorite, ne lažite;*
- *kada vam se nešto povjeri, nemojte iznevjeriti;*
- *kada nešto obećate, ispunite;*
- *pogled (od harama) čuvajte;*
- *ruke (od harama) čuvajte;*
- *i svoja stidna mjesta čuvajte (tj. budite moralni i čedni!)“* (Taberani, El-Evsat, III, 77; Ahmed, Musned, V, 323.)

Abdullah ibn Amir, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Jednom prilikom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je gost u našoj kući. Majka me pozvala u kuću, govoreći mi:

- Dođi, dat ću ti nešto!
- *Šta si mu mislila dati?* – upitao ju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.
- Htjela sam mu dati hurmu! – odgovorila je.
- *Kada mu ne bi dala ništa, to bi ti bilo upisano kao grijeh!* – rekao je plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam.“ (Ebu Davud, Edeb, 80/4991; Ahmed, III, 447)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, svratio je kod jednog trgovca u čaršiji, koji je prodavao pšenicu. Zavukao je ruku u gomilu (pšenice) koja je bila ispred njega i ustanovio da je ispod površine vlažna.

- *Šta je ovo, vlasniče hrane?* – upitao ga je.
- Kiša ju je pokvasila, Allahov Poslaniče! – odgovorio je.
- *A zašto nisi vlažnu pšenicu stavio na površinu da ljudi vide?! Ko vara, nije moj!*“ – rekao je. (Muslim, Iman, 164)

Dakle, musliman u svakoj situaciji mora biti iskren prema Allahu i ljudima, ne varajući nikoga od njih.

Plemeniti ashabi i dobri vjernici koji su ih slijedili u dobru znali su poduzeti putovanje u trajanju od mjesec dana, po teškim uslovima, da bi preuzeli samo jedan hadis od prenosioca (rāvije) koji je isti čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili nekog ashaba. Oni su bili usvojili vjerovjesnički odgoj u tolikoj mjeri da nisu imali povjerenja u moral onoga koji svoju jahalicu uhvati na prevaru, mameći je praznom posudom za žito. Dakle, smatrali su da osoba koja u svom srcu može prihvatiti da vara životinju nije dostojna da prenosi hadisi-šerife od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Imam Malik, radijallahu anhu, kazuje da je do njega dospjela vijest o Lukmanu, alejhis-selam, koga su pitali: „Čime si postigao vrijednosti koje vidimo kod tebe?“, pa je odgovorio:

„Iskrenošću u govoru, ispunjavanjem emaneta i ostavljanjem onoga što me se ne tiče.“ (Muvetta, Kelam, 17)

Kada je Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, htio obavijestiti Kurejšije o svom Isrā’u i Mi’rādžu, rekao je Džibrili-Eminu:

- *Džibrile, moj narod mi neće povjerovati (potvrditi istinitim moje putovanje)!*

- Povjerovat će ti Ebu Bekr, on je Es-Siddik (iskreni i istinoljubivi)! (Ibn Sa’d, I, 215)

I uistinu, kada su mušrici Mekke čuli vijest o Isrā’ i Mi’radžu, odmah su otišli kod Ebu Bekra i kazali mu:

- Tvoj drug tvrdi da je u jednoj noći otišao do Mesdžidi Aksa’a, klanjao namaz tamo i vratio se u Mekku do sabaha. Šta ti kažeš o tome?

Hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, u zanosu koji je ključao iz njegove iskrenosti prema Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, rekao je:

- Ako on tako govori, to je istina! Jer, ne postoji mogućnost da on govori laž i zato mu ja vjerujem u sve što nam donosi!

- Dakle, ti vjeruješ da je u jednoj noći otišao do Bejtu-l-makdisa i vratio se?

- Da! Tu nema ništa čudno, jer on danju i noću kazuje da mu dolaze vijesti od Allaha i ja mu vjerujem!

Nakon toga Ebu Bekr se zaputio prema Haremu, gdje je našao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je lično od njega saslušao vijesti o Isra’ i Mi’radžu, rekao je:

- Istinu si rekao i ja svjedočim da si ti Allahov Poslanik!

Njegova iskrenost mnogo je obradovala Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu reče:

- *Ti si, o Ebu Bekre, Siddik!* (Vidi: Ibn Hišam, II, 5)

Od tog dana Ebu Bekr, radijallahu anhu, postao je poznat po nadimku „Es-Siddik“ (iskreni, istinoljubivi).

To je, dakle, iskrenost u vjerovanju.. Sva mudrost je u tome da nađemo i spoznamo istinu, a zatim da je iskreno prihvatimo i ne razdvajamo se od nje...

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom je kupio konja od nekog beduina. Zamolio ga je da mu dovede konja do kuće i da će mu tamo isplatiti dogovoreni iznos. Međutim, beduin je išao polahko, a Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, brže, tako da su ga prolaznici zaustavljali i pitali za cijenu konja. Naravno, nisu znali da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, već kupio konja. Beduinu su nudili više novca nego što je bio dogovorio. U jednom času beduin, obraćajući se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, povika:

- Ako ćeš kupiti ovog konja, kupi, a ako nećeš, prodat ću ga nekome drugome!

Kada je čuo njegov glas, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odmah se zaustavio i rekao mu:

- *Zar ga već nisam kupio od tebe?*
- Ne, tako mi Allaha, nisi ga kupio! – odgovorio je beduin.
- *Naprotiv, sigurno sam ga kupio od tebe!* – rekao mu je Resulullah, alejhis-salatu ves-selam.
- U tom slučaju, dovedi svjedoka! – reče beduin.

Tada Huzejme ibn Sabit, radijallahu anhu, reče Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem:

- Ja svjedočim da si ga kupio!
- *Na osnovu čega svjedočiš?* – upitao ga je Resulullah, alejhis-salatu ves-selam.
- Na osnovu tvoje iskrenosti, Allahov Poslaniče! – odgovorio je Huzejme.

Njegovo je svjedočenje Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, prihvatio kao svjedočenje dvojice ljudi. (Ebu Davud, Ukud, 20/3607; Nesai, Buju', 91; Ahmed, V, 215-216)

U drugoj predaji se navodi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Huzejmi:

- *Zašto svjedočiš u moju korist, a nisi bio s nama?*
- Istinu si rekao, Allahov Poslaniče! Međutim, ja sam posvjedočio da je istinito ono što donosiš (od Allaha), jer znam da govoriš samo istinu!

Nakon toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *Za koga bude svjedočio ili protiv koga bude svjedočio Huzejme, bit će dovoljno! (tj. on vrijedi kao dva svjedoka).* (Hakim, El-Mustedrek, br. 2188)

Ka'b ibn Malik, radijallahu anhu, učestvovao je u svim vojnim pohodima zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, u pogledu pohoda na Tebuk je oklijevao: „Danas ću krenuti, sutra ću krenuti...“ – govorio je i tako zakasnio. Vojska je već bila otišla, a on je ostao u Medini. Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio iz pohoda, svi oni koji su izostali počeli su se pravdati i iznositi isprike. Jedino su on i još dvojica ashaba rekli istinu i zatražili oprost od Allaha. Ajet u kojem je objavljeno da im je oprošteno stigla je pedeset dana poslije pohoda na Tebuk. U tom periodu su podnijeli teške muke. Zemlja im je, iako je bila prostrana, postala tijesna. Međutim, oni su se iskreno pokajali i zatražili oprost, pa im je Allah uzvišeni zbog njihove iskrenosti oprostio.

O tome je Ka'b ibn Malik lično pripovijedao sljedeće:

„Tako mi Allaha, najveća blagodat koju mi je uzvišeni Allah dao nakon upute jeste to što mi je omogućio da tog dana budem iskren prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i da mu ne lažem. U protivnom, bio bih upropašten kao oni što su mu lagali, kada su lagali. Za one koji su mu lagali uzvišeni Allah je rekao, kada je spustio Svoju Objavu, nešto najgore što se može reći o nekome. Rekao je:

„Kad se među njih vratite, zaklinjaće vam se Allahom, samo da ih se okanite, pa okanite ih se jer su oni pogan i prebivalište njihovo bit će

džehennem kao kazna za ono što su radili! Oni vam se zaklinju zato da biste bili zadovoljni njima. Ako vi budete zadovoljni njima, Allah, sigurno, nije zadovoljan narodom nevjerničkim.“ (Et-Tevbe, 95-96) (Vidi: Buhari, Megazi, 79)

Nakon Bitke na Uhudu, muslimanke Medine su izišle u predgrađe s nadom da čuju novosti sa bojnog polja. Među njima je bila i naša majka, hazreti Aiša, radijallahu anha. U naselju El-Harre srela je jednu dobru muslimanku po imenu Hind bint Amr, koja je vodila devu na kojoj su bila tijela trojice šehida: njenog muža Amra ibn Džemuha, sina Hallada i brata Abdullaha. Svi oni su poginuli na Uhudu. Aiša ju je upitala:

- Kod tebe su vijesti. Šta ima tamo gdje si bila?
- Sve je dobro. Što se tiče Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on je dobro, a nakon toga svako iskušenje je malo! – odgovorila je Hind.
- A ko su ovi? – upitala je Aiša, pokazujući rukom na tijela šehida koji su bili na devu.
- Moj brat, sin i muž!
- A kud ćeš s njima? – upitala ju je Aiša.
- U Medinu, da ih tamo pokopam.

Potom je potjerala devu, ali se ona pokupi i leže na tom mjestu.

- Da li joj je težak tovar koji nosi? – upitala ju je Aiša.
- Ne znam šta joj je, ali inače može nositi teret koji nose dvije deve. Sada vidim da nije u takvom stanju.

Ponovno ju je potjerala i deva je ustala. Međutim, čim se okrenula prema Medini, opet se pokupila i legla. Kada ju je okrenula prema Uhudu, deva počne žurno ići.

Nakon toga Hind se vratila kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričala mu slučaj sa devom, na što joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *Uistinu, deva ima zaduženje! Da li je Amr spomenuo nešto kao oporuku?*

- Da! – rekla je Hind. – Kada je krenuo na Uhud, okrenuo se prema kibli i rekao: „Allahu moj, nemoj me vraćati mojoj porodici i opskrbi me šehadetom!“

Na to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *Zbog toga deva ne ide! O skupino ensarija, ako se neko od vas zakleo Allahom u pogledu nekog posla, neka bude iskren u tome! A jedan od tih iskrenih je i Amr ibn El-Džemuh. O Hind, od kad je Amr pao kao šehid, meleki mu neprestano prave hlad svojim krilima i gledaju gdje će biti ukopan.*

Poslije toga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ostao pored njihovog kabura i rekao:

- *O Hind, oni će biti zajedno proživljeni i boravit će zajedno u džennetu!*

- Allahov Poslaniče, - rekla je – zamoli Allaha da i ja budem s njima!
(Vakidi, I, 265-266; Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bari*, III, 216; Ibn Abdilberr, *El-Isti'ab*, III, 1168)

Prije Sporazuma na Hudejbiji Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je hazreti Osmana ibn Affana, radijallahu anhu, u Mekku da pregovara sa mekkanskim mušricima. On im je objasnio da Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, i njegovi ashabi imaju namjeru obaviti umru i vratiti se u Medinu. Međutim, oni se nisu složili s tim, a Osmana staviše u pritvor.

- Ako želiš, možeš obaviti tavaf oko Ka'be!? – rekli su mu.

Međutim, hazreti Osman, radijallahu anhu, zbog iskrenosti prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, nije prihvatio njihov prijedlog. Svi ashabi koji su prispjeli na Hudejbiju izgarali su od želje da posjete Allahovu kuću i tavafe oko Ka'be. Neki od njih su zavidjeli Osmanu, jer su vjerovali da će bez njih obaviti umru. Neki su, opet, sumnjali u to i bili su ubijeđeni da Osman neće činiti tavaf bez Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba. I uistinu, bilo je tako. Hazreti Osman, radijallahu anhu, rekao je mušricima:

„Ne želim činiti tavaf sve dok ga ne učini Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem!“ (Ahmed, IV, 324)

Jednom riječju, hazreti Osman je svoju iskrenost i odanost prema Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, potvrdio odlučnim i jasnim

stavom: „Tamo gdje Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije primljen i prihvaćen, nema mjesta ni za mene!“

Sultan Selim Javuz bio je poznat kao jako strog i disciplinovan vladar, ali isto tako i kao nježan i milostiv čovjek. Primjera njegove milostivosti je mnogo. Međutim, osmanski sultani su ponekad morali donositi teške odluke radi očuvanja opstojnosti države i jedinstva naroda. Sultan Selim bio je primoran da se bori protiv svog brata Korkuta. Na kraju, Korkut je izgubio život, a sultan Selim je plaćući nosio njegov tabut, govoreći:

„Brate moj, kamo sreće da nisi tako postupio i da me nisi primorao da ovo učinim!?“

Korkut je imao jednog iskrenog i odanog prijatelja koji se zvao Pijale. Bio je zarobljen u toku borbe protiv sultana. Sultan je naredio da ga dovedu, a kada je ovaj došao, rekao mu je:

„Opraštam ti zbog tvoje iskrenosti prema Korkutu. Kao nagradu za tvoju iskrenost mogu te imenovati na položaj koji želiš. Ako želiš, budi moj vezir (ministar)!?“

Pijale se lijepo zahvalio sultanu i dodao:

„Sultanu moj, nakon ovoga što se dogodilo, moja dužnost je da budem turbedar u Korkutovom turbetu.“

Srž naprijed spomenutog leži u činjenici da vjernik mora biti iskren u svom srcu, nijetu, govoru i djelu, kako bi se upisao u knjigu iskrenih (siddikūn) i postigao nagradu na dunjaluku i ahiretu. Kaže pjesnik Zija-paša:

*Vjerniku pristoji iskrenost čak i u nevolji,
Jer je Allah pomagač svakom iskrenom robu!*

6. Zadovoljstvo

Pretjerano radovanje ili tugovanje predstavljaju jednu vrstu zamke za čovjekovu dušu. Da bude zadovoljan stanjem u kojem se nalazi – što je

posljedica strpljivosti (sabura) i pouzdanja (tevekkula) u Allaha – , predstavlja prepoznatljivo svojstvo potpunog vjernika.

Nepromjenjivo pravilo sretnog života sastoji se od toga da čovjek svoj razum ('akl) podredi Božijoj Objavi (El-Vahj); da svoje srce ukrasi lijepim osobinama i bude zadovoljan očekivanim i neočekivanim iskušenjima života. Istinsku sreću moguće je postići jedino pokornošću i predanošću Gospodaru svjetova, čime realno prihvatamo životne uspone i padove, podnosimo teškoće i nedaće, trudimo se da popravimo svoje stanje i vidimo dobru stranu u svemu što nam se dogodi.

Prenosi se da je Lukman Hakīm rekao svom sinu:

„Sinko moj, ne zaokupljaj srce tugom i nedaćama i ne budi pohlepan! Budi zadovoljan Allahovom odredbom. Budi zadovoljan onim što ti je Allah dao, pa će tvoj život postati lijep, tvoje srce će ispuniti savjest i u životu ćeš uživati.“

Biti zadovoljan stvarima koje srcu donose radost, a mrziti ono što ga rastuži ili ga čini nezadovoljnim ne ubraja se u islamsko poimanje ahlaka. Sve dok ne dospije do višeg stepena duhovne zrelosti, vjernik se neće moći osloboditi ove slabosti. Međutim, kada očisti svoju dušu i dospije do stepena „nefsi-r-rādiyye“ (zadovoljne duše), on tada postane zadovoljan svakom Božijom odredbom i ne žali se na svoje stanje. Uzvišeni Allah se takvom robu obraća i kaže:

„A ti, o dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan, pa uđi među robove Moje, i uđi u džennet Moj!“ (El-Fedžr, 27-30)

Čovjek stvari koje voli i koje mu se sviđaju čini lahko i bez ikakvog opterećenja. Vjernik koji voli Allaha izvršava sve Njegove zapovijedi i sa zadovoljstvom prihvata Njegovu odredbu i sud.

Dobri vjernici, koji posjeduju iman sa čvrstim ubjeđenjem, prihvataju Allahovu odredbu sa zadovoljstvom, jer znaju da ih ne može pogoditi nikakva nedaća ili iskušenje bez Njegove volje i Njegovog određenja. Zbog toga smatraju malim sve što ih pogodi na ovom svijetu u odnosu na vječnu kaznu na ahiretu, a u njihova srca uzvišeni Allah unosi osjećaj sreće i zadovoljstva. Štaviše, za njih je taj osjećaj nagrada koju smatraju mnogo većom srećom od

prolazne sreće i uživanja, jer su svoje ruke povukli od svega što je uzvišeni Allah zabranio i udaljili se od mnogobrojnih vrsta uživanja kojima je okupiran obični svijet.

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Veličina nagrade je srazmjerna veličini iskušenja (belaja). Kada Allah zavoli jedan narod, stavi ga na iskušenje, pa ko bude zadovoljan (iskušanjem), pripada mu zadovoljstvo (uzvišenog Allaha), a ko se bude srdio, pripada mu (Njegova) srdžba.“ (Tirmizi, Zuhd, 57/2396; Ibn Madže, Fiten, 23)

U drugom hadisu rekao je:

„Snažan vjernik je bolji i draži Allahu od slabog vjernika, a u svakom od njih je dobro. Nastoj postići ono što će ti biti od koristi, traži pomoć od Allaha i nemoj (duhom) klonuti! Ako te pogodi kakva nedaća, nemoj kazati: ‘Da nisam tako postupio, bilo bi ovako!’, već reci: ‘Ovako je Allah odredio, On čini ono što hoće!’, a (riječi) „da nisam“ otvaraju vrata za posao (koji će obradovati) šejtana.“ (Muslim, Kader, 34; Ibn Madže, Mukaddime, 10)

Čovjek koji ne bude zadovoljan stanjem u kojem se nalazi i bude govorio: „Kamo sreće da nisam tako postupio!“, zapast će u stanje nezadovoljstva Allahovom odredbom, a to je u koliziji sa istinskim imanom. To njegovo stanje će obradovati šejtana i voditi ga ka velikoj nesreći. Zadovoljstvo Allahovom odredbom čovjeka vodi ka Njegovom zadovoljstvu. Nakon što je spomenuo čime će nagraditi Svoje robove, uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„Allah obećava vjernicima i vjericama džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i divne dvorove u vrtovima edenskim. A Allahovo zadovoljstvo je veće od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti!“ (Et-Tevbe, 72)

Primjeri vrline

Usame ibn Zejd, radijallahu anhum, pripovijeda:

„Bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je jedna od njegovih kćeri poslala po njega, jer joj je dijete, sin ili kćerka na samrti (prenosilac nije siguran). Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao glasonoši:

„Vrati se i reci joj da Allahu pripada ono što uzima i ono što daje i da je svaka stvar kod Njega do roka određenog! Neka se strpi i očekuje nagradu od Allaha!“

Nakon toga mu je njegova kćerka rekla da dođe, pa je Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, krenuo zajedno sa Sa'dom ibn Ubadetom, Muazom ibn Džebelom, Ubejjom ibn Ka'bom, Zejdom ibn Sabitom i sa još nekoliko ashaba. Kada je došao njenoj kući, uzeo je u naručje dijete koje je teško disalo. Iz mubarek očiju Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem, potekle su suze, na što je Sa'd ibn Ubade rekao:

- Šta je to, Allahov Poslaniče?
- *Ovo je milost koju je Allah smjestio u srca Svojih robova. Uistinu, Allah će se smilovati onim Svojim robovima koji budu milostivi!* (Buhari, Dženaiz, 33, Ejman, 9, Merda, 9; Muslim, Dženaiz, 9, 11)

Ono što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prvi put poručio svojoj plemenitoj kćeri zapravo je bio savjet da bude zadovoljna Allahovom odredbom, jer se istinska spoznaja ogleda upravo u teškim trenucima iskušenja, prilikom čega rob prihvata i predaje se Allahovoj volji i određenju. Međutim, kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao njenoj kući, bio je u drugačijem duhovnom stanju. Obrazložio je da suze predstavljaju izraz Božije milosti i da plač u iskušenju nije zabranjen, za razliku od naricanja, navidanja i trganja odjeće na sebi, čime se izražava nezadovoljstvo Božijom voljom i određenjem.

O nagradi koju je Allah pripremio za vjernike koji su zadovoljni Njegovom voljom i određenjem, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Kada umre dijete jednog roba, Allah upita meleke:

- *Usmrtili ste dijete Mog roba?*
- *Da! – odgovore meleki.*
- *Usmrtili ste plod njegovog srca? – ponovno upita.*
- *Da! – odgovore meleki.*
- *I šta je rekao Moj rob?*

- Zahvalio Ti se i rekao:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

'Mi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti!'

- Sagradite Mom robu kuću u džennetu i nazovite je 'Kuća zahvalnosti'!
(Tirmizi, Dženaiz, 36/1021)

U drugom hadisu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Kada se rob razboli, Allah mu pošalje dva meleka kojima kaže:

- *Gledajte šta će (Moj rob) reći svojim posjetiocima!*

Pa ako on, kada mu dođu posjetioci, zahvali Allahu, meleki će to predložiti Allahu, azze ve dželle, a On Uzvišeni to bolje zna! Potom će Allah uzvišeni reći:

- *Ako usmrtime Svog roba, njegovo pravo kod Mene je da ga uvedem u džennet! A ako ga izliječim, promijet ću njegovo meso boljim mesom i njegovu krv boljom krvlju i oprostiću mu njegove grijeha!“* (Malik, Muvetta, 'Ajn, 5)

Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ko će od mene uzeti ove riječi i postupati u skladu s njima ili podučiti nekoga ko će postupati u skladu s njima?“

„Ja ću, Allahov Poslaniče! – rekao sam (kaže Ebu Hurejre, r.a.), pa me Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo za ruku i nabrojao sljedećih pet stvari:

„Čuvaj se onoga što je Allah zabranio, bit ćeš najpobožniji među ljudima; budi zadovoljan Allahovom raspodjelom, bit ćeš najbogatiji među ljudima; budi dobar prema komšiji, bit ćeš mu'min (vjernik); želi ljudima ono što želiš sebi, bit ćeš musliman; i nemoj se mnogo smijati, jer mnogo smijeha umrtvljuje srce.“

(Tirmizi, Zuhd, 2/2305; Ibn Madže, Zuhd, 24)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je zajedno sa Ebu Bekrom, radijallahu anhu. Na Ebu Bekrovim leđima je bio stari ogrtač čije je krajeve, preko grudi, privezao drvenom grančicom. U tom času došao je Džibril, alejhis-selam, dostavio mu selam od Allaha uzvišenog, a potom ga upitao:

„Muhammede, šta je sa Ebu Bekrom? Vidim ga u starom ogrtaču privezanom drvenom grančicom?“

„Džibrile, on mi je udijelio svoj imetak prije oslobođenja Mekke!“ – odgovorio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

„Prenesi mu selam od Allaha, subhanehu ve te’ala, i reci mu: ‘Tvoj Gospodar te pita da li si zadovoljan Njime u svom siromaštvu ili se srdiš (na Njega)?’“ – rekao je Džibril.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se Ebu Bekru i rekao mu:

„Ebu Bekre, ovdje je Džibril, prenosi ti selam od Allaha uzvišenog. Tvoj Gospodar te pita: ‘Da li si zadovoljan Mnome u svom siromaštvu ili se srdiš?’“

Na to je Ebu Bekr zaplakao, a potom rekao:

„Zar da se srdim na svog Gospodara? Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom! Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom!“ (Ebu Nuajm, *Hil’je*, VII, 105; Ibn El-Dževzi, *Sifetu-s-safve*, I, 249-250)

Prenosi se da je Junus, alejhis-selam, upitao Džibrila, alejhis-selam:

„Pokaži mi najpobožnijeg roba među stanovnicima Zemlje!“

On mu je pokazao čovjeka, gubavca, kome je bolest oduzela vid i osušila noge i ruke. Međutim, on je govorio:

„Allahu moj, šta god sam stekao svojim rukama i nogama, to je od Tebe! Ono što mi uskratiš, i to je od Tebe! U mom srcu si ostavio nadu, Gospodaru moj, a moja želja je da steknem Tvoje zadovoljstvo!“ (Abdulkadir Gejlani, *El-Futuhu-r-Rabbaniije*, str. 421, Istanbul, 1987.)

Prenosi se da je supruga Ejjuba, alejhis-selam, u danima njegove teške bolesti upitala:

„Ti si vjerovjesnik, zašto ne zamoliš Allaha da otkloni ovu bolest od tebe?“

„A koliko godina smo živjeli u zdravlju i blagostanju?“ – upitao je.

„Osamdeset godina!“ – rekla je.

„Uistinu, stidim se uzvišenog Allaha da ne budem strpljiv na nedaći i iskušenju koje mi je dao, a toliko godina sam bio u zdravlju i blagostanju. Kako god sam Mu zahvaljivao na blagodatima koje mi je darivao i bio zadovoljan Njime, isto tako ću strpljivo podnijeti iskušenje koje mi je namijenio. Ja sam zadovoljan svojim Gospodarom!“ – rekao je Ejjub, alejhis-selam.

Ejjubovo, alejhis-selam, držanje pokazuje nam najljepši primjer zadovoljstva stanjem u kojem se nalazio. Uprkos iskušenju i teškoći bolesti, on se nije žalio na svoje stanje i molio svoga Gospodara da mu podari zdravlje. Naposljetku, zbog ustrajnog insistiranja njegove supruge zamolio je plemenitog Gospodara, rekavši:

„...(Gospodaru,) mene je snašla nevolja, a Ti si od svih milostivih najmilostiviji!“ (El-Enbija, 83)

Nakon ove dove uzvišeni Allah je, kao znak Svoje milosti prema onima koji su Mu pokorni i istrajni u ibadetu, otklonio Ejjubovu nedaću, darovao mu lijek i novo bogatstvo. Za njega, koji predstavlja veliki uzor u strpljivosti, zahvalnosti i zadovoljstvu, uzvišeni Allah kaže:

„... نَعَمْ الْعَبْدُ **divan li je on rob!**“ (Sad, 44)

Mevlana Dželaluddin Rumi u jednoj priči prikazuje istinsku ljubav i prijateljstvo, koji se menifestuju kroz predanost i zadovoljstvo u svakoj situaciji:

„Jednom gospodinu dođe prijatelj u posjetu i kao poklon mu donesoše dinju. On pozva Lukmana, svog iskrenog slugu kojeg je mnogo volio i cijenio, da i on dođe na gozbu. Kada je Lukman došao, gospodin mu pruži jednu krišku dinje, a on je prihvati sa velikim zadovoljstvom i u slast pojede, kao da je med medeni. Tako je slatko pojeo dinju da su i prisutni osjetili veliku želju za dinjom. Potom mu je gospodin pružio još jednu krišku dinje, jer je uživao,

gledajući ga kako slatko jede. Davao mu je krišku po krišku, sve dok nije ostala još samo jedna. Nju gospodin uze sebi i reče:

- Ovu krišku ću ja pojesti da i ja osjetim njenu slast!

Međutim, čim je zagrizao prvi zalogaj, jezik mu je obuzela vatra, a grlo gorčina. Dinja je bila toliko ljuta i gorka da nije mogao izustiti ni jednu jedinu riječ. Kada je nakon malo vremena došao sebi, upitao je Lukmana:

- O moj vjerni hizmečaru i prijatelju! Kako si mogao onako slasno jesti ovaj otrov od dinje? Kako si mogao ovu gorčinu prihvatiti kao ugođaj? Kakva je to strpljivost? Ko zna, koliko si puta do sada strpljivo podnosio gorčinu, ne pokazujući to na svom licu? Ili si, možda, dušmanin svojoj slatkoj duši? Zašto mi ništa nisi rekao? Zašto nisi rekao: „Oprostite, ne mogu sada jesti!“

- Ja sam iz ruke svoga gospodara jeo toliko prijatnih i ukusnih jela da osjećam stid što mu ne mogu uzvratiti na neki način! – odgovorio je Lukman.
– Kako bih mogao odbiti ono što mi pružite svojom rukom i kazati: „Ovo je gorko, ovo se ne može jesti!“ Sve što mi dolazi iz vaše ruke meni je prijatno, jer u svakoj ćeliji mog tijela nalaze se blagodati koje ste mi vi darovali...”

Eto, to su znakovi iskrene ljubavi i zadovoljstva...

Prenosi se da je upitan Omer ibn Abdulaziz, rahimehullah:

- Šta ti voliš?
- Volim i zadovoljan sam onim što mi je uzvišeni Allah dosudio Svojom odredbom!“ – odgovorio je.

Jedan čovjek je kupio roba, vjernika, i doveo ga svojoj kući. Kada se ovaj smjestio, vlasnik ga je upitao:

- Šta želiš jesti u mojoj kući?
- Ono što mi pružiš! – odgovorio je.
- Koju odjeću želiš oblačiti?
- Onu kojom me odjeneš!
- U kojoj odaji moje kuće želiš boraviti?

- U onoj u kojoj ti želiš da boravim!
- Koje poslove želiš obavljati?
- One koje ti želiš da obavljam!

Nakon ovog odgovora, čovjek se zamislio i počeo plakati, govoreći sebi:

- Kamo sreće da sam i ja tako pokoran svome Gospodaru; sigurno bih bio sretan i zadovoljan!
- Gospodaru moj, - reče rob - zar jedan rob može imati svoju volju i lični odabir pored svog gospodara?
- U tom slučaju te oslobađam, radi Allaha! Međutim, želim da ostaneš kod mene kako bih ja tebi služio svojim životom i imetkom! – rekao je vlasnik roba.

Onaj ko istinski spozna Allaha, on Mu se preda i pokori s ljubavlju i zadovoljstvom. Takav rob govori: „Zašto bih nešto tražio od Allaha?“⁴⁸

Jedan od velikana islama i dobrih Allahovih robova, šejh Sunbul Sinan-efendi, jednom prilikom je pitao svoje učenike:

„Pretpostavite da vam je uzvišeni Allah povjerio vlast i upravu nad cijelim kosmosom. Šta biste uradili?“

Učenici su bili iznenađeni ovakvim pitanjem, s obzirom na to da su prvi put čuli takvo nešto, ali je svaki od njih iz pristojnosti rekao svoje mišljenje.

- Učitelju, ja ne bih ostavio nijednog kafira na zemlji! – rekao je jedan.
- Ja ne bih ostavio nijedno zlo na zemlji! – rekao je drugi.
- A ja bih uništio opojna pića i one koji ih piju! – dodao je treći.

I tako je svako od prisutnih rekao nešto, osim jednog koji je i dalje šutio. Sunbul Sinan-efendi ga upita:

- Sinko, šta bi ti uradio?

Učenikovo lice je porumenilo od stida. Ponizno i skromno je rekao:

- Učitelju, zar u kosmosu, koji je stvorio i uredio uzvišeni Allah, ima neki nedostatak koji bih ja trebao otkloniti i učiniti drugačijim? Sve stvoreno u ovom univerzumu je u potpuno savršenoj harmoniji i skladu, pa kako da svojim ograničenim razumom, moći i voljom kažem: „Ovo bih uradio tako, a ono bih uradio ovako!“

Šejh Sunbul Sinan-efendija jako je bio zadovoljan njegovim odgovorom.

- Eto, sad je ovo pitanje našlo svoj odgovor u samoj sredini (merkezu)! – rekao je.

Nakon tog slučaja ovaj učenik je postao poznat kao „Merkez-efendi“, a njegovo pravo ime Musa Muslihuddin je zaboravljeno!

Naposlijetku, zadovoljstvo stanjem u kojem se nalazimo je zapravo pokazatelj naše ljubavi prema Allahu i pouzdanja u Njega. Biti zadovoljan onim što nam je Allah dao predstavlja visoki stepen koji postižu robovi koji su spoznali svoga Gospodara i oslobodili se zavisti, ljubomore i neznanja.

Uzvišeni Allah najbolje zna šta je dobro za Njegovog roba, stoga je najsigurniji put u prihvatanju Njegovog određenja, zadovoljstvu njime i zahvalnosti na svakom stanju. Uzvišeni Allah kaže:

„Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. - Allah zna, a vi ne znate.“ (El-Bekare, 216)

7. Pouzdanje u Allaha i predanost Njemu

Izraz „tevekkul“ znači pouzdanje i oslanjanje na uzvišenog Allaha. To znači da za onoga u čijem srcu je Allah ne postoji drugi oslonac osim Allaha i nema drugog utočišta u kojem bi mogao naći sigurnost osim kod Njega Uzvišenog.

Jedno od Allahovih lijepih imena je ime: „**El-Vekil**“, tj. Onaj koji se brine i stara o onome što Mu se povjeri i o onome koji se u Njega pouzda i osloni, završavajući njegove poslove na najbolji način.

Da bismo se mogli u nekoga pouzdati u svakoj situaciji, on mora biti kadar pružiti nam zaštitu i uslišati našu nadu, a to je Allah, živi i vječni! U

protivnom, kakav bi bio smisao od pouzdanja u nekoga ko nije takav!? Iz tog razloga uzvišeni Allah kaže:

„Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali!“ (El-Furkan, 58)

Uzvišeni Allah traži od Svojih robova da se pouzdaju samo u Njega:

„... a vjernici neka se samo u Allaha pouzdaju!“ (Ibrahim, 11)

„... a onome ko se u Allaha pouzda, On mu je dosta!“ (Et-Talak, 3)

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Kad biste se istinski pouzdali u Allaha, On bi vas opskrbio kao što opskrbljuje ptice. One osvanu gladne, a omrknu site!“ (Tirmizi, Zuhd, 33/2344; Ibn Madže, Zuhd, 14)

Što se tiče izraza „teslimijet“ (predanost) ili „istislām“ (pokornost), to je predanost i pokornost Allahu bez pogovora, uz izvršavanje svih Njegovih naredbi, udaljavanje od svega što je zabranio, prihvatanje Njegovog određenja i odbacivanje sumnje, niskih želja i djela bez iskrenosti kojima On Uzvišeni nije zadovoljan. Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.“ (En-Nisa, 65)

Riječ „teslimijet“ (predanost) dolazi iz istog korijena kao i riječ „islam“, što znači da čovjek ne može istinski živjeti Vjeru sve dok se istinski ne preda i pokori svome Gospodaru. On Uzvišeni ne voli da se Njegov rob pokorava nekome mimo Njega, a pokornost i predanost su u ovom slučaju iz ljubavi prema Njemu Uzvišenom. Blagoslovom takve predanosti Ibrahim, alejhis-selam, prevazišao je sve prepreke na Allahovom putu, žrtvujući svoju dušu, imetak i djecu. Iz tog razloga je ibadet hadža postao jedan od najljepših simbola predanosti uzvišenom Allahu, koji je upravo Ibrahim, alejhis-selam, demonstrirao ljudima. Uzvišeni Allah je to njegovim riječima potvrdio u Kur'anu, kada je rekao:

„I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: ‘Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru

naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!’ Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: ‘Budi poslušan (eslim)!’ - on je odgovorio: ‘Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!’“ (El-Bekare, 127-131)

Da bi rob živio u skladu sa Allahovim propisima i približavao se svome Gospodaru s ljubavlju prema Njemu, on mora prilikom svakog udisaja i izdisaja u svoje srce pohranjivati zadovoljstvo uzvišenim Hakkom i predanost Njemu Uzvišenom. To je srž islama i glavni cilj discipline tesavvufa. To je zbog činjenice što na ovom prolaznom svijetu hiljade nedaća, boli i iskušenja, kao i bezbroj privlačnih i zabludjućih želja, nije moguće staviti pod kontrolu bez zadovoljstva Allahom i Njegovim određenjem, a zatim bez predanosti Njegovim zapovijedima i propisima i bez pouzdanja u Njega, povjeravajući Mu svoje nade, brige, nastojanja, želje i sl.

Ibrahim Hakki Erzurūmī, rahmetullahi alejhi, kaže:

*Ti se pouzdaj u uzvišenog Hakka,
predaj Mu se i rahat budi!
Budi zadovoljan Njegovom odredbom,
da vidimo šta je odredio moj Gospodar?!
Šta god da odredi i učini – lijepo će učiniti!*

Primjeri vrline

Došao je jedan čovjek kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu:

„Allahov Poslaniče, hoću li privezati svoju jahalicu i pouzdati se u Allaha ili ću je pustiti i pouzdati se u Allaha?“

Plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, mu reče:

„Priveži je i pouzdaj se u Allaha!“ (Tirmizi, Kijamet, 60/2517)

Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi da bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom izlaska iz kuće, svaki put pogledao u nebo, a potom rekao:

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ أَلْهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ
أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ

„Allahu moj, utječem Ti se od toga da budem doveden u zabludu ili da druge odvedem u zabludu; da se pokliznem (u grijeh) ili da prouzrokujem drugima da se pokliznu; da učinim nasilje nekom ili da neko drugi meni učini nasilje; da učinim nešto što neznalice čine ili da to drugi učine meni!“ (Ebu Davud, Edeb, 102-103/5094; Tirmizi, De’avat, 35)

Na jednom vojnom pohodu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je u podnevsko vrijeme u jednu dolinu u kojoj je bilo mnogo drveća. Rekao je mudžahidima da se odmore i oni su se razišli po hladovini drveća. On je sjeo u hlad drveta „semure“, koje ima gustu krošnju, da se odmori i zaspi, a svoju sablju je objesio o drvo.

Džabir ibn Abdullah, radijallahu anhu, o tome kazuje sljedeće:

„Malo smo zaspali, dok nismo čuli Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kako nas doziva, pa smo potrčali prema njemu. Kada smo stigli, kod njega zatekosmo jednog beduina. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nam reče:

„Ovaj mi je bio uzeo sablju dok sam spavao. Kada sam se probudio, vidio sam isukanu sablju u njegovoj ruci. Rekao mi je: ‘Ko će te sačuvati od mene?’

- Allah! – rekao sam tri puta. Pa je vratio sablju u korice i evo ga sada sjedi!“ (Buhari, Džihad, 84, 87; Muslim, Fedail, 13)

Ponos i kruna svih svjetova, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdao se u svog uzvišenog Gospodara i zbog toga nije osjetio strah od smrti. Sa potpunim pouzdanjem u Allaha odgovorio je beduinu: „Allah će me sačuvati!“ U drugoj predaji ovog događaja navodi se da je sablja ispala iz beduinove ruke, pa ju je uzeo Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga: „Ko će tebe sačuvati od mene?“ – „Niko!“ – odgovorio je beduin i potpuno mu se predao. Međutim, plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ga kaznio, već mu je pojasnio islam i predložio mu da bude musliman.

Nakon tog događaja beduin se vratio u svoje pleme i rekao svojim saplemenicima:

„Dolazim vam od najboljeg čovjeka među ljudima!“ (Ibn Kesir, *El-Bidaje*, IV, 87)

Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, kazivao je sljedeće:

„Kada sam prilikom Hidžre bio u pećini zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, mušrici su stajali iznad naših glava. Rekao sam:

- Allahov Poslaniče, ako pogledaju prema svojim stopalima, vidjet će nas ispod njih?!

- *Ebu Bekre, šta misliš o dvojici s kojima je Allah treći?*“ – rekao je. (Buhari, Tefsir, 9/9; Muslim, Fedailu-s-sahabe, 1)

Prenosi se da su ashabi držali stražu i čuvali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sve dok nije objavljen ajet u kojem uzvišeni Allah kaže:

„O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga, ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu - a Allah će te od ljudi štititi.“

(El-Maide, 67)⁴⁹

Hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, kazivala je sljedeće:

„Jedne noći Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogao spavati, pa sam ga upitala:

- Šta je s tobom, Allahov Poslaniče?

- *Zar nema nijedan dobar čovjek da nas čuva ove noći?* – rekao je.

Nedugo zatim čuli smo zveket oružja, a on upita:

- *Ko je to?*

- Sa'd i Huzejfe! Došli smo da te čuvamo! – rekli su.

49. Sujuti, *Lubabu-n-nukul*, I, 148.

Potom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao da sam mogla jasno čuti njegovo disanje. Te noći je objavljen ajet: „...**a Allah će te od ljudi štititi.**“ (El-Maide, 67), pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, promolio glavu iz šatora i rekao:

- *Raziđite se, o ljudi, Allah će me čuvati!*⁵⁰

Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo je poduzimao sve mjere, a potom bi se pouzdao u Allaha. Nakon što mu je njegov Gospodar obećao da će ga štititi, pouzdavao se u Njega bez imalo brige i straha.

Prenosi se od Ebu Seida El-Hudrija, radijallahu anhu, da je jedan čovjek došao kod Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu da njegovog brata boli stomak. Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, rekao mu je:

- *Daj mu meda!*

Čovjek mu je dao meda i vratio se, govoreći:

- Dao sam mu meda, ali mu je on samo povećao bolove!
- *Daj mu meda!*“ – rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

Međutim, čovjek se vraćao tri puta. Kada je došao četvrti put, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo je rekao da mu dadne meda, pa kada se on požali da mu med povećava bolove, Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, reče:

- *Allah je rekao istinu, ali je slagao stomak tvoga brata!*

Potom mu je dao meda i on je ozdravio. (Buhari, Tibb, 4; Muslim, Selam, 91)

Riječima: „Allah je rekao istinu!“, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, aludirao je na ajet u kojem Uzvišeni kaže: „**u njemu** (tj. među) **je lijek za ljude.**“ (En-Nahl, 69), čime je pokazao svoje pouzdanje (tevekkul) u Allaha. I ashab koji je bio bolestan našao je utočište u pouzdanju u Allaha, pa je pronašao lijek i ozdravio.

Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je riječi:

50. Vahidi, *Esbabu nuzuli-l-Kur'an*, str. 204-205, valorizator: Kemal Besjuni Zaglul, Bejrut, 1990.g.

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

„Dovoljan nam je Allah, divan li je On zaštitnik!“, prvi izgovorio Ibrahim, alejhis-salatu ves-selam, kada je bačen u vatru. A naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio ih je kada je čuo da mu govore: „Ljudi se okupljaju da se bore protiv vas, pa vidite šta vam je činiti!“ Nakon toga iman muslimana je porastao, pa su svi uglas kazali:

„Dovoljan nam je Allah, divan li je On zaštitnik!“⁵¹

Uzvišeni Allah pohvalio je ashabe zbog njihovog tevekkula u sljedećim ajetima:

„One kojima je, kada su im ljudi rekli: ‘Neprijatelji se okupljaju zbog vas, trebate ih se pričuvati!’ - to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: ‘Dovoljan je nama Allah i divan je On zaštitnik!’ I oni su se povratili obasuti Allahovim blagodatima i obiljem, nikakvo ih zlo nije zadesilo i postigli su da Allah bude njima zadovoljan - a Allah je neizmjereno dobar.“ (Ali Imran, 173-174)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da će uzvišeni Allah na dunjaluku i na ahiretu spasiti one koji se budu pouzdavali u Njega i na Njega se budu oslanjali, a zatim da će ih uvesti u džennet bez polaganja računa. O tome Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, kaže:

„Predočeni su mi prijašnji narodi (ummeti), pa sam vidio vjerovjesnika, a s njim grupa ljudi, i vjerovjesnika s kojim je bio jedan ili dva čovjeka, i vjerovjesnika s kojim nije bilo nikoga. Potom mi je pokazana velika skupina ljudi kao veliko crnilo, pa sam pomislio da je to moj narod (ummet). Rečeno mi je: ‘Ovo je Musa i njegov narod, nego pogledaj prema horizontu!’, pa sam pogledao i vidio veliko crnilo. Rečeno mi je: ‘Ovo je tvoj ummet, a među njima je i sedamdeset hiljada onih koji će ući u džennet bez polaganja računa i bez kazne!’“

Kaže Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhuma, koji prenosi ovaj hadis:

„Zatim je (Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem) ustao i ušao u svoju kuću, a ljudi počеше pričati o onima koji će ući u džennet bez polaganja računa i bez kazne. Neki od njih rekoše: ‘Možda su to oni koji su se družili sa

51. Vidi: Buhari, Tefsir, 3/13.

Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem?’ Drugi rekoše: ‘Možda su to oni koji su se rodili u islamu i nisu činili širk Allahu?!’, i spomenuše još neke druge stvari. Potom je izišao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ih:

„O čemu raspravljate?“

Oni ga obavijestíše, pa im on reče:

„To su oni koji nisu tražili da im se uči rukja, koji nisu vršili kauterizaciju (spaljivali ranu užarenim predmetom), koji nisu vjerovali u loše predznake (tj. da donose nesreću) i koji su se na svoga Gospodara oslanjali.“

Tada je Ukaše ibn Mihsan ustao i rekao:

- Uputi dovu Allahu da i ja budem jedan od njih!
- *Ti si jedan od njih!* - rekao mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom je ustao drugi čovjek i rekao:

- Uputi dovu Allahu da i mene učini od njih!
- *Pretekao te u tome Ukaše!* - rekao mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem. (Muslim, Iman, 374; Buhari, Rikak, 50)

Uzvišeni Allah stavio je na kušnju Ibrahima, alejhis-salam, njegovu suprugu Hadžer i sina Ismaila, alejhimes-salam. Zbog toga su postali simbol i primjer predanosti i pouzdanja u Allaha uzvišenog. Kao nagradu na ovom svijetu, On Uvišeni je ovjekovječio ibadet hadža i umre koji su usko povezani s njima.

Kada je uzvišeni Allah uzeo Ibrahima za prisnog prijatelja (Halila), meleki su kazali:

„Gospodaru naš, kako Ibrahim može biti Tvoj prijatelj? On ima dušu, imetak i djecu, kojima je zauzet.“

Nakon toga, uzvišeni Allah je Ibrahima, alejhis-salam, stavio na iskušenje tako što ga je Nemrud htio kazniti vatrom. Kada su ga smjestili na katapult da ga bace u vatru, meleki su se uzbudili. Neki od njih su tražili dozvolu od Allaha da pomognu Ibrahimu, pa kada dobiše dozvolu, upitaše ga:

„Ibrahime, dozvoli da ti pomognemo!?“

„Ne ulazite između dvojice prijatelja!“ – rekao im je Ibrahim.

Potom je došao i Džibril, alejhis-selam, i rekao mu:

„Jesi li u potrebi, Ibrahim? Treba li ti pomoć?“

„Nemam potrebu za tobom. Meni je dovoljan Allah, divan li je On zaštitnik!“ – odgovorio je Ibrahim Halilullah, alejhis-salatu ves-selam.

Napokon, zbog njegovog pouzdanja u Allaha uzvišenog, vatri je naređeno da ga ne prži:

„O vatro,“ - rekosmo Mi – „postani hladna, i spas Ibrahimu!“ (El-Enbija, 69)

Ovom Božijom naredbom se mjesto na koje je Ibrahim, alejhis-selam, pao u vatru, pretvorilo u ružičnjak i iz njega je počelo izvirati vrelo slatke i pitke vode.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Ibrahim, alejhis-selam, doveo je u Mekku Hadžeru i njenog sina Ismaila, koji je još bio dojenče... Kod njih je ostavio jednu košaricu sa hurmama i mješinu sa vodom, a potom se zaputio dalje, ostavljajući ih na tom mjestu. Ismailova majka ga je slijedila, pitajući:

- Ibrahim, kamo ideš, ostavljajući nas u ovoj dolini u kojoj nema ni ljudi ni bilo čega drugoga?

Ponovila je isto pitanje više puta, ali joj Ibrahim nije ništa odgovorio. Na kraju, upitala je:

- Da li ti je to Allah naredio?

- Da! – odgovorio je.

- U tom slučaju On nas neće napustiti! – rekla je Hadžera (iskazujući svoju potpunu predanost Allahu uzvišenom).

Potom se vratila, a Ibrahim je nastavio ići sve dok nije stigao u mjesto Senijje. Tu ga niko nije vidio. Okrenuo se licem prema Ka'bi, podigao ruke i uputio ovu dovu:

‘Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, namaz

obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili.” (Sura Ibrahim, 37; vidi: Buhari, Enbija, 9)

Kada je Ismail, alejhis-selam, dospio u dječjačko doba i počeo trčati i igrati se, njegov otac, Ibrahim, alejhis-selam, odlučio je da ga prinese kao žrtvu (kurban), na temelju istinitog sna koji je usnio. Nakon što je o tome upoznao sina Ismaila, on mu je rekao:

„Babuka moj, postupi kako ti se naređuje, a vidjet ćeš da ću ja biti strpljiv! Babuka moj, dobro zaveži konopac na mojim nogama i rukama i podigni svoju odjeću da je ne pokapa moja krv i da se moja majka ne bi rastužila ako vidi tragove moje krvi na tvojoj odjeći. Babuka moj, neka nož bude oštar i njime brzo pređi preko moga vrata kako bi mi smrt bila lakša. I ne gledaj u moje lice, jer bi mogao zbog očinske ljubavi i milosti da se pokolebaš u pogledu Allahove zapovijedi. Moja jedina tuga je samo zbog toga što cijeli život nećeš zaboraviti bol i čežnju svoga evlada... Kada se vratiš kući, prenesi selam mojoj majci od mene.”

Međutim, kada je Ibrahim, alejhis-selam, uzeo nož i prislonio ga na njegov vrat, Džibril je otupio njegov nož i iz dženneta doveo ovna kojim ga je iskupio. To je bio kurban koji uistinu treba zaklati. (Vidi: Taberi, *Tarih*, I, 275; Ibn El-Esir, *El-Kamil*, I, 112; Hakim, *El-Mustedrek*, II, 606/4040).

U Kur'anu, uzvišeni Hakk nas obavještava o Musaovom, alejhis-selam, pouzdanju u Allaha i kaže:

„I jedan čovjek s kraja grada dotrča: ‘O Musa,’ - reče - ‘glavešine se dogovaraju da te ubiju; zato bježi, ja sam ti zbilja iskren savjetnik.’ I Musa iziđe iz grada, ustrašen, iščekujući šta će se desiti. ‘Gospodaru moj,’ - reče - ‘spasi me naroda koji ne vjeruje!’ I kad se uputi prema Medjenu, on reče: ‘Gospodar moj će mi pokazati Pravi put!’” (El-Kasas, 20-22)

U ovim ajetima vidimo kako Musa, alejhis-selam, demonstrira istinski tevekkul – pouzdanje i oslanjanje na Allaha uzvišenog. Prvo se savjetuje, zatim donosi odluku i na kraju čini dovu, oslanjajući se na Allaha uzvišenog.

Kada bi stanovnici Jemena polazili na hadž, oni ne bi uzimali opskrbu i poputbinu, vjerujući da je to istinski tevekkul/pouzdanje u Allaha. Govorili su: „Idemo u posjetu Allahovoj kući, pa zar nas On ne može opskrbiti i nahraniti?“ Međutim, kada bi stigli u Mekku, bili bi primorani da traže i proše od ljudi. Nakon toga je objavljen ajet:

„... I onim, što vam je potrebno za put, snabdijte se...“ (El-Bekare, 197)

Hazreti Omer, radijallahu anhu, za lijenčine koji nisu radili i trudili se da zarade svoju opskrbu, a tvrdili su za sebe da su „mutevekkili“ (koji se oslanjaju na Allaha), rekao je:

- Vi ste „mutevākili“ (nesposobnjakovići koji se uzdaju u tuđi imetak). Istinski mutevekkil (koji se oslanja na Allaha) je onaj koji baci sjeme u zemlju, a onda se osloni na Allaha!⁵²

U narednom hadisi-šerifu, koji nam prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjava pohvalni ahlak jednog od ljudi iz Benu Israila. Naime, on je zatražio pozajmicu od drugog čovjeka u iznosu od hiljadu dinara, pa mu je ovaj rekao:

- Dovedi svjedoke da ti dam u njihovom prisustvu!
- Allah je dovoljan svjedok! – rekao je.
- U tom slučaju dovedi mi jemca!
- Allah je dovoljan jemac! – reče on.
- Istinu si rekao! – reče mu zajmodavac i dade mu novac do dogovorenog roka.

Potom je čovjek krenuo na putovanje morem i obavio svoj posao. Nakon toga je počeo tražiti brod kojim bi se vratio kući, jer je obećao da će se vratiti do dogovorenog roka. Međutim, nije mogao naći brod kojim bi se vratio, pa je uzeo jedno drvo i napravio u njemu udubljenje u koje je stavio hiljadu zlatnika i pismo za vlasnika novca. Udubljenje je zatvorio, a onda otišao do obale mora i rekao: „Allahu moj, Ti znaš da sam ja tražio od tog i tog da mi pozajmi hiljadu dinara, pa je tražio od mene svjedoke, a ja sam rekao: ‘Allah je dovoljan

52. Ibn Redžeb El-Hanbeli, *Džami'u-l-ulum*, str. 650, Amman, 1990.g.

svjedok!', i on je bio zadovoljan Tobom kao svjedokom. Potom je tražio od mene jemca, a ja sam rekao: 'Allah je dovoljan jemac!', i on je bio zadovoljan Tobom kao jemcem. Ja sam se trudio da nađem brod, ali ga nisam mogao naći i sada Tebi predajem ovo na emanet!' Rekavši to, bacio je drvo u more, koje je nastavilo plutati površinom mora sve dok se nije izgubilo iz vida.

Nakon toga je nastavio tražiti brod kojim bi se vratio kući. U to vrijeme zajmodavac je na drugoj strani čekao brod kojim je trebao stići njegov novac. Broda nije bilo. Međutim, ugledao je drvo u kojem je bio njegov novac, kako pluta na površini vode. Uzeo je drvo i ponio ga kući s namjerom da ga iskoristi za ogrjev. Kada je razbio drvo, u njemu nađe novac i pismo.

Nakon nekog vremena stigao je i dužnik noseći sa sobom hiljadu dinara. Rekao je zajmodavcu: 'Tako mi Allaha, stalno sam tražio brod kojim bih se vratio i predao ti tvoj novac, ali nisam našao nijedan brod osim ovog kojim sam se vratio.' Ovaj mu reče: 'Jesi li mi poslao nešto?', a dužnik reče: 'Obavjestio sam te da nisam mogao naći brod osim broda kojim sam došao!' Na kraju, zajmodavac mu reče: 'Uistinu je Allah otplatio tvoj dug novcem koji si poslao u drvetu, a tih hiljadu dinara slobodno ponesi sa sobom!'" (Buhari, Kefalet, 1, Buju', 10)

Ako Allah bude jemac za nekoga, On učini mogućim i ono što izgleda nemoguće. Stoga je dužnost roba da u svom oslanjanju na Allaha (tevekkul) bude iskren prema Njemu.

Od Abdullaha ibn Abbasa se prenosi da je Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, krenuo na put prema Šamu, pa ga u mjestu Serg dočekaše Ebu Ubejde ibn Džerrah, radijallahu anhu, komandant muslimanske vojske, i njegovi saradnici. Obavijestili su halifu da je u Šamu kuga, pa on zatraži da mu pozovu prve muhadžire kako bi se posavjetovao s njima. Neki od njih rekoše: „Ti si krenuo na put radi posla i smatramo da nije uredu da se vraćaš!“ Drugi rekoše: „S tobom su preostali muslimani i ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, stoga smatramo da nije uredu da ih vodiš u kugu!“ Omer im reče: „Možete ići!“, a potom reče Ibn Abbasu: „Pozovi mi ensarije!“ Kada oni dođoše, Omer ih upita za mišljenje, pa kada se i oni podijeliše kao i muhadžiri, Omer im reče: „Možete ići!“ Potom je rekao Ibn Abbasu: „Sada mi pozovi starce iz plemena Kurejš koji su učinili hidžru prije oslobođenja Mekke!“ Pa su

ih pozvali i oni jednoglasno rekoše, tako da ni dvojica među njima nisu imali drugačije mišljenje: „Smatramo da trebaš vratiti ljude i da ih ne vodiš u kugu!“ Nakon toga Omer se obrati ljudima i reče:

„Ja ću ujutro biti na leđima svoje jahalice, a i vi isto učinite!“

Tada mu Ebu Ubejde ibn Džerrah reče:

„Zar bježiš od Allahovog određenja (kadera)?“

„Kamo sreće, o Ebu Ubejde, da je neko drugi mimo tebe rekao te riječi?“ – reče mu Omer, jer mu se nije dopalo njegovo suprotstavljnje. Potom je dodao: „**Da, ja bježim od Allahovog kadera ka Allahovom kaderu!** A šta misliš da ti imaš stado deva, pa da jedan dio stada napasaš u plodnoj dolini, da li bi ih napasao po Allahovom kaderu, a da drugi dio stada napasaš u suhoj i neplodnoj dolini, da li bi ih napasao po Allahovom kaderu?“

U tom času dođe Abdurrahman ibn Avf, radijallahu anhu, koji je bio odsutan radi ispunjavanja nekih svojih potreba, te reče:

„U tom pogledu ja imam znanje! Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: *‘Kada čujete da je ona (kuga) u nekoj zemlji, nemojte ići u tu zemlju, a ako se pojavi u zemlji u kojoj se vi nalazite, nemojte napuštati tu zemlju i bježati!’*“

Kaže Abdullah ibn Abbas: „Omer se na tome zahvalio Allahu i otišao!“ (Buhari, Tibb, 30; Muslim, Selam, 98)

Ovaj događaj na najljepši način demonstrira islamsko poimanje pouzdanja u Allaha (tevekkul) i Njegovog određenja (kader). Prema tome, dovoditi sebe ili vjernike u opasnost ne može se poistovijetiti sa istinskim poimanjem tevekkula.

U vrijeme sultana Ahmeda I. živio je jedan od velikih osmanskih učenjaka koga su zvali Mejjit-zāde, što znači: „sin umrloga/umrle“. O tome kako je dobio ovaj nadimak postoji sljedeća predaja.

Naime, njegov otac bio je jedan od hrabrih gazija. Bio je pozvan, kao i ostali vojnici, da učestvuje u pohodu na Eger (Mađarska), koji je predvodio sultan Mehmed III., 1596. godine. Međutim, njegova supruga je bila trudna i blizu poroda. Međutim, on je džihad smatrao uzvišenijim od svega drugoga, te

se spremio za pohod i oprostio sa svojom suprugom. Podigao je ruke i u suzama uputio sljedeću dovu:

„Gospodaru moj, ja idem u borbu na Tvom putu i nemam nikoga osim Tebe. Tebi ostavljam u emanet i čuvanje dijete koje će moja vjerna supruga roditi. Sačuvaj ga Svojom dobrotom i plemenitošću!“

Nakon toga je uzjahao svoga konja i za kratko vrijeme se izgubio iz vida. U tom pohodu islamska vojska je Allahovom pomoći izvojevala pobjedu, a on uze dozvolu od komandanta da posjeti svoju porodicu. Kada je stigao kući, nije zatekao nikoga! Iako su svi čuli vijesti o pobjedi islamske vojske i izišli iz svojih kuća da dočekaju gazije, njegove supruge i djeteta nije bilo. Izišao je iz kuće i počeo ispitivati svoje komšije da li je neko vidio njegovu suprugu, a oni su mu tužno odgovorili:

„Junače, neka Allah blagoslovi tvoju borbu i podari bereket u tvom životu!“

Razumio je šta mu žele kazati, ali ga savladao bol koji je pržio njegovu nutrinu. Rekao je:

„Ne, ne može biti!“, a zatim tiho, u sebi, nastavio: „Ne može biti, jer sam ja svoje čedo ostavio u emanet Gospodaru svjetova, a On najbolje čuva ono što Mu se povjeri!“

Nekoliko trenutaka je šutio, a onda pogledao prisutne oko sebe i sa nadahnućem upitao:

„Milostivi Allah zaista najbolje čuva ono što Mu se povjeri! Molim vas, pokažite mi gdje je mezar moje supruge!“

Otišli su zajedno do mezarja i pokazali mu mezar. Prislonio je uho na zemlju i počeo osluškivati. Nedugo zatim:

„Čujem glas svog čeda!“, povikao je i zatražio kazmu i lopatu. Žurno je kopao. Kada su čuli dječiji plač, svi priskočiše tužnom ocu u pomoć. Kada su otkrili mezar, dirljivi prizor koji su ugledali pobrisao je sve njihove želje i nastojanja. Bili su zbunjeni i zabezeknuti kada su vidjeli novorođenče kako leži na grudima svoje mrtve majke. Ponosni otac i gazija uzeo je svoje čedo u naručje i poljubio ga u rumene obraze. Potom ga je zamotao u dio svoje odjeće

i spustio na zemlju, a kabur svoje supruge pažljivo zatvorio i prekrio zemljom. Proučio je oproštajnu Fatihu i uputio dovu Milostivom da joj se smiluje.

Prisutni ljudi su u čudu posmatrali sve to i u sebi veličali uzvišenog Allaha i hvalili Ga sa velikim strahopoštovanjem. Tužni otac pao je na sedždu, veličajući i hvaleći svog Gospodara. Tužan zbog gubitka voljene supruge, a sretan zbog dobitka djeteta.

Upravo to dijete će kasnije usvojiti lijep odgoj i obrazovanje, te postati jedan od najvećih učenjaka u cijeloj osmanskoj državi. Zbog neobičnog dolaska na ovaj svijet dobio je nadimak Mejjit-zade (sin umrle), a blagoslovljen je očevim potpunim pouzdanjem i predanošću uzvišenom Gospodaru.

Naposlijetku, možemo kazati da je postizanje sreće na oba svijeta moguće jedino spoznajom uzvišenog Allaha i Njegove moći, a zatim oslanjanjem na Njega Uzvišenog, uz prihvatanje Njegove volje i određenja u svakoj životnoj situaciji. Srca koja su u stanju predanosti Allahu uzvišenom i zadovoljna Njegovim određenjem bivaju poput izvora mudrosti, dobročinstva i blagoslova. Potpuna predanost uzvišenom Hakku i oslanjanje na Njega svojstveni su srcu koje je ispunjeno imanom, a slast imana je ono što srce učini neovisnim o ovome svijetu i svemu stvorenom na njemu.

Predanost roba svome Gospodaru srazmjerno je njegovoj spoznaji Allaha i jačini imana. Predanost Gospodaru najvažnije je srčano usmjeravanje Njemu Uzvišenom i predstavlja srž našeg robovanja. Okretanje i usmjeravanje Gospodaru započinje imanom/vjerovanjem, a povećava se spoznajom Allaha uzvišenog. Što se više povećava spozaja, više se povećava i predanost. Hazreti Mevlana Rumi, kuddise sirruhu, tajnu postizanja stepena „fenā fillah“ objašnjava potpunom predanošću uzvišenom Gospodaru, o čemu on kazuje sljedeće:

„Morska voda na svojoj površini nosi umrlog, jer se on u potpunosti predao morskim valovima. S druge strane, onaj ko je živ i dvoumi se da li može ostate na površini, zar se može spasiti morskih dubina? Na isti način ako pronikneš u tajnu izreke: ‘Umrte prije smrti!’ i napustiš niske osobine, more tajni će te nositi na svojoj površini i omogućiti da se njime krećeš!“

8. Dobročinstvo i samokontrola

Stanje dobročinstva (ihsān) je „svijest vjernika o tome da ga uzvišeni Allah vidi“, a stanje samokontrole (murākaba) je „svijest o tome da ga On trajno prati i nadzire.“ U poznatom Džibril-hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Ihsān je da robuješ Allahu kao da Ga vidiš, pa ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi!“ (Buhari, Iman, 37) Ihsān je duhovni mi'rādž (uzdignuće) Allahovih bliskih robova.

Uzvišeni Hakk vidi svaki pokret Svojih robova i kada dođe vrijeme za to, On će ih pozvati na odgovornost za ono što su radili. On Uzvišeni kaže:

„I izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili.“ (El-A'raf, 7)

I kaže:

„Zar oni ne znaju da Allah zna ono što oni u sebi kriju i ono o čemu se sašaptavaju i da je Allah znalac svega skrivenog.“ (Et-Tevbe, 78)

I kaže:

„O sinko moj, dobro ili zlo, teško koliko zrno gorušice, bilo u stijeni ili na nebesima ili u zemlji, Allah će na vidjelo iznijeti, jer Allah zna najskrivenije stvari, On je Sveznajući.“ (Lukman, 16)

Čovjek u svakodnevnom životu odustaje od ružnih riječi i postupaka samo zato što ga vide nečija dva oka ili čuju dva uha, iako ga vlasnik očiju i ušiju nije u stanju kazniti zbog toga. Sličan je slučaj i sa vjernikom koji živi u stanju ihsāna. On živi sa potpunom sviješću o tome da ga uzvišeni Allah vidi šta čini, zna šta misli i čuje šta govori. To je značenje „ihsāna“.

S druge strane, ihsān znači raditi neko dobro djelo na najljepši mogući način.

Jedna od veoma važnih stvari prilikom pripremanja za posljednji čas na ovom svijetu i susret sa svojim Gospodarom, jeste održavanje osjećaja ihsana u srcu. A to znači da svakoga časa održavamo srčanu vezu sa uzvišenim Hakkom i imamo svijest o tome da nas On Uzvišeni prati i nadzire. Ova srčana veza se može postići jedino spominjanjem Allaha (zikrullah) u velikim količinama i u svakom stanju.

Drugi korak u postizanju stanja ihsāna i murākabe sastoji se od spoznaje sljedećih kur'anskih ajeta:

„On je s vama gdje god bili, i sve što radite Allah vidi.“ (El-Hadid, 4)

„Mi smo njemu (čovjeku) bliži od vratne žile kucavice.“ (Kaf, 16)

„...i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova!“ (El-Enfal, 24)

U tom smislu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Najvredniji iman je da znaš da je Allah s tobom gdje god ti bio!“ (El-Hejsemi, I, 60)

Nema sumnje da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u trajnom stanju „ihsāna“, danju i noću, u izobilju i u neimaštini, u miru i u ratu, jednom riječju, u svakoj životnoj situaciji. Najjači dokaz da je bio u stanju dubokog ihsana jeste činjenica da je činio zikr, spominjao svoga Gospodara i činio dove u svakoj životnoj prilici, klanjao noćni namaz toliko da su mu noge oticale od stajanja u namazu, ispunjavao prava svih ljudi, postupao pravedno prema svim stvorenjima i drugo.

Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, prenosi čuveni „Džibril-hadis“ u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, podučio svoje ashabe „ihsanu“. Hazreti Omer kazivao je sljedeće:

„Jednoga dana dok smo sjedili kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomoli se pred nama čovjek u sasvim bijelom odijelu i sasvim crne kose. Tragovi putovanja na njemu se nisu primjećivali, a niko od nas ga nije poznavao. Sjeo je do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prislonio svoja koljena uz njegova, a svoje ruke stavio na svoja stegna i upitao ga:

- Muhammede, obavijesti me šta je islam!

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

- Islam je da svjedočiš da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaš namaz, da daješ zekat, da postiš ramazan i da hodočastiš Ka'bu ako budeš u mogućnosti.“

Pridošlica reče:

- Istinu govoriš!

Kaže Omer: „Mi mu se začudismo, pita ga a onda kaže: ‘Istinu govoriš!’“

Nakon toga pridošlica reče:

- ‘Obavijesti me šta je iman.’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- ***Iman je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ u određenje dobra i zla.***

Pridošlica potvrdi:

- Istinu govoriš! – , a zatim dodade: - Obavijesti me šta je ihsan?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- ***Ihsan je da robuješ Allahu kao da Ga vidiš, pa ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi.***

- Istinu govoriš! – reče čovjek, a potom dodade: - Obavijesti me o Zadnjem času.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- ***Upitani o tome ništa više ne zna od onoga koji pita!***

Čovjek reče:

- Onda me obavijesti o njegovim predznacima!

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- ***Da robinja rodi svoju gospodaricu i da vidiš gole, bose, siromašne čobane kako se nadmeću u izgradnji zgrada.***⁵³

Omer je rekao: “Potom je otišao nepoznati čovjek, a ja sam neko vrijeme bio odsutan kada mi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- ***Omere, znaš li ko je pitalac?***

53. Neki komentatori hadisa ovaj dio su objasnili na sljedeći način: „Da majka rodi žensko dijete koje će se prema njoj odnositi kao da je njena gospodarica.“ A u nekim predajama se navodi: „Da majka rodi sebi gospodara!“ Što se tiče „golih, bosih i siromašnih čobana koji će se natjecati u izgradnji“, to se odnosi na ljude koji su prethodno bili siromašni, pa će nastupiti blagostanje na zemlji u kojem će se oni natjecati u izgradnji velikih i luksuznih kuća i zgrada. Dakle, ovaj svijet će sa svim bogatstvima biti dostupan ljudima, kapital i novac će postati nešto najvrednije u životu, a ljudi će biti okupirani kupovinom i raskošnim životom.

- Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju! – rekao sam.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

„To je bio Džibril, došao vam je da vas poduči vašoj vjeri (dinu).“ (Muslim, Iman, 1; Buhari, Iman, 4; Ebu Davud, Sunnet, 16)

Naši učenjaci su za ovaj hadis kazali da predstavlja temelj sunneta. Dakle, da bismo postigli stanje potpunog islama i imana, to uveliko zavisi od postizanja stanja „ihsana“. Vjernik neće upotpuniti svoj „din“ sve dok ne postigne stanje „ihsana“. Štaviše, iman bez ihsana nalikuje na stablo voćke koja ne daje plodove, a postoji mogućnost da se za neko vrijeme i osuši.

Ovaj hadisi-šerif ima za cilj da osjećaj „ihsana“ usadi u srca vjernika. Isto tako i tesavvuf, kao disciplina duhovnog odgajanja, predstavlja srž imana i islama i ne može se definisati ili objašnjavati nikako drugačije osim kao „ihsan“.

Uistinu, najveća sreća jednog roba jeste u bliskosti sa uzvišenim Gospodarom, kao što On Uzvišeni i spominje u Kur'anu, kada kaže:

„U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene; za one koje i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. ‘Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!’“ (Ali Imran, 190-191)

Međutim, razum koji se ne potčinjava srcu, a koji je savladan niskim željama i strastima duše, uskraćen je slasti bliskosti sa uzvišenim Allahom. Dakle, takav razum je ravnodušan i nemaran prema najvećoj vrijednosti i sreći.

Da bismo osjetili slast ibadeta, bez zamora i tereta prilikom njegovog izvršavanja, moguće je jedino ako ga izvršavamo sa sviješću ihsana. Onaj ko u svom srcu ne posjeduje osjećaj ihsana, on kada klanja namaz, osjeća zamor, jer doživljava namaz kao teret na duši. Ako je bogat, oklijeva i odugovlači sa udjeljivanjem zekata i sadake, jer je lišen murākabe, tj. svijesti o tome da ga Allah posmatra i prati u svakom trenutku. A onaj ko je lišen murākabe, ne uspijeva osjetiti slast pravog imana. Iz tog razloga može se reći da je potpunost namaza, iskreno davanje zekata i sadake, revnosno izvršavanje ibadeta posta,

obavljanje hadža s ljubavlju, život srca između straha i nade, lijep ahlak i sve duhovne vrijednosti, predstavljaju bereket i blagoslov ihsana.

Primjeri vrline

Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhumu, pripovijeda:

„Bio sam iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (na jahalici) pa mi je rekao:

Mladiću, naučit ću te nekoliko stvari: pazi na Allaha (tj. Njegove propise) i On će na tebe paziti; pazi na Allaha (tj. čini ono čime je On zadovoljan), pa ćeš Ga naći uvijek u svojoj blizini (kako te pomaže). Ako budeš nešto tražio, traži samo od Allaha, a ako tražiš pomoć, traži je samo od Allaha. Znaj da, kada bi se cijeli svijet sakupio da ti pribavi korist, neće ti koristiti ništa više nego što ti je Allah već propisao i odredio, i kada bi se svi sakupili da ti nečim naude, ne bi ti naudili ništa više osim onoliko koliko ti je Allah već propisao i odredio. Pera (za pisanje određenja-kadera) su podignuta, a tinta se osušila (tj. Allahovo određenje se više ne mijenja).“ (Tirmizi, Kijame, 59/2516)

A u drugom predanju se navodi ovo:

„Pazi na Allaha, naći ćeš Ga uvijek uz sebe (kako te pomaže), ne zaboravi na Allaha (tj. Njegove propise) u bogatstvu, On te neće zaboraviti u siromaštvu, i znaj da, što god te mimoiđe, nije moglo da te zadesi (bilo dobro ili zlo), a što god te zadesi, nikako te nije ni moglo mimoići, i znaj da je uspjeh sa saburom, olakšanje poslije tegobe i da je sa teškoćom i olakšica.“ (Ahmed, I, 307)

Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovim riječima je na najljepši način objasnio srž ihsana i njegovu manifestaciju kroz djela.

Jednom prilikom Abdullah ibn Omer, radijallahu anhumu, izišao je iz Medine zajedno sa prijateljima, pa su im nedaleko od grada u jednom naselju postavili sofru sa jelo. U tom času je svratio jedan čobanin koji je čuvao ovce i nazvao im selam. Ibn Omer mu reče:

- Dodi, čobanine, sjedi za sofru!
- Postim! – reče čobanin.

- Zar postiš po ovoj vrućini, čuvajući ovce po ovim brdima? – upitao ga je Ibn Omer sa čuđenjem.

- Koristim dane života koji su mi ostali! – reče čobanin.

Ibn Omer je bio oduševljen njegovim odgovorom, pa mu reče:

- Možeš li nam prodati jednu ovcu, a mi ćemo te nahraniti njenim mesom za iftar? Uz to ćemo ti i dobro platiti?

- Ja nemam ovaca. Ove ovce pripadaju mom gospodaru! – reče čobanin.

- Kažeš mu da ju je pojeo vuk! – reče mu Ibn Omer.

- A gdje je Allah?! – upitao ga je ljutito čobanin, podigavši kažiprst prema nebu.

Njegov odgovor toliko je snažno uticao na Abdullaha ibn Omera, radijallahu anhumu, da je do Medine plaćući ponavljao njegove riječi: „A gdje je Allah?“, „A gdje je Allah?“, „A gdje je Allah?...“

Po dolasku u grad Ibn Omer je poslao svog izaslanika vlasniku ovaca i otkupio od njega i čobanina i ovce. Nakon toga oslobodio je mladog čobanina i poklonio mu ovce. (Ibn Esir, *Usdu-l-gabe*, III, 341)

Eto, to je ljepota ihsana i murakabe i njihov blagoslov još na ovom svijetu, a ko zna kakva je nagrada za njih na ahiretu?!

Jedne noći hazreti Omer, radijallahu anhu, po svom ustaljenom običaju je izišao na ulice Medine da provjeri šta ima u gradu. Iznenada je zastao pored jedne kuće iz čijeg dvorišta je dopirao razgovor između majke i kćerke:

- Kćeri, dodaj malo vode u mlijeko koje ćemo sutra prodati! – rekla je majka.

- Majko, zar ne znaš da je halifa zabranio da se voda dodaje u mlijeko?! – odgovorila je kćerka.

- Kćeri, kako halifa može znati da smo dodale vodu u mlijeko?

- Ali, majko, - reče ona - Allah zna! Ako halifa i ne zna, pa Allah sve vidi i sve zna! Možda od ljudi možemo nešto sakriti, ali od Allaha – Stvoritelja svih svjetova – ne možemo sakriti ništa?

Srce ove djevojke bilo je ispunjeno ljubavlju i strahom od Allaha. Njen odgovor, koji ukazuje na čistu savjest i duboku spoznaju božanskih istina, dojmio je hazreti Omera, radijallahu anhu. Shvatio je da to nije obična djevojka koja priprema mlijeko zajedno sa svojom majkom, nego osoba čije je srce ispunjeno bogobojažnošću i prilika za njegova sina Asima. Nedugo poslije toga ih je vjenčao, a od njihovog potomstva će se roditi peti pravedni halifa, Omer ibn Abdulaziz, neka je Allah zadovoljan njima! (Vidi: Ibn El-Dževzi, *Sifetu-s-safve*, II, 203-204.)

Iz ovog primjera vidimo da je život jedinke koja živi sa sviješću ihsana povezan sa širom zajednicom i donosi bereket cijelom ummetu.

Hazreti Omer, radijallahu anhu, za vrijeme svog hilafeta poslao je Muaza ibn Džebela, radijallahu anhu, u pleme Benu Kilabe da od njihovih bogatih uzme zekat i podijeli ga njihovim siromasima. Hazreti Muaz je tu dužnost obavljao krajnje precizno i odgovorno. Ljudi koji su davali zekat i oni koji su ga uzimali bili su zadovoljni Muazom, koji se vraćao u Medinu sa istim turbanom oko glave s kojim je i dolazio.

Jednom prilikom supruga ga upita:

- Svi koji preuzmu takvu dužnost uzmu naknadu za to i uz to donesu poklone svojim ukućanima, pa gdje je tvoja naknada i gdje su pokloni?
- Ja pored sebe imam pratioca koji se nikako ne razdvaja od mene. – rekao je Muaz. – Sve što uzmem i podijelim On prati i motri!
- Zar Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije imao povjerenje u tebe u svakom poslu? – upitala je ljutito. – I Ebu Bekr ti je vjerovao, a sada došao Omer, koji šalje pratioca uz tebe, je li?

Ovaj njihov razgovor je nekako dopro do Omerove supruge, a na kraju i do hazreti Omera, radijallahu anhu. Omer je odmah pozvao Muaza, pa kada ovaj dođe, on ga upita:

- Iako nisam poslao nikoga da te prati, šta ja to čujem, Muaze? Da li zaista misliš da nemam povjerenja u tebe?
- Zapovjedniče pravovjernih, – rekao je Muaz – nisam mogao naći ništa drugo kao izgovor za svoju suprugu. Kada sam joj rekao „pratilač“, nisam

mislio na nekog koga si ti poslao, već na Allaha, koji me stalno prati i motri. Nisam htio uzeti naknadu za svoj hizmet, iako je to dozvoljeno, da ne umanjim nagradu za njega.

Hazreti Omer, radijallahu anhu, shvatio je šta je htio reći, jer je Muaz, radijallahu anhu, uistinu bio neovisan o svakoj ovosvjetskoj blagodati. Da bi udobrovoljio njegovu suprugu, pružio mu je poklon, rekavši:

- Idi, udobrovolji svoju porodicu!

Jedan od lijepih primjera ihsāna i murākabe nalazimo iz života šejha Šiblija, rahmetullahi alejhi. Naime, jednom prilikom je neki vaiz držao vaz u džamiji, a među prisutnim slušateljima bio je i šejh Šiblī. Vaiz je govorio o polaganju računa na Sudnjem danu:

„Bit ćeš pitan kako si koristio svoje znanje! Bit ćeš pitan kako si proveo život! Bit ćeš pitan za svoje ibadete? Bit ćeš pitan za halal i haram!...“

Nakon što je pobrojao mnogo stvari, šejh Šibli reče:

„Vaiz-efendija, uzvišeni Allah neće postavljati toliko pitanja. On će pitati: ‘Moj robe, Ja sam svakog časa bio zajedno s tobom, a s kim si ti bio?’“

Ebu Bekr El-Kettani, rahimehullah, bio je jedan od Allahovih evlija i dobrih robova. Kada je pao na smrtnu postelju, upitali su ga o dobrom djelu koje je činio u svom životu i za koje se najviše nada nagradi od uzvišenog Allaha, pa je rekao:

- Da mi se nije primakao čas smrti, ne bih vam govorio o svojim dobrim djelima, bojeći se rijaluka i samopokazivanja. Bio sam čuvar na kapiji svoga srca četrdeset godina i borio sam se da ih ne otvorim nikome osim Allahu uzvišenom, pa je moje srce dospjelo u stanje u kojem ne zna nikoga osim Allaha, azze ve dželle!

Prenosi se da je Isa, alejhis-selam, sreo jednog bolesnog čovjeka čija je koža bila prošarana sa nekoliko boja, a čelo i sljepočnice udubljeni u lobanju.

Taj čovjek se, kao da nema pojma o svojoj bolesti, obraćao svome Gospodaru, govoreći:

„Gospodaru moj, neizmjereno Ti hvala na blagodatima kojima me obasipaš i što si me sačuvao od belaja kojim si iskušao većinu ljudi!“

Da bi ispitao stepen razumijevanja vjere i duhovnu zrelost svog sagovornika, Isa, alejhis-selam, mu reče:

„O čovječe, od kojeg belaja je Allah sačuvao tebe u odnosu na većinu ljudi?“

Ovaj teški bolesnik reče:

„O Ruhullah, najteža bolest i najveći belaj jeste da srce bude nemarno prema uzvišenom Allahu i uskraćeno Njegove blizine! Hvala Allahu, ja uživam u bliskosti sa svojim Gospodarom, zaboravljajući bolest u svom tijelu.“

Jedan od poznatih mutesavvifa 19. stoljeća, šejh Muhammed Nuru-l-Arebi, bio je optužen da negira postojanje „slobodne ljudske volje“, a glasine o tome su doprle i do sultana Abdulmedžida. Netom poslije toga, sultan je zapovjedio da se šejh pozove na „huzur ders“ (predavanje na kojem je pored uleme prisustvovao sultan, velikodostojnici i državni dužnosnici, o.prev.), što je i učinjeno. Kada je šejhu bilo postavljeno pitanje i zatraženo da objasni pojam „slobodne volje“ u islamu, on je rekao sljedeće:

„Ja ne kažem da ne postoji slobodna ljudska volja i ne negiram njeno postojanje u općem smislu, ali sam rekao da ona za neke ljude gotovo da i ne postoji. Naprimjer, velike Allahove evlije žive sa svijješću o Allahovom trajnom prisustvu. Zbog stanja u kojem se oni nalaze kao da ne posjeduju slobodnu volju, ili kao da se manifestuje u neznatnoj mjeri. Oni u većini životnih situacija ne postupaju u skladu sa svojom voljom, već u skladu sa voljom uzvišenog Allaha u čijoj se vlasti nalaze. Da to nije tako, postojale bi promjene u njihovom odnosu prema Allahu i činili bi neke greške i nedostatke prema Njemu.

Naprimjer, sada smo svi mi u sultanovom prisustvu. Ukoliko nam on kaže: ‘Dođi!’, mi dođemo, a ako nam kaže: ‘Idi!’, mi idemo. Svoju slobodnu volju ne možemo koristiti suprotno sultanovoj volji, dok su ljudi koji hodaju

napolju potpuno nemarni u odnosu na sultana i slobodno rade ono žele raditi.“

Sultan je bio zadovoljan šejhovim odgovorom, kao i ulema koja ga je slušala. Ispraćen je sa sultanovom blagonaklonošću i darovima.

Dakle, Allahovi pravi robovi u svakom trenutku i na svakom mjestu žive sa sviješću o Allahovom prisustvu; robuju Mu kao da Ga vide, svjesni da On vidi njih i da ih prati u svakom njihovom stanju. Stoga oni svoje želje, slobodnu volju i djelovanje usklađuju sa Njegovom voljom i zadovoljstvom.

Dakle, stanje ihsāna i murākabe predstavlja srž imana. Samo sa ovom odlikom srca je moguće postići skrušenost, iskrenost, bogobojažnost i druge plodove spoznaje koji se pojavljuju kroz ljepotu ibadeta i lijepog ponašanja. To je zbog činjenice što svako dobro djelo koje činimo sa sviješću da nas Allah vidi i posmatra omogućava da grane imana ozelene, behar bogobojažnosti procvjeta i sazriju plodovi skrušenosti. Biti na istikamet u i držati se čvrsto Allahovih propisa kada nas niko ne vidi od Njegovih robova moguće je jedino sa sviješću: „**On me vidi svakoga časa i na svakom mjestu!**“ Iz tog razloga glavni cilj tesavvufa je, od početka do kraja i sa cjelokupnom njegovom metodologijom i principima, dovesti srce u stanje ihsana. Allahove evlije potroše cijeli život u nastojanju da postignu to stanje.

Prema tome, naša dužnost je da povećavamo duhovnost svoga srca tako što ćemo jačati svijest o tome da nas uzvišeni Gospodar stalno vidi, prati i nadzire, a zatim urediti svoje vladanje (ahlak) u skladu sa ahlakom našeg plemenitog Pejgambera, sallallahu alejhi ve sellem, koji predstavlja nejljepši i najpotpuniji primjer življenja u duhu ihsana.

Uzvišeni Allah kaže: „**Allahova milost je doista blizu onih koji posjeduju ihsān.**“ (El-A'raf, 56)

9. Skromnost

Skromnost (tevādu') je poniznost, učtivost, ljubaznost i jednostavnost koja se, u pravom smislu te riječi, manifestuje kod čovjeka koji je svjestan svoje ništavnosti spram uzvišenog Gospodara. Rob se ne smije oholiti ili uznositi

nad drugim robovima zbog svoga znanja, položaja, bogatstva ili bilo koje druge blagodati koja mu je darovana u odnosu na njih.

Pjesnik lijepo kaže:

*Ne zanosi se zbog bogatstva, vlasti, moći,
I ne reci: „Ima l' neko ravan meni?“
Ako samo povjetarac puhne u drugome smjeru,
odnijet' će sve sa harmana i raspršit' kao pljevu.*

Ovo je zbog činjenice što je Allah uzvišeni vlasnik svakog trenutka, časa i našega sutra, i niko osim Njega ne može znati šta će čovjeka zadesiti u njegovoj budućnosti.

Uzvišeni Hakk kaže:

„...i budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede!“ (Eš-Šuara, 215)

I kaže:

„A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove (na način koji im se ne sviđa), **odgovaraju: ‘Mir vama!’**“ (El-Furkan, 63)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Allah mi je objavio da budete toliko skromni i ponizni jedni prema drugima da se niko od vas ne oholi nad nekim i ne čini nepravdu nikome!“ (Muslim, Džennet, 64)

I rekao je, alejhis-selam:

„Ko radi Allaha pokaže skromnost i poniznost (prema Njegovim robovima) za jedan stepen, i njega će Allah uzdići za jedan stepen!“ (Ibn Madže, Zuhd, 16)

Idris, alejhis-selam, savjetovao je mudrim govorom svoj narod. U jednom od tih savjeta je rekao:

„Koliko se kod pametnog čovjeka povećaju ugled i stepen toliko se poveća i njegova skromnost.“

Jusuf ibn El-Esbat, rahimehullah, na sljedeći način opisuje kako treba izgledati stanje skromnosti i poniznosti prema drugima:

„Kada ujutro iziđeš iz svoje kuće, koga god srećeš na putu smatraj ga boljim od sebe. Skromnost se sastoji od toga da prihvatiš istinu od svakoga ko je govori i ne prezireš nikoga kome je uskraćena blagodat kojom si ti darovan. Neka ti podjednako budu bliski oni koji te hvale i oni koji te kude...”

Uzvišeni Allah je dosudio sreću onima koji se ne ohole nad drugima, koji ne siju smutnju na Zemlji i čija su srca ispunjena ljubavlju prema Njemu Uzvišenom. Oni koji se udalje od blagodati skromnosti neminovno usvajaju loše osobine i nisu u stanju osloboditi se faraonskog morala i ponašanja. Stoga je jako važno spoznati vrijednost skromnosti i ukrasiti se njome kako bismo se oslobodili ružnih osobina i ponašanja.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„Kuću ahireta dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a oni koji se Allaha boje čeka sretan kraj.” (El-Kasas, 83)

Lijepo je kazao pjesnik:

*Sve dok sjeme ne padne na zemlju
ne može ni proklijati, a niti izrasti,
Tako je i sa poniznošću roba,
njegov ugled Milostivi velikim učini.*

Plemeniti ashabi se nisu nikada oholili ili uznosili nad drugim ljudima zbog ovosvjetskog položaja koji im je povjeren ili blagodati koja im je darovana. Oni su od Allahovog Miljenika, alejhis-salatu ves-selam, usvojili jednostavan i skroman način življenja. Grad-država, koja je uspostavljena u Medini, a koja se sastojala od svega četiri stotine kuća, za samo jedno desetljeće proširila je svoje granice do Palestine i Iraka. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preselio na ahiret, muslimanska vojska je vodila rat sa Bizantijsima i Perzijancima. U Medinu je pristizao ratni plijen i bogatstvo, međutim, oni nisu mijenjali svoj način života. I dalje su bili jednostavni i skromni, njihove kuće su ostale u istom obliku i arhitekturi, a njihov zanos u udjeljivanju imetka se nije promijenio, ni umanjio. Iz straha da ne izgube slast imana, veoma obazrivo su koristili Božije blagodati, ne dajući prednost željama svoje duše nad zadovoljstvom uzvišenog Allaha. Stoga možemo reći da je njihov način života bio utemeljen na stjecanju Allahovog zadovoljstva, daleko od lične afirmacije, hvalisanja i oholosti.

Primjer vrline

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, koji je poslan kao „milost svim svjetovima“, posjedovao je najljepšu ćud i najljepše osobine i u svom odnosu prema drugim ljudima bio je uvijek skroman, jednostavan i ljubazan. Govorio je: /arapca metin/ „**Ne hvališem se time!**“

Prenosi se da su plemeniti ashabi jednoga dana sjedili i međusobno razgovarali, iščekujući Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da iziđe iz kuće. Neki od njih rekoše kako je čudno da Allah uzme nekoga od Svojih stvorenja za prijatelja, a Ibrahima je uzeo za Svog prijatelja! Neki rekoše kako je čudniji Musaov razgovor sa Allahom, a Allah je razgovarao s njim. Neki rekoše: „Isa je Allahova riječ i ruh od Njega!“, a neki kazaše: „Adema je Allah odabrao!“

U tome je Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, izišao i poselamio ih, a potom rekao:

„Čuo sam vaš razgovor i vaše čuđenje tome što je Ibrahim Allahov bliski prijatelj, a on to, uistinu, jeste; i vaše čuđenje tome što je Musa Allahov sagovornik, a on to, uistinu, jeste; i vaše čuđenje tome što je Isa Allahov ruh i riječ Njegova, a on to, uistinu, jeste; i vaše čuđenje tome što je Allah uzvišeni odabrao Adema, a to je, uistinu, tako.

Obratite pažnju, ja sam habibullah (Allahov miljenik), ali se ne hvališem time! Ja ću na Sudnjem danu biti bajraktar i nositi bajrak hamda (zahvale), a ispod njega će biti Adem i drugi, ali se ne hvališem time! Ja ću na Sudnjem prvi činiti šefa'at i prvo će moj šefa'at biti primljen, ali se ne hvališem time! Ja ću biti prvi koji će pokucati halkom na kapiju dženneta i Allah će mi je otvoriti i uvesti me unutra zajedno sa siromašnim vjernicima, ali se ne hvališem time! I ja sam kod Allaha najplemenitiji među ljudima, od drevnih i potonjih, ali se ne hvališem time!“ (Tirmizi, Menakib, 1/3616; Darimi, Mukaddime, 8.)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, imao je veliku posudu za hranu koju su zvali „El-Garrā“, a koju su nosila četvorica ljudi. U vrijeme kušluk-namaza donijeli su tu posudu u kojoj je bila popara. Plemeniti ashabi su sjeli oko posude i spremili se za jelo. Međutim, kada se njihov broj povećao, Resulullah, alejhis-salatu ves-selam, sjeo je na koljena. Vidjevši to, jedan beduin reče:

- Kakvo je to sjedenje?

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče:

- *Uistinu, Allah me je učinio plemenitim robom i nije me učinio gordim inadžijom!*

A potom je dodao: *Jedite sa krajeva, a ne sa sredine, da bi vam jelo bilo blagoslovljeno!* (Ebu Davud, Et'ime, 17/3773)

Abdullah ibn Džubejr, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom išao zajedno sa grupom svojih ashaba, pa je jedan od njih uzeo komad platna i njime ga štitio od sunca. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio sjenku platna, uzeo ga je i stavio na zemlju, govoreći:

„*I ja sam, poput vas, ljudsko biće!*“ (Hejsemi, Medžmeu-z-zevaid, IX, 21)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

- *Čovjeku je dovoljno zla da ljudi pokazuju prstom u njega!*
- Čak i ako je dobar, Allahov Poslaniče? – upitali su.
- *Čak i ako je dobar, osim onih koje je Allah sačuvao! A ako je loš, pa to mu je svakako dovoljno.* (Taberani, El-Kebir, XIII, 138/14971; vidi: Tirmizi, Kijamet, 21/2453)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije volio da mu se ukazuje posebna pažnja u odnosu na njegove ashabe. Prilikom jednog putovanja zatražio je od saputnika da zakolju i ispeku ovcu. Jedan od prisutnih je rekao:

- Allahov Poslaniče, ja ću je zaklati.

Drugi reče:

- Allahov Poslaniče, ja ću joj oguliti kožu.

Treći reče:

- Allahov Poslaniče, moja dužnost je da je ispečem.

Tada Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, reče:

- *U tom slučaju, ja ću sakupiti drva!*

- Mi ćemo to uraditi, Allahov Poslaniče! Nemoj se zamarati!? – rekli su. Međutim, plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- *Znam da biste to uradili umjesto mene, ali Allah ne voli da vidi Svog roba kako uživa privilegiju u odnosu na svoje prijatelje!*⁵⁴

Ulazak Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekku prilikom njenog oslobođenja predstavlja poseban primjer skromnosti. O tome kako je izgledao tog dana ashabi su kazivali sljedeće:

„Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na čelu vojske koja je pobjedonosno ulazila u Mekku. Jašući na devu ponizno je spustio glavu toliko nisko da je bradom gotovo dodirivao sedlo na leđima jahalice. Ponavljao je:

اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ

Allahu moj, nema života osim života na ahiretu!“ (Vakidi, II, 824; Buhari, Rikak, 1)⁵⁵

Jednom prilikom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sa grupom muhadžira i ensarija je ispracao Muaza ibn Džebela, radijallahu anhu, kao budućeg guvernera u Jemenu. Hazreti Muaz, radijallahu anhu, jahao je na jahalici, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, išao je pored njega pješice. Muaz mu reče:

- Allahov Poslaniče, ja jašem, a ti ideš pješice?! Da sjašim i pješačim zajedno s tobom i tvojim ashabima?

54. Kastallani, *El-Mevahibu-l-ledunijje*, I, 385, Kairo, 1281.g.

55. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovim riječima je htio ukazati na vrijednost ahireta u odnosu na vrijednost dunjaluka. Tokom cijeloga poslanstva ponavljao je ove riječi u različitim prilikama: prilikom izgradnje svoga mesdžida u Medini, prilikom kopanja hendeka, na dan oslobođenja Mekke i na dan Arefata prilikom oproštajnog hadža. (Vidi: Buhari, Džihad, 33, 110, Menakibu-l-Ensar, 9, Megazi, 29; Muslim, Džihad, 126, 129; Tirmizi, Menakib, 55; Ibn Madže, Mesadžid, 3.)

- ***Muaze, ja se nadam de će ovi moji koraci biti ubrajani kao koraci na Allahovom putu!*** – odgovorio mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem,⁵⁶ čime je ukazao na ono što je njegova osnovna preokupacija: biti na Allahovom putu!

U navedenom primjeru, kao i u brojnim drugim, vidimo skromnost i poniznost našeg plemenitog Vjerovjsnika, alejhis-salatu ves-selam. Zaključujemo da njegova briga i trud nisu za sebe, nego za druge. Njegovo cjelokupno nastojanje, trud i briga bili su zbog ljudi kojima je želio uputu i sreću na dunjaluku i ahiretu.

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, koji je odrastao pored Vjerovjesnika, alejhis-salatu ves-selam, u njegovoj kući i usvojio njegov odgoj, kada bi prolazio pored djece, nazvao bi im selam, a zatim bi rekao:

„Ovako je postupao i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.“ (Buhari, Isti'zan, 15; Muslim, Selam, 15)

U drugoj predaji se navodi da je rekao:

„Došao nam je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dok sam se kao dijete igrao sa drugom djecom, pa nam je nazvao selam. Potom me je uzeo za ruku i poslao radi nekog posla, a on je sjeo u hlad jednog zida.“ Ili je rekao: „Pored zida dok se nisam vratio.“ (Ebu Davud, Edeb, 135-136/5203)

Od njega se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, povremeno dolazio u posjetu ensarijama, pa kada bi stigao do njihovih kuća, nazvao bi selam djeci, pomilovao ih po kosi i uputio dovu za njih. (Nesai, *Es-Sunenu-l-kubra*, VI, 90)

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, prenosi da bi robinja koja je bila u vlasništvu nekog od stanovnika Medine mogla „uzeti za ruku“ Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i odvesti ga gdje god želi. (Buhari, Edeb, 61) To znači da je rješavao probleme i nedaće svih ljudi, pa čak i onih koji su zauzimali najniži stepen u društvu. Naravno, ovaj izraz „uzeti za ruku“ nema

56. Dijarbakri, *Tarihu-l-hamis*, II, 142, Bejrut, bez godine izdanja.

bukvalno značenje, tj. ne znači da su ga žene uzimale za ruku i vodile kamo žele.⁵⁷

U Medini je bila jedna žena, po imenu Ummu Zufer, koja nije bila umno zdrava osoba. Jednom prilikom se obratila Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši mu:

- Allahov Poslaniče, imam potrebu koju mi ti možeš riješiti?!
- *Ummu Filan (majko tog i tog), reci gdje treba da razgovaramo, pa da riješimo tvoj problem!?*

Potom je stao pored puta i razgovarao s njom sve dok nije riješio njen problem. (Muslim, Fedail, 76; Ebu Davud, Edeb, 12/4818)

Upitali su hazreti Aišu, radijallahu anha:

- Čime je bio zauzet Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dok je boravio u kući?
- Bio je zauzet svojom porodicom, bivajući joj na usluzi, a kada bi nastupilo vrijeme za namaz, izlazio bi da klanja. – odgovorila je. (Buhari, Ezan, 44, Nafekat, 8, Edeb, 40)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, lično je radio svoje poslove i pomagao svojoj porodici. Iz predaja koje nam govore o tome možemo zaključiti sljedeće:

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čistio je svoju odjeću, muzao ovce, krpio svoju odjeću, popravljao obuću, čistio kuću, vezivao svoju devu i davao joj hranu, jeo zajedno sa onima koji su ga služili, mijesio tijesto i nosio ono što bi kupio u čaršiji.

Kada je jednom prilikom kupio neku odjeću, Ebu Hurejre, radijallahu anhu, htio je da to ponese, pa mu on reče:

„Najpreče je da čovjek nosi svoje stvari, osim ako je slab i nije u stanju da to uradi. U tom slučaju, neka mu pomogne njegov brat musliman.“ (Hejsemi, V, 122)

Hazreti Omer i hazreti Alija, radijallahu anhuma, slijedili su Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u svakom segmentu života, pa čak i onda kada su postali halife muslimana, nosili su svoje lične stvari i potrepštine za kuću.

Opisujući skromnost Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu spremnost da joj pomogne u kućanskim poslovima, hazreti Aiša je ispričala sljedeće:

„Jedne noći neko iz porodice moga oca, Ebu Bekra, radijallahu anhu, poslao nam je ovčiji but/nogu, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, držao but, a ja sam sjekla, ili sam ja držala, a on sjekao meso.“

Neko od njenih sagovornika je upitao:

„Jeste li to radili bez lampe, u mraku?“

„Da smo imali ulja za lampu, napravili bismo od njega jelo i pojeli ga. Znalo je proći i mjesec dana, a porodica Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nije pripremala hljeb i nije se ništa kuhalo u loncu.“ (Ahmed, VI, 217; Ibn Sad, I, 405)

Rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem:

„Kada neko od vas bude pozvan na gozbu, neka se odazove!“ (Buhari, Nikah, 5173; Muslim, Nikah, 1429)

I rekao je:

„Kada bih bio pozvan za sofru na kojoj je kuhana potkoljenica, odazvao bih se. Kada bi mi neko poklonio potkoljenicu, primio bih je.“ (Buhari, Hibe, 2, Nikah, 73; Muslim, Nikah, 104)

Kada je poklon u pitanju, ne gleda se njegova vrijednost ili veličina. Cilj je oraspoložiti onoga kome se poklanja i ojačati međusobnu ljubav. Naravno, da bismo postigli takvo stanje srca, potrebno je odjenuti se odjećom skromnosti.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, isticao je svoj status roba iznad svega. Jedna od predaja koja na to ukazuje prenosi se na sljedeći način:

Jednom prilikom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, razgovarao je sa Džibrilom, alejhis-selam, kada je s neba sišao jedan melek, koji nikada prije toga nije dolazio na zemlju. Rekao je:

„Muhammede, Tvoj Gospodar me poslao tebi. Pita te: *Želiš li da te učinim vladarom vjerovjesnikom ili robom poslanikom?*

Džibril reče: „Muhammede, budi skroman i ponizan prema svome Gospodaru!“

Potom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori:

- *Želim biti rob, poslanik!* (Ahmed, II, 231; Hejsemi, IX, 18, 20)

Nakon ovoga odabira, stepen „robovanja“ (‘ubudijjet) je postao najčasniji stepen koji čovjek može postići. U tom smislu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je one koji ga pretjerano hvale i veličaju, rekavši:

„*Nemojte me veličati više nego što mi pripada, jer me uzvišeni Allah učinio Svojim robom prije nego što me učinio poslanikom!*“ (Hejsemi, IX, 21)

Ovim je ukazao na vrijednost stepena „robovanja“ (‘ubudijjeta) uzvišenom Allahu.

Iako je hazreti Omer, radijallahu anhu, bio strog, ipak je bio jako skroman, ljubazan i ponizan. Oblačio je zakrpljenu odjeću, nosio na leđima hranu i vodu za jetime i udovice, spavao na hasuri od palminog lišća, lično čistio svoju devu... Kao halifa, šetao je sokacima Medine, slušajući molbe i žalbe građana, a zatim ispunjavao njihove potrebe i rješavao njihove probleme. Ebu Mahzūre, radijallahu anhu, kazuje:

„Jednoga dana sam sjedio sa zapovjednikom pravovjernih, Omerom ibn El-Hattabom, radijallahu anhu, kada je Safvan ibn Umejje donio posudu sa pripremljenim jelom i stavio ju pred njega. Omer je odmah pozvao siromahe i robove koji su bili u njegovoj blizini, te zajedno s njima jeo iz posude. Potom je rekao:

- Allah neće popraviti stanje onih kojima je teško da jedu zajedno sa robovima!

Safvan mu na to reče:

- Tako mi Allaha, nas nije stid da jedemo s njima, ali dajemo prednost sebi u odnosu na njih, jer ne jedemo uvijek lijepa i ukusna jela da bismo ih njima nahranili!“ (Ali El-Mutteki, IX, str. 198, br. 25650)

Jednoga dana hazreti Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, išao je zajedno sa Džārūd, radijallahu anhu, kroz Medinu, provjeravajući u kakvom su stanju njeni stanovnici. Na putu sretoše sahabijku po imenu Havla bint Hakīm, radijallahu anha, koja je za života Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bila mlada žena, a sad je već bila ostarila i oronula. Onomad se požalila Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na svoga muža, pa su zbog njih dvoje objavljeni prvi ajeti sure El-Mudžādele. Upravo ta sahabijka se obratila halifi Omeru, rekavši mu:

„Omere! Nekoć su te zvali Omerica, dok si čuvao koze sa štapom na Ukazu. Potom je prošlo malo vremena pa su te nazvali Omer, a zatim je prošlo još malo pa su te nazvali emīru-l-mu'minīn (zapovjednik pravovjernih)! Pa, Omere, boj se Allaha u pogledu svojih podanika (raje)! Znaj da je onome koji se boji Allahove kazne blizu ono što je daleko, a onome koji strahuje od smrti najveća briga je da ne propusti priliku!“

Čuvši njene riječi, hazreti Omer je gorko zaplakao. Toliko je plakao da se Džarud sažalio na njega i zbog toga rekao Havli:

„Dosta je, ženo, uznemirila si zapovjednika pravovjernih!“

Međutim, hazreti Omer, radijallahu anhu, reče:

„Pusti je, neka govori! Znaš li ti ko je ona? To je Havla bint Hakīm, supruga Ubādeta ibn Sāmīta! Njen govor je Allah slušao iznad sedmog kata nebesa, a Omer je, tako mi Allaha, dužan da još više sluša!“

Potom se obratio Havli, rekavši joj:

„Tako mi Allaha, da si me zadržala od početka do kraja dana, neprestano bih te slušao, osim za vrijeme propisanog namaza!“ (Ibn Abdilberr, *El-Isti'ab*, IV, 1831.)

Eto, to je bio hazreti Omer, radijallahu anhu! To je primjer islamskog ahlaka i ličnost koju uzimamo za uzor u životu! Takva je bila bogobojaznost,

strahopoštovanje i ljubav prema Allahu, slijeđenje istine, pravedno postupanje, odgovornost i ostale vrline kod jednog skromnog i poniznog muslimana!

Mevlana Dželaluddin Rumi u svojoj „Mesneviji“ na jedinstven način je opisao skromnost i poniznost hazreti Omera, radijallahu anhu. On je u stihovima opisao dolazak bizantijskog izaslanika u Medinu-i-Munevveru, koga je imperator poslao kod halife Omera, radijallahu anhu. Kada je izaslanik stigao u grad, pitao je prolaznike gdje se nalazi dvorac halife Omera, ali mu rekoše da halifa nema dvorac!? Iako se njegovo ime proćulo po cijelom svijetu i uprkos tome što je halifa i „zapovjednik pravovjernih“, ipak nema dvorac! Kazali su mu da halifa ima „presvijetli dvorac srca“, a na ovom svijeta ima kućicu, poput kolibe, u koju se sklanjaju siromasi i garibi. Rekoše mu da on ne može vidjeti njegov „dvorac srca i duhovnosti“, jer se u njegovim očima nalazi bolest kufra, koja ga sprečava da vidi istinu i stvarne činjenice!

Nakon toga izaslanik se zabrinuo. Svog konja, tovar i poklone je ostavio, a potom se u potragu dao. Tražio je Omera, pravednog. Pitao je svakoga koga je sreo gdje može halifu naći. U čudu je govorio sebi: „Gle, u ovoj zemlji je vladar poput duha, niko od ljudi ga vidjeti ne može!“

Na kraju, jedna stara Arapkinja mu reče: „Eno, tamo je halifa kojeg tražiš, ispod one palme leži! Svako na divanu i dušek, a on na pijesku leži. Idi ispod one palme i vidi sjenu Božiju!“

Ugledavši Omera, izaslanik osjeti veliko strahopoštovanje prema njemu i neobično lijepu prijatnost. Čudio se kako su ova dva osjećanja međusobno suprotstavljena, ali nekako pomiješana...

I dok je on o tome razmišljao, hazreti Omer se probudi. Izaslanik mu priđe i uljudno ga pozdravi, a on mu još ljepše odgovori. Njegovo uznemireno srce halifa uvede u dvorac svoga srca, gdje ono osjeti smiraj i spokoj. Govorio mu je mudre, duboke i mudre riječi, a izaslanik je, slušajući ga, prelazio iz stanja u stanje, uspinjao se sa jednog na drugi stepen. Bio je potpuno zaboravio da je carski izaslanik, a u njegovom pamćenju ne ostade ništa.

Na kraju, čovjek koji je kod hazreti Omera došao kao stranac, odjednom postade njegov bliski prijatelj! U njegovom srcu rodilo se sunce imana i u

halifinom prisustvu on izjavi kelime-i-šehadet, priključivši se tako karavani koja vječnoj sreći putuje.

Jednoga dana Ahnef ibn Kajs, radijallahu anhu, došao je sa grupom uglednih Arapa u posjetu halifi Omeru, radijallahu anhu. Međutim, na putu ga ugledaše kako trči, držeći u rukama krajeve svoje odjeće. Primijetivši Ahnefa na putu, halifa Omer povika:

- Dođi, pomози mi! Pobjegla je jedna deva iz fonda zekata! Koliko li samo siromaha ima svoj udio u njoj!

Neko od prisutnih reče:

- Zašto se brineš toliko? Zar nisi mogao zadužiti nekog roba da je uhvati?

- A zar ima bolji rob od mene koji bi to mogao uraditi? – odgovorio je halifa Omer, radijallahu anhu.⁵⁸

Kakav je to bio odgovor? Kakvo je to bilo poimanje vjere i kakva je to samo skromnost?

Dok je Selman El-Farisi, radijallahu anhu, bio guverner Medaina (Ktesifona), jednom prilikom je iz Šama stigao nekakav trgovac iz plemena Benū Tejm. U trgovačkom tovaru imao je jednu vreću smokava, pa je počeo pogledom tražiti nosača koji će mu tu vreću odnijeti do konačišta. U tom času putem je prolazio hazreti Selman, radijallahu anhu, koji je na leđima imao stari ogrtač poput siromaha. Ovaj ga pozva i reče mu:

- Hej, ti, dođi i ponesi ovo!

Hazreti Selman je odmah prišao i uzeo vreću, a prisutni povikaše:

- Čovječe, to je guverner!

Na to pridošlica hitro priđe Selmanu da mu skine vreću s ramena, govoreći:

58. Šibli Nu'mani, *Sejjiduna 'Umer bi-džemi'i nevahih ve idaretihi lid-devleti*, preveo na turski: Talip Yaşar Alp, Istanbul, bez godine izdanja, str. 384-385.

- Oprosti, nisam te prepoznao!

Međutim, Selman mu reče:

- Nije problem, ponijet ću ovo do tvoga konačišta! (Ibn Sa'd, *Tabekatu-l-kubra*, IV, 88)

Jednom prilikom je hazreti Husejin, radijallahu anhu, prolazio pored skupine siromaha koji su jeli komadiće starog hljeba, pa ga oni pozvaše:

- O, Allahov robe, dođi i jedi s nama!

S obzirom na to da je hazreti Husejin bio jako skromna osoba, sjeo je s njima i jeo njihovu hranu. Kada su završili sa jelom, unuk Allahovog Poslanika, alejhis-selam, im reče:

- Ja sam se odazvao vašem pozivu i jeo zajedno s vama, a sad ja vas pozivam svojoj kući da vas ugostim!

Potom su svi zajedno otišli njegovoj kući i večerali.

I veliki učenjaci ovog ummeta su u svom životu demonstrirali veliku skromnost. Jednom prilikom halifa Harun Er-Rešid postavio je pitanje imamu Ebu Jusufu, učeniku imama Ebu Hanife, radijallahu anhumu, pa mu je Ebu Jusuf rekao: „Ne znam odgovor na to!“ Na to je halifin pomoćnik rekao:

- Imaš tako visoku plaću, a ne znaš!
- Moja plaća je prema mom znanju, – rekao je imam Ebu Jusuf. – Kada bih primao plaću za ono što ne znam, ne bi mi bila dovoljna cijela državna blagajna!

Prenosi se da je imam Gazali, rahimehullah, imao običaj kazati:

„Kada bih ono što ne znam uspio staviti pod svoje noge, dodirnuo bih glavom nebesa!“

Na ovaj način veliki imam je iskazao svoju skromnost.

Mevlana Halid El-Bagdadi, rahimehullah, još kao učenik i tragalac za znanjem koji nije bio dobio idžazet (diplomu), bio je poznat u Sulejmaniji (Irak) po svom znanju. Bio je privukao pažnju svih stanovnika grada u tolikoj mjeri da mu je guverner Sulejmanije, Abdurrahman-paša, ponudio da bude glavni muderris (profesor) u medresi kojoj želi. Međutim, on je to odbio, rekavši: „Ja nisam dostojan tog hizmeta!“⁵⁹

Kada je sagradio veliku „Ulu-džamiju“ u Bursi, sultan Bajazid Jildirim, rahmetullahi alejhi, pozvao je sve učenjake i šejhove, među kojima je bio i Emir Buhārī, rahmetullahi alejhi, poznat kao Emir Sultan.

Ceremonija otvorenja džamije bila je jednog petka ujutro. Svi državni činovnici i velikodostojnici su došli. Na kraju je stigao i sultan Bajazid, koji je odmah rekao svom zetu, Emiru Buhariju, rahmetullahi alejhi:

- Emire, otvori džamijsku kapiju i klanjaj nam namaz! Ova čast, kao velikanu ovoga ummeta, pripada tebi!

Međutim, Emir Buhari je krajnje skromno rekao:

- Ne mogu, sultane moj! Ta čast pripada šejhu Ebu Hamiduddinu!

Do tada sultan nije čuo za to ime, pa ga upita:

- A ko je to?

- Sultane moj, možda niste čuli za njega, ali to je poznati pekar, Somundžu-baba. Majstorima i radnicima na džamiji darivao je hljeb. On je jedan od velikih Allahovih evlija.

Nakon toga sultan je prihvatio ovaj prijedlog, a Emir Buhari je ustao na noge i ljudima predstavio Somundžu-babu. Potom ga je pozvao da predvodi džuma-namaz, a ovaj je pognute glave i ponizno krenuo prema mihrabu, govoreći:

- Emire moj, šta si uradio? Otkrio si nas!

Somundžu-baba je u džumanskoj hutbi protumačio suru El-Fatiha, navodeći sedam različitih nivoa značenja. Nakon namaza je napustio Bursu i sa Hadži Bajram Velijem otišao na hadž.

59. Grupa autora, *İslam Alimleri Ansiklopedisi*, XVIII, 78, Istanbul, bez godine izdanja.

Nakon što je zauzeo Egipat, sultan Selim I., poznat kao Javuz, 15. februara 1517. godine svečano je ušao u memlučki dvorac. Opisujući Selimov dolazak u Kairo, historičari kazuju da su stanovnici Kaira izašli na ulice, prozore i krovove kuća da vide sultana. Očekivali su da će biti poseban i mnogo drugačiji od drugih, međutim sultan Selim nije bio na čelu vojske, već u sredini. Išao je skromno, gledajući ispred sebe.

Kada se s vojskom vraćao iz Egipta, na Uskudar (azijski dio Istanbula) stigao je sredinom dana. Stanovnici grada su već bili saznali da se sultan vratio s vojskom i pripremili veliki doček, međutim, on je rekao svom savjetniku, Hasanu Džanu:

„Kada nastupi akšam i kada se svi vrate kućama, ući ćemo u grad. Jer, ja ne želim da aplauzi i ovacije smrtnika zbog ove pobjede budu uzrok našoj oholosti...”

Dok je prelazio pustinju, sultan Selim je bio poput lava, a kada je ušao u Kairo, bio je skroman i ponizan. Kada se vratio u Istanbul, vidimo ga kako poput derviša vrši obračun sa samim sobom, uronjen u duhovnu slast ibadeta uzvišenom Allahu. Hasan Džan kaže da je prilikom ulaska u Istanbul sultan citirao ove stihove:

*Biti vladar cijelog svijeta je kavga suhoparna,
Služiti jednog evliju veće je od dunjaluka.*

Kada je sultan Mehmed III. dobio vijest o velikoj pobjedi osmanske vojske na Kaniži, 1601. godine, to ga je jako obradovalo, a Tirjaki Hasan-pašu, koji je izvojevao pobjedu, imenovao je za beglerbega. Uz to, poslao je i hattı-humajun ili dekret o njegovom imenovanju i vrijedne poklone.

Dok je čitao hattı-humajun u prisustvu gazija, Hasan-paša se držao krajnje skromno i ponizno, a nakon završenog čitanja, obratio se prisutnima, rekavši:

„Naš vrijedni sultan poslao je ovaj dekret kojim me imenuje svojim vezirima zbog pobjede na Kaniži. Zapravo, mi smo samo vršili svoju dužnost. Zar ovaj starac da bude dostojan položaja vezira velike osmanske države? Neka uzvišeni Hakk čuva našu državu i naš narod!”

Mimar Sinan, veliko ime osmanske arhitekture i borac na Allahovom putu, pored velikog uspjeha u oblasti graditeljstva i dugogodišnjeg učestvovanja u vojnim pohodima, bio je veoma skroman i ponizan u svom odnosu prema ljudima. Bio je besprijekorno otmjen, jednostavan i prijatan učitelj. Da bi čvrsto i postojano izgradio čuveni kompleks džamije Sulejmanije i istoimene medrese u Istanbulu, a s ciljem da ova zdanja svjedoče ljepotu i uzvišenost islama do Kijametskog dana, ovaj veliki neimar je poduzeo sve materijalne pripreme i potrebne radnje za taj posao, ali je uz to i svakodnevno upućivao dove uzvišenom Stvoritelju, tražeći od Njega uspjeh. Na kraju, milošću i dobrotom uzvišenog Allaha uspio je sagraditi remek-djelo kakvom nema premca u islamskoj arhitekturi! Međutim, kada je u tom kompleksu trebalo smjestiti i njegovo turbe u kojem će biti pokopan nakon smrti, sagradio je jednu minijaturnu prostoriju u uglu džamijskog dvorišta koja u odnosu na veličinu objekta nalikuje na vlastoručni potpis autora.

Uprkos velikom uspjehu u graditeljstvu, Mimar Sinan se nije oholio i hvalisao svojim djelima. Na svom pečatu, pored titule glavnog neimara, bilo je izgravirano: „**Mûr-i Nâtuvân**“ (slabašni mrav) i „**El-Fakîru-l-hakîr**“ (ubogi siromah). Kada je sagradio džamiju Selimiju u Edirnama, svoje životno djelo, ponuđeno mu je da na ulazu ispiše svoje ime, na što je on rekao:

„Ko sam ja da svoje ime stavljam na Allahovu kuću?“

Jednom prilikom sultan Ahmed je poslao poklon svom dragom učitelju, Azizu Mahmudu Hudâjiju, rahmetullahi alejhi, međutim, ovaj to nije prihvatio. Sultan je nakon toga isti taj poklon, s obzirom na to da je već bio pripremljen, proslijedio šejhu Abdulmedžidu Sivāsiju, rahmetullahi alejhi. Ovaj šejh je prihvatio njegov poklon.

Od tog događaja prošlo je mnogo vremena, kada je sultan Ahmed posjetio šejha Abdulmedžida Sivasija i tom prilikom mu rekao:

- Gospodine, poklon koji sam vam poslao bio sam prvo poslao šejhu Hudajiju, ali je on odbio da ga primi. Međutim, vi ste taj poklon primili?
- Sultane moj, - rekao je šejh - hazreti Hudâjî je poput ptice feniks, ne spušta se na lešinu!

Sultan Ahmed bio je zadovoljan odgovorom šejha Abdulmedžida. Nekoliko dana poslije toga odlučio je da posjeti šejha Hudajija. Kada je stigao u njegovu tekiju, prilikom razgovora s njim, upitao ga je:

- Gospodine, poklon koji ste vi odbili primiti primio je šejh Abdulmedžid?

- Sultanu moj, - rekao je Hudaji sa osmijehom na licu – šejh Abdulmedžid je poput okeana koji ne može zaprljati jedna kapljica ovosvjetske prljavštine!

Ovaj oblik komunikacije je pokazatelj islamske ljubaznosti i skromnosti.

Francuski liječnik, A. Brayer, koji je dugo vremena za vrijeme osmanske vladavine dugo živio i boravio u Istanbulu, napravio je preciznu analizu ondašnjeg muslimanskog društva, rekavši:

„Muslimani su prepoznatljivi po stidu, koji u potpunosti briše njihovu oholost i gordost. Slobodno mogu reći da kod njih gotovo da nema oholosti i gordosti, a te dvije osobine su svakako u islamu strogo zabranjene. Oni stalno govore jedni drugima:

- Nipošto ne idi zemljom nadmeno i nikada iz oholosti ne okreći lice od ljudi!
- Allah ne voli onoga koji se oholi i uznosi nad drugima!
- U svom odnosu prema ljudima budi ponizan i skroman i ne govori glasno!
- Oholost dolazi iz neukosti i neznanja, alim i učen čovjek se ne oholi!
- Skromnost povećava čovjekovu vrijednost.

Prema tome, kada vidite način na koji se oni kreću, primjećujete njihovo dostojanstvo, ali nikada i oholost i nadmenost. Razgovaraju smireno, bez podizanja glasa i korištenja pokreta šake ili ruke. U svom odnosu prema drugima su susretljivi, učtivi i ljubazni.“

Dakle, takva je bila muslimanska zajednica u osmanskom periodu. Njeno duhovno stanje obuhvatalo je cijelo društvo, počev od najobičnijeg građanina, pa sve do sultana. U osmanskoj kulturi, još od samog osnivanja države,

postojao je običaj da prilikom sultanovog izlaska na džuma-namaz, vojnici iz njegove pratnje viču:

„Ne oholi se padišahu, Allah je veći od tebe!“

To je bio „službeni slogan“ petkom, koji se ponavljao svake sedmice.

Naposlijetku možemo zaključiti da su u skromnosti pohranjene mnoge dobrote i vrijednosti. Skroman čovjek je darežljiv i plemenit. Skroman čovjek je milostiv, a milostivost ga podstiče da služi i bude od koristi drugim ljudima. A sve to biva uzrokom stjecanja Božijeg zadovoljstva. Onaj ko bude lišen skromnosti, bit će uskraćen i gore navedenih vrijednosti.

S obzirom na to da skromnost i poniznost pomažu robu da razvije spoznaju i pronicljivost, on veoma lahko razlučuje prijatelja od neprijatelja.

Skromnost je vrлина koja čovjeku daje posebnu ljepotu, omogućava mu da sazrije u svom robovanju Gospodaru i upotpuni svoj ahlak. Hazreti Mevlana, kaddesallahu sirrehu, upravo zbog toga je rekao:

*Zar iz kamena može niknuti zelenilo u proljeće?
Budi skroman i ponizan poput crne zemlje
kako bi iz tebe izniknule ruže i cvijeće raznih boja!*

Uistinu, sva živa bića koja se kreću po površini zemlje gaze po njoj i iza sebe ostavljaju svoje prljavštine, ali zemlja, skromno i ponizno, sve to očisti i iz svoje nutrine daje da izniknu različite biljke. Sve to, opet, služi kao hrana živim bićima koja hodaju po njoj. Sličan primjer je i sa srcem vjernika, muslimana. Naime, sve vrijednosti i ljepote koje se nalaze u njegovoj nutрини reflektiraju se na ljude u njegovoj okolini, pa čak i na druga stvorenja.

10. Blagost i tolerancija

Blagost (hilm) podrazumijeva da u srcu ne osjećamo odbojnost i mržnju prema onome ko počinu kakvu grešku ili se na neprimjeren način odnosi prema nama. U tom smislu blagost podrazumijeva strpljivost i suzdržljivost.

Blagost je osobina koja je draga uzvišenom Gospodaru i suprotna je od srdžbe ili ljutnje (gadab). Srdžba prouzrokuje grubost koja otvara put ka mržnji, uznemiravanju, vrijeđanju, nanošenju boli i rastjerivanju ljudi.

Blagost je osobina Božijih vjerovjesnikā, jer onaj ko nema blagosti ne bi bio u stanju ispuniti tako važnu i odgovornu misiju kakva je vjerovjesništvo. Neki od jevrejskih učenjaka su znanje o tome usvojili iz svojih knjiga, pa su htjeli provjeriti blagost našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada su vidjeli njegovu blagost, uvjerali su se u njegovu vrijednost i povjerovali u njegovo poslanstvo. Uzvišeni Allah je potvrdio njegovu blagost i u Kur'anu, sljedećim riječima:

„Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se uzdaju u Njega.“ (Ali Imran, 159)

U pogledu odgoja i dostavljanja istine ljudima islam nas uči da slijedimo srednji, umjereni put, između pretjerivanja i zanemarivanja, a to nije moguće realizirati bez blagosti.

Uzvišeni Hakk nas je obavijestio da je On „**El-Halīm**“ (Blagi). Također, Njegov vjerovjesnik i miljenik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odlikovan je najvišim srepenom blagosti među svim Ademovim potomcima. Sijela na kojima bi on boravio bila su ispunjena blagošću, znanjem, stidom, strpljivošću, pouzdanjem i povjerljivošću.⁶⁰

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, demonstrirao je blagost i toleranciju u svakom segmentu svoga života, a i od svojih sljedbenika je tražio da budu blagi, susretljivi i velikodušni. U pogledu trgovine savjetovao je sljedeće:

„Neka se Allah smiluje čovjeku koji je velikodušan prilikom prodaje, kupovine i traženje svoga prava.“ (Buhari, Buju', 16; Ibn Madže, Tidžarat, 28)

I rekao je, alejhis-salatu ves-selam:

„Bio je jedan čovjek koji je ljudima davao pozajmice i govorio svom radniku: 'Kada dođeš kod nekog ko je u oskudici, oprosti mu dug, ne bi li i nama Allah oprostio!' Potom se vratio svome Gospodaru i On mu je oprostio!“ (Buhari, Enbija, 54; Muslim, Musakat, 31; Buhari, Buju', 18)

U drugom hadisi-šerifu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Allah će smjestiti u Svoj hlad (tj. zaštititi) onoga ko produži rok dužniku ili mu oprosti dug!“ (Muslim, Zuhd, 74)

Međutim, dužnici ne smiju zloupotrebjavati velikodušnost onih koji su im dali pozajmicu, jer je dug toliko važna obaveza da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi htio klanjati dženazu nekom umrlom, pitao: „*Da li je imao duga?*“ Pa, ako bi imao duga, prvo bi tražio da se izmiri dug, pa bi onda klanjao dženazu. U protivnom, ne bi mu klanjao.

S druge strane, plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, uvijek je bio blag, tolerantan i susretljiv prema onima koji nisu imali priliku da nauče vjeru. U tom smislu blagost i tolerancija su najvažnija svojstva evlija i dobrih vjernika koji su usvojili vjerovjesnički ahlak.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je El-Ešedžu Abdulkajsu:

„*Kod tebe imaju dvije osobine koje Allah voli: blagost i smirenost!*“ (Muslim, Iman, 25, 26)

Lukman Hakim rekao je svome sinu:

„Tri stvari se poznaju u drugim trima: hrabrost u ratu, blagost u ljutnji i bratstvo u nevolji!“

Sve vrline imaju svoju mjeru, a to je slučaj i sa blagošću i tolerancijom. Biti blag ne znači pognuti glavu pred nepravdom ili tolerisati kršenje Božijih zakona i propisa. Magareća blagost je krajnje pogrešno poimanje blagosti, jer se takvom blagošću ohrabruju pokvarenjaci koji žele činiti zlo i širiti ga među ljudima.

Primjeri vrline

Prenosi se od Ebu Seida El-Hudrija, radijallahu anhu, da je jedan beduin došao kod Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražio od njega da mu vrati dug. Tom prilikom bio je veoma grub prema njemu.

- Neću te ostaviti na miru dok mi ne vratiš dug! – rekao je beduin.
- Teško tebi! Znaš li ti s kim razgovaraš? – prekori su ga ashabi.
- Ja samo tražim svoje pravo! – rekao je.

Na to je plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao svojim ashabima:

- *A zašto niste na strani onoga koji potražuje svoje pravo?*

Nakon toga je poslao jednog čovjeka kod Havle bint Kajs, radijallahu anha, rekavši joj:

- *Ako imaš suhih hurmi, izmiri moj dug, a ja ću ti vratiti kada nam stignu hurme!?*

Ona je kazala:

- Naravno, dala bih oca za tebe, Allahov Poslaniče!

Potom mu je poslala hurme, a on je isplatio dug beduinu i počastio ga jelom. Naposljetku, beduin je zadovoljno rekao:

- Isplatio si dug, neka te Allah nagradi potpunom nagradom!
- *Ovo su najbolji ljudi!* – rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim dodao: *Neće uspjeti ona zajednica u kojoj slabi ne mogu uzeti svoje pravo osim sa teškoćom!* (Ibn Madže, Sadekat, 17)

Kao što vidimo, život Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pun je primjera u kojima je demonstrirao najljepše vladanje i na taj način postao uzor svim ljudima. Dovoljno je da ga upoznamo i potrudimo se da živimo život u skladu sa njegovim svijetlim sunnetom...

Džubejr ibn Mut'im, radijallahu anhu, pripovijedao je da su se vraćali sa Hunejna zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, kada su ga zaustavili beduini i zatražili od njega da prisutnima podijeli ratni plijen. Primorali su ga da prođe pored glogovog drveta, za koji se zakvačio njegov ogrtač, pa im on reče:

„Dajte mi moj ogrtač! Kada bih imao deva koliko je ovih bodlji, podijelio bih ih među vama i vidjeli biste da nisam škrtac, ni lažac, a ni kukavica!“ (Buhari, Džihad, 24, Humus, 19)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je blag i tolerantan prema onima koji bi tek prihvatili islam i koji nisu bili usvojili islamsku profinjenost i otmjenost.

Prenosi se od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

„Nisam dodirnuo svilu, a ni kadifu, nježniju od dlana Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. I nisam pomirisao misk, a ni amber, prijatniji od mirisa Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Služio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, deset godina i nije mi rekao ‘Uf!’, ni: ‘Zašto si uradio?’, a niti: ‘Zašto nisi uradio?’“ (Buhari, Savm, 53, Menakib, 23; Muslim, Fedail, 82)

Dakle, desetogodišnje dijete koje mu je povjereno, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgajao je svojim duhovnim stanjem i ponašanjem. Ista metoda odgajanja koristi se i u disciplini tesavvufa. Svaki čovjek osjeća zadivljenost i potrebu da prihvati za primjer čovjeka kod kojeg vidi plemenitost ličnosti i karaktera. Potreba da oponaša druge je jedna od urođenih osobina čovjeka, stoga je on trajno pod uticajem onih ljudi kojima je zadivljen, bez obzira da li njihov uticaj djeluje na njega u pozitivnom ili u negativnom smislu.

Muavija ibn Hakem Es-Sulemi, radijallahu anhu, pripovijeda sljedeće:

„Klanjao sam jednom prilikom zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je neko od prisutnih kihnuo, pa sam mu rekao: ‘Jerhamukellah!’ (Allah ti se smilovao!) Prisutni uputiše oštre poglede prema meni, pa rekoše: ‘Teško meni, zbog čega me tako gledate?’ Potom su počeli udarati rukama po svojim stegnima, pokušavajući me na taj način ušutkati, pa sam shvatio šta žele, i ušutio sam. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz – svog oca i majku bih dao za njega – nisam vidio boljeg učitelja i da neko ljepše podučava od njega. Tako mi Allaha, nije me prekorio, niti me je udario, a niti uvrijedio. Samo je rekao:

„Ovo je namaz i zaista u njemu nije dozvoljeno ništa od ljudskog govora. Namaz je slavljenje Allaha (tesbīh), veličanje Allaha (tekbīr) i učenje Kur’ana.“ (Muslim, Mesadžid, 33)

Jedan od jevrejskih učenjaka, Zejd ibn Sa’ne, istraživao je u Tevratu (Tori) da li Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu posjeduje osobine kojima je opisan očekivani posljednji Božiji poslanik. Jednoga dana vidio je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako izlazi iz svoje kuće zajedno sa

hazreti Alijom, pa se zaputio za njima, prateći ih. Na putu neki čovjek, koji je na sebi imao beduinsku odjeću, priđe Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i reče:

„Allahov Poslaniče, pripadnicima jednog plemena rekao sam da će im Allah dati obilnu opskrbu, ukoliko prihvate islam. I oni su, uistinu, prihvatili islam, ali ih je pogodila suša i nestašica, pa se bojim da ne napuste islam jer nisu našli ono čemu su se nadali. Ukoliko im želiš poslati neku pomoć, ja bih je mogao dostaviti?“

Zejd ibn Sa'ne, koji je slušao njihov razgovor, prišao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

„Muhammede, ako želiš pomoći tim ljudima, mogu ti dati pozajmicu uz ugovor!?“

Plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, pozajmio je od njega osamdeset dinara (zlatnika) i dao ih onom čovjeku da ih dostavi ljudima, rekavši mu:

„Idi brzo kod njih i pomози im!“

Nedugo poslije toga ponos i kruna svijeta, Muhammed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem, jednoga dana je sa Ebu Bekrom, Omerom i još nekim ashabima prisustvovao dženazi u medinskom mezarju, Džennetu-l-Beki'i. Nakon što je završio namaz, onaj Jevrej, Zejd ibn Sa'ne, prišao mu je i snažno povukao ogrtač sa njegovih blagoslovljenih ramena. Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogledao je u ogrtač koji je već bio na zemlji, a zatim u Zejdovo zbunjeno lice. Nije mu bilo jasno zbog čega je tako postupio. I dok ga je iznenađeno gledao, ovaj Jevrej, s već pripremljenim pitanjem, započe razgovor i reče:

„Muhammede, zar mi nećeš vratiti dug? Vi, Abdulmuttalibovi sinovi, uvijek kasnite sa vraćanjem dugova!?“

Rekao je tako, iako dogovoreni rok za isplatu duga još nije bio istekao.

Zejd je kasnije kazivao: „Kada sam u tom času pogledao Omera i vidio kako ga je obuzela srdžba, a njegove grudi su se širile zbog dubokog disanja, od straha mi je duša dospjela u grlo. Gledajući me oštrim pogledom, zagrmio je:

„O Allahov neprijatelju, da li se tim riječima obraćaš Allahovom Poslaniku? Odnosiš se bez poštovanja prema njemu i još mu se nepristojno obraćaš, je li? Tako mi Onoga koji ga je poslao kao poslanika, da nema dugova prema tebi, odsjekao bih ti glavu!“

Kada je vidio kako se Omer rasrdio na Zejda zbog njegove nepristojnosti i grubosti, plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa osmijehom na licu je rekao:

„Smiri se, Omere! Ja i ovaj čovjek od tebe očekujemo da postupiš drugačije. Trebao si od mene zatražiti da lijepo izmirim dug, a od njega da svoje pravo potražuje na lijep način. Istina je da do isteka ugovora ima još tri dana, ali ti otiđi s njim i isplati mu moj dug. S obzirom na to da si ga prestrašio, isplati mu više od dogovorenog iznosa! (U drugoj predaji: „Daj mu još dvadeset sa’a hurmi!“)

Nakon što je Zejd naplatio svoj dug više nego što je potraživao, rekao je hazreti Omeru:

„Vidi, Omere! Kada god sam pogledao Muhammedovo lice, vidio sam znakove njegova poslanstva. Međutim, do danas nisam shvatio da li posjeduje i ova dva (poslanička) svojstva: oprašta li grubost koju neznalica počini prema njemu i povećava li se njegova blagost i tolerancija prilikom povećavanja grubosti prema njemu? Evo, danas sam to ispitao i uvjerio se da je on uistinu očekivani vjerovjesnik. Budi mi svjedok, Omere, da sam zadovoljan Allahom kao gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao vjerovjesnikom! Budi mi svjedok da sam udijelio polovicu svoga imetka za ummet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem!“

Omer mu reče: „Tvoj imetak nije dovoljan za cijeli ummet (tj. sve muslimane), zato reci da udjeljuješ polovicu svog imetka jednoj skupini muslimana!“

„Upravu si! – rekao je Zejd. – Udjeljujem polovicu svoga imetka jednoj skupini muslimana!“

Nakon toga ovaj Jevrej se vratio Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, i rekao mu:

„Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik!“ (Hakim, El-Mustedrek, III, 700/6547)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadivio je ljude svojim lijepim osobinama kao što su: blagost, tolerancija i strpljivost. Allahovom dobrotom, njegova vjera se za kratko vrijeme uspjela proširiti na cijelom Arapskom poluotoku.

Abdullah ibn Džahš, radijallahu anhu, u izviđačkom pohodu na Batnu Nahle zarobio je nekoliko mušrika, među kojima je bio i Hakem ibn Kejsan. Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, pozvao je Hakema da primi islam, pojašnjavajući mu njegove pojedinosti. S ciljem da otkloni njegove sumnje, više puta je ponavljao dokaze i pažljivo mu objašnjavao. I pored njegovog velikog truda i nastojanja da mu približi vjeru, Hakem nije pokazivao interesovanje. Hazreti Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, već je bio izgubio strpljenje zbog toga.

„Allahov Poslaniče, zašto mu toliko objašnjavaš?“ – rekao je. „Tako mi Allaha, on nikada neće postati musliman! Dopusti mi da mu odsiječem glavu i neka ide što prije u vatru!“

Međutim, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, nije se obazirao na njegove riječi, već je nastavio objašnjavati Hakemu i odgovarati na njegova pitanja. U jednom trenutku Hakem pažljivo pogleda prema njemu i upita:

- A šta je islam?

- *Da robuješ Allahu i da Mu nikoga ne smatraš ravnim i da posvjedočiš da je Muhammed Njegov rob i poslanik!* – odgovorio mu je.

- Prihvatam i pokoravam se! – rekao je Hakem.

Nakon ovih njegovih riječi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenuo prema ashabima i rekao im:

- *Da sam vas maloprije poslušao, ovaj bi ušao u vatru!*

Omer je kasnije govorio: „Kada sam vidio da je Hakem prihvatio islam, počelo me stezati i gušiti sve što je bilo i što će biti. Rekoh sebi: ‘Kako si se mogao suprotstaviti Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, tražeći nešto o čemu on bolje zna od tebe?’ Potom sam se utješio, govoreći sebi: ‘Ja sam time samo želio zadovoljstvo Allaha i Njegovog Poslanika!’ Hakem je, eto, postao musliman i, tako mi Allaha, postao je lijep musliman! Borio se na

Allahovom putu sve dok nije pao kao šehid kod bunara Me'unekh.“ (Ibn Sa'd, IV, 137-138; Vakidi, I, 15-16)

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je jedan beduin obavio malu nuždu u Poslanikovo džamiji, pa su ashabi krenuli da ga ruže i kritikuju. Na to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Pustite ga, a na to mjesto prolijte jednu kantu ili kofu vode! Vi ste jedino poslani da olakšavate, a ne da otežavate!“ (Buhari, Vudu', 58, Edeb, 80)

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je bio zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a na njegovim leđima bio je ogrtač od nedžranske grube tkanine, čiji su rubovi bili debeli i tvrdi. Jedan beduin mu je prišao i čvrsto ga prihvatio za krajeve ogrtača, povlačeći ga sebi toliko jako da se rub ogrtača utisnuo u kožu na njegovom vratu.

- Muhammede, zapovjedi da mi daju od imetka koji je u tvojoj vlasti!
– rekao je.

Na ove njegove riječi plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, okrenuo se prema njemu i sa osmijehom na licu rekao prisutnim da mu udijele nešto. (Buhari, Humus, 19, Libas, 18, Edeb, 68; Muslim, Zekat, 128)

Kako je samo veličantvena njegova blagost i tolerantnost!

Prenosi se da je Ebu-d-Derdā, radijallahu anhu, jednom prilikom išao kroz čaršiju i čuo kako ljudi proklinju nekog grešnika, pa ih je upitao:

- Kada vidite da je neku upao u jamu, da li biste ga izvukli iz nje?
- Da, izvukli bismo ga! – rekli su.
- U tom slučaju ne govorite teške riječi o svom bratu, već zahvalite Allahu što vas je sačuvao (od onoga s čime je on iskušan)!
- Zar se ti ne ljutiš na ovog grešnika!
- Ja mrzim njegovo loše djelo, međutim, kada ga on ostavi, on je moj brat! (Aburrezzak, *El-Musannef*, XI, 180; Ebu Nuajm, *Hil'jetu-l-evlija*, I, 225)

Prenosi se da je u sretnom vremenu u kojem je živio plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio jedan čovjek koji se zvao Abdullah, a čiji nadimak je bio „Himār“. Ovaj čovjek je bio duhovit i često je znao nasmijati Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. Međutim, imao je i jednu slabost: pio je vino i zbog toga je više puta kažnjavao. Tako je, jednom prilikom, doveden i kažnjen, pa je neko od prisutnih rekao:

„Allah ga prokleo, koliko ga samo često dovode!“

Na to je plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ne proklinji ga, jer on voli Allaha i Njegova Poslanika! Nemojte pomagati šejtanu protiv vašeg brata, nego recite: ‘Allahu, oprosti mu! Allahu, smiluj mu se!’“ (Buhari, Hudud, 4, 5; Ebu Davud, Hudud, 35)

I ovo je primjer blagosti koja proističe iz ljubavi i samilosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koju je gajio prema svome ummetu.

Prenosi se da je Rebī’u ibn Hejsemu ukraden skupocjeni konj dok je klanjao namaz. Vrijednost konja bila je 20.000 dirhema (srebrenjaka). Iako je primijetio kradljivca, on nije htio prekinuti svoj namaz i krenuti u potjeru za njim. Kada su za to čuli njegovi prijatelji, došli su kod njega da ga utješe. „Tog čovjeka sam primijetio kako prilazi konju da ga odveže, ali sam u tom času bio zauzet drugim i za mene dražim poslom.“ – govorio je.

Neki od njegovih prijatelja počеше proklinjati kradljivca, ali ih on prekide i reče:

„Smirite se, meni niko nije učinio nikakvu nepravdu! Taj čovjek je učinio nepravdu sâm sebi! Nemojte mu prizivati još veću nesreće, jer to što je učinio – dovoljno mu je!“ (Babanzade Ahmed Naim, *Islam Ahlakının Esasları*, str. 85-86)

Takvo je duhovno stanje Allahovih prijatelja čija je samilost i sažaljenje velika prema Allahovim stvorenjima...

Jedan od velikana među tabi’inima, imam Ša’bī, rahimehullah, sreo je na putu čovjeka koji ga je počeo ponižavati i vrijeđati, pa mu je rekao:

„Ako je istina to što govoriš, neka mi Allah oprost! Ali ako lažeš, neka ti Allah oprost!“

Naposljetku, samilost, ljubav i sve druge lijepe osobine kojima se postižu blagost i tolerancija, veoma su važne u našim međuljudskim odnosima. Blagost i toleranciju nam propisuje uzvišeni Hakk, a te dvije vrline su krasile ahlak plemenitog Pejgambera, alejhis-selam. On, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom hadisu je rekao:

„Onaj kome bude data blagost, pa, uistinu, dato mu je dobro, a kome bude uskraćena blagost, takav je uskraćen dobra!“ (Tirmizi, Birr, 67/2013)

11. Lijepo mišljenje o drugima

Gajiti lijepo mišljenje o nekome i imati optimistična očekivanja i pretpostavke o njemu predstavlja jako dragocjenu vrlinu. Lijepo mišljenje o drugima udaljava nas od lošeg mišljenja, sumnje i loših pretpostavki. Sve dok muslimani uspijevaju imati lijepo mišljenje jedni o drugima, bit će sačuvani od mnogobrojnih nepravilnosti, grešaka i grijeha.

Uzvišeni Allah u Kur'anu časnom na sljedeći način zatvara puteve koji vode ka lošem mišljenju o drugima:

„O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh. I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekome od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga - a vama je to odvratno - zato se bojte Allaha, Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je.“ (El-Hudžurat, 12)

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Čuvajte se sumnjičenja, jer je sumnjičenje najlažljiviji govor, i ne uhodite jedni druge, i ne prisluškujte jedni druge, i ne zavidite jedni drugima, i ne okrećite leđa jedni drugima i budite, o Allahovi robovi, braća!“ (Muslim, Birr, 28-34)

U drugom hadisu plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, kaže:

„Neka mi niko od mojih ashaba ne dostavlja nešto o nekome (što on ne bi volio da se govori o njemu), jer ja želim izići pred vas čistoga srca!“ (Ebu Davud, Edeb, 28/4860)

Gajiti lijepo mišljenje o ljudima ne predstavlja nikakvu tešku obavezu ili teret, već naprotiv, spašava od zamaranja i grijeha. U tom smislu hazreti Alija, radijallahu anhu, rekao je:

„O Allahovim robovima gajiti lijepo mišljenje. Ukoliko tako postupiš, spasit ćeš se od mnogih zamaranja.“ Ovim riječima on je na krajnje lijep način ukazao na činjenicu da loše mišljenje o ljudima donosi zamor u srcu.

Muslimani moraju gajiti lijepo mišljenje i o svojim umrlim, vjerujući da im je Allah možda oprostio. Uistinu, niko nema koristi od lošeg mišljenja koje gajiti o umrlim muslimanima.

Musliman treba uvijek gajiti lijepo mišljenje o drugim muslimanima i događajima koji se odnose na njih, ali pod uslovom da ne zapostavlja obazrivost. Ukoliko se po pitanju neke stvari ne može pouzdano ustanoviti šta je prava istina, osnova je da se gajiti lijepo mišljenje. Prema svim ljudima trebamo biti iskreni i gajiti lijepo mišljenje o njima, jer ćemo za loše mišljenje o njima biti pitani. S druge strane, ukoliko budemo gajili lijepo mišljenje o nekome, pa se ispostavi da smo pogriješili, nećemo biti pitani za to, jer nema odgovornosti za lijepo mišljenje. Sva naša šteta u tom slučaju će biti u tome da smo se prevarili zbog lijepog mišljenja. Međutim, ako budemo gajili loše mišljenje o nekome, pa se ispostavi da smo pogriješili, naposljetku ćemo za to odgovarati i biti kažnjeni.

Primjeri vrline

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom tavafa oko Ka'be, rekao:

„Kako si samo lijepa i kako je lijep tvoj miris. Kako si veličanstvena i kako je veliko tvoje mjesto kod Allaha. Tako mi Onoga u čijoj ruci je Muhammedova duša, čast vjernika je kod Allaha veća od tvoje časti: njegov imetak, njegova krv i da se o njemu gajiti samo lijepo mišljenje.“ (Ibn Madže, Fiten, 2)

Prema ovome hadisu, gajiti lijepo mišljenje o vjernicima predstavlja osnovni islamski princip u međusobnim odnosima muslimana.

Kada su munafici izazvali smutnju, potvarajući našu majku hazreti Aišu, radijallahu anha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, duži period je

bio uznemiren i izložen poteškoćama. Po tom pitanju se posavjetovao sa svojom suprugom Zejnebom bint Džahš, radijallahu anha, i Berirom, hazreti Aišinom služavkom.⁶¹ O tome je hazreti Aiša, radijallahu anha, kazivala sljedeće:

„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pitao je Zejnebu bint Džahš o mom slučaju, rekavši joj:

- *Zejneba, šta znaš, šta si vidjela?*

- Allahov Poslaniče – rekla je ona – čuvam svoj sluh i svoj vid (od laži). Tako mi Allaha, o njoj znam samo dobro!

Zejneba se (prije toga) natjecala sa mnom, ali ju je Allah sačuvao zbog njene pobožnosti. (Buhari, Šehadat, 15, 30; Muslim, Tevbe, 56.)

Dakle, s obzirom na činjenicu da je hazreti Zejneba bila jedina supruga Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koja se natjecala sa hazreti Aišom u pogledu vrlina i vrijednosti, ovdje je imala priliku da vrijednost hazreti Aiše umanjuje u očima Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. Međutim, Allah ju je sačuvao od toga zbog njene pobožnosti i bogobojaznosti, tako da nije stala na stranu onih koji su iznijeli laž i potvoru na našu majku, hazreti Aišu, radijallahu anha. Hazreti Zejnebin stav i lijepo mišljenje o hazreti Aiši predstavlja veoma lijep primjer za sve vjernike i vjernice. Iako su se mnoge noge pokliznule prilikom potvore na hazreti Aišu, ona se sklonila pod kišobran lijepog mišljenja o njoj i na taj način se spasila prijekora koji je uzvišeni Allah uputio svim učesnicima u potvori. Da nije bilo Allahove dobrote i milosti, svi oni bi bili uništeni. Upozorenje i prijetnju uzvišeni Allah je u Kur'anu ponovio više puta, što je dovoljan pokazatelj koliko je težak grijeh imati „loše mišljenje“ o čestitim muslimanima. Uzvišeni Allah kaže:

„Zašto, čim ste to čuli, nisu vjernici i vjernice jedni o drugima dobro pomislili i rekli: ‘Ovo je očita potvora!’“ (En-Nur, 12)

I kaže Uzvišeni:

„A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove i na ovome i na onome svijetu, već bi vas stigla teška kazna zbog onoga u što ste se upustili, kad ste to jezicima svojim pričavati stali i kad ste na sva usta

61. Vidi: Buhari, Šehadat, 16.

govorili ono o čemu niste ništa znali, a vi ste to sitnicom smatrali, ali je ono Allahu krupno.“ (En-Nur, 14-15)

Kada se dogodio slučaj potvore na našu majku hazreti Aišu, radijallahu anha, supruga Ebu Ejjuba El-Ensarija, radijallahu anhu, upitala ga je:

- Jesi li čuo šta ljudi pričaju o Aiši?
- Da, čuo sam – odgovorio je – ali to su laži i izmišljotine! – Potom ju je upitao: - A da li bi ti učinila to što oni govore?
- Ne, tako mi Allaha, nikada ne bih učinila takvo nešto!
- Ako si ti takva, tako mi Allaha, Aiša je bolja od tebe! – rekao je. (Ibn Hišam, III, 347; Vakidi, II, 434)

Eto, to je primjer zlatne generacije i način na koji su gajili lijepo mišljenje o vjernicima i vjernicama.

Prenosi se od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je rekao:

„Kada vidite svoga brata da je zapao u neki grijeh, nemojte pomagati šejtanu protiv njega, govoreći: ‘Allahu, ponizi ga! Allahu, prokuni ga!’, nego molite Allaha da vas sačuva (a u drugoj predaji: molite Allaha da mu omogući tevbu i oprost mu!). Uistinu, mi, drugovi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nismo ništa govorili o nekom sve dok ne bismo saznali na čemu je umro, pa ako bi okončao svoj život dobrim, smatrali bismo da je postigao dobro, a ako bi okončao loše, bojali smo se da govorimo o njegovim djelima!“ (Ebu Nuajm, Hil'je, IV, 205)

Kada je Ebu Dudžane, radijallahu anhu, bio bolestan, došao mu je u posjetu jedan čovjek koji je primijetio svjetlo na njegovom licu. Upitao ga je:

- Zašto je tvoje lice ovako svijetlo?

Ebu Dudžane mu je odgovorio:

- Od svih dobrih djela najčvršćim smatram dvoje: nikad ne govorim o onome što me se ne tiče i o svakom muslimanu gajim lijepo mišljenje, bez imalo mržnje u srcu!“ (Ibn Sa’d, Et-Tabekātu-l-kubrā, III, 557)

Hazreti Mevlana na jedinstven način govori o ružnim svojstvima i pokuđenim stvarima koje uništavaju čovjekov nutarnji svijet, poput lošeg mišljenja o drugima, zavisti, zlobe i sl. Kroz jednu priču on nam kazuje sljedeće:

Jedan car je kupio dva roba. Da bi ih provjerio i ustanovio koliki je nivo njihovog razuma i srca, pozvao je jednog od njih da nasamo razgovara s njim. Na njegova pitanja rob je odgovarao brzo i temeljito, dok bi mnogi drugi ljudi morali dugo razmišljati kako bi pružili tako dobre odgovore. Kada je car uvidio koliki je njegov nivo shvatanja, inteligencije i prijatnosti govora, bio je jako zadovoljan njime. Potom je pozvao i drugog roba. Kad je ovaj ušao kod njega, primijetio je da su mu zubi zapušteni i crni, a iz njegovih usta dopirao je neprijatan zadah. Caru se nije svidjelo to što je vidio kod njega, ali je ipak odlučio da razgovara s njim kako bi ustanovio njegovo duhovno stanje i osobine.

*U ovakvoj odjeći i sa zubima koji uznemiravaju ljude udalji se od mene,
ali ne toliko daleko, jer ćemo naći lijek za tvoje zube;*

ti si draga osoba, a mi smo vješti i znani ljekari.

Ne pristoji nam da te posmatramo s prezirom i poniženjem,

stoga sjedi i ispričaj nam jednu ili dvije priče, da vidimo tvoju pamet!

Car pozove onog roba s kojim je prvo razgovarao i reče mu: „Ti otiđi u kupatilo i lijepo se okupaj!“

Kada je ovaj otišao, on reče drugom robu: „Ovaj tvoj prijatelj, s kojim sam razgovarao prije tebe, rekao mi je mnogo loših stvari o tebi. Međutim, ja vidim da ti nisi tako loš kao što on govori. Umalo me taj zavidnik nije odvratio od tebe, kada je rekao za tebe da si kradljivac i loša osoba, da se družiš sa pokvarenjacima i da si nemoralan!? Pa, reci mi šta ti kažeš o njemu?“

Ovaj drugi rob se obrati caru i reče:

„Presvijetli care, ja ne mogu reći da je moj prijatelj loš, jer on ispravno govori. Naprotiv, razmišljam o njegovim riječima i mislim da bih trebao

popravlјati svoje stanje. Care moj, mođda je on vidio moje mnoge nedostatke, koje ja uopće nisam ni primijetio!?”

Car reče:

„S obzirom na to da je on ispričao tvoje nedostatke, sad i ti slobodno ispričaj njegove nedostatke!“

Na to mu rob reče:

„Care moj, on je moj dobar prijatelj. Moje srce mi ne dopušta da govorim o njegovim nedostacima. Jedino što mogu reći jeste to da njegov nedostatak zapravo i nije nedostatak, već vrlina. On je uistinu ukrašen vrlinama ljubavi, odanosti i ljudskosti. Njegovo duhovno stanje je ispravnost, inteligencija i prijateljstvo. Jedna od njegovih vrlina je daređljivost, kojom pomađe onima koji su u potrebi. On je toliko daređljiv, da je spreman ųrtvovati i svoj ųivot ako je potrebno. Ovaj moj ųivotni prijatelj s kojim dijelim sudbinu posjeduje još jednu vrlinu, a to je da on nije osoba koja je zadivljena sobom. On je prema svakome dobar, a jedino prema sebi nije.“

Na njegov odgovor car uzvрати:

„Ne pretjeruj u hvaljenju svoga prijatelja. Hvaleći njega ne pokušavaj da hvališ samoga sebe. Jer, ja ću njega podvrgnuti ispitu, nakon čega ćeš se mođda stidjeti svojih riječi!“

Rob reče:

„Ne, ja ga pretjerano ne hvalim. Moj prijatelj posjeduje mnogo više vrlina nego što sam ga opisao. O vrlinama svog prijatelja sam ispričao sve što sam znao. Međutim, plemeniti care, ako vi meni ne vjerujete, šta ja tu mogu učiniti? Moje srce i moj nutarnji svijet primorali su me da ovako govorim o njemu!“

Kada se onaj prvi rob vratio iz kupatila, car ga pozva u svoju audijenciju i reče mu:

„Nazdravlje, budi obasut blagodatima koje ne nestaju! Međutim, bilo bi mnogo ljepše kada ne bi imao sve one ruđne osobine koje je spomenuo tvoj prijatelj!? U tom slućaju, svako ko bi te vidio, veselio bi se i radovao tvom susretu.“

Rob reče:

„Care moj, molim vas recite mi šta je taj nesretnik govorio o meni?“

„On nam je ispričao tvoju dvoličnost; da si izgledom lijek, a u biti si bolest i nedaća!“

Od tih carevih riječi uzburka se more njegove srdžbe, usta mu zapjeniše, a lice pocrveni. Valovi srdžbe ga toliko ošinuše da odmah pređe granicu vrijeđanja prijatelja:

„On mi je prije ovog bio prijatelj, ali njegov jezik je toliko pokvaren. On je poput psa koji je ostao bez hrane u pustinji, pa jede izmet...“

Da bi ocrnio svog prijatelja, počeo je zvoniti poput zvona, prosipajući sve ružne osobine iz svoje nutrine. Na to car ustade i rukom zatvori njegova usta, rekavši mu:

„Dosta je! Ovim ispitom sam uvidio razliku između vas dvojice. Njegova usta smrde zbog fizičkog nedostatka, ali kod tebe smrdi duša! O ti, smrdljive duše, udalji se od mene! Tvoj prijatelj će biti tvoj zapovjednik, a ti ćeš ga bespogovorno slušati! Od njega nauči pristojnost, ljudskost i lijep govor. Uzmi pouku iz njegovih vrlina, a **ružno mišljenje o drugima i zavist ostavi. Sa tim lošim osobinama ličiš na nekog jadnika za čiji pojas je privezan veliki kamen. Sa tim kamenom niti možeš hodati, a niti plivati!**“

Rob koji je gajio lijepo mišljenje o svom prijatelju, s obzirom na to da je postigao vrhunac vrlina, postigao je mnogobrojne materijalne i duhovne vrijednosti. Drugi rob nije spoznao istinu, pa je zbog toga zapao u loše mišljenje o svom prijatelju i savladala ga je srdžba. Na koncu je izgubio naklonost cara i postao gubitnik.

Srž govora na ovu temu leži u činjenici da je lijepo mišljenje o Božijim robovima plod vrline po kojoj sve njih posmatramo kao braću i sestre, kojima želimo samo dobro. S druge strane, željeti ljudima dobro i uvijek isticati ono što je dobro i pozitivno kod njih, predstavlja osobinu koja vodi ka Allahovom zadovoljstvu i kojom se stiče ljubav Njegovih robova.

12. Darežljivost

Darežljivost je udjeljivanje i davanje nečega što posjedujemo onome kome je to uskraćeno. Vrhunac darežljivosti naziva se „īsār“ (davanje prednosti drugima u odnosu na sebe), a uzvišeni Allah o toj vrsti darežljivosti kaže:

„I hranu su davali - mada su je i sāmi željeli - siromahu i siročetu i sužnju. ‘Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo! Mi se Gospodara našeg bojimo, onog Dana kada će lica smrknuta i namrgođena biti.’ I njih će Allah strahote toga Dana sačuvati i blaženstvo i radost im darovati.“ (El-Insan, 8-11)

Darežljivost je osjećaj samilosti koji proizilazi iz čovjekovog imana, a manifestuje se kroz saosjećajnost i pružanje pomoći onima kojima je ona potrebna, odnosno onima koji su lišeni određenih blagodati.

Međutim, darežljivost se ne smije poistovijetiti sa rasipništvom - dijeljenjem gdje treba i ne treba, bez potrebne mjere i količine. Darežljivost je pažljivo udjeljivanje Allahovim robovima sa sviješću o vrijednosti Njegovih blagodati. Uzvišeni Allah kaže:

„Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu - da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao!“ (El-Isra', 29)

Darežljivost, ili plemenitost, jedno je od Allahovih svojstava. Također, jedno od Njegovih lijepih imena je i ime: „**El-Kerīm**“, Plemeniti, Darežljivi.⁶² Njegova plemenitost se na poseban način manifestuje i kroz druga Njegova lijepa imena, kao što su: Er-Rahmān (Milostivi), Er-Rahīm (Samilosni), El-Vehhāb (koji mnogo daruje), Et-Tevvāb (koji mnogo prima pokajanje), El-Gaffār (koji mnogo oprašta), El-'Afuvv (koji briše grijehe), El-Hādī (koji upućuje) i dr.

U jednom hadisi-šerifu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Uistinu, Allah uzvišeni je darežljivi (El-Dževād) i voli darežljivost; voli lijep ahlak, a prezire ružan ahlak!“ (Sujuti, El-Džami'u-s-sagīr, I, 60, broj: 1748)

U drugom hadisu je rekao:

„Uistinu, Allah je dobar (*Et-Tajjib*) i voli dobrotu; čist i voli čistoću; plemenit i voli plemenitost; darežljiv i voli darežljivost.“ (Tirmizi, Edeb, 41/2799)

Vjernik treba usvojiti dio darežljivosti od uzvišenog Hakka i biti poput punog mjeseca u mrkloj noći: obazriv, osjećajan, susretljiv, milostiv, sažaljav, darežljiv i ispunjen željom da pomaže drugima. Uzvišeni Allah kaže:

„O vjernici, udijelite dio od onoga čime vas Mi darujemo, prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva! - A nevjernici sami sebi čine nepravdu.“ (El-Bekare, 254)

I kaže Uzvišeni:

„Što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje.“ (Sebe', 39)

Prenosi se da je hazreti Alija, radijallahu anhu, rekao:

„*Ljudi spavaju, a kada umru – probude se!*“ (Sujuti, *Ed-Dureru-l-muntessire*, br. 133; Adžluni, *Kešfu-l-hafa*, II, 312) Prema tome, da se u vječnom svijetu ne bismo probudili praznih ruku i lišeni nagrade, na ovom svijetu trebamo odjenuti odjeću darežljivosti i ukrasiti se ahlakom Allahovih plemenitih robova, pripremajući ahiretsku opskrbu. Hazreti Mevlana Dželaluddin Rumi, kuddise sirruhu, lijepo je kazao:

„Ovosvjetski život nalikuje na san. Posjednik bogatstva na ovome svijetu nalikuje onome koji u snu pronade skrivenu riznicu blaga. Ovosvjetsko bogatstvo se prenosi sa generacije na generaciju, koje dolaze i odlaze, a bogatstvo ostaje na ovom svijetu.“

I rekao je:

„Uzimajući dušu nemarnom čovjeku, melek smrti ga probudi iz sna, pa kada se ovaj probudi i vidi da njegovo ovosvjetsko bogatstvo nije njegovo pravo vlasništvo, gorko se pokaje zbog brige i truda koji je uložio oko njega. Međutim, prilika je propuštena, a život - okončan.“

Eto, to je ovosvjetski, prolazni, a ono ahiretski, vječni život!

Uzvišeni Allah kaže:

„O vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha. A oni koji to učine, biće izgubljeni. I od onoga čime vas Mi

opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda rekne: 'Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i da dobar budem!' Allah, sigurno, neće ostaviti u životu nikoga kome smrtni čas njegov dođe; a Allah dobro zna ono što vi radite.“ (El-Munafikun, 9-11)

I kaže Uzvišeni, hvaleći Svoje darežljive robove:

„Oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se očuvaju lakomosti, oni će, sigurno, uspjeti.“ (El-Hašr, 9)

Kada bi se od njega tražilo nešto, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada rekao: „Ne!“⁶³

O darežljivosti i onima koji posjeduju ovu osobinu rekao je, alejhis-selam:

„Darežljivost je drvo u džennetu čije se grane protežu do ovoga svijeta. Ko se uhvati za jednu njegovu granu, ona će ga odvesti u džennet. Škrtoš je drvo u džehennemu čije se grane protežu do ovoga svijeta, pa ko se uhvati za jednu njegovu granu ona će ga odvesti u vatru.“ (Bejheki, Šu'abu-l-iman, VII, 435)

U drugom hadisu plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Primjer škrtice i onoga koji udjeljuje je kao primjer dva čovjeka koji na sebi imaju pancire od željeza, (kojima prekrivaju) od svojih prsa do ispod potkoljenica. Kada onaj koji udjeljuje troši imetak, taj se pancir proširi po njegovoj cijeloj koži sve dok je u potpunosti ne prekrije. Kada škrtica ne želi ništa udijeliti, svaki dio pancira se smežura na svom mjestu, pa ga on proširuje, ali se ne može proširiti.“ (Buhari, Džihad, 89; Muslim, Zekat, 76-77)

I rekao je, alejhis-salatu ves-selam:

„Darežljiv čovjek je blizak Allahu, blizak ljudima, blizu je dženneta, a daleko od džehennema. Škrtač je daleko od Allaha, daleko od ljudi i daleko od dženneta, a blizu džehennema. Darežljiv čovjek koji je neuk, Allahu je draži od učenog škrca!“ (Tirmizi, Birr, 40/1961)

I rekao je, alejhis-selam:

„*Ne gledajte u grijeh darežljivog čovjeka, jer njega Allah drži za ruku kada god posrne!*“ (Hejsemi, VI, 282; Munavi, *Fejdu-l-kadir*, III, 228)

Hazreti Ebu Bekrova kćerka, Esma, radijallahu anhumu, kazala je da joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„*Udijeli što možeš i nemoj škrtariti, da i tebi Allah ne bi uskratio!*“ (Buhari, Zekat, 21)

U drugoj predaji: „*Udjeljuj i ne broji, da ne bi i Allah tebi brojao (blagodati koje ti daje)!*“ (Muslim, Zekat, 88)

Hazreti Mevlana, kuddise sirruhu, o darežljivosti i njenoj suprotnosti – škrtosti kazuje sljedeće:

„Darežljivost je grana džennetskog stabla, pa teško onome ko iz svoje ruke ispusti tu granu. Onaj ko sije žito prvo isprazni svoj hambar, a poslije toga žanje u izobilju. Međutim, onaj ko drži i čuva žito u hambaru, na kraju to žito mu pojedu miševi.

Ljepotice tragaju za čistim i blistavim ogledalom, a darežljive osobe tragaju za siromašnim i slabim ljudima. Lice ljepotica se lijepo odražava u ogledalu, a plemenitost i darežljivost su vidljivi preko siromaha i nevoljnika.

Srca koja se guše u siromaštvu i potrebi nalikuju na kuću ispunjenu dimom. Da bi osluhnuo njihovu bol, u toj kući otvori prozor kako bi se dim povukao, a tvoje srce smekšalo...”

U našem vremenu postoji ozbiljna potreba za mobilizacijom u pogledu udjeljivanja i pružanja pomoći onima koji su u potrebi. Nikada ne smijemo zaboraviti činjenicu da smo se i sami mogli naći na mjestu nevoljnika ili onoga koji je u potrebi. Stoga, neka naše udjeljivanje i darežljivost budu vid zahvalnosti uzvišenom Allahu i ispunjavanje duga prema Njemu. Blagodati koje posjedujemo podijelimo sa ljudima koji su u potrebi, da bi srca onih koje smo utješili i obveselili bila naš ruhanijet na ovome svijetu, a na ahiretu – podrška i sreća u džennetu.

Primjeri vrline

Prenosi se od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

„Nikada od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije zatraženo nešto na ime islama, a da to ne bi dao. Došao mu je neki čovjek, pa je naredio da mu se iz stada od zekata udijeli veliki broj ovaca (koje su bile u dolini) između dva brda. Kada se ovaj vratio svom narodu, rekao je:

‘O narode moj, prihvatite islam, jer Muhammed zaista daje kao onaj koji se ne boji siromaštva.’

Uistinu bi čovjek došao kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prihvatio islam, želeći time samo ovosvjetsku korist (dunjaluk), pa bi mu za kratko vrijeme islam bio draži od cijeloga svijeta i svega što je na njemu.“
(Muslim, Fedail, 57-58)

Jedan od prvaka mekkanskih mušrika, Safvan ibn Umejje, učestvovao je zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, u pohodima na Hunejn i Taif, iako još nije bio musliman. Poslije tih pohoda sakupljen je veliki ratni plijen u mjestu Džir'ane, pa kada je Safvan vidio jedan dio tog plijena, bio je zadivljen njime. Primijetivši to kod njega, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita:

- *O Ebu Vehbe, da li ti se sviđa ovo?*
- Da! – odgovorio je Safvan.
- *Uzmi, sve je tvoje!* – rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

Safvan se nije mogao suzdržati, a da ne kaže:

- *Ovoliko može biti darežljiva samo duša jednog vjerovjesnika!*

Potom je izgovorio kelimei-šehadet i počašćen je islamom. (Vakidi, II, 854-855)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, bio je posjednik svih vrlina u najpotpunijem obimu. Slabosti ljudi je popravljao tako što im je udjeljivao i ugošćavao ih, a to bi na kraju rezultiralo njihovom uputom.

Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhum, kazuje:

„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najdarežljiviji čovjek, a bio bi najdarežljiviji u ramazanu, kada bi ga susretao Džibril, koji mu je

dolazio svake noći ramazana i s njim zajedno učio Kur'an. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je darežljiviji od poslanog vjetra (koji donosi kišu kao milost).“ (Buhari, Bed'ul-vahji, 5-6, Savm, 7; Muslim, Fedail, 48, 50)

Došao je neki čovjek kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, žaleći se na glad, pa ga je on uputio kod svojih supruge. Međutim, one mu rekoše:

- Mi nemamo ništa drugo osim vodu!

Kada se vratio, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče ashabima:

- *Ko će zbrinuti ili ugostiti ovog čovjeka?*

- Ja ću, Allahov Poslaniče! – reče jedan ensarija i povede pridošlicu svojoj kući.

Kada su stigli, ovaj reče svojoj supruzi:

- Počasti gosta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!
- Imamo hrane samo za djecu! – reče ona.
- Pripremi hranu, – reče on – ugasi svjetiljku i uspavaj djecu kada zatraže hranu!

Potom je ona pripremila hranu, ugasila svjetiljku i uspavala djecu. Zatim je ustala kao da želi popraviti svjetiljku, ali ju je ugasila. Pred gostom su se pretvarali da jedu zajedno s njim, ali su zanoćili gladni.

Ujutro je ensarija otišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je on rekao:

- *Allah se nasmijao (ili je rekao: začudio) onome što ste vas dvoje učinili! (tj. zadovoljan je vašim postupkom!)*

Nakon toga je uzvišeni Allah objavio:

„...i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se očuvaju lakomosti, oni će, sigurno, uspjeti.“ (El-Hašr, 9) (Vidi: Buhari, Menakibu-l-ensar, 10, Tefsir, 59/6; Muslim, Ešribe, 172)

Hazreti Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanikova, alejhis-salatu ves-selam, porodica jednom prilikom zaklala ovcu. Nakon što je mnogima dat dio mesa, plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je:

- *Šta je ostalo od nje?*

- Nije ostalo ništa osim jedne lopatične kosti! – rekla je Aiša, pa je on rekao:

- *Sve je ostalo osim lopatice!* – ukazujući na činjenicu da je naš istinski kapital ono što udijelimo radi Allaha. (Tirmizi, Kijamet, 33)

Jednom prilikom došao je neki čovjek plemenitom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, koji je bio u velikoj potrebi. Tražio je od njega da mu pomogne, pa mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *Ja nemam ništa što bih ti mogao dati, ali otiđi i na moje ime kupi ono što ti je potrebno, a ja ću platiti kada dobijemo nešto.*

Hazreti Omer nije bio zadovoljan da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podnosi teškoću zbog toga.

- Allahov Poslaniče, - rekao je - Allah te nije obavezao time! Udijeliš kada imaš, a kada nemaš, nisi ni dužan!

Po izrazu lica Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je vidljivo da nije zadovoljan Omerovim govorom. Nakon toga jedan ensarija reče:

- Dao bih oca i majku za tebe, Allahov Poslaniče, udjeljuj i ne boj se da će ti Vlasnik Arša umanjiti!

Na njegove riječi plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, se nasmiješi i reče:

- *Tako mi je zapovjedbano!* (Hejsemi, X, 242)

Eto, to je srce koje se uzima za uzor u životu! Da pomogne svome bratu i olakša mu, jer to je za vjernika sredstvo kojim postiže sreću i spokoj srca.

Jedan od velikih tabi'ina, Abdullah El-Herevi, rahimehullah, naučio je mnogo o darežljivosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali je želio da sazna još više o tome. Kada je u Halepu (Sirija) sreo Bilala Habešiju, radijallahu anhu, mujezina Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskoristio je priliku da ga pita o tome.

- Bilale, - rekao je - obavijesti me o tome kako je udjeljivao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?

- Od onoga dana kada ga je Allah poslao kao poslanika pa do njegove smrti, mnoge poslove sam obavljao u njegovo ime. Kada bi mu došao neki (siromašan) musliman u oskudnoj odjeći, naredio bi mi da uzmem pozajmicu i kupim za njega odjeću i hranu. Tako je bilo sve dok jedan mušrik ne iziđe pred mene i reče mi: „Bilale, ja sam bogat čovjek, stoga nemoj pozajmljivati ni od koga osim od mene.“

Nakon toga Bilal je pozajmljivao samo od njega. Međutim, kada je jednog dana uzeo abdest i krenuo da prouči ezan, onaj mušrik je izišao sa grupom trgovaca prema njemu. Kada ga je ugledao, rekao mu je:

- Habešijo!
- Izvoli! – odgovorio je Bilal.

Ovog puta mušrik ga je počeo kritikovati i govoriti mu teške riječi, te na kraju dodao:

- Znaš li koliko je ostalo vremena do kraja mjeseca?
- Blizu je! – odgovorio je Bilal.
- Ostalo ti je još četiri dana. Tada ću uzeti od tebe ono što potražujem ili ću te u protivnom vratiti da čuvaš ovce kao što si radio i prije.

Dakle, ovaj mušrik nije pojamljivao novac radi Bilala ili Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem! Njegov cilj je bio da Bilala učini svojim robom.

- Kada sam čuo njegove riječi – kaže Bilal – obuzelo me je ono što obuzima ljude (tj. rastužio sam se).

Nakon što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jaciju i ušao u svoj dom, Bilal je zatražio dozvolu da uđe, pa kada je dobio dozvolu i ušao u njegov dom, rekao je:

- Allahov Poslaniče, dao bih i oca i majku za tebe! Onaj mušrik od koga sam uzimao pozajmice rekao mi je to i to. Ti nemaš sredstava da otplatiš moj dug, a nemam ni ja. Taj čovjek će me poniziti! Zato mi dopusti da se sklonim u jedno od plemena koje je primilo islam dok Allah ne opskrbi Svoga poslanika onim čime će otplatiti moje dugove.

Bilal je kasnije kazivao: „Izišao sam i vratio se kući. Uzeo sam svoju sablju, bodež, koplje i obuću, a potom sam ih stavio pored glave. Zadugo nisam zaspao, a probudio sam se sa prvom zorom. Dok sam se spremao da iziđem vani, neko me zovnu:

- Bilale, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poziva te da dođeš kod njega!

Odmah sam krenuo prema njegovom domu, pa kada stigoh, primijetih četiri deve natovarene robom. Zatražio sam dozvolu da uđem kod njega, pa kad sam dobio dozvolu i ušao, on mi reče:

- *Muštuluk, Allah je poslao tvoju otkupninu! Jesi li vidio one četiri kamile natovarene robom?*

- Da, vidio sam! – rekoh.

- *One i ono što je natovareno na njima pripada tebi! Na njima je odjeća i hrana koju mi je poklonio poglavar Fedeka. Uzmi to i izmiri svoje dugove!*

Nakon toga hazreti Bilal je spustio toware sa deva, dao im hranu i otišao da prouči ezan. Nakon namaza je svratio u mezarje „Džennetu-l-beki“, a potom je prstima začepio uši i glasno povikao:

- Ko potražuje nešto od Resulullaha, neka dođe!

Nakon toga je dio robe prodao i izmirio značajan dio dugova, a drugi dio dugova je izmirio u naturi. Na taj način je izmirio sve dugove kojim se bio zadužio u ime Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je sve završio, ostalo mu je nešto novca. Prije akšam-namaza je došao u mesdžid i zatekao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako sjedi sâm u mesdžidu. Nakon što mu je nazvao selam, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, ga upita:

- *Šta ima, šta si uradio?*

Nakon što ga je Bilal obavijestio da je izmirio sve dugove, ponovo ga je upitao:

- *A da li je nešto ostalo?*
- Da, dva dinara! – odgovorio je Bilal.
- *Hajde, udijeli ih i oslobodi me, – rekao je – jer neću biti rahat dok ih se ne riješim i vratim svojoj porodici!*

Međutim, nije niko došao kome bi ih mogao udijeliti, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ostade u mesdžidu.

Te večeri došla su dvojica putnika na konjima, pa ih je Bilal odveo u čaršiju i kupio im hranu i odjeću. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jaciju, a potom je pozvao Bilala i upitao ga:

- *Šta si uradio sa onim što je kod tebe?*
- Allah te odlobodio toga i učinio te spokojnim, Allahov Poslaniče!

Na te njegove riječi donio je tekbir i zahvalio Allahu, a potom je ustao. Poselamio je članove svoje porodice i ušao u sobu u kojoj je noćio.

Kada je Bilal završio sa pripovijedanjem ovog događaja, rekao je Abdullahu El-Hereviju:

- Abdullahu, ovo je odgovor na tvoje pitanje! (Vidi: Ebu Davud, Haradž, 33-35/3055; Ibn Hibban, *Sahih*, XIV, 262-264)

Dakle, naš plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, bio je toliko darežljiv da je pozajmljivao od drugih kako bi udijelio onima koji su bili u potrebi. A koliko ga mi, kao njegov ummet, slijedimo u tome?

O darežljivosti i plemenitosti Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, pjesnik je kazao:

لَوْ لَمْ يَكُنْ فِي كَفِّهِ غَيْرُ نَفْسِهِ
لَجَادَ بِهَا فَلَيَّتِ اللَّهُ سَائِلُهُ

*Kada u ruci ne bi imao ništa drugo osim svoje duše,
i nju bi udijelio,
stoga nek' se Allaha boje oni koji od njega traže!*

Drugi pjesnik je rekao:

مَنْ قَاسَ جَدُّوَاكَ يَوْمًا
بِالسُّحْبِ أَخْطَأَ مَذْحَكَ
السُّحْبُ تُعْطَى وَتَبْكِي
وَأَنْتَ تُعْطَى وَتَضْحَكُ

*Ko bi te jednoga dana pohvalio
i sa oblacima usporedio tvoju darežljivost,
pogriješio bi!
Jer, oblaci daju i plaču, a ti daješ i smiješ se!*

Eto, takvi su bili darežljivost i plemenitost Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On je iskreno i sa ljubavlju žrtvovao na Allahovom putu sve što je imao. Mevlana Halid Bagdadi, rahmetullahi alejhi, o njegovoj darežljivosti rekao je sljedeće:

„Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, predstavlja jedinstven primjer darežljivosti i plemenitosti, čijim hurmetom se iz mora vade biseri, iz tvrdih stijena nastaju dijamanti, a na trnu cvjetaju ruže. Kada bi se u jednoj bašči spomenule njegove vrline, ne bi ostao ni jedan pupoljak koji se ne bi nasmiješio zbog radosti.“⁶⁴

Hazreti Aiša, radijallahu anha, naša majka, bila je jako plemenita i darežljiva osoba. Kada su u pitanju ovosvjetske potrebe, ona je davala prednost drugima u odnosu na sebe. Kada je hazreti Omer bio teško ranjen i sav u krvi iščekivao smrt, pozvao je sina Abdullaha i rekao mu:

„...Otiđi kod majke pravovjernih, Aiše, radijallahu anha, i reci joj: ‘Poselamio te Omer ibn El-Hattab!’ (A u drugoj predaji: ‘Nemoj da bi rekao:

zapovjednik pravovjernih!') A zatim je zamoli da budem ukopan pored dvojice svojih prijatelja!"

Kada joj je Abdullah ibn Omer prenio njegove riječi, ona mu reče: „To mjesto sam željela za sebe, ali danas dajem prednost njemu!"

Kada se Abdullah vratio, Omer ga upita: „Šta donosiš?"

„Dopustila ti je, zapovjedniče pravovjernih!" – rekao je Abdullah, na što hazreti Omer, radijallahu anhu, reče:

„Nisam imao veće brige nego za tim ležajem (tj. mezarom)!" Potom je dodao: „Kada umrem, nosite me tamo, nazovite selam, a ti (Abdullahu) reci: 'Omer ibn El-Hattab traži dozvolu (za ukop)!?', pa ako mi dozvoli, ukopajte me, u protivnom, vratite me na mezarje muslimana!" (U drugoj predaji se navodi: „Kada je umro, ponijeli su ga do hazreti Aišine sobe. Abdullah je nazvao selam i rekao: 'Omer ibn El-Hattab traži dozvolu!' Aiša, radijallahu anha, rekla je: 'Unesite ga unutra!', a potom su ga ukopali pored njegova dva prijatelja.") (Vidi: Buhari, Ashabu-n-Nebijji, 8, Dženaiz, 96, Džihad, 174, Tefsir, 59/5, Ahkam, 43.)

Plemenitost naše majke, hazreti Aiše i hazreti Omerova, radijallahu anhum, profinjenost toliko su veliki da ih nije moguće iskazati riječima.

Naša majka, Zejneb bint Džahš, radijallahu anha, bila je jako vješta u izradi rukotvorina. Svoje proizvode je prodavala, a zatim bi ono što je zaradila udjeljivala na Allahovom putu. Jednom prilikom plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, rekao je svojim ukućanima:

„Od vas će mi se (poslije smrti) najprije pridružiti ona koja ima najduže ruke!"

Hazreti Aiša, radijallahu anha, kaže: „One su mjerile svoje ruke kako bi ustanovile čije su ruke duže. Među nama najduže ruke je imala Zejneb, jer je svojim rukama zarađivala i udjeljivala sadaku." (Muslim, Fedailu-s-sahabe, 101)

Poslije Hidžre svaka muslimanska porodica u Medini je primila po jednu muhadžirsku porodicu iz Mekke. Te porodice su se bratimile, počele zajedno raditi i međusobno dijeliti ono što su zaradili. Ensarije su višak svoje obradive

zemlje poklonili Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, koju je on razdijelio među muhadžirima.

Ensarije se nisu zaustavili samo na tome, već su rekli Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: „Razdijeli naše palmovike između nas i naše braće!“ Međutim, on to nije prihvatio, na što su ensarije rekli muhadžirima:

„U tom slučaju vi održavajte stabla i zalijevajte ih, a mi ćemo vas učiniti ortacima u plodovima!“

„Čuli smo i pokoravamo se!“ – odgovorili su muhadžiri, prihvatajući tako njihovu ponudu. (Vidi: Buhari, Hars, 5)

A koliko smo mi u potrebi za ovim plemenitim osobinama u vremenu u kojem je veliki broj muslimana siromašan i u velikoj potrebi?!

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, muhadžiri mu rekoše:

„Allahov Poslaniče, od ljudi kojima smo doselili nismo vidjeli darežljivijih ljudi i većih dobročinitelja. Oni što imaju mnogo i daju mnogo, a oni koji imaju malo, žrtvuju se i pomažu nam. Sve naše životne potrebe su namirili i učinili nas ortacima u svojim imecima. Bojimo se da će sve nagrade oni pokupiti!“

Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„*Nije tako! Sve dok budete činili dovu za njih i zahvaljivali im (i vi ćete imati nagradu)!“* (Tirmizi, Kijamet, 44/2487)

O dobročinstvu i darežljivosti ensarija koju su ukazivali muhadžirima, Džabir, radijallahu anhu, ispričao je sljedeće:

„Kada bi ensarije obrali svoje hurme, pravili bi dvije hrpe: jednu veću, a drugu manju. Na manju hrpu bi stavljali palminog lišća kako bi ona izgledala veća, a zatim bi ponudili muhadžirima da izaberu jednu od dvije hrpe. Muhadžiri bi izabrali manju hrpu, koja je zapravo bila veća, i na taj način su dobijali više hurmi od njih samih. Tako je bilo sve dok nije oslobođen Hajber...“

(Hejsemi, X, 40)

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio raspodjelu ratnog plijena iz plemena Benū Nedīr, razdijelio ga je među muhadžirima, a od ensarija je dao samo trojici jedan dio. Potom se obratio ensarijama, rekavši:

„Ako želite, vi uzmite svoj dio iz ovog plijena od plemena Benu Nedir, a ono što ste vi dali muhadžirima neka ostane kod njih. Ili, ako želite, zatražite da vam vrate ono što ste im dali, a ovaj plijen neka pripadne njima u potpunosti.“

Na to su ensarije, Allah njima bio zadovoljan!, pokazali na sljedeći način da daju prednost muhadžirima u odnosu na sebe. Kazali su:

„Allahov Poslaniče, mi braći muhadžirima dajemo dio svoga imetka i svojih domova, a plijen im prepuštamo u cijelosti!“

Nakon toga je objavljen sljedeći ajet:

„i onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se očuvaju lakomosti, oni će, sigurno, uspjeti.“ (El-Hašr, 9. O povodu objave ovog ajeta vidi: Kurtubi, Tefsir, XVIII, 25; Razi, Tefsir, XXIX, 250)

Srce vjernika opisano u gore navedenom ajetu je srce koje davanjem zadobija smiraj i sreću, ne strahujući od nestašice i siromaštva.

Kada je plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, pozvao ensarije da im razdijeli zemlju Bahrejna, oni mu rekoše:

„Mi to ne možemo uzeti sve dok i naša braća muhadžiri ne dobiju isti dio!“

Na to im je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Ako već nećete, onda se strpite dok mi se ne priključite (na Havd-i Kevseru). Uistinu će vas poslije mene pogoditi nedaće!“ (Buhari, Menakibu-l-ensar, 8)

Prenosi se da je hazreti Aiši, našoj majci, radijallahu anha, došao jedan ubogi siromah, koji je tražio nešto za jelo. Taj dan ona je postila, a u kući nije imala ništa drugo osim jednu pogačicu. Svojoj pomoćnici je rekla:

- Daj mu tu pogačicu!
- Ali nemate ništa drugo za iftar!? – rekla joj je pomoćnica.
- Daj mu tu pogačicu! – ponovila je hazreti Aiša, što je ova i učinila.

Te večeri – kazivala je Aišina pomoćnica – neko nam je poslao braveće pečenje, pa mi Aiša reče:

- Izvoli, jedi! Ovo je ukusnije od tvoje pogačice! (Malik, *El-Muvetta*, Sadaka, 5)

Uzvišeni Allah kaže:

„Zar ne znaju oni da jedino Allah prima pokajanje od robova Svojih i da samo On prihvata sadake, i da je samo Allah Onaj koji prašta i da je On milostiv?!“ (Et-Tevba, 104)

Uzvišeni Allah daruje Svoje robove prema stanju njihova srca.

Jednom od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, neko je poklonio pečenu glavušu ovce, pa je on istu poklonio drugom bratu za kojeg je mislio da je u većoj potrebi od njega. Ovaj je glavušu poklonio trećem, a taj četvrtom i tako redom sve dok glavuša nije prošla kroz sedam kuća i ponovno se vratila u kuću onoga koji ju je poklonio prvi put. (Hakim, II, 526)

Huzejfe El-Adevi, radijallahu anhu, pripovijeda o tome kakvi su bili plemenitost i požrtvovanost ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čak i u posljednjim trenucima ovosvjetskog života:

„Nakon Bitke na Jermuku tražio sam svog amidžića među poginulim, a u ruci sam imao malo vode (u mješini). Rekoh: ‘Ako bude na samrti, dat ću mu da se napije!’ I kada ga nađoh među ubijenim, rekoh mu: ‘Hoćeš li da te napojim vodom?’, a on mi išaretom reče: ‘Da!’ Kada mu se primakoh, neko od ranjenih izusti: ‘Āh!’, pa mi amidžić pogledom reče da odem kod njega i napojim ga. Kada sam došao kod njega, vidjeh da je to Hišam ibn El-Ās. Rekoh mu: ‘Da te napojim?’ On mi očima reče: ‘Da!’ U tom času neko treći izusti: ‘Āh!’, a on mi pogledom reče da odem kod njega i napojim ga. Kada sam došao do njega, primijetih da je već umro. Potom se vratih kod Hišama, kad i on

umro. Naposljetku sam došao do amidžića i našao ga mrtvog.“ (Vidi: Kurtubi, XVII, 28; Zejlei, Nasbur-raje, II, 318; Hakim, III, 270/5058)

O duhovnom stanju u kojem se tada našao Huzejfe, radijallahu anhu, govorio je sljedeće:

„U životu nisam doživio ništa slično tome slučaju, a što bi me učinilo uzbuđenim kao tada. Iako među tim ljudima nije bilo rodbinske veze, oni su međusobno bili toliko saosjećajni, požrtvovani i milostivi. Tu veličinu imana ljubomorno sam posmatrao i ona je ostavila duboki trag u mom sjećanju...”

Dakle, plemeniti ashabi – ridvanullahi alejhim džemī'an! – živjeli su sa sviješću o časnom ajetu u kojem uzvišeni Allah kaže: „O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!“ (Ali Imran, 102).

Jedan od velikih protivnika sufija, po imenu Gulām Halil, pokazivao je neprijateljski odnos prema sufijama u Bagdadu. Ovaj čovjek, iako pobožnjak i vrsni predavač u džamijama, isposlovao je da vlasti pohapse veliki broj sufija i privedu ih u sjedište hilafeta kako bi im se sudilo za krivovjerstvo. Među uhapšenima bio je šejh Ebu-l-Husejin En-Nūrī, rahmetullahi alejhi, koji je zajedno sa drugima optužen, a nakon suđenja i osuđen na smrt. Prilikom izvršenja kazne, dželat je bio krenuo da pogubi prvog sufiju u redu, podigavši svoju sablju u zrak, međutim, šejh En-Nūrī se baci pred njega s namjerom da prvi bude pogubljen. Na to mu dželat reče:

„Šta je s tobom, junače? Bacaš se preko reda? Trebaš znati da ova sablja nije baš za poželjeti! Uostalom, zašto žuriš, kada znaš da će doći red i na tebe?“

Šejh mu reče:

„Naš put je put „isāra“, davanja prednosti drugima nad sobom. Najvrednija stvar koju posjedujemo je život, stoga želim da moja braća uzdahnu nekoliko puta više od mene, jer je jedan uzdah na ovom svijetu za mene vredniji i draži od hiljadu godina na ahiretu! To je zbog činjenice što je ovaj svijet mjesto ibadeta i dobročinstva, a onaj je mjesto bliskosti Allahu i uživanja u džennetu. Uprkos tome, ovo nekoliko uzdaha žrtvujem za svoju braću!“⁶⁵

65. Hudžviri, *Kešfu-l-mahdžub*, prevod na turski: Sulejman Uludag, str. 302, Istanbul, 1996.g.

Nakon toga dželat je odustao od izvršenja kazne i zatražio mišljenje halife Mu'temida u pogledu osuđenika. Halifa je zatražio mišljenje vrhovnog sudije (kâdi-l-kudât), Ismaila ibn Ishaka, koji je saslušao šejha Ebu-l-Husejina En-Nûrija. Zatražio je od šejha da mu kaže svoje mišljenje o ibadetima, pa mu je potpuno odgovorio na njegovo pitanje, a zatim dodao sljedeće:

„Allah ima robove koji govore radi Allaha, jedu radi Allaha i slušaju radi Allaha!“

Čuvši njegove riječi, sudija Ismail ibn Ishak je zaplakao, govoreći:

„Ako su ovi ljudi heretici (zenâdika), onda na zemlji nema pravih monoteista (muvehhida)!“ - a potom ih je sve oslobodio.⁶⁶

Poslije smrti sultana Osmana Gazija, rahmetullahi alejhi, begovi i âhiye (derviši-trgovci) smatrali su da novi sultan treba biti Allauddin-beg, stariji Osmanov sin, što je svakako bilo i u skladu sa turskim običajima i tradicijom. Međutim, Alauddin-beg je dao prednost mlađem bratu, rekavši mu:

„Brate moj, dova našeg oca je s tobom. Još za svoga života ti je povjerio komandu nad vojskom, stoga vlast pripada tebi!“

Dakle, Allauddin-beg dao je prednost svom mlađem bratu i podržao ga tako što je prihvatio dužnost ministra u vladi sultana Orhana.⁶⁷

U zemljotresu koji je 8. oktobra 2005. godine pogodio Pakistan, poginulo je više od 70.000 ljudi, a veliki broj preživjelih je ostao bez krova nad glavom i hrane. Iz Turske je jedan dječak, 24. novembra iste godine, poslao pismo narodu Pakistana u kojem je napisao sljedeće:

„Ja sam dijete iz jedne siromašne porodice. Nemam oca, a majka mi je bolesna. Trenutno posjedujem dvije lire kojima sam namjeravao kupiti hljeb, međutim, danas sam našao hljeb u kontejneru za smeće, pa sam odlučio da vam pošaljem pola svoga novca. Večeras ćemo iftariti hljebom koji sam danas

66. Zehebi, *Sijeru e'alami-n-nubela*, XIV, 71-72.

67. Ziya Nur Aksun, *Osmanlı Tarihi*, I, 36, Istanbul, 1994.g.

našao, a vi od mog novca možete kupite hljeb za djecu koja su gladna. Moj novac je halal. Jedan dio novca morat ću dati za poštansku markicu. Izvinite!”⁶⁸

Kakva je to darežljivost, plemenitost i požrtvovanost?! Kao povjetarac iz sretnog vremena ashaba i prvih generacija muslimana.

Naposljetku, svi trebamo znati da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udjeljivao u svakom stanju; i kada bi imao, i kada bi bio u oskudici. Svoje ashabe je podsticao na udjeljivanje, bez obzira na to da li su bogati ili siromašni. U narednom hadis-i-šerifu plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je da udjeljivanje neće umanjiti imetak:

„Svskog dana u kojem se rodi Sunce dva meleka dozivaju stvorenja, a čuju ih svi stanovnici Zemlje osim ljudi i džina:

‘O ljudi, dođite milosti vašega Gospodara! Opskrba koja je neznatna, ali dovoljna, bolja je od one koje je mnogo, ali čovjeka čini nehajnim!’

I ne zađe Sunce niti jednog dana, a da dva meleka ne kažu:

‘Allahu, nadoknadi onome koji udjeljuje, a daj propast onome koji škrtari!’

Njih čuju svi stanovnici Zemlje, osim ljudi i džina.“ (Ahmed, V, 197)

Dakle, istinska spoznaja sastoji se od toga da se srce ispuni osjećanjima darežljivosti i plemenitosti, te darovane blagodati i ovosvjetsku trgovinu pretvoriti u ahiretski kapital i bogatstvo. U tom smislu, najvredniji imetak je onaj koji se pošalje na ahiret prije nego što njegov vlasnik lično preseli na ahiret, a najvredniji život je onaj koji se potroši na Allahovom putu, tražeći Njegovo zadovoljstvo.

13. Zadovoljstvo onim što posjedujemo

„El-kanā’at“ je zadovoljstvo onim što je Allah odredio, a što je dostatno u pogledu ispunjavanja potreba. Drugim riječima, to je zadovoljavanje materijalnih potreba u minimalnoj mjeri, onoliko koliko je neophodno za

68. <http://www.presidentofpakistan.gov.pk/NewsEventImagePopUp.aspx?ImageID=129> (28.12.2005.)

život, bez pridavanja pažnje materijalnim vrijednostima koje su u vlasništvu drugih ljudi.

Čovjek, koji je na ovaj svijet doveden radi ispita, ne bio smio zaboraviti cilj zbog kojeg je stvoren i, u brizi za opskrbom, ne bi trebao koristiti svoje mogućnosti isključivo za stjecanje materijalnih vrijednosti. Ono što mu je uzvišeni Allah darovao od imetka i materijalnih mogućnosti treba nastojati učiniti svojim ahiretskim kapitalom. To je zbog činjenice što se uzvišeni Allah obavezao da će davati opskrbu svim Svojim stvorenjima, a od Svojih robova je zatražio da budu zadovoljni onim što im je dosudio i neovisni o drugima. On Uzvišeni u Kur'anu kaže:

„Na Zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani.“ (Hud, 6)

„A Zemlju smo prostrli i po njoj nepomične planine razbacali i učinili da na njoj sve s mjerom raste, i dajemo vam iz nje hranu, a i onima koje vi ne hranite.“ (El-Hidžr, 19-20)

„A koliko ima životinja koje ne sakupljaju hranu sebi, Allah ih hrani, a i vas! On sve čuje i sve zna.“ (El-Ankebut, 60)

„Oni kojima se vi, mimo Allaha, klanjate ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti; vi hranu od Allaha tražite i Njemu se klanjajte i Njemu zahvalni budite! - Njemu ćete se vratiti.“ (El-Ankebut, 17)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Spašen je onaj ko bude pokoran (Allahu), kome opskrba bude dostatna i koga Allah učini zadovoljnim onim što mu je dao!“ (Muslim, Zekat, 125)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, na sljedeći način je upućivao dovu:

„Allahu, učini opskrbu Muhammedove porodice dostatnom!“ (Muslim, Zekat, 126)

Ako neko nije zadovoljan onim što mu je dodijeljeno Božijom odredbom, on neće pronaći smiraj i sreću, pa makar bio i bogat. On će biti u većim nevoljama od siromaha i onih koji su u potrebi. Razlog tome je što će uvijek osjećati nezadovoljstvo i bez obzira koliko zarađivao, stalno će tražiti više. Stanje takvog čovjeka Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisuje na sljedeći način:

„Kada bi čovjeku bila data jedna dolina puna zlata, volio bi da ima još jednu. Njegova usta ne može napuniti (zasititi) ništa drugo osim zemlja. A Allah prima pokajanje od onoga ko se pokaje.“ (Buhari, Rikak, 10; Muslim, Zekat, 116-119)

Dakle, treba se kajati za grijeh nezadovoljstva onim što posjedujemo. Pored toga, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u tom pogledu je savjetovao svoje ashabe:

„Gledajte u one koji su ispod vas u pogledu bogatstva i fizičkog izgleda, a nemojte gledati one koji su iznad vas!“ (Buhari, Rikak, 30)

Mudri Lukman ovako je savjetovao svog sina:

„Sinko moj, ne opterećuj svoju dušu brigom i tugom, a srce čuvaj od pohlepe! Budi zadovoljan Allahovom odredbom i onim što ti je dodijeljeno kako bi se tvoj život uljepšao, ispunilo srećom tvoje srce i kako bi uživao u životu.“

Međutim, biti zadovoljan onim što nam je Allah dodijelio nikako ne znači da treba zanemariti trud i rad, lijenčariti i dovoditi se u stanje ovisnosti o ljudima. Biti zadovoljan onim što nam je Allah dodijelio je stvar srca i morala. Musliman je dužan da zarađuje na halal način i izvršava svoje materijalne obaveze, udjeljujući onima koji su u potrebi i nevolji.

Zadovoljstvo onim što nam je Allah dodijelio (el-kan'at) i neovisnost o drugim ljudima (el-istignā) predstavljaju dvije pohvalne i veoma lijepe osobine vjernika. Biti neovisan o drugima znači ne očekivati da nam ljudi pruže blagodati koje su im darovane i ne tražiti od njih ono što posjeduju. Neovisnost o ljudima je zapravo bogatstvo srca i duše.

Plemeniti Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Došao mi je Džibril i rekao:

- Muhammede, živi kako hoćeš, ali ćeš zacijelo umrijeti; voli koga hoćeš, ali ćeš se s njim rastati; čini šta hoćeš, ali znaj da ćeš shodno tome dobiti naknadu!

Potom je rekao:

- Muhammede, čast vjernika je u noćnom namazu, a njegova veličina je u neovisnosti o ljudima!“ (Hakim, IV, 360-361/7921)

Neovisnost o drugima je srčana vrlina vjernika koji je postigao potpunu iskrenost i zrelost ličnosti. To je zadovoljstvo srca onim što ima u ruci i neponižavanje pred onim koji u svojoj ruci ima više.

Također, u hadisi-šerifu, u kojem plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, kaže: „*El-kanā'at je nepresušna riznica!*“ (Dejlemi, III, 236/4699), aludira se na bogatstvo srca koje se postiže blizinom i bliskošću sa uzvišenim Hakkom. Srce koje pronade bogatstvo u bliskosti sa svojim Stvoriteljom postane neovisno o ljudima, zadovoljno Allahovom raspodjelom i oslobođeno od ovosvjetskih briga i strahova. Rūh (duh) na taj način spozna beskrajnu vječnost, a u nutрини nestane privlačnost za ovosvjetskim ukrasima i uživanjima. Uzvišeni Allah Svojim časnim imenom „**El-Mugnī**“ takvo srce učini neovisnim o svemu drugom osim o Njemu Uzvišenom.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„*Ko bude u nekoj potrebi, pa je objelodani ljudima, neće mu biti ispunjena. A ko bude u potrebi, pa je iznese pred Allaha, nadati se da će mu On odmah, ili malo kasnije, riješiti njegovu potrebu.*“ (Tirmizi, Zuhd, 18/2326; Ebu Davud, Zekat, 28/1645)

Neovisnost o drugima ne odnosi se samo na novac i materijalne vrijednosti. Istinska neovisnost je o svemu onome što roba čini nemarnim i udaljenim od njegovog uzvišenog Gospodara.

Primjeri vrline

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na najljepši način je pokazao kako treba biti zadovoljan Allahovom raspodjelom i na koji način biti neovisan o ljudima i o onome što oni posjeduju. On je u tom smislu ponekad uzimao prisegu od svojih ashaba. Prenosi se od Sevban, radijallahu anhu, da im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao:

- *Ko mi jamči da neće ništa tražiti od ljudi, ja mu jamčim džennet!*
- Ja jamčim! – rekao je Sevban.

I on, uistinu, do kraja života nije tražio ništa od ljudi. (Ebu Davud, Zekat, 27/1643)

U navedenom hadisu se jasno ukazuje na vrijednost neovisnosti o ljudima. Stoga je Ma'ruf El-Kerhi, rahimehullah, rekao: „Tesavvuf je usvajanje istina (hakâik) i gubljenje nade u ono što posjeduju Allahova stvorenja (halâik)!“

U sljedećoj predaji ćemo vidjeti u kojoj mjeri je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao svoje ashabe da budu zadovoljni Allahovom raspodjelom i neovisni o ljudima. Prenosi se od 'Avfa ibn Malika, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Bilo nas je deveterica, osmerica ili sedmerica kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam on reče:

- *Zar nećete dati prisegu Allahovom Poslaniku?*

Netom prije toga smo mu bili dali prisegu, pa rekosmo:

- Već smo ti dali prisegu, Allahov Poslaniče!

- *Zar nećete dati prisegu Allahovom Poslaniku?* – upitao je ponovo.

- Već smo ti dali prisegu, Allahov Poslaniče! – rekli smo.

- *Zar nećete dati prisegu Allahovom Poslaniku?* – ponovo je upitao.

Potom smo mu pružili ruke i rekli:

- Već smo ti dali prisegu, Allahov Poslaniče! U pogledu čega još trebamo dati prisegu?

- *Da Allahu robujete i da Mu nikoga ne smatrate ravnim; da obavljate pet dnevnih namaza i da Mu budete pokorni* – a onda je rekao tiho: *i da ništa ne tražite od ljudi!*

Kaže Avf ibn Malik: „Kasnije sam vidio neke od tih ljudi (koji su tu bili prisutni) kako im ispadne iz ruke bič (dok su na jahalici), ali nikoga nisu molili da im ga doda!“ (Muslim, Zekat, 108)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio je isto pitanje tri puta zbog velike vrijednosti onoga što je želio reći, a posljednju rečenicu je izgovorio tiho zbog težine njenog dubokog značenja.

Kada bi iz ruku hazreti Ebu Bekra Es-Siddika, radijallahu anhu, ispao povodac deve i pao na zemlju, spustio bi devu na zemlju i lično uzeo povodac. Oni koji bi bili u njegovom prisustvu govorili su mu: „Da si nam zapovjedio, mi bismo ti ga dodali!“, a on im je odgovorio:

„Zapovjedio mi je moj voljeni, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, da ne tražim ništa od ljudi!“ (Ahmed, I, 11)

Prenosi se od Amra ibn Tagliba, radijallahu anhu, da je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, donesen ratni plijen, pa ga je podijelio nekim ljudima, a nekima nije dao ništa. Kada su ovi, koji su bili uskraćeni, počeli govoriti okolo i žaliti se, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, zahvalio se Allahu, a potom rekao prisutnima:

„Tako mi Allaha, nekim ljudima dajem, a neke izostavim. Onaj koga sam izostavio draži mi je od onoga kome sam dao. Međutim, nekim ljudima dajem jer u njihovim srcima vidim nestrpljivost i lakomost, a neke ljude prepustim njima samima sa bogatstvom i dobrom koje je Allah smjestio u njihovim srcima. Jedan od njih je i Amr ibn Taglib.“

Amr je rekao: „Tako mi Allaha, draže su mi ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi od cijeloga dunjaluka!“ (Buhari, Džuma, 29, Humus, 19, Tevhid, 49)

Omer ibn El-Hattab, radijallahu anhu, kaže:

„Davao mi je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iz ratnog plijena, a ja sam mu govorio: ‘Daj to nekome ko je siromašniji od mene!’ Tako je bilo sve dok mi jednom prilikom nije ponovno dao, a ja mu rekoh: ‘Daj to nekome ko je siromašniji od mene!’, pa mi on reče:

- *Uzmi to! Dodaj ga svom imetku i udjeljuj od njega! Imetak koji ti dođe bez da si ga želio ili tražio – uzmi, a u suprotnom – ne uzimaj ga!* (Buhari, Zekat, 51)

Nakon što je delegacija plemena Benu Tudžib došla u posjetu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odlučili su da se vrate u svoj zavičaj, pa

im je plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao poklone kakve nije dao drugima, a potom je upitao:

- *Ima li neko od vas da nije dobio poklon?*

- Da, mladić koji je najmlađi među nama. Ostavili smo ga da pazi na naše jahalice. – rekli su.

- *Pošaljite i njega!* – rekao je.

Kada su došli do mjesta na kojem su bile njihove jahalice, rekoše mladiću:

- Otiđi kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i uzmi svoj poklon! Mi smo već uzeli svoje poklone i oprostili se od njega.

Kada mladić dođe kod njega, reče:

- Allahov Poslaniče, ja sam iz plemena Benu Ebzā. Ja sam zajedno sa grupom koja se maloprije rastala s tobom, a kojima ste ispunili želje (dali poklone). Možete li ispuniti i moju želju?

- *A šta ti želiš?* – upitao ga je plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam.

- Allahov Poslaniče, - rekao je – ja ne želim ono što su dobili moji drugovi... Ja želim da uputiš dovu Allahu da mi oprost grijehe, da mi se smiluje i da mi podari bogatstvo u srcu!

Na ove njegove riječi plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

- *Allahu moj, oprost mu i smiluj mu se, a u njegovo srce smjesti bogatstvo!*
– a potom je naredio da mu se udijeli isti poklon kao i njegovim drugovima.

Naredne godine neki od članova delegacije su došli u vrijeme hadža i sreli Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini, pa su mu rekli:

- Allahov Poslaniče, mi smo iz plemena Benu Ebza!

- *Šta je sa mladićem koji je prošle godine dolazio s vama?* – upitao je.

- Allahov Poslaniče, nismo vidjeli nikoga da je kao on zadovoljan opskrbom koju mu je uzvišeni Allah dodijelio! Kada bi ljudi između sebe podijelili cijeli svijet, ništa od ovosvjetskih blagodati ne bi privuklo njegovu pažnju.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, slušao je njihove riječi sa zadovoljstvom, a potom se zahvalio Allahu i uputio hajr dovu za tog mladića.

I uistinu, taj mladić je postojano slijedio Pravi put do Poslanikove smrti, a nakon što su se neka plemena poslije njegove smrti vratila u nevjerstvo, pozivao je svoj narod na postojanost i čvrstinu u vjeri. Zahvaljujući njemu, niko iz njegovog plemena nije napustio islam i vratio se u nevjerstvo. Poslije tih događaja Ebu Bekr, radijallahu anhu, raspitao se za njega i poslao pismo namjesniku Jemena u kojem mu je zapovjedio da lijepo postupa prema tom mladiću. (Ibn Kajjim, III, 650-652; Ibn Sa'd, I, 328)

Bratimljenje muhadžira i ensarija predstavlja jedinstven oblik bratstva kojem nema sličnog u historiji. Plemenite ensarije pokazali su spremnost da sa braćom muhadžirima podijele sve što posjeduju od imetka i materijalnih vrijednosti. Međutim, srca muhadžira bila su ispunjena duhovnim bogatstvom, neovisnošću i zadovoljstvom onim što im je Allah dodijelio. Svaki od njih bio je na takvom stepenu pouzdanja i zadovoljstva Allahovom raspodjelom da je bio u stanju kazati svom bratu ensariji: „...Neka ti Allah podari bereket u tvojoj porodici i imetku, ali ti meni pokaži gdje je čaršija!“ (Buhari, Buju, 1)

Jednom prilikom kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan siromašni ensarija koji je zatražio malo hrane, pa mu je on rekao:

- *Zar u svojoj kući nemaš nikakvih stvari?*
- Imamo ono čime se pokrivamo, nešto prostirke i posudu za vodu! – odgovorio je.
- *Donesi mi ih!* – rekao mu je plemeniti Pejgamber, alejhis-selam.

Kada je ovaj donio prostirku i posudu za vodu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je prisutne:

- *Ko će kupiti ovo?*

Jedan od prisutnih ashaba reče da će dati jedan dirhem za njih. Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, upita:

- *Ima li neko da daje više?* – ponavljajući isto pitanje nekoliko puta.

Drugi ashab reče da će dati dva dirhema, na što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pristao i pružio novac siromašnom ensariji, rekavši mu:

- *Za jedan dirhem uzmi hrane za svoju porodicu, a za drugi dirhem kupi sjekiru i donesi mi je!*

Kada je čovjek došao sa sjekinom, plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, stavio ju je svojim rukama na dršku, a zatim mu rekao:

- *Sada idi, sijeci drvo i prodaji ga! Tako radi petnaest dana, a nakon toga dođi kod mene!*

Kada je prošlo petnaest dana čovjek je došao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga da je zaradio deset dirhema, od čega je kupio hranu i odjeću za svoju porodicu. To je mnogo obradovalo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu na kraju reče:

- *To ti je bolje nego da dođeš na Sudnji dan sa biljegom prosjačenja...*
(Ebu Davud, Zekat, 26/1641; Ibn Madže, Tidžaret, 25)

Musliman iz ovog primjera treba izvući pouku i shvatiti kolika je vrijednost u tome da pomogne svome bratu kako bi on stekao neko zanimanje ili zanat. S druge strane, siromašni muslimani se moraju truditi da budu neovisni o drugima i, u skladu s navedenim vjerovjesničkim primjerom, nastojati da posjeduju zanimanje ili posao koji će im omogućiti dostojanstven život.

Ebu Se'id El-Hudri, radijallahu anhu, bio je jedan od ashaba koji bi u situacijama teške gladi vezivali kamenu ploču na stomak. Jednom prilikom njegova majka, ili supruga, kazala mu je:

- Otiđi Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i traži od njega da ti udijeli nešto! Taj i taj je otišao kod njega i tražio, pa mu je dao. I taj i taj je tražio, pa mu je dao.

- Čekaj, da vidimo imamo li išta, pa ako ne nađemo ništa, otići ću kod njega! – rekao je.

Međutim, kako u kući nisu našli ništa, on odluči da otiđe kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i zatraži pomoć. Kada je stigao u džamiju, čuo je Resulullaha, alejhis-salatu ves-selam, kako govori:

„...Ko sačuva svoju čednost i bude neovisan o ljudima, Allah će ga učiniti bogatim i neovisnim o drugima...”

Kada je čuo ove riječi, Ebu Seid El-Hudri, radijallahu anhu, odustao je od toga da traži bilo šta i vratio se praznih ruku. Kasnije je o tome govorio sljedeće:

- Vratio sam se bez da sam tražio bilo šta, pa nas je Allah opskrbio i dao nam toliko da nije bilo nijedne porodice među ensarijama koja je posjedovala više imetka od nas. (Ahmed, III, 44)

Eto, u tome je vrijednost i važnost spoznaje Er-Rezzāka, Onoga koji opskrbljuje i dijeli Svojim stvorenjima. U kojoj mjeri se oslanjamo i predamo Njemu Uzvišenom, u toj mjeri će naša srca postići bogatstvo, smiraj i sreću.

Hakīm ibn Hizām, radijallahu anhu, došao je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražio od njega da mu udijeli nešto iz ratnog plijena, pa mu je dao stotinu deva. Tražio je još, pa mu je dao još stotinu. Tražio je još, pa mu je dao još stotinu, a zatim rekao:

„O Hakime, zaista je ovaj imetak sladak i privlačan, pa ko ga uzme velikodušno i darežljivo, imat će u njemu berićet, a ko ga uzme pohlepno, neće imati berićeta u njemu i bit će poput onoga koji jede, ali se ne može zasititi. Gornja ruka (koja daje) bolja je od donje ruke (koja prima)!“

- Allahov Poslaniče, - rekao je Hakim - tako mi Onoga koji te je poslao sa Istinom, ni od koga neću uzeti ništa sve dok ne napustim ovaj svijet!

Poslije toga Ebu Bekr, radijallahu anhu, pozivao je Hakima da mu udijeli, ali je on odbijao uzeti bilo šta od njega. Poslije ga je pozvao i Omer, radijallahu anhu, da mu udijeli, ali je odbio da primi. Tada je Omer rekao:

- O muslimani, uzimam vas za svjedoke u pogledu Hakima; davao sam njegovo pravo koje mu je Allah dodijelio iz ovoga plijena, ali je on odbio uzeti!

I uistinu, Hakim ni od koga nije uzeo ništa nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, sve dok mu nije došla smrt. (Buhari, Vesaja, 9; Vakidi, III, 945)

Jedinstven primjer zadovoljstva onim što mu je dodijeljeno, ustrajnosti u neovisnosti o ljudima i ljubavi prema voljenom Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem...

Upitan je imam Ahmed ibn Hanbel, radijallahu anhu:

- Da li je bolje bogatstvo ili siromaštvo?
- Bavi se trgovinom i budi neovisan o ljudima, jer ja ne znam veće vrijednosti od neovisnosti o ljudima.

Ibrahim ibn Edhem, rahimehullah, vidio je čovjeka koji se žalio na svoje siromaštvo, pa mu je rekao:

- Da li ti je dato siromaštvo bez da si platio cijenu za njega? Da li se zbog toga žališ na svoje stanje?
- Gospodine – rekao je čovjek – zar se i za siromaštvo treba platiti cijena?
- Da! Kada sam spoznao vrijednost siromaštva (fakra), sa velikim zadovoljstvom sam dao cijeli Belh za njega!

Dakle, cilj je obuzdati strast i pohlepu, a potom postići bogatstvo duše koje se ogleda u zadovoljstvu sa Allahovom raspodjelom. Strpljivi siromasi i zahvalni bogataši su jednaki u pogledu stjecanja Allahovog zadovoljstva. No, treba znati da je duhovna vrijednost strpljivosti u siromaštvu od neprocjenjive vrijednosti.

Upitan je Ebu Hazim, rahimehullah:

- Šta je tvoj kapital?
- Dvije stvari: zadovoljstvo Allahom i neovisnost o ljudima!
- U tom slučaju ti si siromah! – kazali su.
- Kako ću biti siromah kada sam rob Onoga koji je vlasnik nebesa i Zemlje i svega što je između njih? – odgovorio je Ebu Hazim.

Uistinu, pravo siromaštvo je odsutnost srca i nemar prema uzvišenom Hakku. Ukoliko srce posjeduje blagodat bliskosti sa uzvišenim Allahom, ono je najbogatije srce na svijetu. Međutim, ako je lišeno Njegove blizine, ono je najsiromašnije srce na svijetu.

Sljedeće kazivanje nam poučno govori o vrijednosti neovisnosti o ljudima i zadovoljstvu Allahovom raspodjelom.

Vrijeme pred sami iftar. Pred pekaru je došao čovjek čiju vrijednost i veličinu ne vidi svako oko. Kada se gužva utiša i ljudi razidoše kućama, pridošlica uđe unutra i reče pekaru:

- Dijete moje, danas nisam zaradio ništa. Možeš li mi dati četvrt hljeba, a ja ću to sutra platiti, akobogda, i ako mi ne dođe smrtni čas?!

- Ma kakav četvrt hljeba, prijatelju, - rekao je pekar drhtavim glasom -, dat ću ti cijeli hljeb! Halal ti bilo, ne moraš ni platiti!

- Ne, dijete moje, dovoljno je četvrt hljeba! Možda dođu još trojica poput mene, a u potrebi su? Uz to, moje lice može pocrvenjeti zbog četvrtine hljeba, a za više od toga nemam snage. Moj uslov je da uzmem četvrt hljeba i sutra platim, u protivnom, neću uzeti!

Pekar je stajao zbunjeno. Dao mu je četvrt hljeba. Pridošlica uze komad hljeba, poljubi ga, a zatim tiho i laganim korakom izađe iz radnje. Malo naprijed, na uglu ulice, pred njega iziđe mali pas koji je očima govorio koliko je gladan. Gledao ga je pravo u oči. Čovjek svijetlog lica reče u sebi: „Dakle, polovica ovog hljeba pripada tebi!“, a zatim četvrtinu hljeba prelomi na dva dijela i jedan dio spusti pred psa. Nakon toga je produžio prema džamiji. Iftario se parčetom hljeba i vodom i zahvalio se svome Gospodaru na blagodatima.

Narednog dana jedan trgovac ga pozva i reče mu:

- Dođi, natoči u ove mješine vodu, a kada završiš, unesi pristiglu robu u radnju!

Kada je završio sve što mu je zapovjedbno, trgovac mu plati jedan dinar, a on odmah požuri prema pekari da plati onaj četvrt hljeba. To je iznosilo 25 para. Ma koliko se pekar opirao i odbijao uzeti novac, ovaj dobri Allahov rob

je ustrajno zahtijevao da plati dug. Pekarove oči ispunile su se suzama, ali je morao uzeti novac...

Eto, to je zadovoljstvo Allahovom raspodjelom i neovisnost o Allahovim robovima! To je pravi Allahov rob koji i pored svoga siromaštva ne želi ničiju milostinju ili sadaku, a milostiv je i sažaljiv toliko da ne može gledati gladno nijedno Allahovo stvorenje!

U vakufu Aziza Mahmuda Hudajija u Istanbulu vidjeli smo mnogo primjera ljudi koji su zadovoljni Allahovom raspodjelom i koji su neovisni o ljudima. Jedan od tih primjera bili su jedna majka i njen univerzitetski obrazovani sin koji je bio paralizovan i nepokretan. Naš vakuf im je pružao pomoć. Međutim, jednoga dana ova majka je došla u upravu vakufa, zahvalila se i rekla: „Više nam nije potrebna vaša pomoć. Dajte je onima koji su u većoj potrebi od mene, jer je moj sin umro, a ja sam posljednji novac koji sam dobila iz vašeg vakufa potrošila na njegov ukop i dženazu. Sada sam ostala sama i mogu se brinuti o svojoj glavi, a vi nađite porodicu koja je u potrebi u kakvoj smo mi bili nekada.“

Sličan slučaj je bio i sa jednom ženom čiji je muž umro, a ona je ostala sa djecom i dugovima. Živjeli su u Holandiji. Naš vakuf je pružao pomoć ovoj porodici sve dok jednoga dana nije došlo pismo od ove žene koja se zahvalila i, između ostalog, napisala: „Otplatila sam dugove svoga muža i riješila ga tereta tuđeg hakka koji je ponio sa sobom. Sada sam u situaciji da izdržavam svoju djecu...“

Eto, to je dostojanstvenost koja se ne postiže ni bogatstvom niti siromaštvom, već zadovoljstvom srca Allahovom raspodjelom i odredbom.

Rob treba uvijek biti dostojanstven i neovisan o ljudima, ali ne smije pokazivati neovisnost o svom uzvišenom Gospodaru! U sljedećem hadisi-šerifu plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

„Dok se Ejjub, alejhis-selam, kupao bez odjeće, obasuli su ga skakavci od zlata, pa je počeo da ih kupi u svoju odjeću. Njegov Gospodar, ‘azze ve dželle, pozva ga i reče mu:

- *Ejjube, zar te nisam učinio neovisnim od toga što vidiš?*
 - *Jesi, tako mi Tvoje veličine, ali ne mogu biti neovisan od Tvog bereketa.*
- odgovorio je. (Buhari, Gusl, 20)

Hasan El-Basri, rahimehullah, molio je uzvišenog Allaha na sljedeći način:

اللَّهُمَّ أَغْنِنِي بِالْفَقْرِ إِلَيْكَ وَلَا تُفْقِرْنِي بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ

„Allahu moj, učini me bogatim tako što ću biti ovisan samo o Tebi, a nemoj me učiniti siromašnim tako što bih se pravio neovisnim o Tebi!“⁶⁹

Naposljetku, plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, obavijestio nas je da pravo bogatstvo nije u mnoštvu imetka, već u bogatstvu duše.⁷⁰ Prema tome, svako je bogat u onoj mjeri kolika je njegova neovisnost o ljudima i koliko je zadovoljan Allahovom raspodjelom. Posjedovati kana’at (tj. biti zadovoljan onim što nam je Allah dodijelio) predstavlja nepresušnu riznicu.⁷¹ Pravi vjernici koji posjeduju ovo bogatstvo su zapravo oni koji udjeljuju drugima.

14. Skromnost u pogledu ovosvjetskih uživanja

„Zuhd“ je izraz kojim se ukazuje na skromnost u pogledu ovosvjetskih ukrasa i uživanja. To je nepridavanje važnosti prolaznim vrijednostima i uklanjanje iz srca svega što je prepreka robovanju uzvišenom Allahu, dobročinstvu i ukrašavanju srca pohvalnim osobinama.

Zahid je onaj čovjek koji bježi od grijeha, ostavljajući pri tome sumnjive stvari, i koji iz straha i ljubavi prema Allahu uzvišenom koristi ovosvjetske blagodati onoliko koliko mu je dovoljno za postizanje Njegovog zadovoljstva.

69. Bakillani, *I'džazu-l-Kur'an*, str. 107, Bejrut, 1998.

70. Ahmed, II, 389.

71. Bejheki, *Ez-Zuhd*, II, 88, Bejrut, 1996.

Velikani islama živjeli su tako što su slijedili Pravi put i svojim srcima demonstrirali na koji način treba robovati uzvišenom Allahu, odnoseći se skromno prema ovosvjetskim uživanjima i neovisno o ljudima. To je zbog činjenice što je u njihovoj nutrini svaka stvar izgubila vrijednost u odnosu na strahopoštovanje i ljubav prema Allahu uzvišenom. U tom smislu zuhd nalikuje na čvrsti štit koji vjernika štiti od ljubavi i strasti prema ovom svijetu kako ne bi zaboravio vječni ahiret.

Varljivi i lažljivi dunjaluk sa svojom privlačnošću i obmanom zavede mnoge ljude, a trebalo bi ga koristiti na način da se drži izvan srca i bude kapital za vječni ahiret. Uzvišeni Hakk na sljedeći način opisuje život onoga koji slijedi svoje strasti i želje:

„Znajte da život na ovome svijetu nije ništa drugo do igra, i rasonoda, i uljepšavanje, i međusobno hvalisanje i nadmetanje imecima i brojem djece! Primjer za to je bilje čiji rast poslije kiše oduševljava nevjernike, ono zatim buja, ali ga poslije vidiš požutjela, da bi se na kraju skršilo. A na onome svijetu je teška patnja i Allahov oprost i zadovoljstvo; život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje.“ (El-Hadid, 20)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Tako mi Allaha, dunjaluk je u odnosu na ahiret poput prsta kojeg zaroni neko od vas u more, pa neka vidi šta je na prstu ostalo.“ (Muslim, Džennet, 55)

I rekao je:

„Kome briga bude ahiret, Allah će mu dati bogatstvo u njegovom srcu, uredit će njegove poslove i dunjaluk će mu doći ponizno. A onome kome briga bude dunjaluk, Allah će mu dati siromaštvo pred njegovim očima, učinit će ga rastresenim i od dunjaluka mu neće doći osim ono što mu je propisano!“ (Tirmizi, Kijamet, 30/2465)

Da bi imali skroman odnos prema ovosvjetskim uživanjima i bili zahvalni na Allahovim blagodatima, plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, svojim sljedbenicima je savjetovao sljedeće:

„Gledajte u one koji su (po ovosvjetskom položaju) ispod vas, a nemojte gledati u one koji su iznad vas jer biste na taj način potcijenili blagodati koje su vam darovane.“ (Muslim, Zuhd, 9)

Oni koji u svom životu usvoje ovu vjerovjesničku metodu, ukrašavajući se „**takvalukom**“ i „**zuhdom**“, ponekad pojam zuhda razumijevaju na pogrešan način. Neki od njih misle da zuhd predstavlja napuštanje ovosvjetskih blagodati i bogatstva. Međutim, to nije tako, jer materijalni ibadeti mogu se izvršiti samo ako posjedujemo bogatstvo, a oni imaju veliku vrijednost kod Allaha uzvišenog. Pogledajmo samo koliko se puta u Kur'anu spominje udjeljivanje imetka! Na kraju, dva islamaska šarta: zekat i hadž, moguće je izvršiti samo ukoliko posjedujemo dovoljno imetka. Pored toga, vjerovjesnička preporuka glasi: „*Gornja ruka (tj. koja daje) je bolja od donje ruke (koja uzima)*!“⁷² čime se na poseban način podstiče da svaki vjernik bude neovisan o drugima i da posjeduje određenu količinu imetka. Prema tome, zuhd treba razumijevati u skladu navedenog, a ne u suprotnosti s njim.

„Zuhd“ i „takva“ treba razumjeti kao predostrožnost prilikom uživanja u ovosvjetskim blagodatima, a iz straha da ne zapadnemo u grijeh ili nemar. To je stvarno značenje zuhda: skromnosti i suzdržavanja naspram ovosvjetskih blagodati. Međutim, **taj oblik neovisnosti je stvar srca, a ne stvar forme ili vanjštine**. Dakle, zuhd podrazumijeva da ovosvjetska uživanja ne smiju zarobiti srce, a ne da budemo siromašni u materijalnom smislu. Prema tome, zuhd je osobina vjernika koji je siromašan, ali i onoga koji je imućan i bogat.

Onaj ko je po Božijoj odredbi siromašan ne znači da je i neminovno posjednik zuhda, jer je mnogo siromaha koji slijede niske želje i strasti. Zuhd je borba protiv niskih želja i strasti kojim se srce čuva od zarobljenitva ovosvjetskim ukrasima i uživanjima.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na sljedeći način je definisao zuhd, kada je rekao:

„Nije zuhd na dunjaluku da sebi zabranjuješ ono što je halal, a niti da pretjerano trošiš imetak, već je zuhd na dunjaluku u tome da ne smatraš ono što je u tvom posjedu sigurnijim od onoga što je kod Allaha, i da više voliš da te zadesi iskušenje, zbog nagrade koju ćeš dobiti, nego da te ono (iskkušenje) mimoiđe.“ (Tirmizi, Zuhd, 29/2340)

Primjeri vrline

Prenosi se od Ijāsa ibn Sa'lebeta, radijallahu anhu, da je rekao:

„Jednog dana ashabi Allahovog Poslanika (sallallahu alejhi ve sellem) spomenuli su u njegovom prisustvu ovaj svijet (dunjaluk), pa im je rekao:

- *Zar ne slušate? Zar ne slušate? Uistinu, umjerenost je od imana! Uistinu, umjerenost je od imana!* (Ebu Davud, Teredždžul, 4161; Ibn Madže, Zuhd, 4)

Dakle, umjerenost u pogledu ovosvjetskih ukrasa, odjeće, jela, pića i uživanja je od vjere.

Prenosi se od hazreti Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

„Ušla je kod mene (u kuću) jedna žena od ensarija, pa je vidjela smotanu postelju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koja se sastojala od debljeg platna (u drugoj predaji: od ogrtača). Potom je žurno otišla svojoj kući i poslala dušek napunjen vunom. Nakon toga došao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao me:

- *Šta je ovo, Aiša?*

- Jedna ensarijka je došla kod mene i vidjela tvoju postelju, pa je otišla kući i poslala ovo! – rekla sam.

- *Vrati to, Aiša!* – rekao je. – *Tako mi Allaha, da hoću, Allah bi mi dao brda zlata i srebra koja bi hodala zajedno sa mnom!* (Ahmed, Kitabu-z-zuhd, str. 30)

Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je:

„Spavao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na hasuri, pa kada se probudio i ustao, na strani (na kojoj je ležao) ukazali su se tragovi hasure. Rekli smo mu:

- Allahov Poslaniče, da ti pripremimo dušek?

- *Šta ja imam sa ovim svijetom?* – rekao je. – *Ja sam na ovom svijetu poput putnika koji se sklonio u hlad jednog drveta, a zatim oputovao, ostavivši ga!* (Tirmizi, Zuhd, 44/2377)

Prenosi se da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prošao pored ljudi pred kojima je bila pečena ovca, pa ga oni pozvaše da jede s njima. Međutim, on je odbio, rekavši:

„Napustio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj svijet, a nije se zasitio ječmenim hljebom!“ (Buhari, Et'ime, 23)

Upitan je Sehl ibn Sa'd, radijallahu anhu:

- Da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jeo bijeli hljeb?
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vidio bijeli hljeb od kada ga je Allah poslao kao poslanika pa sve do smrti! – rekao je.
- Da li ste u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, imali sita? – upitan je ponovo.
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vidio sito od kada ga je Allah poslao kao poslanika pa sve do smrti! – rekao je.
- A kako ste jeli neprosijan ječam?
- Mljeli smo ga i opuhivali: odletjelo bi ono što bi odletjelo, a ono što bi ostalo zamijesili bi s vodom i jeli! – odgovorio je. (Buhari, Et'ime, 23)

Prenosi se od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Dopremljen je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, prihod (harač) iz Bahrejna, pa on reče:

- *Saspite ga u džamiju!*

To je bio najveći prihod koji je dopremljen Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Kasnije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izišao na namaz, a kada je prolazio pored blaga, nije ga ni pogledao. Poslije namaza je došao i sjeo pored njega, dajući svakom koga je vidio. U međuvremenu je došao Abbas, koji reče:

- Allahov Poslaniče, daj i meni, jer sam ja otkupio sebe (kao zarobljenik na Bedru), a otkupio sam i Akila (ibn Ebu Taliba)!

- *Uzmi!* – rekao mu je...

I sve dok je bio ijedan dirhem koji treba podijeliti, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ustao sa mjesta na kojem je sjedio. (Buhari, Salat, 42, Džizja, 4, Džihad, 172)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, upozorio je svoje supruge koje su tražile ovosvjetske ukrase, zahtijevajući od njih da izaberu: ili ovosvjetske ukrase, ili Allahovog Poslanika i ahiretsku nagradu. Nakon što se mjesec dana bio odvojio od njih, Allah mu je objavio:

„O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: ‘Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, daću vam pristojnu otpremu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha, i Poslanika Njegova, i ahiret - pa, Allah je, doista, onima među vama koji čine dobra djela pripremio nagradu veliku.’“ (El-Ahzab, 28-29)

Nakon toga, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prvo je pitao hazreti Aišu, rekavši joj:

- *Želim da ti predočim nešto. Volio bih da ne žuriš dok se ne posavjetuješ sa svojom porodicom!*

- A šta je to, Allahov Poslaniče? – upitala je.

Potom joj je proučio objavljene ajete, a ona mu reče:

- Zar da se u pogledu tebe posavjetujem sa svojim roditeljima? Naprotiv, ja odabirem Allaha, Njegovog Poslanika i ahiret! Molim te da ne obavještavaš svoje supruge o ovome što sam rekla!

Međutim, i druge njegove supruge – naše majke - dale su isti odgovor. (Muslim, Talak, 29)

Sevban, radijallahu anhu, oslobođeni rob Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kazivao je da je hazreti Fatima, radijallahu anha, bila posljednja osoba s kojom bi se Allahov Poslanik, alejhis-selam, opraštao kada bi krenuo na putovanje. A kada bi se vraćao sa putovanja, ona je bila prva osoba s kojom bi se poselamio i vidio. Jednom prilikom se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio sa jednog putovanja, pa je primijetio da je Fatima objesila zavjesu na vrata svoje kuće. Pored toga, na rukama Hasana i Husejina, radijallahu

anhuma, bile su srebrne narukvice. Vidjevši to, Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, nije htio ući u njenu kuću, a ona je odmah shvatila šta je razlog tome, pa je skinula zavjesu sa vrata i narukvice sa ruku svojih sinova. Hasan i Husejin su plačući došli Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, a on uze narukvice i predade ih Sevbanu, govreći mu:

„Sevbane, odnesi ovo u tu i tu porodicu (u Medini). Uistinu, ova dvojica su moj ehli-bejt i ne bih volio da potroše svoje blagodati još na ovom svijetu (uživajući u jelu, piću, odjeći i sl.). Sevbane, kupi Fatimi ogrlicu od kostiju i dvije narukvice od slonovače!“ (Ebu Davud, Teredždžul, 21/4213)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastojao je da njegov ehli-bejt bude uzor ovome ummetu u pogledu skromnosti, jednostavnosti i neovisnosti o ovosvjetskim ukrasima.

Prenosi se od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Išao sam zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, po medinskom kamenjaru, pa smo ispred sebe ugledali Uhud. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *O Ebu Zerre!*
- *Odazivam ti se Allahov Poslaniče!, rekao sam, pa mi reče:*
- *Kada bih imao zlata koliko je ovo brdo Uhud, ne bi mi pričinjavalo radost da nakon tri dana kod mene od toga ostane jedan dinar, osim onoga što bih ostavio za vraćanje duga, već bih ga podijelio među Allahovim robovima i lijevo i desno i iza sebe.*

Zatim je nastavio hodati, pa je rekao:

- *Zaista će bogati biti siromašni na Sudnjem danu, osim onih koji svoj imetak dijele i lijevo i desno i iza sebe, a malo je takvih!* (Buhari, Istikrad, 2, Rikak, 14; Muslim, 32)

Jednom prilikom dođe nekakav čovjek kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu:

- Allahov Poslaniče, ukaži mi na dobro djelo zbog kojeg će me, ako ga budem radio, zavoljeti Allah i ljudi!

- *Budi zahid (skroman i neovisan) u pogledu dunjaluka, voljet će te Allah i budi zahid u pogledu onoga što posjeduju ljudi, voljet će te ljudi!* (Ibn Madže, Zuhd, 1)

Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao kroz pijacu, dok je svijet stajao sa strana. Prošao je pored uginulog jareta koje je imalo male uši. Uzeo ga je za uho, a zatim rekao:

- *Ko želi kupiti ovo za dirhem?*
- Niko za njega ne bi dao ništa, a ne znamo ni šta bismo uradili s njim?! - rekli su.
- *Da li biste voljeli da je ovo vaše?*
- Tako nam Allaha, da je živo, bilo bi nas sramota, jer ima male uši, a kamoli sad kad je uginulo!
- *Tako mi Allaha, dunjaluk ima manju vrijednost kod Allaha nego što ovo (jare) vrijedi kod vas!* (Muslim, Zuhd, 2)

Prenosi se od Amra ibn Avfa El-Ensarija, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Ebu Ubejdeta ibn El-Džerraha, radijallahu anhu, u Bahrejn da donese glavarinu (džizju) iz tog područja. Ebu Ubejde je stigao sa blagom iz Bahrejna, a ensarije su čuli za njegov dolazak i na sabah-namaz srela se sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem. Pošto se on okrenuo, oni su došli pred njega. Kada ih je vidio, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se osmijehnuo i rekao:

- *Mislim da ste čuli da je Ebu Ubejde nešto donio?*
- Da, Allahov Poslaniče! – odgovorili su.
- *Radujte se i nadajte se onome što će vas obradovati! Tako mi Allaha, ja se za vas ne bojim siromaštva, nego se bojim da vam se pruži bogatstvo ovoga svijeta, kao što je bilo pruženo onima prije vas, pa se budete natjecali u pogledu*

njega kao što su se oni natjecali i da vas ono upropasti kao što je njih upropastilo.

(Buhari, Rikak, 7; Muslim, Zuhd, 6)

Okrenuti se ovome svijetu i njegovim ukrasima, zapostavljajući ahiret i njegove vrijednosti, predstavlja veliku opasnost za muslimana. Pogledajmo sljedeći primjer:

U vrijeme vlasti emevija, islamska vojska je pod komandom Abdurrahmana, sina Halida ibn Velida, radijallahu anhumu, krenula u pohod osvajanja Konstantinopolisa (Istanbula), a u nadi da ostvari ono što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, najavio u hadisu. U toj vojsci bio je i Ebu Ejjub El-Ensari, radijallahu anhu. Bizantinci su izišli van zidina grada i započeli borbu sa islamskom vojskom. U jeku bitke jedan ensarija je na svom konju uletio među bizantijske vojnike. Kada su ga vidjeli, neki muslimanski vojnici povikaše:

„La ilahe illallah! La ilahe illallah! Ovi se **svojim rukama bacaju u propast** (aludirajući na ajet iz sure El-Bekare)!

Tada Ebu Ejjub El-Ensari, radijallahu anhu, reče:

„O vjernici, taj ajet je objavljen u pogledu nas, ensarija! Kada je Allah pomogao Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, učvrstio i učinio pobjedonosnom njegovu vjeru, mi smo kazali: ‘Sada se možemo posvetiti svojoj imovini kako bismo je popravili i unaprijedili!’, međutim Allah uzvišeni je objavio Svome Poslaniku:

„I trošite imetak na Allahovom putu, i svojim rukama se u propast ne bacajte, i dobro činite; Allah doista voli dobročinitelje.“ (El-Bekare, 195) Bacati se svojim rukama u propast znači biti zauzet svojim njivama, baščama i imetkom, a zapostaviti trud i borbu na Allahovom putu.“

Ebu Ejjub El-Ensari, radijallahu anhu, iskreno je prihvatio Allahovu zapovijed spomenutu u gore navedenom ajetu, ne pridavajući važnost ovosvjetskim ukrasima i uživanjima i ne izostajući od hizmeta Allahovoj vjeri i džihada na Njegovom putu. Naposljetku, u pohodu na Konstantinopolis je pao kao šehid i ukopan je u blizini gradskih zidina. (Vidi: Ebu Davud, Džihad, 22/2512; Tirmizi, Tefsir, 2/2972)

Danas je mjesto u kojem je ukopan Ebu Ejjub sastavni dio Istanbula i naziva se Sultan Ejup.

Kuća Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bila je krajnje skromna. Hasan El-Basri, rahimehullah, navodi da je plafon u sobama bio toliko nizak da se mogao rukom dodirnuti. S obzirom na to da je njegova majka služila Ummu Selemu, radijallahu anha, suprugu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Hasan El-Basri je svoje djetinjstvo proveo u blizini blagoslovljenih soba u kojima je živio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i imao priliku da vidi njihovu skromnost.⁷³ Pored toga što su sobe bile male i skromne, na ulazu u svaku od njih umjesto vrata bio je ćilim od crne vune.⁷⁴

Seid ibn Musejjib, rahimehullah, bio je jedan od velikih učenjaka među tabi'inima. U njegovo vrijeme, emevijska vlast je porušila sobe u kojima je živio plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom porodicom, da bi ih kasnije pridodala mesdžidu. To je jako rastužilo Seida ibn Musejjiba, koji je o tome rekao sljedeće:

„Tako mi Allaha, volio sam da su ih ostavili onakvim kakve su bile! Nove generacije koje stasavaju u Medini i oni koji iz drugih krajeva dolaze u posjetu vidjeli bi čime je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio zadovoljan u svom životu; to bi ih učinilo skromnim u pogledu gomilanja imetka i međusobnog hvalisanja njime.“ (Ibn Sa'd, I, 499-500)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, živio je u maloj i skromnoj kući, ali ne zbog neimaštine, već zbog toga što ovome svijetu nije pridavao važnost ni koliko je jedna zerra. Da je zadržavao kod sebe svoj dio koji mu je pripadao iz ratnog plijena i drugih prihoda, mogao je imati veliko bogatstvo i dvorac sa mnogobrojnim ukrasima. Međutim, on je odabrao siromaštvo i skromnost, a svoj udio u prihodima davao je drugima i u tome nalazio mir i sreću. Na njemu se manifestovalo Allahovo svojstvo samilosti u potpunom smislu.

73. Ibn Sa'd, VII, 161; Suhejli, I, 248.

74. Ibn Sa'd, I, 499.

Prenosi se da je Sulejman, alejhis-selam, ubrajaao sebe među siromahe, jer je iz svoga srca izbacio ljubav prema bogatstvu i vlasti. Ujutro bi odlazio kod siromaha i družio se s njima, ponašajući se krajnje skromno i jednostavno. Govorio je:

„Siromahu pristoji druženje sa siromasima!“

Prenosi se da su Nuha, alejhis-selam, pitali:

- O vjerovjesniče, koji živiš duže od svih vjerovjesnika, šta nam možeš reći o dunjaluku?

- Ovaj svijet je poput kuće koja ima dvojna vrata. Na jedna sam ušao, a na druga izišao! – odgovorio je. (Ibn Esir, *El-Kamil*, I, 73)

Prenosi se, također, da je Nuh, alejhis-selam, napravio kolibu od trske u kojoj je počeo stanovati, pa mu neko reče:

- Mogao si napraviti čvršću građevinu od ove?

- I ovo je previše za onoga koji će umrijeti! – odgovorio je. (Ebu Nuajm, *El-Hil'je*, VIII, 145)

Džabir ibn Abdillah, radijallahu anhu, kazivao je sljedeće:

„Poslao nas je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, da sačekamo karavanu Kurejša, a za zapovjednika nam je odredio Ebu Ubejdeta. Za poputbinu nam je dao torbu suhih hurmi, jer nije imao ništa drugo. Ebu Ubejde je svakom od nas davao po jednu hurmu.“

Upitan je: „Kako ste ih koristili?“, pa je rekao: „Sisali smo hurmu kao što dijete sisa majku, a potom bi se napili vode. To bi nam bilo dovoljno za jedan dan, sve do noći. Štapovima bismo tresli lišće sa drveta, a zatim ga pokvasili vodom i jeli...“ (Muslim, *Sajd*, 17)

Plemeniti ashabi bili su iskušavani toliko da nisu mogli podmiriti ni svoje osnovne potrebe, ali se nisu žalili. Uprkos svim nedaćama trudili su se i borili na Allahovom putu.

Jednom prilikom neko je donio medovinu hazreti Ebu Bekru, radijallahu anhu, pa kada je čašu prislonio svojim usnama, počeo je plakati. I prisutni su zaplakali. Neko ga je upitao zašto plače, pa on reče:

„Bio sam zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je počeo mahati rukama kao da tjera nekoga od sebe, govoreći:

- *Bježi od mene, bježi od mene!*

Međutim, ja nisam vidio nikoga. Rekao sam:

- Allahov Poslaniče, vidim da nekoga goniš od sebe, ali ja ne vidim nikoga pored tebe?!

- *To je dunjaluk koji mi se prikazao sa svim što je u njemu! Rekao sam mu: 'Bježi od mene!', i on se udaljio, govoreći: 'Tako mi Allaha, ti si se spasio od mene, ali oni što dođu poslije tebe neće mi umaći!'*

U nastavku, Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je:

„Eto, zbog toga sam se pobojavao da me obuzme ljubav prema dunjaluku, pa sam zaplakao!“ (Ebu Nuajm, 1/30-31)

Hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, u periodu svog hilafeta živio je krajnje skromno i jednostavno. Kada mu se približila smrt, oporučio je da se jedna njegova parcela zemljišta proda i prihod od nje položi u državnu blagajnu, kako bi vratio novac koji je uzimao kao plaću iz državne blagajne. (Ibn Esir, *El-Kamil*, 2/426-429)

Kada je hazreti Ebu Bekr, radijallahu anhu, bio na samrti, oporučio je svojoj kćerci, hazreti Aiši, radijallahu anha, da nakon njegove smrti Omeru preda devu čije je mlijeko pio, posudu u kojoj je bojio svoju odjeću i odijelo od kadife koje je nosio kao halifa. Razlog tome je bio što ih je koristio kao halifa - predvodnik muslimana koji uređuje i upravlja njihovim poslovima. Poslije njegove dženaze hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, spomenute stvari je dostavila novom halifi, Omeru ibn El-Hattabu, radijallahu anhu, koji je tom prilikom rekao:

„O Ebu Bekre, neka ti se Allah smiluje! Otežao si onima koji dolaze poslije tebe.“ (Ahmed, *Ez-Zuhd*, str. 110-111; Sujuti, *Tarihu-l-hulefa*, str. 78-79, Kairo, 1969.)

U vrijeme hazreti Omerovog, radijallahu anhu, hilafeta oslobođeni su Sirija, Palestina, Egipat i Iran, te su ušli u okvire granica islamske države. Riznice perzijskih i bizantijskih gradova počele su da se slivaju u Medinu-i-Munevveru, sjedište islamske države. Životni standard muslimana je unaprijeđen i poboljšan, ali muslimanski halifa, hazreti Omer, radijallahu anhu, i dalje je pokazivao skromnost i neovisnost o blagu koje je pristizalo u državnu blagajnu. On je i dalje predvodio namaz i kazivao hutbu u zakrpljenoj odjeći. Ponekad bi se zaduživao kod drugih ljudi i živio sa poteškoćama. Iz državne blagajne uzimao je tek toliko koliko je bilo potrebno za podmirivanje osnovnih životnih potreba. Međutim, sa tom plaćom je teško preživljavao.

Prvaci među ashabima više nisu mogli gledati u kakvom se stanju nalazi halifa, pa su odlučili da predlože povećanje njegove plaće. Međutim, s obzirom na to da su se ustručavali da mu to predlože lično, obratili su se njegovoj kćerci, majki pravojernih, hazreti Hafsi, radijallahu anha. Zamolili su je da mu prenese njihov prijedlog, ali da ne govori njihova imena. Hazreti Hafsa je došla kod svog oca i prenijela mu prijedlog ovih ashaba. Međutim, s obzirom na činjenicu da je Omer bio svjedok vremena u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogao naći niti jednu hurmu kojom bi utolio glad,⁷⁵ rekao je hazreti Hafsi:

- *Kćeri moja, kakvo je bilo stanje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu jela, pića i odjeće?*

Kada mu je odgovorila da je od ovoga svijeta uzimao minimalnu količinu koja je potrebna za život, hazreti Omer, radijallahu anhu, rekao je:

„Moja dva prijatelja (Resulullah, alejhis-selam, i Ebu Bekr, radijallahu anhu) i ja ličimo na tri putnika koji putuju istim putem. Prvi od nas je dospio do svog cilja. Drugi ga je slijedio i priključio mu se. Ja sam treći među njima i želim da se priključim svojim prijateljima. Ako nastavim ići sa viškom tovara, neću ih stići. Ili ti, možda, ne želiš da budem treći putnik?“ (Ahmed, *Zuhd*, str. 125; Šehbenderzâde Ahmed Hilmi, *Tarih-i Islam*, 1/367.)

Jedan od ashaba koji je živio na skroman i jednostavan način, držeći se podalje od luksuza i uživanja u ovosvjetskim blagodatima bio je Ebu Zerr El-Giffari, radijallahu anhu. Jednom prilikom mu je dodijeljeno četiri hiljade iz

državne blagajne, ali je gotovo sve podijelio drugima, a sebi i svojoj porodici je ostavio nešto neznatno. (Ebu Nuajm, 1/163)

Ebu Zerr je imao običaj kazati da će onaj ko posjeduje dva dirhema imati teži ispit od onoga ko posjeduje jedan dirhem. Kada mu je namjesnik Šama poslao tri stotine dinara (zlatnika), on mu je to vratio, rekavši:

„Zar namjesnik nije mogao naći nikoga drugog ko je u težem stanju od nas? Mi imamo krov nad glavom, ovce koje koristimo i slugu koji nam pomaže u poslovima. Bojim se da posjedujem više od toga!“ (Ahmed, *Zuhd*, str. 147)

Generacija koja je došla poslije plemenitih ashaba nastavila je ići njihovim putem, prekrivajući cijeli svijet zanosom i entuzijazmom imana. Tarik ibn Zijad je sa pet hiljada vojnika porazio španjolsku vojsku koja je brojala devedeset hiljada. Kada je zauzeo kraljevski dvorac i nogom stao na kraljevsku riznicu, rekao je sam sebi:

„Ej, Tarik! Jučer si bio rob sa lancem oko vrata, pa je došao dan u kojem te Allah oslobodio ropstva, a nakon toga te učinio zapovjednikom islamske vojske. Danas si osvojio Andaluziju i nalaziš se u kraljevskom dvorcu. Znaj dobro i nikad ne zaboravi da ćeš sutra doći pred uzvišenog Allaha!“

Kakav je to bio odgoj da jedan oslobođeni rob izgradi svoju ličnost na taj način i ukrasi je vrhunskim vrlinama? Tarik nije dozvoljavao svom srcu da čezne i stremi ka ovosvjetskom bogatstvu, već ga je uvijek ispitivao i svodio račune sa sobom...

Jedan od dobrih Allahovih robova kojeg je odgojio Šah Muhammed Nakšibend, rahmetullahi alejhi, bio je njegov vrli učenik, Muhammed Pārisā, rahmetullahi alejhi. Na putovanju na hadž on je svratio u Bagdad i tom prilikom sreo jednog mladog, ali učenog zlatara koji je bio svijetlog lica. Međutim, ovaj mladi zlatar je toliko bio okupiran trgovinom da je neprestano bio zauzet mušterijama i poslom. Muhammed Pārisā se sažalio na njegovo stanje, misleći u sebi: „Šteta! Upravo je u godinama u kojima se treba posvetiti ibedetu, ali je zauzet dunjalukom i njegovim ukrasima!“ Međutim, te noći vidje ga u snu i bi mu jasno da je njegovo srce zauzeto spominjanjem Allaha, a

da ga kupoprodaja uopće ne ometa u tome. Muhammed je zahvalio Allahu na tome, govoreći: „Mašallah! Rukama zarađuje, a srcem je sa Istinitim (Bogom)!“

Za takvo stanje velikani su kazali da je to: „halvet der endžumen!“, što znači da vjernik srcem bude zajedno sa Allahom, iako je u svom poslu zauzet svijetom! To stanje su još nazvali „vahdet u kesretu.“

Kada je stigao u Mekku i u Haremu vidio starca bijele brade kako plače, držeći se rukama za ogrtač Ka'be, Muhammed Pārisā reče u sebi: „Kamo sreće da i ja mogu ovako iskreno plakati kao ovaj starac!“

Međutim, nedugo zatim uvjerio se da starac plače kako bi privukao pažnju prisutnih i stekao njihovu naklonost i ovosvjetsku korist. To ga je jako rastužilo.

Iz navedenog primjera vidimo da siromaštvo ne podrazumijeva neminovno i zuhd - skromnost u pogledu ovosvjetskih ukrasa i uživanja. Zuhd je stanje srca koje bi trebalo biti prisutno u svakoj situaciji, a najvažnije je da zahid bude zauzet ovosvjetskim poslovima, ne zanemarujući pri tome ahiret i ne zapadajući u nemar prema uzvišenom Allahu.

Ugledajući se na Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, zuhd, hazreti Mevlana je znao doći kući i pitati svoju suprugu: „Ima li šta za jelo?“, pa kada bi mu ona odgovorila da nema ništa u kuhinji, on bi rekao: „Hvala Allahu, naša kuća danas liči na kuću Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!“

Hazreti Mevlana, rahmetullahi alejhi, nije prihvatao sadaku ili meso od zavjetnog kurbana. Isto je zabranjivao i svojim učenicima, podstičući ih da zarađuju i budu neovisni o drugima.⁷⁶

Jedne noći Malik ibn Dinar, rahimehullah, u snu je vidio Ref'iya, jednog od Allahovih prijatelja. Bio je gologlav, nepokrivene glave, i trčao je bosonog.

- Kamo ideš? – upitao ga je.
- Hvala Allahu, spasio sam se zatvora! – odgovorio je Ref'i.

Kada je svanulo, Malik je otišao njegovoj kući. Međutim, rekoše mu da je Ref'i umro, Allah mu se smilovao!

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Ovaj svijet je zatvor za vjernika, a džennet za nevjernika!“ (Muslim, Zuhd, 1)

Kada se Sultan Murad II. povukao sa prijestolja i došao u Manisu, učinio je to radi Allahovog zadovoljstva, izražavajući to u stihovima:

*Hajde da spominjemo Allaha, jedan ili dva dana,
jer ovaj prolazni svijet nije stvoren radi nas!*

Jedan od velikih junaka islama bio je i sultan Selim Javuz, koji se sa zuhdom odnosio prema ovosvjetskim ukrasima i blagodatima. On nije uživao u njima, već ih je koristio kako bi služio Allahovoj vjeri i Njegovim robovima. Ovaj veliki sultan jednoga dana je okupio svoje pomoćnike i obratio im se na sljedeći način:

„Ako vam je cilj da mi budete nepokorni, recite mi to i ja ću se povući sa vlasti! Ja sam radi Allahovog zadovoljstva preuzeo vlast iz ruke svoga oca kako bih služio islamu i na tom putu sam žrtvovao svoju braću kako bi uspostavio red na zemlji. Zatražio sam vam prisegu na vjernost i vi ste mi je dali! Napustio sam spavanje i ovosvjetsko uživanje kako bi Allahova vjera bila gornja. Ako nemate cilj da oživite i širite islam, pa nemam ni ja potrebu i želju da budem sultan!“

Naposljetku, trebamo uvijek tražiti i težiti zadovoljstvu uzvišenog Allaha, Stvoritelja svih svjetova. Kada se u srcu roba nastani ljubav prema Allahu, kod njega se počinju javljati i znakovi zuhda. A kada se pojave znakovi zuhda, izgubi se vrijednost imetka i bogatstva koji posjeduje, a dobije vrijednost udjeljivanja i trošenja imetka radi Allaha. Na taj način srce roba dopije do stvarnog cilja: postigne ljubav uzvišenog Hakka, hrani se dobrim djelima i uživa u pokornosti svome Stvoritelju, izvršavajući sve ono što On voli.

15. Strpljivost i postojanost

Strpljivost (sabar) znači održavanje harmonije i ravnoteže prilikom promjena materijalnih i duhovnih stanja; čuvanje umjerenosti; smireno

podnošenje iskušenja, boli i iskušenja; kontrolisanje osjećanja u skladu sa Allahovom vjerom i zdravim razumom.

Postojanost (sebât) se odnosi na strpljivo i čvrsto podnošenje svih oblika iskušenja i nedaća.

Strpljivost predstavlja srž lijepog morala, polovicu imana i ključ sreće. Strpljivost je vrлина koja vodi ka blagodatima dženneta. Strpljivost je predanost uzvišenom Allahu i smireno podnošenje neprijatnosti, iskušenja i nedaća.

Allahovi poslanici i Njegovi prijatelji predstavljaju najljepši primjer u pogledu strpljivosti, s kojom su stekli Allahovu pomoć i podršku. Stoga nam oni trebaju biti uzor u pogledu toga.

Ovosvjetska strana strpljivosti je gorka, dok je ahiretska slatka i blistava. Oni koji strpljivo podnose teškoće u svojim grudima, postići će vječni džennet i Allahovo zadovoljstvo.

Ukoliko razmišljamo o blagodatima, mudrostima i nagradama koje se nalaze u Allahovim zapovijedima i zabranama, to će nam sigurno pomoći da budemo strpljivi u svakoj situaciji.

Prvi uslov za strpljivost jeste da budemo strpljivi prilikom prvog susreta sa iskušenjem ili nedaćom. Za strpljivost koja se ne pokaže na vrijeme nema prave i potpune nagrade.

Strpljivost zauzima posebno mjesto u našoj vjeri, što vidimo i u časnom Kur'anu, koji na više od sedamdeset mjesta spominje „sabr“, strpljivost. Uzvišeni Allah u mnogim ajetima naređuje strpljivost Svome Vjerovjesniku i vjernicima koji ga slijede:

„O vjernici, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obavljanju namaza! Allah je doista na strani strpljivih.“ (El-Bekare, 153)

„O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite!“ (Ali Imran, 200)

U komentaru ovog ajeta Muhammed Hamdi Yazir kaže: „Jedno od Allahovih lijepih imena je i časno ime *Es-Sabūr* (Onaj koji je mnogo strpljiv). Ako kod nekoga ima sabura, to znači da se na njemu manifestuje Allahova moć, pa ako se više strpljivih osoba udruže u jedan džemat (zajednicu), oni će

u svakom slučaju zadobiti Allahovu pomoć i Allah će biti njihov trajni zaštitnik i pomagač!⁷⁷

Velike nagrade dolaze zbog sabura na velikim iskušenjima i nedaćama. Uzvišeni Hakk kaže:

„Samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni!“ (Ez-Zumer, 10)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom hadisu ovako objašnjava vrste i vrijednosti strpljivosti:

„Postoje tri vrste strpljivosti: strpljivost na iskušenju, strpljivost u pokornosti (Allahu) i strpljivost u pogledu (ostavljanja) grijeha!“ (Sujuti, II, 42; Dejlami, II, 416)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže da je uzvišeni Allah rekao:

„Kada Svome robu vjerniku na dunjaluku usmrtime blisku osobu, a on to smireno podnese, nemam za njega drugu nagradu osim dženneta!“ (Buhari, Rikak, 6)

„Ukoliko iskušam Svoga roba uzimajući mu dva njegova oka, pa se on strpi na tome, Ja ću mu ih nadomjestiti džennetom.“ (Buhari, Merda, 7; Tirmizi, Zuhd, 58)

Sabur je jedan od temeljnih vrijednosti naše vjere, a ispit sabura je jedan od najtežih. Zbog toga je Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu, rekao:

„Bolje je biti sačuvan od iskušenja i zahvalan Allahu, nego stavljen na iskušenje i strpiti se na tome.“

Primjeri vrline

Život plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od njegovog početka do kraja, bio je ispunjen mnogobrojnim primjerima strpljivosti. On je od svog djetinjstva do smrti bio iskušan mnogobrojnim nedaćama i bolnim iskušenjima. Još prije nego što je došao na ovaj svijet, izgubio je oca, u šestoj godini izgubio je majku, u osmoj godini djeda, a nakon što je postao Allahov poslanik, u desetoj godini svoga poslanstva izgubio je svoga zaštitnika, amidžu Ebu Taliba. Samo tri dana poslije amidžine smrti, izgubio je i svoju najveću podršku u misiji islama, dragu suprugu hazreti Hatidžu, radijallahu anhu. Na Uhudu je izgubio drugog amidžu, prvaka šehida, hazreti Hamzu, radijallahu

77. Vidi: Elmalili M.Hamdi Yazir, *Hak Dini Kur'an Dili*, I, 546, Istanbul, 1971.

anhu. Od Vjerovjesnikove, alejhis-selam, sedmero djece, šestero je umrlo prije njega, kao i neki unuci. Mnoge voljene drugove je svojim rukama spustio u kabur. Bio je izložen mnogim mučenjima, poniženjima, potvorama, gladovanju, neimaštini... U borbi je bio ranjen, u bolesti imao teške bolove. Međutim, ništa od spomenutog nije pokvarilo njegovu postojanost i prisebnost. U svakoj životnoj situaciji bio je primjer strpljivosti i zadovoljstva Allahovom odredbom.

Koliko li je ljudi svojim rukama spustilo šestero svoje djece u zemlju? Kod koliko ljudi je u naručju dijete ili unučje jedva disalo i naposljetku pustilo dušu? Ima li neko ko je svog voljenog amidžu vidio mrtvog, unakaženog i izvađene jetre iz utrobe? Ima li neko poput našeg Vjerovjesnika, alejhis-salatu ves-selam, ko je bio iskušán sa svakim oblikom iskušenja i u njegovom najvećem obimu, a da je pri svakom od njih bio strpljiv i zadovoljan Allahovom odredbom? Ima li neko ko bi nam u pogledu sabura bio bolji uzor od njega, sallallahu alejhi ve sellem?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozivao je u islam na sajmovima koji su organizovani u vrijeme hadža. Prilikom pozivanja ljudi doživljavao je razne neugodnosti, teškoće i zlostavljanja. Sve to je podnosio sa strpljivošću, ne žaleći se na nezalice iz svoga naroda. Jednom prilikom pozvao je u islam pleme Benū Āmir ibn Sa'sa, kao što je prethodno pozvao i druga plemena. Članovi ovog plemena su ga pažljivo saslušali i postavili nekoliko pitanja, ali mu se nisu odazvali. Kada se plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rastao s njima i popeo na devu, jedan od njihovih mušrika, po imenu Behajra, iznenada je bocnuo njegovu devu koja se jako uznemirila i bacila na zemlju Allahovog Miljenika, alejhis-salatu ves-selam. Kada je to vidjela Dubā'a bint Āmir, koja je već bila muslimanka, obratila im se sljedećim riječima:

„O sinovi Amirovi, ima li iko među vama ko će radi mene spriječiti ovo što se čini Allahovom Poslaniku?“

Njena trojica amidžića odmah skočiše na Behajru i oboriše ga na zemlju...

Vidjevši to, Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, proučio je hajr dovu za njih, riječima:

„Allahu moj, podari blagoslov ovim ljudima!“

Bereketom njegove dove njih trojica su primili islam i poginuli kao šehidi.
(Ibn Hadžer, *El-Isabe*, IV, 353)

O teškoćama i nedaćama koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, podnosio prilikom pozivanja u pravu vjeru, Tarik ibn Abdullah El-Muhāribi kazivao je sljedeće:

„Bio sam na sajmu Zul-Medžāz i vidio jednog čovjeka koji je govorio:

- O ljudi, recite: *La ilahe illallah, i spasite se!*

Iza njega išao je drugi čovjek koji ga je gađao kamenicama u potkoljenice, iz kojih je curila krv. Pratio ga je i vikao:

- O ljudi, ovo je lažac, ne vjerujte mu!

Upitao sam prisutne:

- Ko je ovo?

- To je Muhammed, tvrdi za sebe da je vjerovjesnik, a ono je njegov amidža Ebu Leheb koji tvrdi za njega da je lažac!⁷⁸

O saburu Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, Mudrik El-Ezdi je kazivao sljedeće:

„Obavljao sam (džahilijetski) hadž zajedno sa ocem, pa kada stigismo na Minu, zatekosmo jednu skupinu ljudi. Rekoh ocu:

- Ko su ovi ljudi koji su se okupili ovdje?

- Ovo su oni koji su se okupili oko onog čovjeka koji je napustio vjeru svoga naroda – pokazujući rukom na Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Tom prilikom on je govorio:

- „O ljudi, recite: *La ilahe illallah, i spasite se!*

Ljudi su ga pljuvali, bacali prašinu na njegovu glavu, vrijeđali ga i psovali mu. Tako je bilo sve do podneva, kada dođe jedna djevojka, koja je plakala i bila raskopčane kragne na košulji tako da joj se vidio vrat. U jednoj ruci nosila

78. Darekutni, *Sunen*, 3/44-45, Bejrut, 1986.g.

je posudu sa vodom, a u drugoj maramicu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je vodu i napio se, oprao ruke i lice, a zatim joj rekao:

„Kćeri, pokrij maramom svoj vrat i ne boj se za svoga oca da će biti ponižen ili navučen u zamku i ubijen!“

Pitali smo: „Ko je ovo?“, pa su nam rekli: „To je njegova kćerka, Zejneb!“
(Hejsemi, VI, 21)

Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dijelio ratni plijen nakon Hunejna, pa je tom prilikom nekim ljudima dao više nego drugima. Akri ibn Hābisu i Uejni ibn Hisnu dao je po stotinu deva. Taj dan je još nekim uglednim Arapima dao malo više, pa je jedan čovjek rekao:

„Tako mi Allaha, ovim Muhammed ne želi Allahovo zadovoljstvo!“

Kaže Abdullah ibn Mes'ud: „Rekoh sebi: ‘Tako mi Allaha, obavijestit ću o ovome Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem!’ Potom sam otišao kod njega i obavijestio ga o onome šta je čovjek rekao, pa je njegovo lice pocrvenilo. Potom je rekao:

- *Ako Allah i Njegov Poslanik nisu pravedni, onda niko ne postupa pravedno!* – a potom dodao: - *Allah se smilovao Musau! On je bio uznemiravan više od ovoga, ali se strpio!*

Kaže Abdullah ibn Mesud: „Tada sam odlučio da više ne prenosim ničije riječi Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem!“ (Vidi: Buhari, Edeb, 53; Muslim, Zekat, 145)

Prenosi se od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored neke žene koja je plakala kraj mezara, pa joj je rekao:

- *Boj se Allaha i strpi se!*

- Ostavi me na miru, tebe nije zadesilo ono što je zadesilo mene! – rekla je ona, ne znajući kome se obraća.

Kada su joj rekli da je to bio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišla je pravo njegovoj kući, pa kako na vratima nije našla nikakve čuvare, obratila mu se, rekavši:

- Nisam te prepoznala!

إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

On joj je rekao:

- *Treba biti strpljiv prilikom prvog udarca!*“ (Buhari, Dženaiz, 32)

Prenosi se od Abdullaha ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Ušao sam kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je imao groznicu, pa sam mu rekao:

- Allahov Poslaniče, ti zaista imaš jaku groznicu!?
- *Da, moja groznica je kao groznica dvojice ljudi od vas!* – rekao je.
- U tom slučaju ćeš imati dvije nagrade!? – rekao sam.
- *Da, tako je. Nema nijednog muslimana koji bude iskušan nekim iskušenjem, ubodom trna ili nečim većim od toga, a da mu Allah zbog toga neće obrisati grijeha kao što lišće opadne sa drveća.*“ (Buhari, Merda, 3, 13, 16; Muslim, Birr, 45)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je Džebraila, alejhis-selam:

- *Kolika je bila Jakubova bol zbog razdvojenosti sa Jusufom?*
- Kao bol sedamdeset majki koje izgube dijete! – rekao je.
- *U tom slučaju kolika će biti njegova nagrada?*
- Stotinu šehida, jer on ni jednog časa nije imao ružno mišljenje o Allahu! (Taberi, VIII, 61; Sujuti, *Ed-Durru-l-mensur*, IV, 570)

Eto, to bi bio **sabri-džemil** (lijepi sabur)!

Prenosi se od Abdullaha ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo nekog vjerovjesnika kojeg je njegov narod istukao i okrvavio mu lice. On je s jedne strane brisao krv s lica, a s druge strane govorio:

„Allahu moj, oprosti mom narodu, jer oni ne znaju!“ (Buhari, Enbija, 54; Muslim, Džihad, 104)

Prenosi se od Atā'a ibn Ebi Rebāha da mu je Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhumā, rekao:

- Želiš li da ti pokažem ženu koja će biti stanovnica dženneta?
- Da, želim! – rekao sam.

Potom je rekao:

- Ova crna žena je došla kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla mu: „Ja imam napade epilepsije i moje tijelo se otkrije prilikom napada, pa zamoli Allaha za mene!“

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao joj je:

- *Ako želiš, budi strpljiva i dobit ćeš džennet, a ako želiš, ja ću zamoliti Allaha da te izliječi.*

- Strpiti ću se! - rekla je, i *dodala*: - Ja se otkrivam (tj. ukazuju se moja stidna mjesta prilikom napada), zamoli Allaha da se više ne otkrivam! - pa je zamolio Allaha za nju. (Buhari, Merdā, 6; Muslim, Birr, 54)

Eto, to je nagrada za sabur na iskušenju!

Prenosi se od Ebu Seida El-Hudrija, radijallahu anhu, da je on jednom prilikom sjedio sa grupom siromašnih muhadžira. Neki od njih nisu imali dovoljno odjeće da pokriju svoje tijelo, pa su koristili sjenu svojih drugova. Jedan od njih je učio Allahovu knjigu, a ostali su slušali. Potom je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a onaj što je učio Kur'an prekinuo je učenje.

Kaže Ebu Seid: „Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao je selam i upitao nas:

- *Šta ste to radili?*
- Allahov Poslaniče, - rekli smo – jedan od nas je učio Kur'an, a mi ostali smo pratili i slušali njegovo učenje!
- *Hvala Allahu koji je stvorio u mom ummetu one za koje mi je naredio da se s njima strpim!*⁷⁹ - rekao je.

Potom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo između nas u sredinu kako bi se izravnao s nama, a zatim je, pokazujući rukom, rekao:

- *Napravite ovako halku (krug)!*

Prisutni odmah napraviše halku i okrenuše svoja lica prema njemu. Tada nam reče:

- *Radujte se, siromašni muhadžiri, potpunim svjetlom na Kijametskom danu i što ćete ući u džennet na pola dana prije bogatih ljudi, a to pola dana iznosi pet stotina godina!* (Ebu Davud, Ilm, 13/3666)

Eto, to će biti nagrada za strpljive siromahe...

Fedāle ibn Ubejd, radijallahu anhu, prenosi kroz kakve su nedaće i iskušenja prolazili Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi plemeniti ashabi, kazujući nam sljedeće:

„Kada bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio namaz, neki od prisutnih bi padali u nesvijest zbog nemoći koju su osjećali usljed gladi. Bili su to ashabi koji su živjeli na sofi Poslanikove džamije (ashabi-suffe). Beduini iz pustinje za njih su govorili da su luđaci. Kada bi završio namaz, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prišao bi im i bodrio ih riječima:

79. Ovim riječima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je na sljedeći ajet: „**Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovome svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti!**“ (El-Kehf, 28) U ovom ajetu Allah uzvišeni naređuje Svom Poslaniku da se strpi zajedno sa siromašnim muslimanima i bude prijatan prema njima.

- *Kada biste znali šta je za vas pripremljeno kod Allaha, voljeli biste da se vaše siromaštvo i potreba povećaju!*“ (Tirmizi, Zuhd, 39/2368)

Prenosi se od Ebu Hurejrea, radijallahu anhu, da je rekao:

„Vidio sam sedamdeset ashaba koji su živjeli na sofi (trijemu) Poslanikove džamije, nijedan od njih nije imao ogrtač (ridā'), već samo donju haljinu (izār) ili dužu haljinu (kisā') koju su vezivali krajevima za svoje vratove; neke od njih dopiraše do pola cjevanica, a neke do gležnjeva, i svaki bi stezao haljinu svojim rukama ne želeći da mu se vidi stidni dio tijela.“ (Buhari, Salat, 58)

Kao što vidimo, plemeniti ashabi su bili iskušani glađu, neimaštinom, ratom i drugim iskušenjima, ali su strpljivo podnosili sve to i dostavili islam do nas. Mi ih trebamo strpljivo slijediti u tome i truditi se da sveti emanet vjere prenesemo na sljedeće generacije, sa velikom pažnjom i zalaganjem u tom poslu.

Abdurrahman ibn Avf, radijallahu anhu, rekao je:

„Islam je donio zapovijedi i zabrane koje se ne sviđaju i teške su duši. Našli smo da je najbolje od najboljeg izvršavati ono što je teško ljudskim dušama. Napustili smo Mekku zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je u tome data prednost i pobjeda. Nakon toga smo zajedno sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, izišli na Bedr, u stanju koje je spomenuo Allah, tebareke ve te'āla:

„Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone. I kada vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi, da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji.“ (El-Enfal, 5-8)

Međutim, Allah nam je dao prednost i pobjedu, iako smo se sukobili sa naoružanom skupinom Kurejša. Našli smo da je najbolje od najboljeg sadržano u onome što je teško ljudskim dušama!“ (Hejsemi, VII, 26-27)

Sljedeće riječi Muhammeda Ikbala ukazuju na vrijednost strpljivog podnošenja nedaća i iskušenja:

„Jedna srna se žalila drugoj srni, govoreći:

- Od sada ću živjeti u Mekki, u Haremu. Tamo ću mirno da pasem i spavam, jer na ovdašnjim livadama lovci postavljaju zasjede, i dan i noć slijede naše tragove. Želim da se spasim i riješim brige o lovcima! Želim da moje srce nađe makar malo mira i spokoja...

Druga srna ju je saslušala, a potom joj kazala:

- O, pametna moja prijateljice! Ako želiš živjeti, moraš prihvatiti da živiš u opasnosti. Trajno se oštiri na kamenom oštrilu i živi oštrije od sablje kovane od čistog čelika! Opasnost ispituje snagu i moć; kazuje nam kolike su mogućnosti našeg tijela i duše!“

Srž govora o ovoj temi jeste u činjenici da strpljivost (sabar) predstavlja skrivenu riznicu u čovjeku. U iskušenjima i nedaćama strpljivost je najčvršći štiti. Strpljivost je veličanstvena vrlina kojom je uzvišeni Allah zadovoljan i za koju obećava veliku nagradu. Riječi plemenitog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam: „*Sabur je nur (svjetlost)*!“ (Muslim, Taharet, 1), ukazuju na činjenicu da se sa strpljivošću osvjetljava čovjekov dunjaluk i ahiret.

16. Hamd i šukr

Hamdom hvalimo uzvišenog Allaha zbog Njegove beskrajne veličine, moći i savršenosti, a **šukrom** Mu zahvaljujemo na Njegovim bezbrojnim blagodatima, dobroti i darivanjima. Ova dva izraza zapravo imaju slično značenje i u praksi se koriste zajedno.

Izražavanje poštovanja, veličanja i hvale koje upućujemo uzvišenom Allahu je Njegovo pravo kod nas, Njegovih robova. Hvaliti uzvišenog Allaha i zahvaljivati Mu na svim blagodatima je dužnost svakog muslimana, pa ipak,

On nas je obavijestio da je zadovoljan Svojim robom koji Ga hvali⁸⁰ i da je to jedna od manifestacija Njegove milosti.

Uzvišeni Allah je jedini dostojan hvale u pravom smislu te riječi. On nam na to ukazuje u Svojoj Knjizi, kada kaže:

„Hvaljen neka je Allah, koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao, pa opet oni koji ne vjeruju - druge sa Gospodarom svojim izjedanačuju!“

(El-En'am, 1)

„I reci: ‘Hvaljen neka je Allah, koji Sebi nije uzeo djeteta i koji u vlasti nema ortaka, i kome ne treba zaštitinik zbog nemoći - i hvaleći Ga veličaj!’“

(El-Isra', 111)

„One koji vjeruju i čine dobra djela Gospodar njihov će na Pravome putu podržati, zato što vjeruju; rijeke će teći ispred njih u džennetima zadovoljstva, dova njihova biće u njima: ‘Hvaljen neka si, Allahu!’, pozdrav njihov; ‘Mir vama!’, a njihova posljednja dova: ‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo!’“ (Junus, 9-10)

Na svakom rekatu namaza, koji klanjamo u toku dana i noći, učimo suru El-Fatiha, koja počinje riječima:

„Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo!“ (ili: „Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!“)

Svaki posao ili postupak koji bude započet bez hamda uzvišenom Allahu nije moguće okončati sa blagoslovom. U tom smislu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Svaki govor koji bude započet bez hamda Allahu je bez blagoslova!“ (Ebu Davud, Edeb, 18/4840)

Na ovaj način on je upozorio svoje sljedbenike da hvale i zahvaljuju Allahu na početku i na kraju.

Hamd je, također, veoma vrijedan i važan zikr/spominjanje Allaha. Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, kaže:

*„Čistoća je polovica imana (vjerovanja). Riječi **el-hamdulillah** (hvala Allahu) ispunjavaju vagu dobrih djela, a riječi **subhanallahi vel-hamdulillah***

(slava i hvala Allahu) ispunjavaju prostor između nebesa i Zemlje. Namaz je svjetlo, sadaka je jasan dokaz, strpljivost je sjaj, a Kur'an je siguran dokaz za tebe ili protiv tebe. Svako počinje svoj dan i prodaje svoju dušu. Tom prodajom je ili otkupi ili upropasti!“ (Muslim, Taharet, 1; Tirmizi, De'avat, 85/3517)

Kao i hamd, šukr predstavlja jednu od dužnosti koju robovi ispunjavaju prema svome Gospodaru. Šukr je iskrena radost i zahvalnost uzvišenom Allahu na darovanim blagodatima, koje rob izražava riječima i postupcima. Prema tome, šukr je zahvalnost stvarnom Vlasniku blagodati i darova.

Da bismo bili robovi koji istinski zahvaljuju svome Gospodaru, nije dovoljno samo znati da su blagodati koje koristimo i uživamo od Allaha uzvišenog i na tome Mu jezikom zahvaljivati. Prava zahvalnost ogleda se u tome da na blagodatima uzvratimo ibadetima i dobrim djelima koje nam je uzvišeni Gospodar propisao.

Uistinu, čovjek, kao najčasnije Allahovo stvorenje među svim Njegovim stvorenjima i Njegov namjesnik na Zemlji, dužan je da izriče hvalu (hamd) i iskazuje zahvalnost (šukr) svome Gospodaru. To je jedan od osnovnih i najvažnijih temelja istinske vjere. Plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Zahvalnost Allahu je polovina imana...“ (Sujuti, 1/107)

Čovjek, čiji su dostojanstvo i čast sačuvani u njegovoj čistoj prirodi (fitret), osjeća potrebu da zahvali onome ko mu pruži jednu čašu vode. A šta je tek sa zahvalnošću Onome koji mu daruje sve što posjeduje? Zar nezahvalnost uzvišenom Gospodaru, koji mu daje sve blagodati i daruje sve dobrote, nije ništa drugo do nesavjesnost i udaljenost od svoje čiste prirode? Takvo stanje se ne može objasniti drugačije osim kao ukočenost razuma i emocija.

Uprkos navedenom, mnogi ljudi su nemarni prema Onome koji im daruje i obasipa ih bezbrojnim blagodatima. Zbog dubokog nemara u koji su zapali, uzvišeni Allah u Kur'anu ističe sljedeće:

„A malo je zahvalnih među robovima Mojim.“ (Sebe', 13)

Nezahvalnost Allahu je nešto čime On Uzvišeni nije zadovoljan i može biti uzrokom gubljenja Njegovih blagodati. On Uzvišeni kaže:

„Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!“ (El-Bekare, 152)

„I kad je Gospodar vaš objavio: 'Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će stroga biti.'“ (Ibrahim, 7)

„A Mi smo Lukmanu mudrost darovali: 'Budi zahvalan Allahu!' Ko je zahvalan, čini to u svoju korist, a ko je nezahvalan - pa, Allah je, zaista, neovisan i hvale dostojan.“ (Lukman, 12)

Primjeri vrline

Nakon što bi bila podignuta sofru poslije jela, plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, učio je ovu dovu:

„*Elhamdu lillahi hamden kesīren tajjiben mubāreken fihi, gajre mekfijjin ve lā muveddein, ve la mustagnen 'anhu Rabbenā - Hvala Allahu, zahvalom velikom, savršenom, blagoslovljenom. Onome koji je dovoljan svakom robu i bez koga se ne može; kojeg ne možemo ostaviti i o kome ne možemo neovisni biti; Gospodaru naš!*“ (Buhari, Et'ime, 54; Ebu Davud, Et'ime, 52; Tirmizi, De'avat, 55)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Allah je zadovoljan robom koji nakon što jede, zahvali Mu na tome, ili nakon što popije nešto, zahvali Mu na tome!“ (Muslim, Zikr, 89; Tirmizi, Et'ime, 18)

U prisustvu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dvojica ljudi su kihnuli. Za jednog je zamolio blagoslov (tj. rekao: „*Jerhamukellah!*“ - Allah ti se smilovao!), a za drugog nije, pa je ovaj upitao: „Ovaj je kihnuo, pa si ga blagoslovio, a ja sam kihnuo, i nisi me blagoslovio?“

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao:

„On je zahvalio Allahu, a ti nisi zahvalio Allahu!“ (Buhari, Edeb, 127; Muslim, Zuhd, 53)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, vidio je hazreti Omera u bijeloj odjeći, pa ga je upitao:

- *Da li je to nova odjeća ili je oprana?*

Prenosilac hadisa kaže: „Ne znam šta je Omer odgovorio, ali je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

- *Oblačio novo, živio zahvalno i umro kao šehid!* (Ahmed, 2/82)

Uistinu, ove njegove riječi su se obistinile mnogo godina kasnije: hazreti Omer, radijallahu anhu, umro je šehidskom smrću!

Jedan od najvažnijih poslova roba muslimana jeste da zahvaljuje svome Gospodaru. O vrijednosti tog posla Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ispričao je sljedeće:

„Jedan od Allahovih robova je rekao: ‘Gospodaru, hvala Ti onako kako dolikuje veličini Tvoga lica i uzvišenosti Tvoje moći!’, pa su te riječi učinile nemoćnim dvojicu meleka, koji nisu znali kako da to zapišu. Ispeli su se na Nebo i rekli: ‘Gospodaru naš, Tvoj rob je rekao riječi koje nismo znali zapisati!’ Tada uzvišeni Allah - a On najbolje zna ono šta je Njegov rob rekao - upita: ‘Šta je rekao Moj rob?’ Meleki rekoše: ‘Gospodaru, on je rekao:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ

Gospodaru, hvala Ti onako kako dolikuje veličini Tvoga lica i uzvišenosti Tvoje moći!

Nakon toga uzvišeni Allah reče: ‘Zapišite kako je rekao Moj rob, a kada Me sretne, Ja ću ću ga nagraditi zbog toga!’“ (Ibn Madže, Edeb, 55)

Neka nam Gospodar pomogne da Ga iskreno hvalimo ovom dovom!

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, imao je običaj kazati sljedeće:

„Odrastao sam kao siroče, hidžru sam učinio kao siromah i bio u najmu kod Busre bint Fevzān, kod koje sam radio samo za hranu. Služio sam ljude kod kuće i na putovanju i od njih sam se oženio. Zato hvala Allahu koji je Ebu

Hurejreu učvrstio vjeru i učinio ga imamom/predvodnikom!“ (Ibn Madže, Rūhūn, 5/2445)

Hazreti Aiša, naša majka, radijallahu anha, pripovijeda sljedeće:

„Jedne noći ustao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iz postelje i rekao mi:

- *Aiša, pusti me da činim ibadet svom Gospodaru?!*

- Tako mi Allaha, - rekla sam mu – volim tvoju blizinu i volim ono što te čini radosnim!

Potom je uzeo abdest i počeo klanjati namaz. Plakao je. Toliko je plakao da mu je bila mokra odjeća, brada i zemlja na kojoj je činio sedždu. I dok je on bio u takvom stanju, došao je Bilal, radijallahu anhu, da ga pozove na (sabah) namaz. Kada ga je vidio kako plače, rekao je:

- Allahov Poslaniče, zašto plačeš kad ti je Allah sve oprostio, i ono što je bilo i ono što će biti?

- *A zar da ne budem zahvalan rob? Noćas su mi objavljeni ajeti (sure Ali Imran, 190-191), pa teško onome ko ih prouči, a ne razmisli o njima:*

„U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene, za one koje i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. ‘Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!’“ (Vidi: Ibn Hibban, II, 386)

Kada bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio da su blagodati koje su njemu darovane uskraćene drugim ljudima, odmah bi se zahvalio Allahu. Jednom prilikom, kada je vidio jednog paralizovanog čovjeka, sišao je sa jahalice i učinio sedždu zahvalnosti. (Vidi: Hejsemi, II, 289)

U jednom hadisi-šerifu je kazao:

„Ko kaže, kada vidi osobu u iskušenju: ‘Hvala Allahu koji me nije iskušao kao što je njega iskušao i što me je odlikovao nad mnogim Svojim stvorenjima!’

– *neće ga nikada zadesiti to iskušenje.*“ (Sujuti, *El-Džamiiu-s-sagir*, br. 8667; Tirmizi, *De'vat*, 48)

Znak ljubavi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jeste slijeđenje njegovog sunneta i poistovjećivanje sa njegovim duhovnim stanjem. Koliko je samo prizora radi kojih bismo trebali učiniti sedždu zahvalnosti poput njega?!

Prenosi se od Sa'da ibn Ebi Vekkasa, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Krenuli smo zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke u Medinu. Kada smo bili nadomak mjesta zvanog Azverā, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sišao je sa jahalice, a potom je podigao ruke (dlanovima okrenutim prema nebu) i učio dovu nekoliko vremena. Nakon toga je učinio sedždu i dugo ostao na zemlji. Potom je ustao i ponovno podigao ruke i učio dovu, a zatim ponovno učinio sedždu. Uradio je tako tri puta. Potom nam se obratio, riječima:

„Molio sam svoga Gospodara i činio šefa'at za svoj ummet, pa mi je dao trećinu ummeta, i učinio sam zbog toga sedždu zahvalnosti svome Gospodaru. Potom sam podigao glavu i učio dovu za svoj ummet, pa mi je data druga trećina ummeta, i učinio sam zbog toga sedždu zahvalnosti svome Gospodaru. Potom sam podigao glavu i učio dovu za svoj ummet, pa mi je data i posljednja trećina ummeta, i učinio sam zbog toga sedždu zahvalnosti svom Gospodaru“ (Ebu Davud, *Džihad*, 162/2775).

Abdurrahman ibn Avf, radijallahu anhu, pripovijeda kakav je bio odnos Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prema Allahovim blagodatima koje mu je darivao:

„Jednom prilikom sam ušao u mesdžid, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je izlazio iz mesdžida. Počeo sam ga slijediti, idući pješice iza njega, a da on to nije primijetio. Nedugo zatim ušao je u jedan palmik, okrenuo se prema kibli i učinio sedždu. Toliko je oduljio sedždu da sam pomislio da mu je Allah uzeo dušu. Odmah sam krenuo prema njemu. Kada

sam mu se približio, sagnuo sam se da mu vidim lice. Podigao je glavu i rekao mi:

- *Šta je s tobom, Abdurrahmane?*
- Allahov Poslaniče, - rekao sam – kako si odoljio sedždu, pobojavao sam se da ti je Allah uzeo dušu, pa sam došao da vidim (šta je s tobom)!
- *Kada sam ušao u palmik, sreo sam Džibrila, alejhis-selam, koji mi reče: 'Donosim ti muštuluk da je Allah uzvišeni rekao: **Ko te poselami, i Ja poselamim njega, a ko donese salavat na tebe, i Ja donesem salavat na njega!**'* (Hakim, I, 344-345/810)

Nema sumnje da su sve blagodati koje dobijamo uistinu od uzvišenog Allaha. Međutim, onome ko bude povod ili uzrok tih blagodati dužnost je da mu se zahvalimo na pristojan način. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Onaj kome se učini dobro, a potom kaže onome ko mu je učinio dobro: 'Allah te nagradio svakim dobrom!’, zaista je iskazao najbolju zahvalu.“ (Tirmizi, Birr, 87/2035)

Aiša, radijallahu anha, kazuje:

„Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, često mi je govorio:

- *Možeš li mi recitovati stihove koje znaš?*
- *Koje stihove želiš? – pitala sam.*
- *Većina njih govori o zahvalnosti (šukr)! – rekao je.*
- *Dala bih i oca i majku za tebe, pjesnik je rekao:*

*Pruži ruku i podigni slaboga
Neka te ne zavara slabost njegov!
Doći će dan u kojem će ti kušnje stići,
Pa će onaj što je slab bio i kome si pomogao,
A nije ti dobrim uzvratilo ili nešto drugo učinio,
Već ti se zahvalio i zbog toga te pohvalio,*

*A onaj ko te pohvali, kao da ti je dobrim uzvratio,
Pa, ako želiš da kudiš plemenitog koji udjeljuje,
Znaj da čvrsto uže slabić ne može prekinuti!*

- O, Aiša, obavijestio me je Džibril, rekavši mi: „Kada Allah sakupi stvorenja na Sudnjem danu, reći će jednom od Svojih robova kome je drugi Njegov rob učinio dobro:

- Jesi li mu zahvalio?

- Gospodaru moj, - reći će on – ja sam znao da je to od Tebe, pa sam Tebi zahvalio!

- Nisi Mi zahvalio sve dok se ne zahvališ onome preko koga ti je stiglo dobro!“ (Ali El-Mutteki, 3/741-742)

Kruna cijeloga univerzuma, plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u sljedećem hadisu je ukazao na blisku vezu između zahvalnosti stvorenjima i zahvalnosti Stvoritelju, kazavši:

„Ko nije zahvalan ljudima, nije zahvalan ni Allahu!“ (Ebu Davud, Edeb, 11/4811; Tirmizi, Birr, 31)

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo je zahvalno srce među najvećim blagodatima koje mogu biti darovane jednom vjerniku. Sevban, radijallahu anhu, kaže:

„Kada je objavljen ajet: **„Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu - navijesti bolnu patnju!“** (Et-Tevba, 34), bili smo u jednom od vojnih pohoda. Neki od njegovih ashaba rekoše:

- O zlatu i srebru je objavljeno ono što je objavljeno (tj. nećemo ih gomilati), ali kada bismo znali koji imetak da uzmemo!?

- Jezik koji zikr čini, srce koje zahvaljuje i žena koja pomaže nekog od vas u njegovoj vjeri. – rekao je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem. (Tirmizi, Tefsir, 9/3094)

Davud, alejhis-selam, mnogo je zahvaljivao svome Gospodaru. Prenosi se da je jednom prilikom rekao:

„Gospodaru, kako da Ti zahvalim, kad je i moja zahvala Tebi blagodat od Tebe?“, pa mu je Allah uzvišeni rekao:

„Upravo si mi iskazao zahvalnost, Davude!“⁸¹ (tj. tako što si priznao da nisi u stanju iskazati istinsku zahvalnost na blagodatima).

Prenosi se da je hazreti Omer, radijallahu anhu, sreo jednog čovjeka koji je govorio:

„Allahu moj, učini me od onih malobrojnih!“

Omer mu reče: „Šta je to?“, a čovjek odgovori: „Zapovjedniče pravovjernih, Allah, ‘azze ve dželle, kaže: **A malo je zahvalnih među robovima Mojim!**, a ja želim da me učini od njih!“

„Teško tebi, Omere, svako je učeniji od tebe!“ – reče Omer, radijallahu anhu. (Ibn Ebi Šejbe, *Musannef*, VII, 81)

Kada je Džunejd Bagdādi, rahmetullahi alejhi, imao sedam godina, njegov daidža Serijj Es-Sekati, rahmetullahu alejhi, poveo ga je sa sobom na hadž. Dok su boravili u mekkanskom Haremu, na jednom sijelu je bilo govora o zahvalnosti (šukr). Svako od prisutnih učenjaka i znalaca je rekao nešto o toj temi, a na kraju šejh Serijj Es-Sekati dade riječ i malom Džunejdu. Nakon što je malo razmislio, rekao je sljedeće:

„Zahvalnost se sastoji od toga da Allahovim blagodatima ne činimo grijehe i da Njegove blagodati ne pretvaramo u kapital nepokornosti Njemu!“ (Feriduddin Attar, str. 318)

Jednom prilikom između Ibrahima ibn Edhema i Šekika El-Belhija, rahmetullahi alejhima, tekao je razgovor na sljedeći način:

- Šta kažeš o zahvalnosti i strpljivosti? – upitao je Šekik.
- Mi smo ljudi koji se strpe kada su u oskudici i zahvaljuju kada su u izobilju! – rekao je Ibrahim.

- Pa, tako rade i psi Belha! – rekao je Šekik El-Belhi.
- A šta ti kažeš? – upitao je Ibrahim.
- Kada smo u izobilju, zahvaljujemo i udjeljujemo drugima, a kada smo u oskudici, zahvaljujemo i strpljivo podnosimo.

Iskazati potpunu zahvalnost na svim Allahovim blagodatima koje nam je darovao nije moguće. Međutim, ukoliko budemo zahvaljivali koliko smo u stanju, Allah našu malu zahvalnost može primiti i biti zadovoljan nama. Jedan od Allahovih dobrih robova, Bišr El-Hāfi, rahmetullahi alejhi, u pogledu zahvalnosti bio je lijep primjer. Poslije njegove smrti neko ga je vidio u snu i upitao:

„Kako je Allah postupio prema tebi?“, pa je odgovorio:

„Allah mi je oprostio i uveo me u džennet, a potom mi rekao:

- Bišre, kada bi Mi činio sedždu na žaru, opet ne bi mogao iskazati zahvalnost zbog ljubavi koju sam u srca Mojih robova smjestio prema tebi!⁸²

Nakon što je Hajruddin-paša Barbarosa izvojevao pobjedu nad flotom Svete lige (Papinske Države, Španjolske, Svetog Rimskog Carstva, Republike Venecije i Malteških vitezova), kojom je zapovijedao Andrea Doria, njihove galijske hiljadama zarobljenika je dovezao u Istanbul. Prilikom ulaska brodova u zaljev „Zlatni rog“, sultan Sulejman Kanuni je zajedno sa vezirima i pašama posmatrao taj veličanstveni prizor. Jedan od prisutnih paša rekao je:

„Sultane moj, koliko puta je svijet imao priliku vidjeti ovakav prizor? Koliko god da vas pohvalimo, malo je!“

Veliki sultan mu odmah reče:

„Paša, da li je dužnost iskazati pohvalu meni ili nam je dužnost da se na ovoj pobjedi zahvalimo uzvišenom Gospodaru?“

Eto, to je veličanstveni islamski odgoj i veliko srce roba vjernika!

82. Kušejri, *Er-Risale*, str. 406, Bejrut, 1990.

Naposljetku, trebamo znati da nam je dužnost hvaliti našeg uzvišenog Gospodara i zahvaljivati Mu u svakoj prilici. Ispunjavanje ove važne dužnosti istovremeno nas približava uzvišenom Allahu i povećava Njegove blagodati. Hazreti Mevlana, rahmetullahi alejhi, rekao je:

„Zahvaljivati Allahu na blagodatima ljepše je i prijatnije od samih blagodati. Zar će se onaj ko voli zahvalnost prikloniti blagodatima i napustiti zahvalnost? Zahvalnost na blagodatima je duša blagodati, a sama blagodat je poput kože ili ljuske. Jer, tebe do kapije Gospodara samo zahvalnost može odvesti. Blagodat i izobilje čovjeka mogu izvesti iz stanja budnosti u stanje nemara, ali ga zahvalnost na blagodatima uvijek drži budnim i opreznim. Uzmi pamet u glavu i zahvaljuj Gospodaru na nimetima kako bi stekao istinske i vječne blagodati!“

17. Hrabrost

Hrabrost, smjelost, neustrašivost, junaštvo, srčanost i slično, predstavljaju osobinu koju iskreni vjernici pokazuju u nevolji i u opasnosti. Hrabrost treba biti uravnotežena između srdžbe i bijesa na jednoj strani i obazrivosti i razboritosti na drugoj.

Srž hrabrosti smještena je zapravo u predanosti i zadovoljstvu Allahovom odredbom. Iz tog razloga vjerniku koji vjeruje u odredbu (kader) i koji se oslanja na Allaha ne pristoji da bude kukavica ili neko ko se ponižava pred drugima.

Prenosi se od Sevbana, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Bojim se da će doći vrijeme kada će se narodi sa svih strana okupiti protiv vas kao što se gladni ljudi okupljaju oko sofre.“

Neko od prisutnih je upitao:

”Allahov Poslaniče, hoće li se to desiti zbog toga što će muslimani biti malobrojni?”

”Naprotiv, - rekao je - *tada će muslimani biti mnogobrojni, ali će ličiti na mulj koji bujica nosi. Allah će iz srca njihovih neprijatelja odstraniti strah, a u srca muslimana će ubaciti vehn.*”

Neko od prisutnih je upitao:

„A šta je vehn, Allahov Poslaniče?“

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

”Ljubav prema dunjaluku i preziranje smrti.” (Ebu Davud, Melahim, 5/4297)

Dakle, kada srce napusti hrabrost, a njegovo mjesto zauzme ljubav prema dunjaluku i strah od smrti, muslimani će biti poniženi. U takvom stanju oni neće predstavljati nikakvu težinu naspram svojih neprijatelja.

Primjeri vrline

Nije moguće zamisliti nikoga hrabrijeg i srčanijeg od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. U nevoljama i u opasnosti on je bio uvijek strpljiv i postojan i nikada ga nije obuzimao strah ili panika. Čak i u najtežim situacija bio je smiren i uravnotežen tako da nije činio nepromišljene i neprimjerene postupke.

Došao je Džibril, alejhis-selam, kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i naredio mu da učini hidžru/preseli iz Mekke u Medinu. Kada su mušrici Mekke saznali za to, opkolili su njegovu kuću sa sabljama u rukama. Bili su dogovorili da ga, čim izađe iz kuće, odmah ubiju. Međutim, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, bez imalo straha je izišao iz kuće, učeći prve ajete sure Jasin, i bacio šaku prašine prema mušricima. Prošao je dostojanstveno pored njih, a oni ga nisu ni opazili. (Ibn Sa'd, 1/227, 228)

Hazreti Alija, radijallahu anhu, rekao je:

„Mi smo se na Bedru sklanjali iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Među nama najhrabriji tog dana bio je onaj koji je bio najbliže neprijatelju!“ (Ahmed, I, 86)

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, kaže:

„Nisam vidio nikoga darežljivijeg, hrabrijeg i srčanijeg od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!“ (Ibn Sa'd, I, 373)

Na Uhudu je jedan od mušrika na devu izišao na megdan muslimanskim borcima, tražeći junaka koji će se boriti s njim. Tri puta je ponovio svoj zahtjev,

pa je pred njega izišao Zubejr ibn Avvam, radijallahu anhu. Iako je mušrik bio na devi, Zubejr je skočio prema njemu i uhvatio ga za vrat. Borba je počela. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povikao je:

„Povuci ga dolje! Obori ga na zemlju!“

I uistinu, mušrik je pao na zemlju, a Zubejr je skočio na njega i usmrtio ga.

Tom prilikom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Da Zubejr nije izišao pred njega, ja bih izišao!“⁸³

Ubejj ibn Halef bio je jedan od najljućih neprijatelja islama među mekanskim mušricima. Još prije hidžre, jednom prilikom je rekao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

„Muhammede! Imam jednog konja kojeg posebno hranim i održavam. Jednog dana ću ga uzjahati i ubiti te!“

„Nije tako, ja ću tebe ubiti, akobogda!“ – rekao mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.

Na Dan Uhuda Ubejj ibn Halef je tražio plemenitog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći:

„Ako se on danas spasi, propao sam!“

Jahao je na konju i tražio načina da se približi Allahovom Poslaniku, alejhis-selam, kako bi ga napao. Ashabi su prozreli njegovu nakanu, i htjeli da prvi napadnu, međutim Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče im:

„Pustite ga, neka pride!“

Kada se neprijatelj približio, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je koplje od jednog ashaba i krenuo prema njemu. Kada ga je ovaj vidio sa kopljem u ruci, počeo je da bježi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povikao je za njim:

„Kamo bježiš, lažljivče?“

Potom je prema njemu bacio koplje, koje ga nije pogodilo, ali je malo okrnulo njegov vrat. Međutim, to je bilo dovoljno da padne s konja. Brzo se pridigao i dao u bijeg prema mušričkom taboru. Trčao je u strahu, iskolačenih očiju i vičući na sav glas:

„Kunem se, Muhammed me je ubio!“

Kada su mušrici pogledali njegovu ranu, rekoše: „Ovo je mala ogrebotina!“ Međutim, to ga nije umirilo, već je zaridao: „Muhammed mi je još u Mekki rekao da će me ubiti. Kunem se, kada bi samo pljucnuo prema meni, ubio bi me!“

Ridao je i derao se poput vola, pa ga Ebu Sufjan prekori i reče mu:

- Zar se zbog jedne male ogrebotine ovoliko jauče?

- A znaš li ti ko mi je napravio tu ogrebotinu? – govorio je. – To je rana koju mi je nanio Muhammed! Tako mi Lata i Uzza’a, kada bi bol koju osjećam zbog ove rane podijelili stanovnicima Hidžaza, uništila bi ih. Muhammed mi je još u Mekki rekao: *‘Ja ću te sigurno ubiti!’*, i ja od tada znam da ću umrijeti od njegove ruke i da se neću moći spasiti!“

I zaista, ovaj zakleti neprijatelj Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, umro je na povratku sa Uhuda, na dan hoda od Mekke. (Ibn Ishak, str. 89; Ibn Sa’d, II, 46; Hakim, II, 357)

Muhammed ibn Mesleme, radijallahu anhu, rekao je:

„Čuo sam sa ova dva uha i vidio sa ova dva oka kada su se muslimani raštrkali na Uhudu i počeli bježati prema brdu, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dozivao ih je:

„O, taj i taj, dođi kod mene! O, taj i taj, dođi kod mene!“ (Vakidi, I, 237)

O tome nas uzvišeni Allah obavještava u Kur’anu, kada kaže:

„Kada ste ono uzimali, ne obazirući se ni na koga, dok vas je Poslanik zvao iza vaših leđa, Allah vas je kaznio brigom na brigu; da ne biste tugovali za onim što vam je izmaklo i nije vas zadesilo. - A Allah dobro zna ono što radite.“ (Ali Imran, 153)

Nakon Bitke na Uhudu, do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, doprla je vijest o tome da su mušrici ponovno odlučili napasti i istrijebiti muslimane iz Medine. Allahov Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, izišao je pred njih sa svojim ashabima, uprkos nevoljama koje su ih zadesile na Uhudu i činjenici da su mnogi od njih bili ranjeni ili povrijeđeni. Kada su stigli do mjesta Hamrā'u-l-Esed, mušrici su o tome obaviješteni, pa ih obuze veliki strah i odlučiše da se vrate u Mekku. Na povratku u Mekku, poslaše jednog svog čovjeka u muslimanski tabor da ih preplaši velikim brojem Kurejšija. Kada je stigao, rekao im je da su se Kurejšije dobro spremili i samo što se nisu obrušili na njih. Kod nekih muslimana u srcu se pojaviše strah i neodlučnost, međutim Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio je neustrašiv i odlučan u svojoj namjeri. Rekao im je:

„Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, sigurno ću izići da se borim protiv njih, pa makar bio i sâm!“ (Ibn Sa'd, II, 59; Vakidi, I, 386-387)

To je ohrabrilo i smirilo muslimane, pa je nakon toga objavljen sljedeći kur'anski ajet:

„Oni koji kada im se kaže: ‘Zaista su se ljudi iskupili da vas poraze, treba da ih se bojite, njima se tada vjerovanje povećalo, pa su rekli: ‘Allah nam je dovoljan i divan li je On zaštitnik!’“ (Ali Imran, 173)

Jedno od mjesta na kojima je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao neviđenu hrabrost bio je Hunejn. Tog dana svi su bježali pred neprijateljem, osim Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. On je gonio svoju jahalicu prema neprijateljskim redovima, ne obazirući se na ashabe koji su ga odvrćali. (Muslim, Džihad, 76)

Prenosi se od Enesa ibn Malika, radijallahu anhu, da je ispričao sljedeće:

„Na dan Hunejna, plemena Hevazin i Gatafan, ali i drugi mimo njih, došli su sa svojom stokom i svojom čeljadi, a uz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je deset hiljada boraca i jedan broj oslobođenih Kurejšija. Oni su se razbježali tako da je Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, ostao sâm. Tog dana on je uputio dva poziva, a između njih ništa drugo nije dodavao. Okrenuo se na desnu stranu i povikao:

- Odazivamo ti se, Allahov Poslaniče! Raduj se, mi smo s tobom! – rekli su ensarije.

Potom se okrenuo na lijevu stranu i povikao:

- *O ensarije!*

- Odazivamo ti se, Allahov Poslaniče! Raduj se, mi smo s tobom! – odgovorili su ponovno.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na bijeloj mazgi. Sjahao je i rekao:

- *Ja sam Allahov rob i Njegov poslanik!*

(Nakon toga muslimani su se konsolidovali i prešli u kontranapad.) Mnogobošci su se dali u bijeg i doživjeli poraz..." (Buhari, Megazi, 56, Humus, 19, Menakib, 14, Menakibu-l-ensar, 1; Muslim, Zekat, 135)

Jedan čovjek je došao kod Berā'a ibn Āziba, radijallahu anhu, i upitao ga:

„O Ebu Umāre, jeste li svi pobjegli na dan Hunejna?“

„Ja svjedočim da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pobjegao! Međutim, borci koji su bili prethodnica, a nisu imali pancire na sebi, krenuli su na jedno krilo Hevazina. Ovi što su uzmakli bili su strijelci koje su (Kurejšije) zasule strijelama poput skakavaca. Tako su primorani da se povuku. Nakon toga neprijatelj je krenuo na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, čiju je mazgu držao Ebu Sufjan ibn El-Haris, radijallahu anhu. Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, sjahao je sa mazge, uputio dovu i zatražio pomoć od Allaha, govoreći:

- *Ja sam vjerovjesnik, nije laž! Ja sam sin Abdul-Muttalibov! Allahu, pruži Svoju pomoć!*

Nakon toga konsolidovao je svoje borce. Tako mi Allaha, - kaže Berā ibn Azib, radijallahu anhu, - u jeku borbe smo se sklanjali iza njega, a najhrabriji među nama bio je onaj koji je stajao u istoj ravni s njim, sallallahu alejhi ve sellem!" (Muslim, Džihad, 79; Buhari, Megazi, 54, Džihad, 52, 61, 97, 167)

Enes ibn Malik, radijallahu anhu, rekao je:

„Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najhrabriji među ljudima, najljepši i najplemenitiji među njima. Jednom prilikom u Medini se čuo strašan krik, pa je on – prije ostalih – krenuo u pravcu iz kojeg je došao taj glas. Kada su ga stigli, bio je na Talhinom konju koji se zvao Mendub, a oko njegovog vrata bila je obješena sablja. Za Talhinog konja je rekao:

- *Brz je poput nabujale vode!* (Ibn Sa'd, I, 373; Buhari, Edeb, 39)

Na Bedru su se plemeniti ashabi borili hrabro i požrtvovano, a posebno Allahov lav, hazreti Hamza, koji je tog dana pokazao neviđenu hrabrost i junaštvo. Umejje ibn Halef, jedan od velikaša Kurejša, pitao je Abdurrahmana ibn Avfa, radijallahu anhu:

- Ko je bio onaj čovjek koji je na grudima imao krilo noja?
- Hamza ibn Abdulmuttalib! – rekao je.
- Šta god da nam je učinjeno, on nam je to učinio! – rekao je Umejje.

(Ibn Hišam, II, 272)

U jeku Bitke na Uhudu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je jednu sablju u ruku i rekao:

- *Ko će ovo uzeti od mene?*

Plemeniti ashabi su uglas odgovorili:

- Ja, ja, ja... – pružajući svoje ruke.
- *Ko će uzeti ovu sablju s njenim pravom?*

(U drugoj predaji se navodi da je jedan od njegovih ashaba upitao: „Prvo nam reci, Allahov Poslaniče, šta je pravo te sablje? Koje je njeno pravo nad onim koji je uzme u svoje ruke?“ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Pravo ove sablje je da njome nikada ne udariš muslimana, već da udaraš neprijatelja i nikada mu ne okreneš svoja leđa.“)

Tada se ashabi ustegnuše da je uzmu. Jedan od ensarija, po imenu Ebu Dudžane, radijallahu anhu, reče:

- Ja ću je uzeti s njenim pravom, Allahov Poslaniče! (Muslim, Fedailu-s-sahabe, 128)

U predaji se navodi da je Ebu Dudžane uzeo sablju i upitao:

- Šta je njeno pravo, Allahov Poslaniče?
- *Njeno pravo je da udara neprijatelje sve dok se ne iskrivi!* – rekao je.

Poslije toga Ebu Dudžane, radijallahu anhu, izvadio je crveni saruk i zamotao ga oko glave, a potom je krenuo između muslimanskih i neprijateljskih redova, hodajući gordo i nadmeno. Kada ga je ugledao, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

- *Ovo je hod koji Allah mrzi, osim u ovakvim situacijama!* (Ibn Hišam, III, 11-12)

Hazreti Safija, tetka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u toku Bitke na Hendeku bila je zajedno sa ženama i djecom u velikoj vili Hassana ibn Sabita, koja se zvala „Fārī’a“. Grupa od desetak Židova strijelama su zasuli vilu i pokušali da uđu unutra. Jedan od njih hodao je okolo tražeći otvor kroz koji bi ušli unutra. U tim trenucima Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi bili su u borbi. Kada je hazreti Safija, radijallahu anha, uvidjela da samo ona može spriječiti neprijatelja u njegovoj nakani, odlučila je da poduzme nešto. Uzela je jednu tkaninu i njome zamotala svoju glavu, a u ruku je uzela jedan štap i nečujno izišla vani. Čim je ugledala jednog od Židova, prišunjala mu se i jednim udarcem u glavu ga usmrtila. Kada su ostali vidjeli svog druga kako leži mrtav na zemlji, obuze ih strah i u bijegu povikaše:

„Rekli su nam da ovdje nema nikoga osim žena i djece!“ (Hejsemi, VI, 133-134; Vakidi, II, 462)

Halid ibn Velid, radijallahu anhu, rekao je:

„U Bitki na Mu’ti, u mojoj ruci se polomilo devet sablji. Izdržala je samo jedna, široka jemenska sablja!“ (Buhari, Megazi, 44)

Jedan od velikih sufija, koji je u pogledu džihada slijedio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, bio je šejh Nedžmuddin El-Kubra, rahmetullahi alejhi. Kada su Mongoli provalili u grad Harezmi, on je zajedno sa svojim učenicima uzeo oružje i borio se protiv neprijatelja sve dok nije pao kao šehid (1221.g.). Mnogo je sufija koji su borbu i šehadet na Allahovom putu prihvatili kao svoj vird (svakodnevno zaduženje zikra ili učenja Kur'ana). Kroz historiju islama vidimo mnoge od njih koji su bdjeli na granicama muslimanske države i junački se borili u mnogobrojnim osvajanjima, poznati kao „alperenler“ i „gāzije“.

Da bi zaustavili Osmanlije, a spasili Bizant i oslobodili Kuds od muslimana, udružena križarska vojska je 1396. godine ušla na osmansku teritoriju i na obali Dunava opkolila tvrđavu Nikopolj. Kada je sultan Yildirim Bajezid primio vijest o tome, hitno je krenuo u pohod. Vrlo brzo je s vojskom stigao nadomak Nikopolja. Iako je bila nastupila noć, Yildirim je na svom konju sâm, bez ikoga u pratnji, prošao kroz neprijateljske redove i došao pred samu tvrđavu. Htio je lično obavijestiti zapovjednika tvrđave da ne predaje ključeve grada neprijatelju. Stigavši pred zidine tvrđave, povikao je:

„Dogane, Dogane...!“

Zapovjednik tvrđave odmah je prepoznao sultanov glas i u čudu odgovorio sa zidina:

„Izvolite, moj presvijetli sultane!“

„**Dogane, stigao sam sa vojskom! Nipošto ne predaji tvrđavu!**“ – kratko je izdao zapovijed i velikom brzinom nestao u mraku.

Narednog dana odigrala se velika bitka u kojoj su sultan Yildirim Bajezid i islamska vojska izvojevali sjajnu pobjedu. U križarskoj vojsci bilo je vojnika iz cijele Evrope, kako iz velikih, tako i malih država. Među njima bilo je i deset hiljada francuskih vitezova koji su se hvalisali, govoreći: „Kada bi nebo palo, mi bismo ga držali svojim kopljima!“ Međutim, križari su tog dana bili nemoćni naspram osmanske vojske, osnažene svjetlom imana u uzvišenog Allaha. Tog dana sultan Yildirim je zadobio više rana na različitim dijelovima tijela. Čak je i njegov konj bio ranjen i ostao ležati na zemlji. Međutim, sultan je uzeo drugog konja i nastavio voditi bitku do konačne pobjede.

Jedan od svjedoka ove bitke bio je Imam Ibn El-Džezeri, rahmetullahi alejhi, čuveni učenjak i autoritet u oblasti kiraeta i hadisa, koji je bio zajedno sa sultanom Yildirimom prilikom njegovih priprema za osvajanje Konstantinopolja (Istanbula). On je zabilježio podatak da je sultan Yildirim prekinuo vojne pripreme čim je primio vijest o križarskom pohodu. Također, on navodi da je osmanska vojska bila malobrojnija u odnosu na križare, svega dvanaest hiljada boraca, međutim on je bodrio sultana na borbu. (Ibn El-Džezeri, *Džāmiu-l-esānīd*, Biblioteka Sulejmaniye, Dāru-l-Mesnevī, No. 11, verak 17^a-18^a).

Sultan Yildirim Bajezid je u Bitki kod Nikopolja zarobio veliki broj križara, među kojima je bilo dosta plemića i slavnih vitezova. Najpoznatiji među njima bio je francuski vitez Jean de Nevers, poznat i kao „neustrašivi Žan“. Sultan ih je pustio na slobodu uz otkupninu. Pored toga, dan prije nego su pušteni na slobodu, sultan je za njih priredio gozbu. Oni su ovim humanim gestom bili postićeni, jer su prethodno bili nemilosrdni prema muslimanskim zarobljenicima i masakrirali ih. Tom prilikom zarobljeni vitezovi izjavili su sljedeću zakletvu:

„Za nas je od sada sultan Yildirim Bajezid istinski vladar Anadolije i Rumelije, i mi se zaklinjemo svojom čašću i dostojanstvom da se nećemo više boriti i podizati svoje oružje protiv njega!“

Nakon ovih riječi, koje su oni izgovorili iz zahvalnosti, sultan Yildirim Bajezid, neustrašivi i veličanstveni borac protiv nevjernika, gromkim glasom se obratio vitezovima, rekavši:

„Odbacujem zakletvu viteza Žana, poznatog u Evropi kao ‘neustrašivi Žan’, i zakletvu njegovih drugova, da se neće boriti protiv mene! Idite i ponovo sakupite vojsku, a zatim svi zajedno napadnite na mene! Znajte da bi mi to pružilo mogućnost da vas, uz Allahovu pomoć, pobijedim još jednom, jer ja sam sultan koji je došao na ovaj svijet da, šireći Njegovu vjeru, stekne Njegovo zadovoljstvo. Sve dok je tako, Allahova pomoć i pobjeda bit će s nama, a onoga kome Allah bude pomagač niko ne može pobijediti!“

Kada je Timur Lenk (umro 1405. g.) opkolio tvrđavu u Sivasu (Anadolija), za napad je koristio slonove, koji su u to vrijeme imali funkciju današnjih

tenkova. Zapovjednik tvrđave bio je Ertugrul, sin sultana Yildirima Bajezida. On je pozvao ugledne građane i obratio im se sljedećim riječima:

„Moj zadatak je da se potrudim i pružim sve od sebe kako bih sačuvao stanovnike ovoga grada. Timur Lenk možda ima više materijalnih mogućnosti od nas, to je Božija odredba. Međutim, naša dužnost je da se odlučno i hrabro odupremo njegovim napadima i da ovu tvrđavu čuvamo onako kako to dolikuje našoj časti. Znajte, Timur Lenk u ovaj grad može ući samo preko naših leševa!“

Nakon ovih riječi on se zajedno sa svojim saborcima, kao što je bio i obećao, junački borio protiv neprijatelja. Međutim, neprijatelj je navirao kao divlja bujica. Naposljetku je zajedno sa svojim neustrašivim i hrabrim saborcima ispio šerbe šehadeta i vratio se svome Gospodaru.

Nakon što je savladao Ertugrula i njegovu vojsku, Timur Lenk je stanovnicima grada obećao sigurnost ako se predaju i ne budu se borili protiv njega. Međutim, oni koji su se predali mučki su ubijeni, a njihova imovina je opljačkana.

Jedna od dirljivih priča o hrabrosti osmanskog vojnika predstavlja veoma lijep primjer o ovoj temi.

Nakon pobjede u Bitki kod Preveze, u Jonskom moru, koja se odigrala između osmanske flote i flote Svete lige, jedan od mornara osmanske flote brzo je jahao konja kako bi dostavio ovu radnosnu vijest sultanu Sulejmanu. Kada je ušao u dvorište dvorca Topkapi Saray, iznenada je povukao dizgin zbog čega se konj podigao i gotovo uspravio na zadnje noge.

- Kakav je to divlji konj na kojem dolaziš? – povikao je sultan Sulejman.
- Sultane moj! I Sredozmeno more je bilo divlji konj, pa smo ga ukrotili! – ponosno je odgovorio mornar, izražavajući osjećaj hrabrosti i dostojanstva koji izviru iz istinskog imana.

U toku Bitke na Čanakkalama sultan i ministri u osmanskoj vladi donijeli su odluku da sjedište Vlade premjeste u Eskişehir, a zbog mogućnosti da neprijateljska flota uplovi u Istanbul i okupira ga. Sultan Abdulhamid II. u to

vrijeme je bio u kućnom pritvoru u dvorcu Beylerebeyi Sarayi. Kada je primio vijest o odluci kojom se sjedište vlasti premješta iz glavnog grada, sa velikom hrabrošću i dostojanstvom je odbacio takvu odluku, rekavši:

„Ja sam unuk sultana Mehmeda Fatiha! Neću nikada prihvatiti da budem na nižem stepenu od bizantskog imperatora Konstantina. Kada je moj djed osvajao Istanbul, Konstantin je bio na čelu svoje vojske i kao njen zapovjednik poginuo. Ukoliko mogućnost da neprijatelj prođe Čanakkale postane realnost – Allah nas sačuvao od toga! – u svoju ruku ću uzeti oružje i boriti se kao obični vojnik sve dok ne poginem. Neprijatelj može preći samo preko mog mrtvog tijela i tako ući u Istanbul. Mom bratu Rešadu, koji se nalazi na čelu države, recite da ne ide nikuda! Ukoliko on i njegova vlada napuste Istanbul, više se neće moći vratiti...”

Zbog Abdulhamidove odlučnosti sultan i osmanska vlada ostali su u Istanbulu, čime je spriječeno trenutno rušenje države.

Francuski putopisac A. L. Castellan ovako opisuje hrabrost muslimana:

„Vjerovanje u Božije određenje kod Turaka (tj. muslimana) je uvriježeno duboko u njihovu svijest. To vjerovanje im daje hrabrost i povećava njihovu postojanost i čvrstinu. Sa pouzdanjem u Boga i u Njegovo određenje, muslimani prihvataju sve što im dolazi od Boga, pa čak i smrt. Upravo zbog toga njih ne može pokolebati čak ni vidljiva i stvarna opasnost. Oni se bacaju u mnoge vatre i na bajonete, dok njihova tijela bivaju izbodena i izranjavana, ali ako ostanu živi i vide da im nije došao suđeni čas, ne gube nadu u život...”

Naposlijetku, možemo zaključiti da se vjernici oslanjaju samo na Allaha uzvišenog i zahvaljujući tom osloncu i pouzdanju nemaju straha ni od čega. Sa hrabrošću i čvrstinom izvršavaju Allahove zapovijedi. Svoju hrabrost koriste pronicljivo i mudro, stoga postupaju u skladu sa situacijom u kojoj se nalaze. Uzvišeni Hakk pohvaljuje njihovo stanje u Svojoj knjizi i kaže:

„Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi jer takav je bio Allahov propis i za one koji su prije bili i nestali - a Allahova zapovijed je odredba konačna za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega

strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. - A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati!“ (El-Ahzab, 39)

18. Ustrajnost na Pravom putu

Ustrajnost (istikāmet) u općem smislu znači besprijeorno kretanje ka cilju; bez oklijevanja, zastoja i prekida. U tesavvufu, istikamet označava čuvanje urođene čistote ljudske prirode od nečistoća koje je prljaju i izvode iz prirodnog stanja.

Istikamet u potpunom smislu podrazumijeva cjeloživotni program usklađen sa Kur'anom i sunnetom, a koji se realizuje slijeđenjem Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s ljubavlju, poštovanjem i prihvatanjem njegove ličnosti za uzor u svakom segmentu života. Cilj istikameta je ukrašavanje njegovim ahlakom i postizanje zadovoljstva uzvišenog Allaha. Istikamet, također, znači trajno udaljavanje od zabranjenih stvari i ovosvjetskih uživanja niske duše, te približavanje uzvišenom Stvoritelju kroz spoznavu, ibadet i djela pokornosti koja nam je Uzvišeni zapovjedio.

Kao što bez istikameta nije moguće dospjeti do uzvišenog Hakka, isto tako ne postoji viši stepen i teži posao od ustrajnosti u slijeđenju Allahovog Miljenika, alejhis-salatu ves-selam, i izvršavanju djela pokornosti. Iz tog razloga se istikamet smatra najvećim kerametom.

Uzvišeni Allah je posjednike istikameta obradovao u Svojoj Knjizi, kazujući sljedeće:

„Onima koji govore: ‘Gospodar naš je Allah!’ - pa poslije ostanu pri tome - dolaze meleki: ‘Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se džennetu koji vam je obećan. Mi smo zaštitnici vaši u životu na ovome svijetu, a i na onome; u njemu ćete imati sve ono što duše vaše zažele, i što god zatražite - imaćete, bićete počašćeni od Onoga koji prašta i koji je milostiv.’“ (Fussilet, 30-32)

„Oni koji govore: ‘Naš Gospodar je Allah!’ - i istraju na Pravome putu, neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju! Oni će stanovnici dženneta biti, i u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili.“

(El-Ahkaf, 13-14)

Put posjednika istikameta je „sirātu-l-mustekīm“ (Pravi put). Za one koji slijede Pravi put uzvišeni Allah kaže:

„Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!“ (En-Nisa, 69)

Pravi put (sirātu-l-mustekīm) je put odabranih robova. Temelj Pravoga puta su imān (vjerovanje) i takvā (bogobojaznost), a njihovo sjedište je srce. Prema tome, istikamet, kao ustrajnost na Pravom putu, zapravo je harmonija između imana, takvaluka i čovjekovog bića. A trajni istikamet obezbjeđuju tri stvari: vjerovanje (imān), iskrenost (ihlās) i umjerenost (i'tidāl).

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, rekao je:

„Iman jednog roba neće biti ispravan (mustekim) dok mu ne bude ispravno srce, a njegovo srce neće biti ispravno dok mu ne bude ispravan jezik!“ (Ahmed, III, 198)

Vjernik u ovom prolaznom svijetu uvijek mora biti na Pravom putu i nikako ne smije skretati s njega. Pjesnik je kazao:

*Ne boj se neprijateljā, pa makar ti vatrom prijetili,
Budi na Pravom putu, Allah te neće postiditi!*

Primjeri vrline

Uzvišeni Hakk zapovjedio je Svom Poslaniku i njegovom ummetu da ustrajno slijede Pravi put:

„Ti (ustrajno) idi Pravim putem, kao što ti je naređeno, i nek tako postupe i vjernici koji su uz tebe, i obijesni ne budite, jer On dobro vidi ono što radite!“ (Hud, 112)

Ukazujući na ovaj ajet, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Osijedila me sure Hud...“ (Tirmizi, Tefsir, 56/3297; Kurtubi, IX, 107)

Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhuma, u pogledu navedenog ajeta rekao je:

„Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije objavljen teži ajet od ovoga. Zbog toga on je rekao: *Osijedila me sura Hud i njene sestre!*“ (tj. El-Vaki’a, El-Murselat, En-Nebe’ i Et-Tekvir).⁸⁴

Ma koliko se spomenuto odnosilo na Allahovog Miljenika, sallallahu alejhi ve sellem, težina sure Hud i njenih sestara nije ga brinula isključivo zbog njega lično, jer mu je njegov Gospodar potvrdio da je na Pravom putu:

„Ti si (Poslaniče) na Pravom putu!“ (Ja-sin, 4)

Međutim, ono što ga je brinulo i što je osijedilo njegovu blagoslovljenu kosu bila je briga za ummet koji ga slijedi.

Ponos univerzuma, plemeniti Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Budite ustrajni na Pravom putu, ali to nećete biti u stanju u potpunosti. I znajte da je vaše najbolje djelo namaz, a abdest ne čuva niko osim pravi vjernik!“ (Malik, Taharet, 6)

Sufjan ibn Abdillah Es-Sekafi, radijallahu anhu, kazuje:

„Rekao sam:

- Allahov Poslaniče, reci mi nešto o islamu o čemu neću pitati nikoga poslije tebe!? – pa mi je rekao:

- *Reci: Vjerujem u Allaha, a zatim ustraj na Pravom putu!* (Muslim, Iman, 62)

Prenosi se od hazreti Enesa, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proučio ajet u kojem Allah uzvišeni kaže:

„Onima koji govore: ‘Gospodar naš je Allah!’ - pa poslije ostanu pri tome - dolaze meleki: “Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se džennetu koji vam je obećan.“ (Fussilet, 30), a zatim je rekao:

„Ljudi su ovako kazali, a potom je većina njih zapala u kufr. Onaj ko umre, a bude dosljedno na ovim riječima, on je jedan od onih koji su ustrajni na Pravom putu!“ (Tirmizi, Tefsir, 41/3250)

Jedan od naših velikana vidio je starca koji je sa teškoćom nosio drva na leđima, pa mu je rekao:

„Starče, zar nemaš povjerenja u Allahovu opskrbu, pa nosiš taj teret na leđima i mučiš se? Ili možda nemaš nikoga ko bi se brinuo o tebi?“

Da bi otklonio duhovni nedostatak kod radoznalog sagovornika, starac podiže ruke ka nebu i reče:

„Gospodaru moj, učini da ovo bude zlato!“

I, uistinu, drva se pretvoriše u zlato, a njegov sagovornik vidjevši ovaj keramet, začuđeno upita:

„Zašto neko ko je dostigao taj stepen nosi drva na leđima?“

„Dijete moje,“ – reče starac – „ovako radim kako bi moja duša znala da sam obični rob i da kod Allaha uzvišenog jedinu stvarnu vrijednost ima ustrajnost u robovanju Njemu Uzvišenom!“

Rekao je Ebu Jezid El-Bistami, kuddise sirruhu:

„Ako vidite nekoga da sjedi u zraku, ne vjerujte da je to keramet sve dok ga ne vidite kako se drži Allahovih granica između dozvoljenog i zabranjenog i kako slijedi sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!“

Prenosi se, također, da je Ebu Jezid El-Bistami, rahmetullahu alejhi, ispričao sljedeće:

„Jednog dana došao sam na obalu Tigrisa s namjerom da pređem na drugu stranu rijeke. U jednom trenutku se između dvije obale pojavi kopneni prolaz. Rekoh sebi: ‘Tako mi Allaha, neću dopustiti da me prevariš! Skeledžija prevozi putnika za pola dirhema, a ti hoćeš da naplatiš moja dobra djela koja sam radio trideset godina? E, neću upropastiti svoja djela za vrijednost od pola dirhema! Meni treba El-Kerim, a ne keramet! (Meni treba plemeniti Gospodar, a ne počast!, o.prev.)“

Jednoga dana su muridi šejha Muhammeda Nakšibenda, rahmetullahi alejhi, zatražili od njega da im pokaže keramet, pa im on reče:

„Naš karemat je očigledan! Pogledajte, samo, koliko grijeha nosim na svojim ramenima, pa, ipak, stojim uspravno na nogama i krećem se?! Zar može biti veći keramet od toga?“

Nakon toga je dodao:

„Ako neko uđe u baštu i svaki list sa drveća progovori, obraćajući mu se riječima: ‘Dobro došao, Allahov prijatelju!’, on tome ne smije pokazati blagonaklonost, ni svojom nutrinom, a niti vanjštinom. Štaviše, to mu treba samo povećati poniznost i ustrajnost u robovanju uzvišenom Stvoritelju.“

Neki muridi rekoše:

„Gospodine, koliko god vi prikrivali, s vremena na vrijeme kod vas vidimo keramete!?“

„To što vidite su kerameti mojih murida, a ne moji kerameti!“ – odgovorio je šejh Muhammed Nakšibend, rahmetullahi alejhi.

Dakle, on je iz skromnosti i predostrožnosti prikrivao svoja duhovna stanja i stepene. Nije volio da se razlikuje od ostalih vjernika. Još za njegova života, njegov murid Husamuddin Jusuf htio je da zapisuje njegove govore i ono čime ga je počastio uzvišeni Gospodar, ali mu to nije dozvolio.

Velikani islama su istikamet postavili kao osnovni temelj na duhovnom putovanju ka uzvišenom Allahu, tj. prednost su dali ustrajnosti u robovanju Allahu u odnosu na keramet - Njegove počasti i darove. Putnicima na Putu uvijek su govorili da nije keramet u tome što ptica leti u zraku, a riba pliva u vodi, jer istinska spoznaja (ma’rifet) ne podrazumijeva oponašanje ptice ili ribe, već ustrajno robovanje uzvišenom Allahu, kojim se postiže Njegovo zadovoljstvo. Oni su to demonstrirali na djelu, svojim duhovnim stanjem i ponašanjem.

Allahovi prijatelji i Njegovi dobri robovi čisti su od samopokazivanja i pretvaranja pred drugima. Keramete, koje ljudi primjećuju kod njih, oni ne pokazuju hotimično i iz želje za pokazivanjem pred svijetom, već oni su izraz Božije volje.

Prenosi se da je Hasan El-Basri, rahimehullah, jednom od svojih učenika oporučio sljedeće:

„Neka te ne zavaraju tvoje veliko znanje, spoznaja i mnoštvo dobrih djela! Sjeti se da je Bel'am ibn Baura bio dospio do stepena na kojem je čitao Levhi mahfuz, ali ga je snašlo to što ga je snašlo!“

Uzvišeni Allah o njegovom stanju kazuje sljedeće:

„I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga je šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili.“ (El-A'raf, 175-176)

Mevlana Halid El-Bagdadī, rahmetullahi alejhi, rekao je:

„Trud i ustrajnost na Pravom putu (istikamet) bolji su od bezbroj kešfova (otkrovenja) i kerameta (nadnaravnih počasti). Pored toga, ako se kešfom i kerametom ne povećavaju čovjekov trud i dosljednost u izvršavanju Allahovih zapovijedi, oni za njega nisu ništa drugo do nesreća i smutnja kojima je iskušan.“

Za one koji predvode druge ljude i na koje se drugi ugledaju šejh Muhammed Es'ad Erbili, rahmetullahi alejhi, kazao je sljedeće:

„Bio alim ili šejh, onaj ko na glavi nema turban istikameta, na kraju će propasti i zaboravljen biti!“

I rekao je:

„Ako se tvoja leđa nisu povila pod teretom istikameta, zar strijela tvojih želja može pogoditi metu u kojoj se nalazi bliskost Allahu?!“ (Erbili, *Divan*, str. 27, Istanbul, 1991.)

Ako srca Allahovih evlija drhte i tresu se zbog brige da li će ostati ustrajna u robovanju Allahu uzvišenom, razmislimo, onda, koliko se mi – grešni vjernici – trebamo brinuti i truditi u pogledu istikameta?!

Dakle, istikamet je neophodan za svakog vjernika. Međutim, biti trajno na istikamet, tj. biti ustrajno na Pravom putu je jako težak posao. S obzirom na to da su čast i veličina uspjeha srazmjerni teškoćama koje se podnose na putu kojim se postiže uspjeh, posjednici istikameta će zbog plaćene visoke cijene postići veliku čast i beskrajne nagrade kod svog uzvišenog Gospodara.

19. Odanost

Odanost (vefā) je jedno od najvažnijih obilježja islama. To je osobina koja čovjeka čini čovjekom. S obzirom na činjenicu da je odanost vrlina Allahovih poslanika, vjerovjesnika i dobrih robova, ona predstavlja duhovnu vrijednost koja kruniše čovjekov život na njegovom najvišem stepenu. Ovaj veličanstveni osjećaj je mjera kojom se ocjenjuje vrijednost onoga koji se voli ili onih koji se vole. Onaj ko bude uskraćen ovog osjećaja, on je tvrdica koji misli samo na sebe, svoju korist, komfor i i uživanje.

Čovjek treba, prije svega, biti odan svome Gospodaru, a to je moguće jedino izvršavanjem Njegovih zapovijedi i ostavljanjem onoga što je zabranio. On Uzvišeni kaže:

„I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi grešnici!“ (El-Hašr, 19)

Nadalje, odanost Allahu se upotpunjuje odanošću Njegovom Poslaniku, kruni cijeloga univerzuma, sallallahu alejhi ve sellem. Odanost njemu je svojevrсна zahvala na njegovoj brizi i dovi za nas. Molio je uzvišenog Allaha: „Ummetī, ummetī! (Moj ummet, moj ummet!) To je odanost koja počinje ljubavlju prema njemu, a nastavlja se slijeđenjem njegovog sunneta, poput leptira koji slijede svjetlo. Jedino je slijeđenjem sunneta moguće iskazati svoju istinsku odanost prema njemu.

Svaki vjernik treba biti iskren i odan prema učenjacima i Allahovim dobrim robovima, jer oni prenose svjetlo vjere. Zapovijedi i zabrane koje su nam došle od Allaha i Njegovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i pohvalni ahlak i vrline, nama su dostavili učenjaci i Allahovi dobri robovi.

Naravno, moramo biti iskreni i odani prema svim vjernicima i svojoj braći po vjeri. Taj osjećaj smo dužni smjestiti i gajiti u svojim srcima. Kao

moralne i karakterne osobe, trebamo biti odani svojim precima, domovini i svim društvenim vrijednostima.

Hazreti Mevlana, rahmetullahi alejhi, objasnio je odanost na sljedeći način:

„Ašk, muhabbet, prijateljstvo i druge vrijednosti usko su povezane sa odanošću, i uvijek traže odane ljude. Prevrtljivom i izdajničkom srcu uopće se ne približavaju. Pero je zapisalo: ‘Naknada za odanost je odanost, a za uznemiravanje je uznemirenost!’, a potom se tinta osušila.

Za izdajstvo car će odsjeći glavu i rođenom sinu. Međutim, ako mu indijski rob bude odan, takvog roba svi poštuju i hvale. Štaviše, ugled tog roba može biti veći od svih carskih službenika.

Ali to nije ništa! Odanost psa koji leži pred vratima svoga gospodara pobuđuje u njegovom srcu iskreni osjećaj zadovoljstva. Pas nije ljudsko biće, ali za odanost zauzvrat dobija ljubav i naklonost svoga gospodara...”

Primjeri vrline

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„*Ja sam dova mog oca Ibrahima, radosni nagovještaj mog brata Isa’a i san moje majke Amine!*“⁸⁵ Ovim riječima on je iskazao svoju iskrenu odanost prema njima.

U godini Sporazuma na Hudejbiji, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na putu prema Mekki svratio je u mjesto Ebvā. Zatražio je dozvolu od svoga Gospodara da posjeti mezar svoje majke. U toku posjete svojim mubarek rukama je uređivao majčin mezar i plakao. Kada su ashabi čuli njegov plač i sami su počeli plakati. Nakon posjete vratio se među njih, a neki od njih ga upitaše zašto je plakao, pa im je naš dragi Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, rekao:

85. Ahmed, V, 262; Hakim, II, 453. Ibrahimova, alejhis-selam, dova za njega bila je: „**Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!**“ (El-Bekare, 129) Isaov, alejhis-selam, radosni nagovještaj bio je: „**O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed...**“ (Es-Saff, 6) Hazreti Amina je prije njegovog rođenja u snu vidjela kako iz nje izlazi svjetlo i osvjtljava cijeli svijet. (Ibn Sađ, I, 102)

„Sjetio sam se majčine blagosti i milosti prema meni, pa sam zaplakao!“

(Ibn Sa'd, I/116-117; Muslim, Dženaiz, 105, 108.)

Kada je Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na ovaj svijet, jedan period njegova dojlja je bila Suvejba, koja je imala sina po imenu Mesrūh.⁸⁶

Kao znak zahvalnosti i odanosti prema Suvejbi, svojoj majci po mlijeku, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek joj je pridavao potrebnu pažnju. Dok je bio u Mekki, stalno je brinuo o njoj i činio joj dobročinstvo. Isto je činila i njegova supruga Hatidža. Kada je učinio hidžru u Medinu, slao joj je hranu i odjeću i podmirivao njene potrebe. Sedme godine po hidžri, kada se vraćao sa Hajbera, dobio je vijest o njenoj smrti. Upitao je:

„Šta je sa njenim sinom, Mesruhom?“

„Umro prije svoje majke!“ - rekli su.

Potom je pitao da li je neko živ iz njene porodice i saznao da nema nikoga živog na njihovom ognjištu. (Ibn Sa'd, I, 108-109)

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, do kraja života se iskreno i odano odnosio prema svojoj rodbini po mlijeku. Pri svakom susretu sa majkom po mlijeku, hazreti Halimom Sa'dijom, rekao bi: „*Majko moja, majko moja!*“ Skidao bi gornji dio svoje odjeće (ridā') i prostirao na zemlju da ona sjedne. Ispunjavao je sve njene potrebe i udovoljavao njenim željama. (Ibn Sa'd, I, 113-114)

Jednom prilikom je kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, došao muž njegove majke po mlijeku, pa mu je iz poštovanja postavio dio svoje odjeće na tle kako bi mogao sjesti. Malo zatim došla je i njegova majka po mlijeku, pa je i za nju prostro drugi dio svoje odjeće kako bi mogla sjesti. Na kraju je došla i njegova sestra po mlijeku, pa je ustao na noge pred njom i omogućio joj da sjedne ispred njega. (Ebu Davud, Edeb, 119-120/5145)

Halima Sa'dija jednom prilikom je došla kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio u Mekki. On i hazreti Hatidža su je lijepo primili i ugostili. Halima im se požalila na sušu i nestašicu hrane, pa joj je Hatidža darovala četrdeset ovaca, jednu devu za jahanje i jednu za nošenje tereta. Na taj način joj se odužila u ime Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izražavajući svoju odanost i zahvalnost. (Vidi: Ibn Sa'd, 1/114)

Na Dan oslobođenja Mekke, dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio u Ebtahu došla mu je sestra njegove majke po mlijeku, Halime. Kao poklon, donijela mu je koziji sir i puter u jednoj torbi. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pitao je za svoju majku po mlijeku, pa kada mu je odgovorila da je umrla, njegove oči su se ispunile suzama. Potom je pitao za njenu porodicu i rodbinu. Na kraju je zapovjedio da se ovoj gospođi daruje nova odjeća, jedna deva i dvjesto dirhema (srebreanjaka). Ona se jako obradovala i tom prilikom rekla:

„Tako mi Allaha, bio si divan kao malo dijete, a i sada si divan kao odrastao čovjek i mnogo blagoslovljen!“ (Vakidi, II, 869; Belazuri, I, 95)

U Bitki na Hunejnu izvojevana je pobjeda, osvojen je veliki plijen i zarobljeno je mnogo zarobljenika. Među zarobljenicima bila je i Šejma, Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, sestra po mlijeku. Ona je ashabe obavijestila da je Poslanikova sestra po mlijeku i oni su je doveli kod plemenitog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam. Iz počasti prema njoj on je skinuo svoj ogrtač i prostro ga na tle kako bi sjela na njega. Svojoj vrijednoj sestri po mlijeku učtivo je poželio dobrodošlicu, a zatim je pitao za njene roditelje i rodbinu. Ona ga je obavijestila o svemu što ju je pitao, a na kraju njihovog razgovora on joj je rekao:

„Ako želiš, ostani pored mene, kao cijenjena i poštovana, ili ako želiš, dat ću ti imetak i otpremiti te u tvoj zavičaj, među tvoj narod? Šta god želiš, učinit ću za tebe!“

„Daruj mi nešto imetka i otpremi me u moj narod!“ – odgovorila je hazreti Šejma, a nakon toga je prihvatila islam.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dao joj je devu i stado stoke. Pored toga, dao joj je jednog roba i robinju, koje je hazreti Šejma vjenčala. (Ibn Hišam, IV, 101; Vakidi, III, 913)

Nakon toga, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uputio je proglas kojim je obavijestio muslimane da oslobađa sve zarobljenike među kojima su bili njegovi rođaci po mlijeku, a koji su bili pripali njemu i Abdulmuttalibovim sinovima. Potom je od ashaba zatražio da urade isto tako, a onaj ko traži naknadu za njihovo oslobađanje, bit će mu nadoknađeno iz prvog plijena koji Allah bude darovao Svome poslaniku. Ashabi su na to kazali:

„Poklanjamo svoje zarobljenike Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem!“ (Vidi: Ibn Hišam, IV, 135-135; Buhari, Megazi, 54)

Na taj način je hiljade zarobljenika dobilo slobodu i vratilo se u Hevazin, a sve zahvaljujući osjećaju privrženosti i odanosti koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, gajio prema svojoj rodbini po mlijeku.

Ponos i ukras cijelog univerzuma, naš plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, s majkom je posjetio očev mezar u Medini, kada je imao šest godina. Na povratku kući, u mjestu Ebvā, umrla je i njegova majka, a on se, kao siroče koje nema ni oca ni majku, vratio u Mekku zajedno sa dadiljom Ummu Ejmen, koja je služila njegovu majku.

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, tokom cijeloga života je posjećivao svoju dadilju, Ummu Ejmen. Zvao ju je majkom. Govorio je: „*Ona je moja majka nakon majke (Amine)! Ona je jedina ostala od moje porodice.*“ Na taj način je iskazao privrženost, ljubav i poštovanje prema svojoj dadilji.⁸⁷

Fatima bint Esed, supruga amidže Ebu Taliba, bila je žena plemenitog i dobrog srca. Nakon što je primila islam i učinila hidžru u Medinu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, često ju je posjećivao i poslije podneva spavao u njenoj kući. (Ibn Sa'd, VIII, 222)

Kada je Fatima bint Esed umrla, iz očiju plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prosule su se suze poput bisera. Rekao je: „*Danas je umrla*

moja majka!“ Skinuo je svoju košulju i od nje napravio ćefin. Nakon što joj je klanjao dženazu namaz, legao je u njen kabur i ostao u njemu neko vrijeme. Nakon obavljenog ukopa, pitali su ga šta je razlog tome, a on je odgovorio:

„Nakon Ebu Taliba, ona mi je najviše činila dobro. Od svoje košulje sam joj načinio ćefin da bi na ahiretu imala džennetsku odjeću, a legao sam u njen mezar da bi joj bio olakšan boravak u njemu.“

Onima koji su se čudili njegovoj tuži i suzama zbog smrti amidžine supruge, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je sljedeće:

„Ona mi je bila majka (nakon majke Amine). Dok su njena djeca bila gladna i namrštenih lica zbog gladi, ona bi prvo mene nahranila. Češljala mi je kosu i nanosila na nju ružino ulje. Ona je bila moja majka.“ Nakon toga je proučio ovu dovu za nju:

„Neka ti Allah oprosti i nagradi te svakim dobrom! Neka ti se Allah smiluje, majko! Ti si mi bila majka nakon moje majke! Dok si ti bila gladna, mene si hranila! Nisi imala šta oblačiti, a mene si oblačila! Najukusnije blagodati si pružala meni, a sebi ih uskraćivala! Činila si to radi Allaha i radi nagrade na ahiretu...“ (Hakim, III, 116-117; Hejsemi, IX, 256-257; Ja'kubi, II, 14)

Hazreti Aiša, radijallahu anha, o Vjerovjesnikovoj, alejhis-selam, privrženosti i odanosti prema hazreti Hatidži, radijallahu anha, kazivala je sljedeće:

„Nisam bila ljubomorna ni prema jednoj supruzi Allahovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što sam bila ljubomorna na Hatidžu, iako je nisam ni vidjela. Međutim, on ju je često spominjao i kada bi bila zaklana ovca, jedan dio bi poslao Hatidžinim prijateljicama. Jednom prilikom sam mu rekla:

- Kao da na ovom svijetu nije bilo žene osim Hatidže!?
- *Ona je bila takva i takva (nabrajajući njene lijepe osobine). Ja od nje imam djecu!* – rekao je. (Buhari, Menakibu-l-ensar, 20; Muslim, Fedailu-s-sahabe, 74-76)

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zapovjedio da se ukopaju šehidi Uhuda, za Amra ibn Džemuha i Abdullaha ibn Amra ibn Harama, neka Allah bude zadovoljan obojicom!, rekao je:

„Ukopajte Abdullaha ibn Amra i Amra ibn Džemuha u jedan kabur, jer su se međusobno voljeli na ovome svijetu i bili rame uz rame jedan drugome!“ (Ibn Hišam, III, 49; Ibn Sa’d, III, 562)

Kako je to veličanstven primjer odanosti i privrženosti...

Prenosi se da je jedan crnac (ili crnkinja) vodio računa o čistoći Poslanikove džamije u Medini. Neko vrijeme Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ga vidio, pa je upitao za njega. „On je umro!“ – kazali su mu.

- Zar me niste trebali obavijestiti o tome? – upitao je, a zatim dodao: - Pokažite mi gdje je njegov kabur!

Potom je otišao na njegov kabur, klanjao mu dženazu namaz i uputio dovu za njega! (Buhari, Dženaiz, 67)

Mnogo godina nakon što su prvi muslimani učinili hidžru u Abesiniju (Etiopiju), u Medinu su kod Allahovog Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, došli izaslanici abesinskog kralja. Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, lično se pobrinuo za goste, pa čak ih i usluživao. Kada su mu ashabi kazali da će oni preuzeti brigu o gostima, njegov odgovor je bio veoma znakovit:

„Oni su ugostili moje ashabe, stoga im želim uzvratiti na njihovo gostoprimstvo!“ (Bejheki, Šu’abu-l-iman, VI, 518, VII, 436)

Na povratku sa Tebuka, u mjesecu redžebu umro je abesinski kralj. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome je obavijestio svoje ashabe, a potom im rekao:

„Danas je umro Allahov dobri rob u dalekoj zemlji. Ustanite i klanjajte mu dženazu namaz!“

Ashabi su upitali:

„A ko je to, Allahov Poslaniče?“

„Nedžašija!“ – rekao je, a potom je dodao: „Tražite oprost za svog brata!“

Poslije toga ih je predvodio u namazu. (Muslim, Dženaiz, 62-68; Ahmed, III, 319, IV, 7)

Kasnije je ustanovljeno da je kralj Nedžašija zaista umro tog dana.

Nakon oslobođenja Mekke, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je u gradu petnaest dana, što je uznemirilo neke ensarije, jer su počeli razmišljati o tome da li će se uopće vratiti u Medinu. Uzvišeni Allah mu je omogućio da oslobodi ovaj sveti i blagoslovljeni grad, u kojem je, između ostalog, rođen i odrastao. I dok je činio dovu na Safi, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio je da ensarije uznemireno razgovaraju o nečemu. Nakon što je završio dovu, prišao im je i upitao ih:

„O čemu ste razgovarali?“

Nakon što su izrazili svoju zabrinutost da će Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostati u Mekki i da se neće zajedno s njima vratiti u Medinu, on im je rekao:

„Nije tako, ja sam Allahov rob i Njegov poslanik! Učinio sam hidžru Allahu i vama, moj život je vaš život, a moja smrt je kod vas!“

Nakon ovih njegovih riječi, ensarije su se umirili i vratili zadovoljni. (Muslim, Džihad, 84, 86; Ahmed, II, 538)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije zaboravljao svoje ashabe koji su se na Allahovom putu borili svojim imecima i životima, i koji su na tom putu dali svoje živote kao šehidi. S vremena na vrijeme posjećivao je mezarje „El-Bekī“ u Medini i šehidska mezarja na drugim mjestima, učeći dove za njih. Plemeniti ashabi kazivali su da je Allahov Miljenik, alejhis-salatu ves-selam, nakon Bitke na Uhudu držao hutbu i odmah nakon dvaju šehadeta od Allaha je tražio oprost za šehide Uhuda.“ (Ibn Sa’d, II, 228)

O Vjerovjesnikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, privrženosti i odanosti ensarijama Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhum, pripovijedao je sljedeće:

„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izišao je za vrijeme svoje bolesti zbog koje je i umro, u ogrtaču i sa crnim sarukom omotan oko glave, pa je sjeo na minber. Potom je zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a zatim rekao:

„A sada! Ljudi je sve više i više, a ensarija je sve manje tako da će oni u odnosu na ostale ljude postati poput količine soli u hrani. Onaj ko od vas bude imao vlast pa bude u stanju nekim ljudima naškoditi, a nekima koristiti, neka prema ensarijama - koji su dobročinitelji - bude dobar i primi to od njih, i neka pređe preko hrdavih postupaka onih koji ih čine!“

Kaže Ibn Abbas: „Bilo je to posljednje sjedenje koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učinio (na minberu).“ (Buhari, Menakibu-l-ensar, 11)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada zaboravio trud i žrtvu koju su podnijeli muhadžiri, pa kada je dodjeljivao odgovorne funkcije svojim ashabima, u prvom redu je to pravo davao upravo muhadžirima, koji su prvi primili islam i žrtvovali svoje imetke i živote na Allahovom putu. Među muhadžirima posebno mjesto zauzima hazreti Ebu Bekr Es-Siddik, radijallahu anhu. Svoju zahvalnost i privrženost Ebu Bekru, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, izrazio je na sljedeći način:

„Nema niko ko nam je učinio dobro, a da mu nismo uzvratili istom mjerom ili više od toga, osim Ebu Bekru! Za njegovo dobročinstvo prema nama njega će Allah nagraditi na Kijametskom danu. Ničiji imetak mi nije bio od koristi kao Ebu Bekrov imetak. Da sam nekoga uzeo sebi za prisnog prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra, ali vaš drug je Allahov prisni prijatelj!“ (Tirmizi, Menakib, 15/3661)

Kada je Ebu Bekr, radijallahu anhu, postao halifa, poslao je glasnika koji je pozivao sve one kojima je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, za života obećao dati pomoć, pa kada je stigao porez iz Bahrejna, svima je isplatio. (Buhari, Kefale, 3)

I hazreti Alija, radijallahu anhu, uradio je isto. Zapovjedio je telalu da viče:

„Kome god je Allahov Poslanik bio obećao ili ostao dužan nešto, neka dođe kod mene!“ Isto je činio i svake godine na hadžu, prilikom klanja kurbana na Mini, sve do smrti. Naime, telal bi hodao i vikao: „Kome god je Allahov Poslanik bio obećao ili ostao dužan nešto, neka dođe kod Alije!“ Poslije hazreti Alijine smrti, tu praksu je nastavio hazreti Hasan, a nakon njega hazreti Husejin, radijallahu anhuma, sve do svoje smrti! (Ibn Sa'd, 2/318)

Abdullah ibn Omer, radijallahu anhu, bio je poznat po svojoj odanosti i privrženosti Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On je nakon Poslanikove, alejhis-selam, smrti nastavio ići stazama kojima je on često prolazio, odmarao se ispod drveća gdje se on često odmarao, pa čak i zalijevao to drveće kako se ne bi osušilo. Sve to je bio izraz njegove iskrene ljubavi, odanosti i privrženosti Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Feriduddin Attar, rahmetullahi alejhi, u sljedećoj priči opisuje stanje onih koji zaborave blagodati koje im je Allah darovao i predaju se slijeđenju svojih strasti.

Naime, jedan car je imao jednog lovačkog psa koji je zauzimao posebno mjesto kod njega. Bio je to, uistinu, vješt lovački pas. Car mu je pridavao posebnu važnost i prilikom svakog odlaska u lov obavezno ga je vodio sa sobom, jer je imao veliko povjerenje u njega. Pas je imao i posebnu ogrlicu oko vrata, ukrašenu dragim kamenjem, na nogama je nosio zlatne halkice, a na leđima ogrtač od atlasa.

Jednoga dana car je po ustaljenom običaju krenuo u lov sa velikodostojnicima i carskim službenicima. Naravno, poveo je sa sobom i svog dragog psa. Dok je jahao na konju, u ruci je držao povodac od svile koji je bio povezan sa psećom ogrlicom. Car je bio veseo i raspoložen za lov. Međutim, odjednom se dogodilo nešto što je pokvarilo njegovo raspoloženje. Dok su se kretali kroz šumu, njegov voljeni pas se potpuno okrenuo od njega i počeo se zanimati nečim drugim. Zaboravio je svoga gospodara i posvetio pažnju jednom komadu kosti. Ma koliko car povlačio povodac da ga odvrati, pas je uporno grizao kost. Na kraju car povika, zapanjeno i ljutito:

„Kako možeš biti zauzet nečim u mom prisustvu?“

Bio je potišten i tužan. Ganula ga je nezahvalnost psa kojem je pružio svo zadovoljstvo i počasti. Bez obzira što se radilo o psu, nije mogao da nađe neku ispriku i oprosti mu. Jednostavno, nije mogao preći preko toga. Nakon svega što je učinio za njega, nije mogao prihvatiti činjenicu da ga je njegov voljeni pas zaboravio radi jedne kosti. Nije mogao oprostiti njegovo izdajstvo, nezahvalnost i bahatost. Slugama je ljutito naredio:

„Pustite tog nezahvalnika, neodgojenog! Pustite ga, neka ide, ne treba mi takav pas!“

Pas je u tom času shvatio svoju grešku, ali već je bilo kasno. Prisutni rekoše:

„Presvijetli care, dopustite da uzmemo dragulje i zlatne ukrase sa psa, pa ćemo ga onda pustiti!“

„Ne može! Neka ide tako!“ – reče car, a potom dodade: „Pustite ga, neka ide na pusta mjesta i u vrelu pustinju! Neka osjeti glad i žeđ i neka ga prati bol zbog gubitka blagodati i počasti! Neka živi sa tom boli, neka mu ona bude kazna...“

Ova priča asocira na one koji ne vide vrijednost Allahovih blagodati koje su im darovane i nezahvalni su na njima. Nezahvalnost zbog neznatnih, sitnih i prolaznih užitaka predstavlja tužnu i bolnu propast.

Pisanje kaligrafije i ukrašavanje unutrašnjosti kupole u Sulejmaniji džamiji u Istanbulu povjereno je poznatom kaligrafu Karahisāriju. On je dao sve od sebe kako bi kaligrafija na kupoli bila u skladu sa monumentalnošću ove uistinu impozantne bogomolje. Toliko se posvetio svom poslu i sa tolikom pažnjom je povlačio linije i konture na zidu da je na samom kraju, pri povlačenju posljednje linije, ostao bez očnog vida. Prozor kroz koji je posmatrao svijet je zatvoren.

Kada su završeni svi radovi na džamiji, sultan Sulejman Kanūnī je rekao:

„Čast otvorenja ove časne džamije pripada našem glavnom državnom arhitekti i neimar, Sinanu, koji je uistinu ovaj posao uradio krajnje profesionalno, kvalitetno i impozantno.“

Mimar Sinan je još prije arhitekture i graditeljstva naučio šta je skromnost, stoga je još jednom, pored intelektualne i profesionalne, pokazao i duhovnu zrelost. Htio je da ukaže na požrtvovanost i doprinos u projektu od strane kaligrafa Karahisārija, stoga je uljudno rekao sultanu:

„Sultane moj, kaligraf Karahisāri je, ukrašavajući ovu časnu džamiju, izgubio očni vid i postao slijep. Molim vas, tu čast prepustite njemu!“

Nakon toga je sultan predao ključeve Karahisāriju, koji je u prisustvu uplakanog svijeta otvorio veliku džamiju Sulejmaniju.

Moj učitelj perzijskog jezika, Yaman Dede (1887-1962), koji je rođen u kršćanskoj porodici kao Diamandi, pronašao je Pravi put i postao musliman preko hazreti Mevlane Rumija i njegove „Mesnevi“. Jednom prilikom su ga pitali: „Zašto toliko spominjete Rumija i njegovu Mesneviju?“, pa je rekao:

„Sinko moj, mene je Mevlana uzeo za ruku i odveo na vrata hazreti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem! On je bio povod mojoj uputi. Koliko god da spominjem onoga koji me spasio vatre - malo je!“

To je izraz zahvalnosti i odanosti.

Moj otac i moj duhovni učitelj, Musa Topbaš-efendiju, kuddise sirruhu, među onima koji su ga voljeli, bio je poznat kao „Sāhibu-l-vefā“ (posjednik odanosti). Od mnogobrojnih primjera njegove odanosti, privrženosti i zahvalnosti spomenuti ću samo nekoliko njih.

Naime, kada bi se susreo sa starijim osobama koje su napuštene i ostavljene same sa svojom tugom i bolom, to bi ga jako rastužilo. Govorio je:

„Mi bismo trebali ove ljude primiti u svoje kuće, ali nemamo mogućnosti za to. Zato ćemo morati izgraditi dom za njih!“

I, zaista, on je sa nekoliko bližnjih rođaka i prijatelja sagradio dom za napuštene dede i nene, koji nemaju nikoga svoga. Povremeno bi odlazio u njihov dom da ih posjeti i lično ispunjavao njihove potrebe.

Njegovo plemenito srce bilo je toliko prostrano da je u njemu bilo mjesta i za mačke koje je dozivao njihovim imenima i pomagao im da prehrane sebe i svoje mlade.

Medicinsku sestru, koja se brinula o meni dok sam bio malo dijete, moj plemeniti otac je pronašao nakon pedeset pet godina, kako bi joj ukazao počast i izrazio svoju zahvalnost za hizmet i brigu koju je ona pokazala prema njegovom djetetu.

A kada je riječ o njegovoj odanosti i privrženosti učitelju **Mahmudu Samiju efendiji**, to je primjer koji se prepričava. U vrijeme bajrama prvo bi posjetio kuću svoga učitelja i prve krubane bi prinosio za njega. Nakon njegove smrti, organizirao je učenje hatmi za njegovu plemenitu dušu. Svake godine su učenici Mahmud-efendije i oni koji su ga voljeli učili na desetine hiljada hatmi njegovoj duši, izražavajući svoju odanost učitelju.

Naposljetku, on je tokom cijeloga života prema Mahmud-efendiji demonstrirao odanost i ljubav na način kako je to činio Ebu Bekr, radijallahu anhu, prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Neka i nama uzvišeni Hakk omogući da budemo odani, vjerni i zahvalni popun naših dobrih prethodnika.

Allahu moj, podari nam lijepa stanja Tvojih odanih i zahvalnih robova i priključi nas onima koji su dobri! Podari nam iskrenost u činjenju dobrih djela i učini nas od onih koji će naslijediti Tvoje džennete uživanja! Daruj nam djecu koja će biti uzor bogobožnim i čestitim robovima, a nama radost očiju! Učini nas odanim i vjernim Tebi, Tvome Poslaniku, našem ocu i majci, braći i sestrama, rodbini i svim vjernicima, domovini i narodu! Gospodaru naš, poživi nas na oba svijeta dostojnim Tvoga zadovoljstva!

Amin!

20. Čednost i stid

Čednost je čuvanje duše od niskih strasti i želja. Čednost je osobina koja je svojstvena samo čovjeku; nešto što ga čini drugačijim od svih drugih stvorenja. Izgubiti čednost znači ostati bez ljudskosti i spustiti se na razinu životinja.

Čednost i poštenje su žila kucavica svih moralnih vrijednosti, a čast, dostojanstvo i ugled su osobine koje su uslovljene čednošću.

Uzvišeni Hakk spominje u Kur'anu dvije osobe, ukazujući na njihovu čednost i navodeći ih kao primjer vjernicima i vjernicama. To su Jūsuf, alejhisselam, - čija je čednost opisana u „nejljepšem kazivanju“, tj. suri Jūsuf, i hazreti Merjem, alejhes-selam, koju Uzvišeni pohvaljuje na nekoliko različitih mjesta u Svojoj knjizi. Uzvišeni Allah kaže:

„I (sjeti se) one koja je sačuvala svoju čednost, u nju od našeg ruha udahnusmo, i nju i sina njezina poukom svjetovima učinismo!“ (El-Enbija, 91)

Muškarci i žene koji sačuvaju svoju čednost postići će oprost i veliku nagradu kod uzvišenog Allaha.⁸⁸ On Uzvišeni pohvaljuje Svoje čedne robove i kaže:

„Ono što žele - vjernici će postići, oni koji namaz svoj ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju, i koji zekat udjeljuju, i koji stidna mjesta svoja čuvaju - osim od žena svojih ili onih koje su u posjedu njihovu, oni, doista, prijekor ne zaslužuju - a oni koji i pored toga traže, oni u zlu sasvim pretjeruju!“ (El-Mu'minun, 1-7)

Kao što je plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, poučavao ljude imanu i ibadetima, isto tako ih je učio da budu iskreni, čedni, brižni prema rodbini i mnogim drugim vrlinama. Kada je Herakle upitao Ebu Sufjana o tome šta Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje ljudima, Ebu Sufjan je priznao da ih poučava **iskrenosti, čednosti i održavanju rodbinskih veza!** (Vidi: Buhari, Beđ'u-l-vahji, 6, Salat, 1; Muslim, Džihad, 74)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pridavao je toliku pažnju čednosti da je od žena muslimanki, prilikom zakletve na vjernost, tražio da mu obećaju da će biti čedne i čuvati svoja stidna mjesta.⁸⁹ Svim vjericima se obratio riječima:

„Ko mi garantuje za ono što je između njegovih vilica i za svoje stidno mjesto, ja mu garantujem džennet.“ (Buhari, Rikak, 23)

S druge strane, u međusobnoj komunikaciji muškaraca i žena, veliku važnost zauzimaju stid, čednost, odmjeranost u govoru i uljudnost u ponašanju. To je zbog činjenice što je islam zabranio bestidnost, raskalašenost i svaki oblik nemorala.

Nezakonita bliskost i ljubav između muškarca i žene počinje „pogledom“. Stoga je naređeno da muškarac i žena ne gledaju jedno drugo sa niskim željama i pobudama, a kada međusobno razgovaraju da obore i čuvaju svoje poglede:

„Reci vjericima neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; to im je bolje, jer Allah, uistinu, zna ono što oni rade. A

88. Vidi: El-Ahزاب, 35.

89. Vidi: El-Mumtehine, 12.

reci vjericama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje, i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim, ili očevima svojim, ili očevima muževa svojih, ili sinovima svojim, ili sinovima muževa svojih, ili braći svojoj ili sinovima braće svoje, ili sinovima sestara svojih, ili prijateljicama svojim, ili robinjama svojim, ili muškarcima kojima nisu potrebne žene, ili djeci koja još ne znaju koja su stidna mjesta žena; i neka ne udaraju nogama svojim da bi se čuo zveket nakita njihova koji pokrivaju. I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite.“ (En-Nur, 30-31)

U sljedećem ajetu uzvišeni Allah se obraća majkama pravovjernih, ali i svim vjericama, ukazujući na ono o čemu moraju voditi računa:

„O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene! Ako se Allaha bojite, na sebe pažnju govorom ne skrećite, pa da u napast dođe onaj čije je srce bolesno, i neusiljeno govorite!

U kućama svojim boravite i ljepotu svoju, kao u davno pagansko doba, ne pokazujte, i namaz obavljajte i zekat dajite, i Allaha i Poslanika Njegova slušajte! Allah želi da od vas, o porodico Poslanikova, grijeha odstrani, i da vas potpuno očisti.“ (El-Ahzab, 32-33)

U narednom ajetu uzvišeni Allah kaže:

„O Vjerovjesniče, reci ženama svojim, i kćerima svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće napastovane biti. A Allah prašta i samilostan je.“ (El-Ahzab, 59)

Muslimani ne ulaze u tuđe kuće bez dozvole domaćina. Kada uđu s dozvolom u nečiju kuću, ne idu iz prostorije u drugu prostoriju bez dopuštenja ukućana. Štaviše, i ukućani jedne porodice ne smiju bez dozvole ulaziti u sobu svojih roditelja ili u sobe svoje braće i sestara. (Vidi: En-Nur, 27, 58-60)

Uzvišeni Hakk od Svojih robova zahtijeva da budu stidni, čedni i čestiti, i na to ukazuje u mnogim ajetima u Kur'anu.⁹⁰ Iz tog razloga se potvora za blud ili nemoral smatra velikim grijehom, a za one koji potvore čestite i čedne ljude propisana je kazna i na ovom svijetu. Uzvišeni Hakk kaže:

„Oni koji obijede čestite, bezazlene vjernice, neka budu prokleti i na ovome i na onome svijetu; njih čeka patnja nesnosna, na Dan kada protiv njih budu svjedočili jezici njihovi, i ruke njihove, i noge njihove za ono što su radili. Toga Dana Allah će ih kazniti kaznom koju su zaslužili i oni će saznati da je Allah, doista, oličena istina.“ (En-Nur, 23-25)

Iz tog razloga je naš plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, rekao:

„...i čestitu ženu ne potvarajte!...“ (Tirmizi, Isti'zan, 33/2733)

Uistinu, čednost je najprepoznatljivija osobina žene muslimanke. Gore navedeni ajeti ukazuju na ogromnu težinu grijeha potvore za nemoral ili blud. Štaviše, prenositi glasine kojima se širi potvora za blud, ili neki manji oblik nemorala, predstavlja veliki grijeh za onoga koji nema dovoljan broj pouzdanih svjedoka.

Osim navedenog, u čednost se ubraja i sustezanje od prosjačenja i traženja od ljudi, jer uzvišeni Allah kaže:

„(Imetak koji udjeljujete) siromasima koji, zauzeti na Allahovom putu, nemaju vremena zarađivati pa onaj koji nije u to upućen misli da su, zbog skromnosti-čednosti, imućni. Poznat ćeš ih po izgledu njihovu, oni proseći ne dodijavaju ljudima. A ono što od imetka drugima date - Allah, sigurno, za to zna.“ (El-Bekare, 273)

Hazreti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Nije siromah onaj koji proseći obilazi okolo, a niti onaj koga zadovolji hurma ili dvije, zalogaj ili dva, nego je siromah onaj koji nema dovoljno, ali iz skromnosti ne traži od ljudi. Čitajte, ako želite: oni proseći ne dodijavaju ljudima (El-Bekare, 273)!“ (Muslim, Zekat, 102)

I rekao je, alejhis-salatu ves-selam:

„Trojica su stanovnici dženneta: vladar koji pravedno postupa, udjeljuje ljudima i čini im dobročinstvo; čovjek koji je milostiv i nježnog i otvorenog srca prema rodbini i svakom muslimanu; i čovjek koji se udalji od stjecanja zabranjene zarade i ne traži od ljudi, iako ima brojnu porodicu (rodbinu).“ (Muslim, Džennet, 63)

I rekao je:

„Ko bude želio skromnost i čednost, Allah će ga učiniti skromnim i čednim, a ko se sustegne od uzimanja milostinje (sadake), Allah će ga učiniti neovisnim o ljudima!“ (Buhari, Zekat, 18)

Što se tiče stida (hajā), koji predstavlja dio islamskog vjerovanja (īmān), on se sastoji od toga da vjernik bude daleko od ružnih i sramotnih postupaka, da u svom govoru i ponašanju bude odmjeran i ne pretjeruje ni u jednom postupku. Stid je osnova svakog dobra i ljepote, i u potpunoj je suprotnosti sa ružnim govorom i ponašanjem.

Plemeniti Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, o stidu je rekao sljedeće:

„Stid je od imana!“ (Buhari, Iman, 3)

„Stid i iman su uvijek jedno pored drugog, pa ako jedno od njih nestane, nestane i drugo!“ (Sujuti, I, 53)

„Stid ne donosi ništa osim dobra!“ (Buhari, Edeb, 77)

„Stid je svako dobro!“ (Muslim, Iman, 61)

„Neće se stid i profinjenost naći u nečemu, a da ga neće ukrasiti. I neće biti odstranjeni iz nečega, a da ga neće učiniti ružnim!“ (Muslim, Birr, 78)

„Allahu moj, molim Te da mi podariš uputu, bogobožnost, čednost i neovisnost o ljudima!“ (Muslim, Zikr, 72)

Čovjeka od loših postupaka i ružnih misli koje mu dolaze od njegove duše može odvratiti samo stid. U pogledu ostavljanja ružnih navika i postupaka na vjernika, veći uticaj imaju stid i uljudnost od stotine zakona i mjera sigurnosti. Onome ko posjeduje stid i čednost dovoljno je upozoriti riječima: „Zar se ne stidiš?“

Hazreti Osman, radijallahu anhu, bio je jedinstven po svom stidu i neporočnosti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za njega je rekao da ga se stide čak i meleki.⁹¹

One koji nemaju stida i koji vole da se šire bestidne vijesti o vjernicima uzvišeni Allah je upozorio na sljedeći način:

„One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovome i na onome svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate.“ (En-Nur, 19)

Oni koji vole širiti bestidne vijesti i nemoralno ponašanje čine najlošiji ustupak svojoj domovini i narodu. Naravno, onaj ko to čini, bit će najveći gubitnik na kraju, jer su nemoral i bestidnost uzrok propasti, kao što je rekao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem:

„Kada Allah hoće da upropasti jednog roba, oduzme mu stid, pa kada mu oduzme stid, on Ga neće sresti osim srditog. A kada on izazove Njegovu srdžbu, On mu oduzme povjerljivost (emanet), pa kada mu bude oduzeta povjerljivost, on postane izdajnik. A kada postane izdajnik, sa njega bude podignuta milost, pa kada se to dogodi, on zasluži prokletstvo i bude proklet. A kada zasluži prokletstvo i bude proklet, tada bude prekinuta njegova veza sa islamom.“ (Ibn Madže, Fiten, 27)

Primjeri vrline

Ebu Seid El-Hudrī, radijallahu anhu, pripovijedao je o tome kakav je bio stid kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Bio je stidniji od djevojke koja je dospjela do uzrasta u kojem treba pokriti svoju kosu i nositi ogrtač, a kada bi vidio nešto ružno, neprijatnost koju osjeća zbog toga odražavala bi se na njegovom licu. (Buhari, Menakib, 23)

Plemeniti Pejgamber, alejhis-salatu ves-selam, nikada nije govorio glasno. Pored ljudi je prolazio polahko i sa osmijehom na licu. Kada bi čuo nekoga da govori neprimjereno, ne bi mu ništa rekao u lice. S obzirom na to da su se njegova osjećanja manifestovala na njegovom licu, ashabi koji su boravili u njegovom društvu vodili su računa o svom govoru i postupcima. Zbog izraženog stida, pristojnosti i profinjenosti on se nije smijao grohotom, već samo osmijehom na licu. U jednom hadisi-šerifu je rekao:

„Stid dolazi od imana, a onaj ko posjeduje iman bit će u džennetu. Bestidnost je od tvrdoće srca, a onaj ko posjeduje tvrdo srce bit će u vatri!“ (Buhari, Iman, 16)

Zbog posebno izraženog osjećaja stida, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikoga izravno gledao u lice i nije dugo zadržavao pogled na sagovornikovom licu. (Munavi, V, 224)

Allahovom Poslaniku, alejhis-salatu ves-selam, došao je djed Behz ibn Hakima, radijallahu anhu, pitajući ga o pokrivanju stidnih mjesta, pa mu je rekao:

„Čuvaj svoja stidna mjesta od svakoga, osim svoje supruge ili robinje koja je u tvojoj vlasti!“

Malo kasnije je pitao kako se treba ponašati kad bude sâm, pa mu je plemeniti Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

„Preče je da se više stidiš Allaha njego ljudi!“ (Ebu Davud, Hammam, 2/4017)

U drugom hadisi šerifu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Čuvajte se razgolićavanja, jer su uz vas oni (meleki) koji vas ne napuštaju osim kad imate fiziološku potrebu ili kada se sastanete sa svojim suprugama!“ (Tirmizi, Edeb, 42/2800)

Nema sumnje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posjedovao najviše stida među ljudima. On je čak i prije poslanstva bio primjer stida i čednosti, u društvu u kojem su bili rašireni razvrat i mnogobrojne pošasti. Jedan od lijepih primjera njegove čednosti i stida vidimo u slučaju koji se dogodio prilikom obnavljanja Ka'be. Naime, plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, nosio je kamen zajedno sa amidžom Abbasom, radijallahu anhu. S obzirom na to da su kamen nosili na svojim ramenima, što im je pričinjavalo bol, amidža mu je predložio da skine svoj izar (donji dio odjeće) i stavi ga na rame. U trenutku kada je raskopčao izar, odmah je ošamućen pao na zemlju i gledajući prema nebu rekao amidži:

„Daj mi moj izar!“, a zatim ga je pritegao oko sebe. (Buhari, Hadž, 42)

Jednom prilikom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog čovjeka kako se kupava bez donjeg dijela odjeće, pa kada je došao u mesdžid, ispeo se na minber i rekao prisutnima:

„Allah, azze ve dželle, uistinu je stidan i skriven, i voli stid i pokrivenost (kod ljudi). Stoga, kada se kupava neko od vas, neka se pokrije (tj. svoje stidno mjesto)!“ (Ebu Davud, Hammam, 1/4012)

Misver ibn Mahreme, radijallahu anhu, kaže:

„Nosio sam kamen na ramenu, a moj izar (donja odjeća) bio je lagan. U jednom času on se odvezao i pao na zemlju, a ja nisam mogao spustiti kamen, već sam nastavio koračati bez njega sve do mjesta na koje ga treba staviti. U tom času mi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

„*Vrati se do svoje odjeće, uzmi je i ne hodaj nāg!*“ (Muslim, Hajd, 78; Ebu Davud, Hammam, 2/4016)

Prenosi se od Abdullaha ibn Mes'uda, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao ashabima:

„*Stidite se Allaha istinskim stidom!*“

Rekli smo: „Allahov Vjerovjesniče, mi se stidimo, hvala Allahu!“, pa on reče:

„*Ono što želim kazati nije stid koji vi razumijete! Istinski stid od Allaha znači da čuvaš (od harama) glavu i organe koji su na njoj (oči, uši i jezik); da paziš na svoj stomak i ono što je u njegovoj blizini (srce, ruke, noge i spolni organ), da se uvijek prisjećaš smrti i onoga što slijedi nakon nje, jer onaj ko želi ahiret, ostavit će dunjalučke ukrase, a ko tako radi - on se istinski stidi Allaha.*“

(Tirmizi, Kijamet, 24/2456)

Džunejd El-Bagdadi, rahmetullahi alejhi, rekao je:

„Stid je duhovno stanje u kojem vidimo bezbroj Allahovih blagodati i svoje nedostatke u odnosu na Njegove blagodati!“

Faraon i njegova porodica vladali su Egiptom. Bili su nepravedni i oholi silnici. Na državnoj granici, prilikom ulaska u Egipat, ako bi ušla lijepa žena, graničari bi o tome odmah obavijestili faraonov dvor i odveli je k njemu. Kada je Ibrahim, alejhis-selam, ušao u Egipat sa svojom suprugom Sarom, graničari su je odmah odveli u faraonovu palaču, s obzirom na to da je Sara, Allah njome bio zadovoljan, bila jako lijepa žena. U hadisi-šerifu, u kojem nas Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavještava o njenom iskušenju, navodi se sljedeće:

„Sara je uzela abdest i klanjala (dva rekata), a potom u dovi zamolila svoga Gospodara: ‘Allahu moj, ako sam ja povjerovala u Tebe i Tvoga poslanika, i ako sam sačuvala svoju čednost i čast svoga muža, ne prepuštaj me ovom nevjerniku!’“
(Buhari, Bujū', 100)

Faraon je htio da joj se približi, ali je osjetio snažnu ukočenost udova i mišića, grčeve i gušenje. Kada bi se udaljio od nje, to bi prestalo, ali kada bi opet htio da joj se približi, zapao bi u iste probleme. Na kraju je, jako uplašen, izgrdio svoje ljude što su mu doveli „demonsku“ ženu, da bi je nakon toga oslobodio i uz to darivao veoma vrijednim darovima. Između ostalih, darovao joj je Hadžeru, mladu Egipćanku kraljevskog porijekla, a s ciljem da bude siguran od Sarinog zla.⁹²

Eto, to je jedinstven primjer čednosti, stida i lijepoga ponašanja!

Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi kaže:

„Pomozite sebi strpljenjem i namazom, a to je, zaista, teško, osim poslušnima; koji su uvjereni da će pred Gospodara svoga stati i da će se Njemu vratiti.“ (El-Bekare, 45-46)

Jedna ensarijka je ušla u zlatarsku radnju u Medini, čiji je vlasnik bio Jevrej. Vlasnik je počeo da joj govori bestidne riječi, a zatim pokazao namjeru da želi ukaljati njenu čast i čednost. Ona je u panici počela vikati i dozivati u pomoć, a u tom času je pored zlatarske radnje prolazio jedan musliman, koji je odmah priskočio u pomoć povrijeđenoj ženi i udario Jevreja. Između njih se zametnula kavga u kojoj je ovaj musliman ubio Jevreja. Ubrzo su se okupili Jevreji iz komšiluka i svi zajedno nasrnuli na ovog muslimana i ubili ga. Nakon toga su nastupili nemiri u gradu, a sporazum koji je bio potpisan sa Jevrejima stavljen je van snage.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okupio je Jevreje i obratio im se na sljedeći način:

„O skupino Jevreja, bojte se Allaha i pričuvajte Ga se da ne bi i na vas spustio kaznu kao što ju je spustio na Kurejšije! I prihvatite islam, jer vi sigurno

znate da sam ja (od Allaha) poslani vjerovjesnik! Vi to vidite u vašoj Knjizi i obećanju koje vam je Allah dao!"

Nakon toga je zatražio da se obnovi sporazum, ali je njihov odgovor bio krajnje drzak i neprijateljski, zbog čega im je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objavio rat!⁹³

Dakle, toliko je važna čast i dostojanstvo jedne muslimanke da može dovesti do objave rata!

Ebu Šehm, radijallahu anhu, pripovijedao je sljedeće:

„Na jednom od puteva u Medini, pored mene je prošla jedna mlada djevojka, koju sam uhvatio za kragnu košulje, a potom je pustio. Narednog dana ljudi su došli Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da mu daju prisegu, pa sam i ja otišao tamo i pružio mu svoju ruku s ciljem da mu se zakunem na vjernost, ali on povuče svoju ruku i reče:

„Je li to došao onaj koji hvata za kragnu košulje?“

„Allahov Poslaniče,“ – rekao sam – „uzmi moju prisegu, a ja, tako mi Allaha, više to nikada neću uraditi!“

„Divno, ako je tako!“ – rekao je i uzeo moju prisegu.“ (Ahmed, V, 294)

Prolazeći pored jednog ensarije koji je svoga brata savjetovao da ne bude previše stidan, Allahov Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Ostavi ga, jer je stid od imana!“ (Buhari, Iman, 16; Muslim, Iman, 57-59)

Ummu Hallād, radijallahu anha, bila je jedna od ensarijki koja je poslala sina Hallāda u borbu protiv plemena Benū Kurejzā. U toj borbi Hallād je pao kao šehid, a neki njegovi drugovi su došli kod njegove majke i kazali joj:

„Majko Halladova, Hallad je poginuo!“

93. Ibn Hišam, 2/426-429; Vakidi, 1/176-180; Ibn Sa'd, 2/28-30.

Ona je odmah uzela ogrtač i pokrivač za kosu i lice, te brzo stigla na mjesto njegove pogibije. Neko od prisutnih joj reče:

„Hallad je poginuo, a ti došla umotana u odjeću?!“

„**Ako sam izgubila Hallada, nisam izgubila stid!**“ - odgovorila je.

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obaviješten o Halladovoj smrti, rekao je:

„*Hallad će dobiti nagradu dvojice šehida!*“

„A zbog čega, Allahov Poslaniče?“ – upitali su.

„*Jer su ga ubili sljedbenici Knjige (Jevreji)!*“ – odgovorio je. (Ibn Sa'd, III, 531; Ibn Esir, *Usdu-l-gabe*, II, 140)

Kod hazreti Aiše, radijallahu anha, došla je jedna grupa žena, pa ih ona upita:

- Odakle ste?
- Mi smo iz Šama (Sirije)! – rekle su.
- Da vi niste iz područja u kojem žene idu u javna kupatila (hamame)?
- Da! – rekle su.
- A ja sam čula Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:

„*Koja god žena skine odjeću na nekom mjestu mimo svoje kuće, pokidala je zastor između sebe i Allaha uzvišenog!*“ (Ebu Davud, Hammam, 1/4010; Tirmizi, Edeb, 43/2804)

Dakle, žena koja tako postupi pokidala je zastor stida i lijepog vladanja, jer joj je uzvišeni Allah zapovjedio da se čuva odjećom bogobojažnosti. Sa takvim postupkom je prekoračila Božiju zapovijed i izašla iz okvira bogobojažnosti.

Kada je umrla supruga znamenitog arapskog pjesnika Ferezdeka, jednog od trojice najboljih pjesnika iz emevijskog perioda, na dženazi je bio i Hasan El-Basri, rahimehullah. S obzirom na to da je Ferezdek imao običaj kritikovati

ljude u svojim stihovima, pa čak i kaljati njihovu čast, Hasan mu – pokazujući na kabur – reče:

„Šta si pripremio za ovaj ležaj, Ebu Firāse?“

„Sedamdesetogodišnje svjedočenje da nema boga osim Allaha!“ – odgovorio mu je stari pjesnik.

Na to mu Hasan El-Basri reče:

„Divno je to što si pripremio! To je stup, ali gdje su njegove grane (tj. gdje su uslovi-šartovi šehadeta)? Stoga se čuvaj kaljanja časti i potvaranja čednih muslimanki!“

Pitali su Vehba ibn Menebbiha, rahimehullah:

„Zar riječi: ‘La ilahe illallah’ (Nema boga osim Allaha) nisu ključ dženneta?“

„Da,“ - rekao je – „ali nema ključa koji nema zupce, pa ako budeš imao ključ sa zupcima, otvorit ćeš vrata (dženneta), a ako ne budeš imao takav ključ, neće ti se otvoriti!“ (Buhari, Dženaiz, 1)

Zupci tevhida su ibadet, dobročinstvo i svako propisano dobro djelo.

U osmanskoj državi, čast i dostojanstvo bili su zagarantovani svim njenim stanovnicima. U jednom fermanu koji je sultan Fatih izdao nakon osvojenja Bosne navodi se sljedeće:

„Neka moji vojnici ne budu pored česmi kada kršćanske djevojke dolaze na vodu!“

Na ovaj način sultan je htio zaštititi čast i obraz svojih vojnika, ali i kršćanskih podanika koji žive u muslimanskoj zemlji.

Za vrijeme vladavine sultana Sulejmana, u Francuskoj su se po prvi put pojavile nemoralne i bestidne igre i zabave u kojima su učestvovali muškarci i žene zajedno. Tih godina se pojavio i ples, pa je sultan poslao francuskom kralju pismo u kojem mu, između ostalog, kaže:

„...Čujem da je u vašem kraljevstvu izumljena igra pod nazivom ‘ples’ (danse), u kojoj muškarac i žena igraju zagrljeni pred drugim ljudima, kvareći njihov moral i stid. S obzirom na činjenicu da naša država graniči sa vašom, i da ova sramotna igra može prijeći u moju državu i prenijeti se na moje podanike, kada ovo moje pismo dospije u vaše ruke, neka se odmah zaustavi taj ružni običaj! U protivnom, doći ću vam lično i dokinuti ga, a ja to, uistinu, mogu...”

Austrijski historičar Joseph von Hammer navodi da je nakon tog pisma ples odmah zabranjen, a njegova zabrana potrajala je narednih stotinu godina.

Svima je poznato da naši plemeniti prethodnici nisu željeli da se časni i dostojanstveni siromasi ponižavaju traženjem sadake od ljudi, pa su u svim kvartovima starog Istanbula postavljali „kamen za sadaku“. Naime, u dvorištu džamije ili parka postavljali bi kameni stub (visine jednog metra, o.prev.), koji je s gornje strane imao udubljenje. Dugo vremena je kamen za sadaku bio socijalna institucija u službi siromašnih i onih koji su u potrebi. Na ta mjesta su svoje priloge u gluho doba noći ostavljali ljudi koji nisu željeli da ih neko vidi, a u skladu sa hadisi-šerifom u kojem se tajna sadaka opisuje kao ona u kojoj „lijeva ruka ne zna šta je udijelila desna“.

Rano ujutro čedni i dostojanstveni siromasi bi dolazili i uzimali onoliko koliko im je bilo potrebno, a oni koji bi se stidili da ih neko vidi dolazili bi po noći i sa „kamena za sadaku“ uzimali onoliko novca koliko im je potrebno da se prehrane za taj dan, ostavljajući u udubljenju kamena novca i za druge. Jedan francuski putopisac iz 17. stoljeća, koji je posjetio Istanbul, u svom putopisu je zabilježio kako je lično nadzirao jedan „kamen za sadaku“ punih sedam dana, ali da niko nije došao uzeti novac sa njega.

Naposlijetku, vjernik mora posjedovati čednost i stid. Da bi se sačuvao od niskih želja i strasti svoje duše, sačuvao svoju čednost i obuzdao svoju dušu, on mora uposliti svoje srce i misli lijepim mislima i osjećanjima. U tom pogledu je od velike važnosti da izbjegava loše društvo. Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Budite čedni/moralni prema ženama drugih ljudi, pa će i vaše žene biti čedne! Činite dobro svojim roditeljima, pa će i vaša djeca činiti dobro vama! Ako nekome od vas dođe brat (musliman) koji traži oprost, bez obzira da li je u pravu ili nije, prihvatite njegovu ispriku i oprostite mu! Ko tako ne postupi, neka mi se ne približava na Havdu (tj. na vrelu Kevser na Sudnjem danu)!“ (Hakim, IV, 170)

Stid, kao ukras ljudskog roda, predstavlja štit koji čovjeka čuva od svega što je ružno i odvratno, omogućavajući mu da ispuni svoje dužnosti prema Allahu i Njegovim robovima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na važnost i značaj stida ukazao je u sljedećem hadisu:

„Ono što je ostalo u sjećanju ljudi od govora prvog vjerovjesništva jesu riječi: ‘Ako se ne stidiš, radi šta hoćeš!’“ (Buhari, Enbija, 54, Edeb, 78)

21. Oštroumnost i pronicljivost

Oštroumnost (fetānet) jedna je od pet osobina kojima su bili odlikovani Božiji vjerovjesnici i poslanici. Oštroumnost nikako ne označava suhoparni razum i logiku, već sposobnost razumijevanja, spoznaje i pamćenja. Oštroumnost je izraz razuma potčinjenog srcu, kojim se manifestuje njegova pronicljivost i mudrost. Da bi bez ijednog nedostataka dostavili ljudima ono što im se objavljuje od njihovog Gospodara, vjerovjesnici i poslanici su morali posjedovati izvanrednu oštroumnost, inteligenciju i pamćenje. U protivnom, oni ne bi bili u stanju dostaviti objavu, iznositi dokaze i uvjeriti ljude u istinitost svoga poslanstva.

Vjerovjesnici su među ljudima na najvišem stepenu u pogledu razuma, inteligencije i pronicljivosti. Posjedovali su jako pamćenje, visok stepen razumijevanja, prihvatljivu logiku i izvanrednu sposobnost ubjeđivanja. Najteža pitanja rješavali su sa lakoćom. Prilikom objašnjavanja koristili su lahko razumljiv i jezgrovit govor tako da ljudima različitih intelektualnih mogućnosti nije bilo teško razumjeti ono što bi im dostavljali.

Što se tiče pronicljivosti (firāset), to je sposobnost vjerovjesnika da se obraća ili odnosi prema svakom sagovorniku u skladu sa njegovim stepenom shvatanja. Ono što nekoga obrađuje drugog može rastužiti. Iz tog razloga odgoj polazi od spoznaje psihološkog stanja odgajanika i pretpostavke na koji način će teći njegovo odgajanje u narednim etapama.

Onaj ko bude udaljen od pronicljivosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i detaljnog poznavanja islamskih propisa, a bude pružao odgovore i rješenja ljudima, vrlo lahko im može nanijeti mnogo više štete nego koristi. To vidimo i iz sljedećeg primjera:

Od Džabira ibn Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao:

„Krenuli smo na putovanje pa je jednom čovjeku među nama kamen rasjekao glavu. Nakon toga je polucirao (u snu), pa je upitao svoje saputnike:

- Znete li imam li pravo koristiti olakšicu tejemuma?
- Ne znamo da ti je dozvoljeno uzeti tejemum, a imaš vodu. – rekli su.

Potom se okupao i umro. Kada smo došli kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestili su ga o tome, pa je rekao:

- *Ubili su ga, ubio ih Allah! Trebali su pitati ako nisu znali? Doista je pitanje lijek za neznanje. Bilo je dovoljno da uzme tejemum i stegne zavoj na posjekotinu, a zatim da potare po njoj i opere ostatak tijela.* (Ebu Davud, Taharet, 125/337; Ibn Madže, Taharet, 93)

Iz navedenog primjera možemo zaključiti da muslimani koji slijede Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, moraju biti pametni, učeni, inteligentni, obazrivi i pronicljivi.

Pronicljivost (firaset) je svjetlo koje uzvišeni Allah daruje srcima robova koje On voli. Dakle, to je duhovna sposobnost koja se manifestuje u srcu kao posljedica pameti, inteligencije, spoznaje, znanje, shvatanja i dr. Iskrenim osjećanjima i nadahnućima koja se rađaju u srcu postiže se ispravna pretpostavka i zaključak o suštini događaja i onome što prolazi kroz srca i misli drugih ljudi. Nema sumnje da ovakvu pronicljivost postižu jedino oni koji su se oslobodili oholosti duše i koji gledaju Allahovim svjetlom.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

„Čuvajte se pronicljivosti vjernika, jer on gleda Allahovim svjetlom!“
(Tirmizi, Tefsir, 15/3127)

Ovim hadisom je ukazao na činjenicu da je pronicljivost svakog vjernika u skladu sa jačinom njegovog imana. U tom smislu je pronicljivost potpunih vjernika - Allahovih evlija mnogo jača od pronicljivosti drugih.

Remek djelo pronicljivosti počinje nastajati vjernikovim trudom i nastojanjem da riješi zagonetku smrti. To je zbog činjenice što je na ovom prolaznom svijetu spoznaja tajni i istinā jedino moguća „smrću prije smrti“. O tome je hazreti Mevlana, između ostalog, rekao:

*Pametni prvo plaču, a kasnije se smiješe.
S druge strane, glupaci se prvo grohotom smiju,
a kasnije udaraju glavom o kamen i plaču!
Čovječe, budi pronicljiv i na početku posla vidi njegov kraj,
da na Sudnjem danu ne bi gorio u vatri kajanja.*

Uslovi za stjecanje pronicljivosti su: halal ishrana, oživljavanje srca ibadetom i duboko razmišljanje. Prvi korak u razmišljanju jeste posmatranje okoline sa uzimanjem pouke. Uzvišeni Allah u Kur'anu poziva Svoje robove da razmišljaju i uzimaju pouku:

„Pa zašto oni ne pogledaju kamile - kako su stvorene, i nebo - kako je uzdignuto, i planine - kako su postavljene, i Zemlju - kako je prostrta?!“ (El-Gašije, 17-20)

„A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kako smo ga sazidali i ukrasili i kako u njemu nema nereda! A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno prekrasno bilje, da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća.“ (Kaf, 6-8)⁹⁴

S druge strane, na mnogo mjesta u Kur'anu se nakon nabranja blagodati kaže: **يَا أُولَى الْأَبْصَارِ** „O vi, razumom obdareni!“⁹⁵, čime se od ljudi traži da univerzum posmatraju tako što će uzeti pouku iz njega. U tom smislu je objavljeno mnogo ajeta u kojima uzvišeni Allah kaže ljudima: **أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ** ; **أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ** ; **أَفَلَا يَعْقِلُونَ** „Zašto ne razmislite? Zašto ne uzimaju pouku? Zašto ne razumiju?“⁹⁶ Dakle, od čovjeka se ne traži da isprazno i bez uzimanja pouke posmatra ovaj svijet, nego da spozna njegove mudrosti i posmatra stvari sa pronicljivošću.

Uzvišeni Allah u mnogim ajetima spominje i dalekovidnost (basiret), te kaže:

94. Vidi još: En-Nur, 43; El-Hadž, 63; El-Enbija, 31; En-Nahl, 65; Er-Rum, 50; Muhammed, 10.

95. Vidi: Ali Imran, 13; En-Nur, 44; El-Hašr, 2.

96. Vidi: El-En'am, 50; El-Bekare, 219, 266; Muhammed, 24; En-Nisa, 82; Jasin, 68.

„To je, zaista, dalekovidnim pouka.“ (Ali Imran, 13)

„I sjeti se robova Naših, Ibrahima i Ishaka i Ja’kuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi.“ (Sad, 45-47)

„Reci: ‘Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze (sa basiretom), ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim.’“ (Jusuf, 108)

Primjeri vrline

Jednom prilikom su pitali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

- Allahov Poslaniče, da li si činio ibadet nekome mimo Allaha?
- Ne! – odgovorio je.
- A da li si pio vino?
- Nisam! Još prije nego što sam naučio šta je iman i Knjiga, znao sam da je kufr ono što oni rade! (Dijarbekri, I, 254-255)

Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stvoren je sa vrhunskom čistoćom, inteligencijom, pronicljivošću i dalekovidnošću.

Kurejšije su pet godina prije Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva obnavljali Ka’bu. Resulullah, alejhis-selam, učestvovao je u obnovi zajedno sa amidžom Abbasom. Kada je obnova i rekonstrukcija Ka’be završena, ostalo je samo još da se Hadžeru-l-esved (crni kamen) vrati na svoje mjesto. Svako pleme je smatralo da baš njemu pripada čast tog posla i zbog toga nastade velika prepirka oko toga. Počeli su se oštro raspravljati i svađati. Na kraju je to preraslo u sukob koji samo što nije okončao prolijevanjem krvi. Pripadnici plemena Benu Abdudhar donijeli su posudu punu krvi i zakleli se da će se boriti protiv plemena Benu Adijj ibn Ka’b. Da bi potvrdili svoje zakletve potopili su svoje ruke u posudu napunjenu krvlju. U tom napetom i neizvjesnom stanju Kurejšije su ostale četiri ili pet dana.

„O narode moj, svi želimo dobro i niko od nas ne želi zlo! Neka vas u pogledu ovog posla ne obuzima ljubomora! Prestanite se svađati i prepirati! Ako već nismo mogli riješiti ovo pitanje sami sa sobom, neka arbitar (sudija) među nama bude onaj ko prvi uđe na kapiju Harema i budimo zadovoljni njegovom presudom!“

Dok je završavao svoj govor, Ebu Umejje je pokazao rukom prema kapiji „Benu Šejbe“. I u tom času na kapiji Harema pojavio se ukras svega stvorenog, Muhammed Mustafa, sallallahu alejhi ve sellem. Na licima Kurejšija mogao se vidjeti slatki osmijeh koji je ukazivao na njihovo zadovoljstvo, jer su ga prije toga zvali „Muhammed El-Emīn“ (Muhammed povjerljivi) i što su imali potpunu ljubav, poštovanje i pouzdanje u njega. Štaviše, kada bi htjeli zaklati devu, zvali su ga da bude prisutan kako bi postigli blagoslov u svojim poslovima.⁹⁷

Zbog svega spomenutog, čim su ga ugledali na kapiji, povikali su:

„To je El-Emīn! Zadovoljni smo da nam on bude arbitar!“

Kada su mu objasnili u čemu je problem, on je iz svakog plemena izabrao po jednog njihovog prvaka. Skinuo je svoj ogrtač i prostro ga na zemlju, a potom je svakom od plemenskih prvaka rekao da prihvati rukom za kraj ogrtača, dok je on stavio Hadžeru-l-esved na sredinu ogrtača. Svi zajedno su ga nosili na ogrtaču do Ka'be, a na kraju ga je plemeniti Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojom blagoslovljenom rukom postavio na njegovo mjesto. Zahvaljujući svojoj oštroumnosti i pronicljivosti spriječio je mogući sukob i krvoproliće između plemena. (Ibn Hišam, I, 209-214; Abdurrezzak, V, 319)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, demonstrirao je svoju pronicljivost u vojnim pohodima koje je vodio protiv idolopoklonika, ali i prilikom sklapanja mirovnih sporazuma. Njegova pronicljivost na Hudejbiji omogućila je brže oslobađanje Mekke, a metode koje je koristio na Hunejnu i drugim mjestima omogućile su mu veličanstven uspjeh.

Ljudi uvijek imaju posebno povjerenje u osobe koje posjeduju jaku ličnost i pronicljivost u mišljenju.

97. Abdurrezzak, V, 319; Ibn Kesir, *El-Bidaje*, II, 304.

Nakon što je Jusuf, alejhis-selam, bio bačen u tamnicu, vladar je poslao po njega da ga puste na slobodu. Međutim, Jusuf, alejhis-selam, nije htio izići iz zatvora sve dok vladar nije upoznat sa svim činjenicama vezanim za njegovu optužbu, kao i to da je nepravedno osuđen i zatvoren. Htio je da prvo svi budu upoznati o nepravedi koja mu je učinjena. Zahvaljujući svojoj oštroumnosti, strpljivosti i odmjerenosti spriječio je zlobnike i zavidnike u namjeri da mu učine neko zlo. Kada se u potpunosti oslobodio svih optužbi, i kada su na vidjelo izišle sve laži i potvore na njega, prihvatio je da iziđe iz zatvora.

Prema tome, svaki musliman treba uzeti pouku iz ovog pronicljivog postupka Jusufa, alejhis-selam, odbacujući optužbe i potvore na svoj račun, ali i izbjegavajući mjesta i postupke zbog kojih bi ga ljudi mogli optuživati ili ogovarati.

Sulejman, alejhis-selam, bio je obdaren oštroumnosću i pronicljivošću još kao mali dječak. Naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome je kazivao sljedeće:

„Dvije žene su imale po jednog sina, pa dođe vuk i odnese jednog od njih. Jedna od njih reče drugoj: ‘Vuk je odnio tvog sina!’ A druga reče: ‘Ne, nego je odnio tvog sina!’ Potom se požališe Davudu, alejhis-selam, i on presudi u korist starije žene i dade joj dijete. One iziđu pred Sulejmana, sina Davudovog, alejhimes-selam, i obavijeste ga o tome šta se desilo, a on naredi: ‘Donesite mi nož da im ga prepolovim!’ Mlađa reče: ‘Ne čini to, Allah ti se smilovao, dijete je njezino!’ Nakon toga Sulejman, alejhis-selam, presudio je da dijete pripadne mlađoj ženi.“ (Buhari, Enbija, 40)

U djelu „Arāisu-l-medžālis“⁹⁸ navodi se sljedeće:

„U pogledu pronicljivosti, dvije žene su ispred svih drugih i obje su imale ispravno mišljenje o Mūsā’u, alejhis-selam. Prva od njih je Asja, faraonova supruga, koja je rekla faraonu:

- Ne ubij ga, ovo dijete će biti svjetlo mojih i tvojih očiju!

Druga žena je bila Šuajbova, alejhis-selam, kćerka koja je rekla:

- Oče moj, uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana!

Šuajb, alejhis-selam, je na osnovu pronicljivosti svoje kćerke zaključio da je Musa, alejhis-selam, pouzdana osoba. Kada ju je upitao zbog čega misli da je Musa pouzdan, ona je rekla:

- On nas nije gledao u lice, a na putu je išao ispred nas, što ukazuje na njegovu povjerljivost.“

Svaki musliman treba usvojiti dio vjerovjesničke oštroumnosti i pronicljivosti kako bi blagodat pameti koristio na najbolji mogući način. Treba znati kome, šta, kada, gdje i kako reći i na koji način se ponašati. Naprimjer, kada je abesinski kralj Nedžaši zatražio od Dža'fera Et-Tajjara, radijallahu anhu, informacije o islamu, on je postupio krajnje pronicljivo i svaki musliman iz njegovog primjera može uzeti pouku. Naime, kada mu je rečeno da prouči nešto iz Kur'ana, on nije počeo sa ajetima koji govore o nevjernicima, već je proučio ajete iz sure Merjem, koji sa hvalom govore o Isa'u, alejhis-selam. Kralj Nedžaši je skrušeno slušao njegovo učenje i sa suzama u očima rekao:

„Uistinu, ovo što sam čuo i ono što je dostavio Īsā dopire sa istog izvora svjetlosti!“

Nedugo nakon toga kralj Nedžaši je počašćen islamom. (Ibn Hišam, I, 358-360)

Hazreti Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je jednom prilikom, dok je išao kod Osmana ibn Affana, radijallahu anhu, u putu sreo jednu ženu, čija je ljepota privukla njegovu pažnju. Razmišljajući o njoj ušao je u Osmanovu kuću, pa mu je hazreti Osman, radijallahu anhu, rekao:

„Neki od vas ulaze u moju kuću, a na njihovim očima se nalaze tragovi bluda!“

„Da li postoji objava nakon Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?“ – upitao je Enes.

„Ne, već ima dalekovidnost, dokaz i iskrena pronicljivost!“ – odgovorio je Osman, radijallahu anhu.⁹⁹

Kada je Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, primio vijest da je hazreti Husejin, radijallahu anhu, krenuo prema Iraku, odmah je krenuo za njim. Jahao je tri dana dok ga nije stigao. Ugledavši ga, Abdullah mu reče:

- Husejine, kamo ideš?
- Idem u Irak!

Ibn Omer je pogledao u devu koja je bila pored Husejina, a na kojoj su bila natovarena mnogobrojna pisma.

- Eto, to su pisma Iračana! – rekao je Husejin.
- Ne idi kod njih, ne vjeruj njihovim pismima! – preklinjao ga je Ibn Omer.

Međutim, i pored njegovog insistiranja, hazreti Husejin je bio odlučan u svojoj nakani.

- Ako ja ne odem, ko će otići? – rekao je Husejin.
- U tom slučaju ću vas podsjetiti na hadis Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji nisam nikome ispričao prije tebe:

„Džibril, alejhis-selam, došao je kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu da izabere između dunjaluka i ahireta, pa je on izabrao ahiret. Ti si (Husejine), uistinu, dio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Tako mi Allaha, niko od vas – ehli-bejta, neće vladati svijetom do Sudnjega dana (tj. niko od vas neće posjedovati vlast, položaj i moć na duži period). Allah će vam to uskratiti u zamjenu za ono što je bolje za vas, a to je ahiret. Vрати se! Ti znaš vjerolomnost Iračana i šta je od njih pogodilo tvog oca!?“

Uprkos svemu što je govorio Abdullah ibn Omer, hazreti Husejin je odbijao da se vrati. Naposljetku, Abdullah ga je zagrlio i zaplakao, a potom mu rekao:

- Opraštam se s tobom, koji ćeš biti ubijen! (Ibn Kesir, El-Bidaje, VIII, 152; Zehebi, Sijer, III, 296)

Prije spomenutog događaja, hazreti Husejinov stariji brat, hazreti Hasan, radijallahu anhumu, napisao je pismo Muaviji u kojem se odriče vođstva hilafetom, a s ciljem da prestanu smutnja i prolijevanje muslimanske krvi.

Iz gore navedenog slučaja možemo uočiti kolika je bila pronicljivost i dalekovidnost Abdullaha ibn Omera, radijallahu anhumu, ali i koliku su žrtvu podnijeli članovi ehli-bejta iz želje da odgovorno služe ovom ummetu.

Abdulkadir Gejlani, rahmetullahi alejhi, ispričao je sljedeće:

„Jednom prilikom ispred mene se pojavilo svjetlo koje je prekrilo cijeli horizont. I dok sam razmišljao o čemu se radi, iz svjetla počeo dopirati glas koji govori:

- Abdulkadire, ja sam tvoj gospodar! Zadovoljan sam dobrim djelima koja si do danas učinio i od sada ti je dopušteno (halal) sve što je (drugima) zabranjeno (haram)!

Međutim, čim je glas prestao, shvatio sam da je to od šejtana, neka je proklet! Rekao sam mu:

- Idi oдавde, prokletniče! Svjetlo koje si pokazao je za mene trajna tmina!

- Mudrošću i pronicljivošću, koje ti je darovao tvoj Gospodar, još jednom si se spasio od mene! – rekao je šejtan. – Na ovaj način sam prevario i skrenuo sa Pravoga puta stotine ljudi.

Nakon toga se udaljio, a ja sam podigao ruke prema nebu i zahvalio se na dobroti svoga uzvišenog Gospodara.“

Neko od prisutnih ga je upitao:

- A kako si shvatio da se radi o šejtanu?

- Iz njegovih riječi: „Od sada ti je dopušteno sve što je zabranjeno!“ – odgovorio je šejh Abdulkadir Gejlani, kuddise sirruhu.

Eto, to je pronicljivost koja je prijeko potrebna svakom vjerniku.

U periodu prekida osmanske vlasti (1402-1413), između sinova sultana Bajazida Jildirima, vodile su se borbe za prijestolje. Muslimanski narod nije podržavao nijednog od njih, već je pronicljivo čekao da se okončaju borbe. Za razliku od današnjeg muslimanskog svijeta, tadašnji muslimani su posjedovali visoku svijest o muslimanskom bratstvu, svetosti muslimanske časti i krvi i zajedničkoj historiji. Kada je Musa Čelebi, jedan od sultanovih sinova, stigao u Bursu – tadašnji glavni grad, narod je poslao svoje izaslanike koji mu rekoše:

„Mi nismo na strani nijednog od vas, a nismo ni protiv! Vi morate, kao braća, riješiti ovo pitanje između sebe. Ako nas uvućete u sukob, otvorit ćete rane koje više neće zacijeliti. Vojnici koji su pod vašom komandom osjećaju potrebu da vam budu odani, međutim, mi vas molimo da narod ne dijelite na stranke...”

Jedan od najznačajnijih faktora koji su u to vrijeme spriječili cijepanje i podjele osmanske države bila je pronicljivost, dalekovidnost i moralnost muslimanskog naroda. U protivnom, moglo se dogoditi, kao što je slučaj sa mnogim narodima, da narod slijepo slijedi svoje vođe, proliva bratsku krv i posije mržnju i neprijateljstvo koji neminovno uzrokuju podjele i cijepanje države.

Nakon što je Timur Lenk pobijedio Jildirima Bajezida u boju kod Ankare (1402.g.), nekoliko godina osmanska država bila je primorana da mu plaća porez. Međutim, nakon Timurove smrti (1404.), njegova država se raspala usljed unutrašnjih borbi za vlast, a pravo na porez od osmanske države potraživali su nasljednici Ilhānija. Plaćanje poreza osmanska država će nastaviti sve do početka vladavine Murata II. (1421.g.), koji je bio zauzet osvajanjima teritorija Grčke, Bugarske i Rumunije. Kada su vojni zapovjednici upozorili sultana da je besmisleno plaćati porez nekome ko je slabiji od osmanske države i da to treba prekinuti, pronicljivi sultan je rekao:

„Oni (Ilhanije) nisu svjesni našeg uspona i moći. Ako bismo im otkazali plaćanje tog poreza, oni bi sakupili kakvu-takvu vojsku i napali nas. Istina je da bi bili poraženi, ali bi bila prolivena krv muslimana. Stoga im nastavite plaćati dogovoreni iznos, jer ja ne želim da se muslimanska krv proliva radi tog novca. Međutim, kada dođu njihovi izaslanici, napravite vojni defile kojim će se demonstrirati veličina i moć naše vojske! Na taj način oni će spoznati činjenicu

da je velika osmanska država isuviše jaka i da od nje ne mogu potraživati porez i harač...”

I uistinu bilo je tako. Nakon posljednjeg dočeka izaslanika prekinuta je praksa plaćanja poreza.

Jedan od razloga što je sultan Murad II. želio što prije imenovati sina Mehmeda (Fatiha) za sultana, bila je njegova oštroumnost, pronicljivost i druge kvalitete koje je uočio kod njega. Mehmed je još kao dječak pokazivao takvu oštroumnost kakvu nisu imali ni mnogi umni ljudi. Jednom prilikom vidio je oca u dvorištu palače i potrčao prema njemu. Nakon što ga je uljudno poselamio i pozdravio, rekao mu je:

„O moj vrijedni oče! U čemu je mudrost da kod vas, i pored velikog tereta koji nosite na leđima i mnogobrojnih iskušenja koja savladavate, ne vidim tragove starosti koje vidim kod starijih ljudi? I vi ste, kao i drugi ljudi, ostarili, ali niste oronuli i povili svoja leđa. Uprkos svim poteškoćama, još uvijek ste čili, hrabri i jaki kao u mladosti, a uz to koristite svoju pamet i volju umjesno i baš onako kako je potrebno? Čas vas vidim na bojnopolju kao pobjedonosnog zapovjednika, čas ste u naučnoj halki poput vrsnog učitelja, a čas vidim kako služite svome narodu poput iskrenog i dobrodušnog derviša! Nemate slobodnog ni dana ni noći. Kako možete činite sve to, uspravno poput mladog i čvrstog drveta, bez da zamarate svoju nježnu dušu? Kakav je to posao, oče? Trajno korištenje pameti oslabi čovjeka, ali to kod vas nije slučaj? Intelektualni napor kod vas ne stvara nikakvu promjenu, a niti kvari vaš duhovni mir. Koji lijek koristite pa posjedujete takve karakterne osobine? Koji sirup pijete pa ste toliko oštroumni i pronicljivi? Molim vas, poučite i mene tome kako bih vas mogao slijediti na vašem putu?!“

Sultan Murad bio je zapanjen ovim neočekivanim pitanjima svoga sina, ali je uz to bio i jako zadovoljan. Pružio mu je odgovor koji predstavlja neprikosnoveni historijski savjet:

„Dragi sine, mnogo si me obradovao! Neka ti uzvišeni Gospodar, koji je Sebi potčinio cijeli univerzum i sve stvoreno na njemu, poveća darove kojima te je odlikovao i pobudi ti želju za istraživanjem ovih velikih i širokih pitanja!

Sine moj, neka govori ko šta hoće, ali ja nemam ni trun sumnje u to da će oni koji provedu život slijedeći Pravi put postići blagodati na ahiretu, koje nije moguće čak ni zamisliti. Iz tog razloga ibadete koje činim svom uzvišenom Allahu, izvršavam iskreno iz duše i srca. Vjerujem da ću za sve teškoće i iskušenja na ovom svijetu dobiti naknadu od Njega na ahiretu. U tom smislu se uvijek uzdam u Njega i kod Njega tražim utjehu, a Njegova odredba (kader) za mene predstavlja veliku sreću i duhovni smiraj.

Sine moj, trebaš biti daleko od toga da vjeruješ u sve što čuješ i tako budeš prevaren! Trebaš spoznati lice i naličje svake stvari i situacije kako bi se približio objektivnoj istini.

Kako god je plod ukusan tek kada sazrije, tako se i mišljenje uzima od onih koji su stariji, učeniji i iskusniji. U protivnom, zapostaviti zrelo i ukusno grožđe, a jesti ono koje je zeleno i gorko pokazatelj je nedostatka pameti.

Sine moj, ponekad se sjećam svojih predaka. Ponekad zaronim i u misli o svojim potomcima, razmišljajući o njihovoj budućnosti. Hvala Allahu, do danas smo od njih vidjeli samo ljubav, poštovanje i privrženost, pa se nadam da će tako biti i u budućnosti. Volio bih da odemo sa ovoga svijeta oprošteni od grijeha, kao što smo rođenjem došli čisti na njega.

Znaj dobro da trajanje nečega nije moguće samo uz sirovu snagu, mač, hrabrost i nadmoć. Pamet, plan, strpljivost, dalekovidnost, iskušenja i iskustvo iz teških ispita jako su važni. Prvo nije uvijek plodonosno, a ima i mnogo nedostataka i slabosti, dok drugo samo po sebi nema nikakve koristi. Za veliki uspjeh je potrebno oboje. Ne zaboravi da velike pobjede naših predaka nisu zbog njihovih sablji, ma koliko to tako izgledalo, već zbog njihove pameti, pronicljivosti i snažne ljubavi.

Sine moj, nijednog časa ne napuštaj pravednost, jer uzvišeni Allah je pravedan i voli pravedne. Ti si na određeni način Njegov namjesnik na zemlji. Ne zaboravi, On ti je Svojom voljom ukazao počasti i omogućio ti da upravljaš Njegovim robovima!

Sine moj, na ovom svijetu postoje tri skupine ljudi:

Prva skupina su oni čija je pamet na mjestu, koji koliko-toliko naziru svoju budućnost i razmišljaju o njoj, a kod sebe nemaju ono što je suprotno čistoj ljudskoj prirodi.

Druga skupina su oni koji su daleko od znanja o tome koji je put pravi a koji krivi, ali ne zbog toga što tako žele, već zbog uticaja sredine i okruženja u kojem se nalaze. Kada se posavjetuju, krenu pravim putem, prihvate istinu i poslušni su. Uz to, oni u većini slučajeva žive tako što slušaju i slijede ono što čuju.

Treća skupina su oni koji niti šta znaju, a niti prihvataju savjete ili upozorenja učenih. Slijede jedino svoje niske želje i misle da sve znaju. Oni su najopasniji.

Sine moj, ako te je uzvišeni Allah stvorio u skupini koju sam spomenuo na prvom mjestu, bit ću zahvalan uzvišenom Hakku i radovat ću se zbog toga. No, ukoliko pripadaš drugoj skupini, savjetujem ti da obratiš pažnju i prihvataš savjete koji ti se udjeljuju. Ne budi od treće vrste, jer oni ne zauzimaju dobar položaj kod Allaha, a ni kod ljudi.

Sine moj, sultani nalikuju na one koji u svojim rukama drže terazije. Pravi sultan je onaj koji ispravno drži teraziju, stoga kada postaneš sultan, savjetujem ti da teraziju držiš ispravno. U tom slučaju uzvišeni Allah će ti darovati dobro i učiniti te od Svojih dobrih robova. A On je o svemu potanko obaviješten.“

Eto, takvi su bili oštroumnost i pronicljivost kod oca i sina!

Sultan Bajezid II., poznat kao Bajezid-i Velī, dao je izgraditi mnogobrojne škole, bolnice, džamije i druge ustanove za koje je ostavio mnoge vakufe. Period njegove vladavine bio je period uspona osmanske države i razvoja islamske kulture i civilizacije. Poznati talijanski slikar i arhitekta, Leonardo da Vinči, poslao mu je pismo u kojem se ponudio da izradi razvojni plan izgradnje džamija i drugih objekata u Istanbulu. Na savjetovanju sa svojim vezirima sultan Bajezid je spomenuo prispjelo pismo sa ponudom, što je među velikodostojnicima izazvalo radost. Međutim, s obzirom na to da je posjedovao istančano sufijsko poimanje umjetnosti, odbacio je prispjelu ponudu, rekavši:

„Ako bismo prihvatili ovu ponudu, u našoj zemlji bi se pojavio stil graditeljstva koji je u duhu crkvene arhitekture, a to bi spriječilo razvoj i oblikovanje izvorne islamske arhitekture i umjetnosti!“

Upravo ovakav razum, pronicljivost i duhovnost sultana Bajezida predstavlja islamski svjetonazor. Za vrijeme vladavine sultana Bajezida II.

površina osmanske države porasla je na 24 miliona kvadratnih kilometara. U isto vrijeme islamska kultura, civilizacija i umjetnost dostigle su svoj vrhunac. Zahvaljujući pronicljivosti i dalekovidnosti sultana i učenjaka njegovog vremena islamski duh je pretočen u arhitekturu, kulturu i civilizaciju koja je ostavila svoje tragove do danas i koja će, akobogda, trajati do Sudnjega dana. Na taj način su nastale Selimije, Sulejmanije i mnoga druga remek djela.

Nema sumnje da je prvi mazlum Palestine bio sultan Abdulhamid II. On je po pitanju Palestine bio jako obazriv i veoma pronicljivo zauzeo stav prema Jevrejima koji su naizgled bili bezazleni i dobronamjerni. Njihove skrivene želje i ciljeve sultan Abdulhamid je prozreo i raskrinkao. Kada mu je Teodor Herzl ponudio da Jevreji izmire cjelokupni vanjski dug osmanske države, a da zauzvrat dobiju Palestinu, sultan Abdulhamid mu je odgovorio:

„Ja neću prodati nijedan pedalj palestinske zemlje, jer ova domovina ne pripada meni, već mom narodu. Tu zemlju je moj narod stekao prolivajući svoju krv. Parče domovine koje je uzeto šehidskom krvlju ne može se dati za novac. Znajte da vam neću dozvoliti izdajničku operaciju koju ste planirali na živom tijelu!“

U duhu ovih riječi, sultan Abdulhamid je poduzeo veoma ozbiljne mjere s ciljem da otkloni opasnost koja je prijetila Palestini. Kada danas vidimo šta se sve dogodilo sa Palestinom, mnogo bolje možemo shvatiti Abdulhamidovu oštroumnost i pronicljivost.

U Palestini se još uvijek novorođenoj djeci daje ime „Abdulhamid“, a Palestinci govore: „Mi smo Abdulhamidovi jetimi!“, spominjući ga po dobru.

Naposljetku, treba znati da su oštroumnost, pronicljivost i dalekovidnost svojstva koja krase vjernika. Šah ibn Šudžā' El-Kirmānī, rahimehullah, rekao je:

„Ko čuva oči od harama, udalji dušu od strasti, ukrasi nutrinu murakabom, vanjštinu sunnetom i hrani se halalom, njegova pronicljivost (firaset) bit će bez greške.“ (Ebu Nuajm, Hil'jetu-l-evlija, X, 237)

22. Odgoj duše i čišćenje srca

Odgoj duše i čišćenje srca je temelj na kojem musliman treba da gradi zgradu lijepih osobina koje formiraju islamsku ličnost. Istovremeno, ovaj odgoj i čišćenje su najvažniji faktor koji ukazuje na čovjekov završetak koji će se obznaniti jednog dana, propast ili sreća.

Neophodno je, prije svega, pokoriti se božanskoj volji i suprotstavljati se strastvenim impulsima i pokuđenim stanjima. Svaki vjernik mora spoznati svog Gospodara i Njegovu veličanstvenost, moć i savršenstvo kroz spoznaju svoje grešnosti, manjkavosti, slabosti, prolaznosti i neznanja, te svoja djela zasnivati na ovoj spoznaji. Ako ovo ostvari, onda će se duša koju časni Kur'an naziva "dušom sklonom zlu"¹⁰⁰ očistiti od svojih pokuđenih svojstava i postići zadovoljavajuće stanje.

Odgajanje duše i obuzdavanje njenih strasti kroz duhovne napore smatra se „**najvećom borbom**“ (džihadom) zbog njene važnosti i veličine. Na to je ukazao Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, nakon povratka sa pohoda na Tebuk koji je bio težak za muslimane jer su na ovom putu plemeniti ashabi prešli hiljadu kilometara u odlasku, a zatim isto toliko u povratku, dok su tokom puta bili izloženi brojnim teškoćama te oskudici sa hranom i pićem. Plemeniti ashabi su bili zapušteni i prašnjavi, koža im se lijepila za kosti (od iscrpljenosti i gladi), a onda im je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao dok su bili u ovom stanju:

*„Vratili smo se iz male borbe u veliku borbu, a to je borba roba sa svojim strastima.“*¹⁰¹

Plemeniti Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, rekao je u različitim prilikama:

„Borac (mudžahid) je onaj koji se bori protiv strasti svoje duše.“ (Tirmizi, Fedailu-l-džihad, 2/1621; Ahmed, VI, 20)

„Razborit je onaj koji vlada sobom i radi za ono što dolazi nakon smrti, a slabouman je onaj koji slijedi svoje strasti očekujući da Allah ispuni njegove želje.“ (Tirmizi, Kijame, 25/2459; Ibn Madže, Zuhd, 31.)

100. Vidi: Jusuf, 53.

101. Vidi: Es-Sujuti, *El-Džami'u-s-sagir*, II, 73.

„Najviše se bojim za svoj ummet (slijeđenja) strasti i nade u dug život.“
(Sujuti, I, 12)

U ovom pogledu, Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, odgajanje ashaba je bilo zasnovano na strogom odnosu prema nagonskoj duši (nefs) tako da su plemeniti ashabi ovakvim odgojem dostizali stepen potpunog insana (el-insan el-kamil) kao rezultat odgoja duše i čišćenja srca kroz čišćenje njihovih duša od ružnih stanja i svojstava i postali uzorita generacija na koju se ugleda. Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, je živio u stanju hvale, zahvalnosti i zikra. Iako nam prenosi samo 848 hadisa od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pored svog velikog poznavanja hadisa, zahvaljujući čestom druženju sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, upoznaje nas sa duhovnim stanjem koje je postigao kroz duhovni odgoj primljen od Vjerovjesnika, alejhis-selam, sljedećim riječima:

„Slušali smo tesbih (slavljenje i veličanje Allaha) hrane dok se ona jela.“
(Vidi: Buhari, Menakib, 25)

Srce Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, koji je prije bio “pastir deva”, nakon što je došao do upute i primio Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, duhovni odgoj, postalo je izvor, čist i dubok, i postalo je ogledalo u kojem su se reflektirala božanska očitovanja (et-tedžellijät el-ilāhijje). Poznata kufska škola bila je samo jedan od tragova koje je iza sebe ostavio ovaj veliki ashab. I Imami-e'azam Ebu Hanife, najveći pravnik na svijetu, je stasao i obrazovao se u ovoj školi. Veličina Imami-e'azama je takva da bi najveći pravnici i zakonodavci u povijesti, poput Solona i Hamurabija, mogli biti njegovi učenici. Sa kontinuitetom postojanja hanefijske pravne škole (mezheba), kojeg je osnovao Ebu Hanife, Ibn Mes'ud će postići nagradu trajne sadake. On i drugi ashabi poput njega spadaju među one čiji spomen neće prekriti prošlost, iako je zemlja prekrila njihova tijela i njihov miomirisni životopis će ostati u srcima muslimanskog ummeta sve do Sudnjeg dana.

Druženje (sohbet) je jedna od najvažnijih metoda koje su koristili Allahovi poslanici i prijatelji (evlije) radi utjecaja na duše i srca u okviru duhovnog odgoja drugih insana. Zatim, riječi onoga koji je odgojio svoju dušu i očistio svoje srce namirišu se osjećajima stanja u kojem živi i ove riječi izmiješane sa ovim osjećanjima i natopljene vodom potpune predanosti i iskrenosti polučuju pozitivne efekte u duši slušaoca jer ono što izlazi iz srca do srca i dopire i biva sredstvom nastavka duhovne veze i darivanja. Učenjaci i arifi (oni koji su

spoznali Allaha), koji su nasljednici vjerovjesnika, pripremaju srca ljudi prije njihovog čišćenja od negativnih stanja metodom smekšavanja. Naime, odgajanci prvo kušaju slasti duhovnih stanja i beričet druženja, čime se priprema pogodan ambijent za blagi povjetarac njihovog pokajanja i smiraj u srcu nakon oluje srdžbe i pakosti. Zatim se duhovno svjetlo, koje teče srcima potpunih duhovnih učitelja (muršida), zahvaljujući duhovnoj vezi koja seže do Vjerovjesnika, alejhis-salatu ves-selam, prenosi srcima odgajanika zahvaljujući duhovnoj povezanosti i druženju, pa se na osnovu toga reflektira duhovna ličnost Poslanika, alejhis-salatu ves-selam, u skladu sa duhovnim potencijalom odgajanika.

Koliko se obredi (ibadeti) izvršavaju sa većom čežnjom, toliko se povećavaju očitovanja. Srca se tokom druženja prilagođavaju stanju slušaoca jer je druženje poput recepta kojeg lekar izdaje bolesniku. Druženje koje se obavlja i sluša potpuno predanim i iskrenim srcem je stanje dubokog otkrovenja, i ova otkrovenja se događaju spram srčanog stanja slušaoca. Druženje je bilo najjača metoda koju je Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, primjenjivao u odgoju svojih ashaba i čišćenju njihovih duša, jer Istiniti, neka je uzvišen, kaže našem Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:

„I podsjećaj jer će podsjećanje koristiti vjernicima.“ (Ez-Zarijat, 55)

„Ti si, uistinu, onaj koji podsjeća.“ (El-Gašije, 21)

Interesantno je da su riječ “ashab” i “sohbet” izvedene iz istog korijena. Plemeniti ashabi su bili najočitiji i najpotpuniji primjer željene koristi od duhovnog druženja i odgoja uokvirenih osjećajem ljubavi, poštovanja i učtivosti (edeba). U hadisu se spominje kao pojašnjenje uslova postizanja ove koristi, koju su ostvarili stanje mirnoće i učtivosti kojima su bili obavijeni: „Kao da su ptice bile na našim glavama.“ (Ebu Davud, Sunnet, 23-24/4753; Ibn Madže, Dženaiz, 37; Ibn Sa'd, I, 424)

Ovakav zanos je bio prisutan u druženjima sa Vjerovjesnikom, alejhis-salatu ves-selam. Oni koji su bili u njegovom okruženju slušali su ga uhom duše u stanju smirenosti i zanosu. Učtivost, stid i poštovanje prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, često su sprečavali ashabe da pitaju Vjerovjesnika ili da mu postavljaju brojna pitanja. Zbog toga su ashabi, neka je Allah zadovoljan njima, čekali kada će Vjerovjesniku, alejhis-salatu ves-selam, doći neki beduin iz pustinje i pitati ga o nekim stvarima pa da se i oni okoriste

njihovim duhovnim poukama i darovima. Plemeniti ashabi, koji su prethodno bili neuki, postali su zahvaljujući djelotvornom druženju sa Vjerovjesnikom, alejhis-salatu ves-selam, i njegovom duhovnom odgoju, elita među ljudima. Kada su odgojili svoje duše i očistili svoja srca, njihov spomen je obuhvatio sve epohe i krajeve svijeta, a ljubav prema njima ispunila je srca ljudi. Ovo je ta velika važnost odgoja duša i čišćenja srca u formiranju muslimanske ličnosti. To je, prije svega, čišćenje od nevjerstva, neznanja, ružnih osjećaja, pogrešnih vjerovanja i loših običaja, odnosno, čišćenje od svakog vjerovanja suprotnog jasnoj vjeri i od grešaka u karakteru i djelovanju. Nakon čišćenja srca od grijeha i njegove zaštite od njih, ono se ispunjava duhovnošću kroz odgajanje i uljepšavanje svojstvima bogobojaznosti (takvaluka), kao što su vjerovanje, spoznaja, mudrost, pozitivna osjećanja i pohvalna svojstva.

Čovjek je iskušan slabošću koja se zove nefis (nagonska duša) i sadrži hiljade negativnosti, od momenta rođenja i dolaska na ovaj svijet pa sve do smrti. Makar dosegao najveće stepene bliskosti s Bogom (vilâjet), u svakom momentu je izložen spletkama, zlomislima i zamkama koje dolaze sa tri strane: od dunjaluka, nefsa i šejtana. Vrijednost robovanja počinje u savladavanju ovih opasnosti putem oslobođanja od spletki koje nas privlače na ovom prolaznom svijetu, istinskom bogobojaznošću i potpunim okretanjem Allahu uzvišenom. Hazreti Mevlana pojašnjava ovu unutarnju borbu koja se događa u čovjekovom unutarnjem svijetu na sljedeći način:

„O putniče na putu Hakka (Istinitoga)! Ako želiš znati istinu, znaj da Musa i Faraon nisu umrli nego su i danas živi u tvojoj nutrini, sakriveni u tvom biću. Njihova borba traje u tvom srcu, zato traži ova dva suparnika u sebi samome!“

Hazreti Mevlana, također, kaže:

„Nemoj da si zaokupljen hranjenjem i pažnjom prema tijelu, jer to nije ništa više od žrtve koju ćeš na kraju prinijeti zemlji, nego se zaokupi hranjenjem svoga srca jer ono čime se uzdižeš u visine i postižeš čast jeste tvoje srce.“

„Daj svome tijelu malo masnoće i meda jer onaj koji ga hrani više nego je potrebno biće potčinjen nagonima duše i na kraju će doživjeti poniženje.“

„Daj svome duhu (ruhu) duhovnu hranu i omogući mu zrelu misao, precizno razumijevanje i duhovna jela kako bi snažno stigao do mjesto na koje ide.“

U biti, duša je spona koja ima dva lica. Ako se odgoji, uzdigne čovjeka do najčasnijih stupnjeva među stvorenjima. U suprotnom, spušta ga na najniži stepen. Prema tome, ona je oružje sa dvije oštrice. Duša koja je uskraćena duhovnog odgoja i nadzora prekrivena je bolnim zastorom uskraćenosti koji zbog duhovnog nemara (gafleta) zastire istine. Međutim, ukoliko čovjek bude u stanju da odgoji svoju dušu i očisti svoje srce uklanjanjem pokuđenih osobina uprkos suprotstavljanju duše, on u tom slučaju može nadvisiti meleke koji nisu izloženi suprotstavljanju duše prilikom stremljenja ka istini i dobru. Vrijednost nekog rezultata je adekvatna naporu i žrtvovanju koje čovjek čini na putu njegovog dosezanja. Prema tome, odgoj duše i čišćenje srca su neophodni za ukroćavanje i kultivisanje negativnih stremljenja ukorijenjenih u ljudskoj prirodi kako bi se onda posijalo sjeme bogobožnosti. Zbog toga, svaki insan je dužan slaviti uzvišenog Allaha i veličati Ga dobrim djelima kroz spoznaju uzvišenog Hakka i pretvaranje ove spoznaje u istinsku duhovnu spoznaju. Ovo je robovanje. A što se tiče dosezanja cilja kakvoće ovog robovanja, to je vezano za odgoj duše i čišćenje srca koji donose značenje ispunjavanja čovjeka uzvišenim osjećanjima zahvaljujući savladavanju prepreke duše.

Zatim, odgoj duše je važna stvar na koju usmjerava pažnju uzvišeni Hakk zakletvom nakon zakletve, pa kaže u suri Eš-Šems:

„Tako Mi Sunca i svjetla njegova, i Mjeseca kada ga prati, i dana kada ga vidljivim učini, i noći kada ga zakloni, i neba i Onoga koji ga sazda, i Zemlje i Onoga koji je ravnom učini, i duše i Onoga koji je stvori pa joj put dobra i put zla shvatljivim učini, uspjeće samo onaj ko je očisti, a biće izgubljen onaj ko je na stranputicu odvodi!“ (Eš-Šems, 1-10)

Čišćenje duše podrazumijeva uklanjanje nečistoća, materijalnih i duhovnih. Zaklinjanje uzvišenog Hakka je, u biti, isticanje veličine i važnosti jasne božanske naredbe koja dolazi nakon zakletve, kao i ukazivanje na vrijednost i važnost stvorenja kojima se zaklinje. Isto je i sa ovim ajetima u kojima se zaklinje ali uz jednu razliku: „Uzvišeni Hakk se ovim ajetima zaklinje uzastopno jedanaest puta, a nakon toga slijedi riječ “arapca metin” čija je svrha da dodatno pojača značenje. Nakon ove potvrde i pojačavanja značenja dobija se iskaz da onaj koji očisti i odgoji dušu mora biti spašen, odnosno onaj koji je zaprlja grijesima i lošim djelima sigurno će propasti...!“

Interesantno je da se uzvišeni Hakk nije zakleo jedanaest puta uzastopno u Časnom Kur'anu nizašto drugo osim za odgoj i čišćenje duše. Sama ova činjenica je dovoljna da pojasni važnost i potrebu odgoja duše za spas čovjeka. Čišćenje duše u tesavvufu podrazumijeva uklanjanje vlasti duše nad tijelom kroz umanjivanje njenih prohtjeva i na taj način davanja prostora duhu da ovlada. Ovo se ne može postići osim duhovnom vježbom kojom se jača volja suprotstavljanja duši, odnosno, to se ostvaruje metodama održavanja umjerenosti u jelu, piću, spavanju i govoru. Zbog toga se kao metode obuzdavanja putenosti duše u tesavvufu koriste uskraćivanje jela, spavanja i govora, jer su to prvi koraci ovladavanja dušom putem duhovne vježbe, s tim da se mora voditi računa o umjerenosti prilikom prakticiranja ovih metoda, kao i u svemu drugome, jer je tijelo Allahov emanet koji je dao ljudima.

Također, duša ne treba da umre zbog duhovne borbe koja je usmjerena prema njoj, već je samo potrebno da se ovlada njome. Nije cilj da se duša ukloni, nego da se ograniči i obuzdaju njeni prohtjevi i želje i da se sačuva od zastranjivanja u skladu sa zakonitostima koje su u skladu sa Božijim zadovoljstvom.

Druga stvar koja je važna za čišćenje duše jeste održavanje srca čistim i sjajnim jer je srce u svojoj izvornoj formi mjesto Božijeg gledanja na ovom svijetu, odnosno Njegove manifestacije. Kao što nije dozvoljeno nikome mimo sultana da sjedne na prijestolje u palači, tako je neophodno čišćenje i sapiranje srca - koje je poput palače tijela - od svega mimo Allaha, tj. od svih primisli duše i ružnih stremljenja i svega mimo Allaha. U suprotnom, srce će biti zatvoreno za prefinjene Božije darove. Ovo ne znači da u našim srcima ne smije ostati ljubavi prema nečemu mimo Allaha jer, u biti, onaj koji je dosegnuo vrhunac ispravnosti srca odgojem svoje duše i čišćenjem svoga srca, može se osloboditi od ljubavi prema nečemu mimo Njega. Međutim, drugi ljudi nisu u stanju da u potpunosti uklone iz svojih srca, jedno po jedno, ljubav prema imetku, djeci i sličnome. Poznato je da je ova vrsta ljubavi dozvoljena ukoliko ne pređe poznate granice. Dovoljno je, da bi se dokučila važnost čišćenja srca, razmisliti o materijalnom i duhovnom značaju srca za život. Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, pojasnio je životnu važnost srca riječima:

*„Zaista, u tijelu ima jedan komad mesa, ako je ispravan, ispravno je i čitavo tijelo, a ako je pokvaren, pokvareno je čitavo tijelo, a to je **srce**.“* (Buhari, Iman, 39)

Hazreti Mevlana, kuddise sirruhu, pojašnjava kako je besmisleno i uzaludno pokušavati napuniti izbušenu posudu prije nego se začepi rupe u njoj. Jasno je da ovakva djela, kad se obavljaju čistim srcem, bivaju sredstvom postizanja čovjekove sreće, jer se vrijednost djela ogleda u namjerama, a namjera pripada djelima srca. Shodno tome, uslov ispravnosti je ispravnost namjere i njeno ukrašavanje iskrenošću. Ovaj kvalitet je stanje koje je moguće postići tek nakon čišćenja srca. Cilj koji su nastojali postići prijatelji Hakka prilikom odgoja srca jeste da srce dosegne stupanj izvrsnosti (ihsan) tako što će rob biti stalno svjestan Allaha. Na ovaj način će dosegnuti svojstvo živoga srca, a da bi srce dostiglo ovaj stupanj neophodno je da se očisti od svega mimo Allaha. Kada srce, koje je doseglo ovaj stupanj, počne osjećati duboke i suptilne istine i na njegovoj ploči se počnu manifestirati Allahova lijepa imena i tajne, spram njegove pročišćenosti od mutnoće (materije) i prožetosti prefinjenošću i suptilnošću, tada postiže spoznaju uzvišenog Allaha koja podrazumijeva spoznaju uzvišenog Hakka putem srca, odnosno, da znanje preraste u osvjedočenu spoznaju. Spas može postići samo onaj koji dođe pred uzvišenog Allaha ispravnog i čistog srca i oni čija su srca ispunjena božanskom ljubavlju putem čišćenja srca i uklanjanja svih bolesti iz njega. Hakk, azze ve dželle, nam to pojašnjava sljedećim riječima:

„Na Dan kada neće koristiti imetak niti djeca, osim ko Allahu dođe ispravna srca.“ (Eš-Šuara, 88-89)

Postoji nekoliko uslova kojih se mora pridržavati kako bi se dospjelo do ispravna i predana srca te smirene duše nakon duhovnog odgoja i čišćenja. Možemo ih osloviti na sljedeći način:

1. Halal zalogaj,
2. Traženje oprosta i upućivanje dove,
3. Učenje časnog Kur'ana te pokoravanje i slijeđenje njegovih propisa,
4. Obavljanje ibadeta sa skrušenošću,
5. Udjeljivanje,
6. Noćni namaz,
7. Spominjanje Allaha i svijest o Njemu,
8. Utopljenost u ljubav prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i stalno donošenje salavata na njega,
9. Razmišljanje o smrti,
10. Druženje sa dobrim i iskrenim,

11. Moralno postupanje.

Ispravno srce kojem čovjek teži u skladu sa svim spomenutim uslovima postaje mjesto očitovanja Hakkovih svojstava ljepote, čisto od svega mimo Njega, poput čistog ogledala. Kada uzvišeni Hakk vidi očitovanje Svojih svojstava ljepote u srcu Svoga roba, zavoli ga i biva zadovoljan njime.

Naš Gospodar je stvoritelj i vlasnik svega i shodno tome neovisan o svim stvorenjima. Nema tog vrijednog poklona, kojeg nema u Njegovim beskrajnim riznicama, koji Mu se može poslati. On je apsolutna ljepota i izvor svakog dobra i ljepote. Zbog toga je najljepša i najvrednija stvar među stvorenjima srce, čisto i sjajno do mjere da je poput ogledala u kojem se reflektuju Allahova lijepa imena. Prema tome, najprikladniji poklon koji možeš dati uzvišenom Allahu jeste ispravno srce koje Allah traži od nas.

Primjeri vrline

Vjerovjesnik, alejhis-salatu ves-selam, prenosio je događaje sa Bitke na Mu'ti i sve što se dešavalo na bojnopolju dok je držao govor sa minbera u svojoj džamiji budući da mu je bojno polje bilo pokazano. Upoznavao je svoje ashabe sa šehidima koji su tamo padali jedan za drugim i borbom plemenitih ashaba čas sa neprijateljem, a čas sa samima sobom. Tužan i ožalošćen je govorio:

„Bajrak je uzeo Zejd ibn Harise pa mu je prišao šejtan te mu pokušavao omiliti život, omrznuti smrt i zavesti dunjalukom, pa je rekao: ‘Sad kada se vjerovanje učvrstilo u srcima vjernika, pokušava me zavesti dunjalukom?’ Onda je krenuo naprijed sve dok nije pao kao šehid.“

Potom je rekao: „Molite za oprost vašem bratu, on je šehid. Ušao je u džennet i on sada leti u njemu. Kada je ubijen Zejd, bajrak je preuzeo Džafer ibn Ebi Talib, pa je i njemu došao šejtan te mu pokušavao omiliti život, omrznuti smrt i zavesti ga dunjalukom pa je rekao: ‘Sad kada se vjerovanje učvrstilo u srcima vjernika, pokušava me zavesti dunjalukom?’ Onda je krenuo naprijed dok nije pao kao šehid.¹⁰² Ušao je u džennet i leti u njemu na krilima od dragulja gdje god želi. Onda je bajrak uzeo Abdullah ibn Revvaha.“ Allahov

102. Ibn Omer je pričao kako je „taj dan vidio Džafera ibn Ebi Taliba nakon što je ubijen i izbrojao na njegovom tijelu pedeset uboda i udaraca od kojih nijedan nije bio na leđima. (Buhari, El-Megazi, 44) Kada je ubijen imao je trideset i tri godine. (Ibn Hišam, III, 434)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je onda zašutio tako da su se ensarije zabrinuli i pomislili da Abdullah ibn Revvaha nije učinio nešto čime nije zadovoljan Allah i Njegov Poslanik. Onda on nastavi i reče: „Bajrak je uzeo Abdullah ibn Revvaha i krenuo prema neprijatelju govoreći: ‘O ljudi, ono što mrzite je zapravo ono zbog čega ste došli, šehadet. Ne borimo se protiv neprijatelja brojem, snagom niti brojnošću. Borimo se protiv njih samo ovom vjerom kojom nas je Allah počastio. Krenite naprijed jer vas može zadesiti samo jedno od dva dobra: pobjeda ili šehadet.’ Ljudi rekoše: ‘Tako nam Allaha, Ibn Revvaha govori istinu.’ Ljudi su krenuli naprijed a on je govorio:

*Dušo, šta je tebi pa ne voliš džennet?
Allahom se kunem, sigurno ćeš u njega ući
Bilo ti drago ili ne
Dugo si bila smirena
Zar ti nisi samo kapljica u nečemu veličanstvenom
A ljudi su pohrlili i za veliku stvar se pripremili*

U najtežim trenucima bitke zadobija ranu na prstu koji počinje da jako krvari, ali se ne brine zbog toga jer je na Allahovom putu. Silazi s konja i staje nogom na prst govoreći:

*Ti si samo prst koji krvari
A na Allahovom putu je ono što me je snašlo
Dušo, ako ne pogineš, umrijet ćeš
A ovo su vrela smrti napunjena
Ono što sam želio to sam dočekao
Ako postupiš kao njih dvojica, upućena si
A ako ostaneš iza njih, nesretna si*

Zatim je brzo povukao ruku i prst je otpao. Nastavio je da se bori, u maloju borbi protiv neprijatelja s jedne strane, a nastavio je i veliku borbu sa svojom dušom s druge strane. Govorio je: „Dušo moja, čemu težiš? Supruzi? Pa ona je sad razvedena. Slugama? Oni su sad slobodni. Bašti? Pa ona pripada Allahu i Njegovom Poslaniku.“

Onda je Vjerovjesnik, alejhissalat u vesselam, nastavio prenositi dešavanja iz bitke govoreći: „Bajrak je preuzeo Abdullah ibn Revvaha, pao je kao šehid, a zatim je ušao u džennet ometen.“ To je teško palo ensarijama pa upitaše: „A šta mu se ispriječilo, Allahov Poslaniče?“ On odgovori: „Kada je bio ranjen,

uzmaknuo je, pa je sam sebe ukorio te se ohrabrio, pao kao šehid i ušao u džennet.“ Njegovi sunarodnici se tada smiriše. Onda je nastavio: „Uzdignuti su u džennet na posteljama od zlata, pa sam vidio da je postelja Abdullaha malo zaklonjena od postelja druge dvojice šehida. Upitao sam: ‘Zašto je ovo?’ Pa mi je rečeno: ‘Oni su prošli dok je Abdullah malo zastao, a onda je i on prošao.’“ Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, oči su suzile dok je opisivao bojno polje. Njegova tuga se povećavala i mubarek oči su pustile suze kao zrna bisera, a onda je rekao: „Bajrak je uzela jedna od Allahovih sablji pa im je Allah dao pobjedu.“ (Vidi: Buhari, Megazi; Ahmed, V, 299; Ibn Hišam, III, 433-436; Vakidi, II, 762; Ibn Sa’d, III, 46, 530; Ibn Esir, III, 237)

Ovo znači da nefis (nagonska duša) i šejtan neće ostaviti čovjeka na miru sve do smrti. Zato moramo stalno biti u stanju budnosti i borbe, skrušeno moleći našeg uzvišenog Gospodara za zaštitu. Časni ajet kaže:

„I Gospodaru svome se klanjaj sve dok ti smrt ne dođe.“ (El-Hidžr, 99)

Abdulkadir Gejlani, rahmetullahi alejhi, koji je bio jedan od velikih evlija, dugo vremena je proveo u osami, boraveći u pustari pored Bagdada i to nakon što je dostigao vrhunac izvanjskoga znanja kako bi dostignuo stanje nestajanja (fenā), odnosno da bi se sačuvao od egoizma, uobraženosti i spletke duše te da bi bio u stanju sačuvati srce od svega što ga udaljava od Hakka. A Šah Nakšibend, Allah mu se smilovao, je na početku svog pristupanja tarikatu proveo sedam godina u hizmetu tako što se brinuo o potrebama bolesnika, siromaha i nevoljnika. Čak su i životinje imale udjela u njegovom hizmetu i brizi, a čistio je i puteve kojima su ljudi prolazili. Sve to je činio kao bi postigao stepen nestajanja (fenā). Ovo je napor odgajanja duše i veličanstvena nagrada koja slijedi za to.

Težnja za odgojem duše i čišćenjem srca kod sultana Belha Ibrahima ibn Edhema, rahmetullahi alejhi, nastala je nakon glasa koji je čuo. Prenosi se da je jednog dana spavao u svom dvorcu pa je čuo topot koraka, prema nekima su to bili meleki, iznad krova dvorca i povikao: „Ko ste vi i šta tražite na krovu dvorca?“ Onda mu je došao odgovor: „Tražimo naš prtljag koji smo izgubili.“ Ibn Edhem odgovori kritikujući njihov čin riječima: „Zar očekujete da nađete vaš prtljag iznad krovova kuća?“ A kolika je bila samo njegova iznenađenost

kad mu je došao odgovor: „A zar ti očekuješ da nađeš put ka Allahu u dvorcima i usred sultanove slave?“ Ovaj događaj je pojačao duhovnu plimu i oseku koja se već događala u srcu Ibrahima ibn Edhema i ostavio ga je u zbunjenosti i začuđenosti, ali sultan nije u potpunosti ostavio svoj dotadašnji način života. Budući da je bio strastveni zaljubljenik lova, drugo duhovno buđenje koje se dogodilo prilikom njegovog uobičajenog lova učinilo ga je istinskim putnikom na putu Hakka. Kada je jednog dana izišao u lov sa svojim pratiocima i dok je gonio zeca da ga ulovi, glas koji je dolazio iz skrivenog svijeta dozvao ga je imenom: „O, Ibrahime! *Zar mislite da smo vas uzalud stvorili i da se Nama nećete vratiti?*“ (El-Mu'minun, 115) O, Ibrahime, zar si radi ovoga stvoren i je li ti ovo naređeno?“

U prvi mah se nije osvrtao na ovaj glas, ali se on ponavljao, drugi put pa treći put. Povukao je uzde svog konja i zastao zbunjen zbog velikog straha koji je osjetio. Onda je začuo glas i četvrti put. Tada je čvrsto povjerovao da je to glas koji mu dolazi od Hakka i da je to opomena od Gospodara svjetova. Njegova duša se tada smirila i nestalo je nemira. Vratio se svojoj porodici, a onda je otišao kod pastira koji je čuvao stoku njegovog oca i dao mu prinčevsku odjeću i ukrase. Uzeo je njegovu pohabanu odjeću, obukao je i krenuo kuda ga put ponese. Pastir nakon njegovog odlaska reče: „Naš sultan je izgubio razum.“ Međutim, desilo se suprotno budući da mu se njegov razum vratio. Krenuo je u lov na srne pa ga je uzvišeni Allah ulovio srnom.“

Moramo znati da je nemoguće očistiti dušu i obuzdati njenu putenost bez borbe sa njom i uskraćivanja mnogo toga što ona traži. Neophodan je ozbiljan napor radi postizanja selameta na ahiretu putem dostizanja na stepen kojim će biti zadovoljan naš uzvišeni Gospodar. Sa ovim naporom i borbom se mora početi odmah prije prolaska vremena jer smrtni čas može čovjeka snaći u svakom trenutku...!

Jedan od Allahovih evlija, Nedžmuddin Kubra, rahimehullah, prisustvovao je zajedno sa svojim učenicima dženazi nekog dobrog čovjeka. Hazreti Nedžmuddin se osmijehnuo dok su umrloga podsjećali na riječi šehadeta (činili talkin), a njegovi učenici bijahu iznenađeni osmijehom šejha u ovakvoj situaciji pa ga upitaše o kakvoj mudrosti se radi. On im ne htjede otkriti razlog, međutim, kako su bili ustrajni on im reče: „Srce onoga koji je

činio talkin je mrtvo, a srce umrloga u kaburu je bilo živo, pa sam se začudio kako onaj čije je srce nemarno može činiti talkin onome čije je srce živo.“

Zaista, vjernik koji odgoji dušu i očisti srce nastavlja živjeti nakon svoje smrti, a onaj koji to ne učini, nema razlike između njega i umrloga bez obzira na to što je živ.

Mevlana Halid El-Bagdadī je krenuo sa skupinom svojih učenika u posjetu šejhu Abdullahu Dehleviju te su nakon dugog puta stigli u Dehli (Džihanabad). Prenosi se da je ovaj put trajao čitavu godinu dana. Kada su stigli, Mevlana Halid koji je čeznuo za dolaskom pred šejha Abdullaha Dehlevija je istog momenta sa svojim učenicima otišao do šejhove tekije. Dervišu koji im je otvorio vrata tekije su rekli: „Došao je Mevlana hadži Halid Dijauddin, jedan od učenjaka Sulejmanije, Šama i Bagdada sa svojim učenicima u posjetu hazreti Piru.“

Abdullah Dehlevi znajući za njihov dolazak reče: „Halid neka ostane! Drugi neka budu naši gosti neko vrijeme, a onda neka se vrate odakle su došli.“

Naredba je izvršena, a onda je došla druga naredba koja je glasila: „Neka Halid počne sa čišćenjem abdesthana i kupatila u tekiji.“

Mevlana Halid, i pored toga što je bio poznat u čitavom islamskom svijetu i zbog svog velikog znanja koje je bilo obilan izvor, nimalo se nije usprotivio, iako je prihvaćen da bude učenik na ovakav način i iako nije još ni sreo šejha. Uzeo je posudu i četku i odmah krenuo za poslom. Vodu koja je bila potrebna za čišćenje donosio je sa bunara koji se nalazio daleko od tekije. Posudu bi napunio vodom, a onda bi je vezao za štap i nosio preko ramena. Svaki dan bi nekoliko puta prelazio ovu razdaljinu između tekije i bunara kako bi obavljao ovaj posao. Čistio je tekiju i pripremao vodu za abdest. Tako je provodio dane u velikoj odlučnosti i naporu na putu odgoja vlastite duše. Čim bi njegova duša pokazala i najmanje neodlučnosti i prijekora, odmah se kajao i tražio oprost. U ovakvom stanju je ostao nekoliko mjeseci. Jednog dana, dok je bio iscrpljen od čišćenja podova u klozetima, duša mu je počela ubacivati misli osjetivši da je oslabio: „O izvoru znanja, kojem nema ravnoga u krajevima Bagdada i Šama! O Mevlana Halide, u kraju bogatih, došao si ovdje nakon što si prešao tako dalek put pokoravajući se riječima osobe za koju ne znaš da li je evlija ili luđak, je li to ono što si tražio? Pogledaj, nema ni šejha niti duhovnog puta! Šta si si

drugo dobio tokom ovih mjeseci osim čišćenja klozeta? Je li ovo to duhovno znanje koje si tražio...?“ Mevlana Halid je upozorio svoju dušu, nakon što je bio začuđen ovim opasnim zavođenjem, razdirući iskrenom predanošću istog časa zastor duhovnog nemara koji mu je duša htjela postaviti pred oči, riječima: „Dušo moja, ako ćeš se sustegnuti od ove časne zadaće kojom te je zadužio ovaj blagoslovljeni učitelj i ne pokažeš zahvalnost, natjerat ću te da čistiš pod mojom bradom, a ne metlom!“ Abdullah Dehlevi je sa osmijehom i sa distance pratio ovo stanje Halida Bagdadija i vidio je kako su meleki počeli nositi posudu i metlu Halida Bagdadija koji je savladao posljednje zlomisli svoje duše. Također je vidio kako je svjetlo počelo da isijava do neba iz rane koja se pojavila na njegovim leđima zbog nošenja posude sa vodom. Ovaj čovjek koji je spoznao Allaha i koji je bio neizmjereno obradovan ovim što je vidio pozvao je ovog svog izvanrednog učenika i rekao: „Sinko moj, Halide, dostigao si stupanj znanja na kojem ti niko nije ravan, ali ti je trebalo da ga ukrasiš duhovnošću. Zato je bilo neophodno odgajanje i čišćenje srca jer bi te duša uništila povukavši te u ponore umišljenosti i oholosti. Hvala Allahu, ti si se počeo uspinjati na sam vrh savršenstva stavljajući svoju dušu pod svoja stopala tako da su meleki počeli obavljati tvoj posao.“ Zatim je dodao: „Sinko! Naš predvodnik za kojeg smo se vezali je bio jedan od onih koji su ostvarili šerijat, tarikatu, hakikat i marifet. Ti si sada, budući da si postao obnovitelj, jedan u njihovom nizu. Sada svi dijelovi svijeta čekaju tvoje upućivanje pa neka Allah tvoja duhovna stremljenja (himmət) učini visokim!“¹⁰³

Nemoguće je da duša koja se još nije očistila i srce koje još nije sazrelo i očišćeno, koliko god dokučili znanja, upućuju ljude jer čovjek nije u stanju da prima i daruje korist ako nije ispunio ova dva uvjeta.

Šejh Mahmud Muhjiddin Uftade, rahmetullahi alejhi, je svog učenika Mahmuda Hudaija postavio da brine o čistoći abdesthana pored dijela pijace na kojem se prodavala džigerica u Bursi. I to nakon što je obnašao istaknutu funkciju kadije jer je davao, prije svega, prednost putu spoznavanja vlastitog nepostojanja i ništavnosti. Kao rezultat ovog odgoja duše kadija Mehmed je od

103. Muhammed ibn Abdullah El-Hani, *El-Adab*, prijevod na turski: Ali Husrevoglu, Istanbul, 1995., str. 107 -108.; grupa autora, *Enciklopedija islamskih učenjaka*, Istanbul, Turkiye Gazetesi, XVIII, 81 - 82.str.

svog šejha dobio nadimak *Hudāyī*, budući da je stekao savršenstvo koje će mu omogućiti da usmjerava čak i sultane.

Neki čovjek je došao šejhu Hudaiju kada je čuo za njegovo poznavanje alhemije¹⁰⁴ i rekao mu: „Učitelju, čuo sam da poznajete alhemiju, pa šta mi preporučujete?“

Hazreti Hudaji ne rekavši ni riječ, otkinuo je tri lista vinove loze koja su bila u blizini i puhnuo u njih pa su se Allahovom voljom sva tri pretvorila u listove od zlata. Čovjek koji je začuđeno pratio šta se dešavalo, iako je odmah učinio istu stvar nije dobio isti rezultat. Onda mu šejh Hudaji reče: „Sinko, znaj da alhemija podrazumijeva da oplemeniš svoju dušu...“

Najvažniji cilj života nije da uživaš u čudima i nadnaravnim djelima, nego da dostigneš stanje potpunog vjerovanja kroz oslobađanje od primarnih svojstava duše putem odgoja duše i čišćenja srca.

Kako je lijepo ono što spominje veliki pjesnik i mislilac Muhammed Ikbāl o važnosti ispunjavanja srca ljubavlju, koje se postiže odgojem duše:

„Slušao sam jedno veče u svojoj biblioteci govor moljca upućen leptirici: ‘Ostao sam unutar knjiga Ibn Sine i vidio sam knjige Farabija. Prošetao sam između njenih suhih redova kojima nema kraja kao i između njenih uvehlih slova pa sam ih grickao. U tim trenucima sam prolazio ulicama Farabijevog “Grada vrlina”, ulicu po ulicu, sokak po sokak, mada nikada nisam shvatio filozofiju ovog života. Prelazio sam slijepe ulica tužan i nije bilo sunca koje bi obasjalo moje dane...“

Nasuprot iznošenja dokaza od strane moljca, leptirica je pokazala svoja spaljena krila i rekla: „Pogledaj, spalila sam svoja krila na putu ove ljubavi!“, a zatim je dodala: „Ljubav i polet je ono što život čini vitalnijim. Ono što život čini lepršavim je ljubav.“

To znači, jezikom stanja leptirica je govorila moljcu dok mu je pokazivala svoja krila: „Napusti puteve ove filozofije koja vodi u ćorsokak! Poleti ka sjedinjenju i susretu tako što ćeš uzeti svoj udio sa izvora značenja ispunjenog isijavanjem, zanosom, ljubavi...“

Dakle, treba kružiti sa dubokom ljubavlju i velikim zanosom kao leptirica koja kruži oko duhovnog sunca. A život treba da bude život truda i krajnjeg hizmeta radi odgoja duše i čišćenja srca.

Profesor Mahir Iz je spoznao u posljednjim godinama svoga života da je znanje koje je lišeno srčanih dubina krnjavo i da je jedini način da se ukloni ovaj nedostatak duhovni odgoj. Svoje stanje je pojasnio sljedećim riječima: „S obzirom na to da nije moguće sakupiti cjelokupno znanje na jednom mjestu, vjerujem da se objektivna stvarnost može spoznati jedino uz usmjeravanje potpunog i kompetentnog znalca, ne napuštajući pri tome naučnu argumentaciju i kritiku. Da bi se kružilo nebom znanja i spoznaje, neophodno je uložiti trud u penjanju stepenicama ljestava volje, ljubavi i hizmeta, uz podršku i usmjeravanje sunca spoznaje.“¹⁰⁵

Ukratko kazano, odgoj duše i čišćenje srca je čin koji moramo neprekidno obnavljati tokom života. Vjernik mora biti budan spram svoje duše i nikada ne smije pomisliti da je dosegnuo savršenstvo pa da bude žrtva podvala duše. Hazreti Mevlana u vezi s tim spominje sljedeća upozorenja:

„Ova niska duša želi da te privuče prolaznom uspjehu, pa do kada ćeš se zabavljati ovim lažnim uspjehom? Dovoljno si se do sada zabavio.“

„Kada bi ti bio darovan život od hiljadu godina, tvoja duša će pronalaziti opravdanje svakoga dana.“

„Ako ova niska duša zatraži od tebe neki duhovni uspjeh i dobra djela, budi oprezan jer nema sumnje da ta neprijateljska duša skriva neku zamku u tom dobru.“

„Mogu biti tespih i časni Kur'an u desnoj ruci duše, a da u lijevoj budu nož i sablja sakriveni.“

Tesavvuf, koji se bavi odgojem duše i čišćenjem srca i smatra to obavezom, predstavlja okean koji nema kraja. On je znanje od Boga koje u sebi obuhvata

105. Mahir Iz, *Yılların İzi*, İstanbul, 1975., str. 396.

sva stvorenja. Nemoguće je kazati sve o njemu, ali svako može govoriti o njemu spram svog udjela u njemu i njegovog poimanja.

Sufije su osobe koje posjeduju visoka svojstva darežljivosti, samilosti, ljubaznosti i skromnosti. Oni gledaju druge duhovnim vidom i promišljanjem. Svi njihovi pokreti su usklađeni sa propisima časnog Kur'ana i vrlinama, adabima i djelima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni vole uzvišenog Allaha i Njegovog plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe više nego sebe, svoje imetke, svoju djecu i sve što imaju.

Allahu, podari nam život u robovanju Tebi i pomози nas da iskoristimo glavniciu svog života na najbolji način!

Gospodaru moj, uljepšaj naša srca s ljubavlju imana i učini nas od onih koji se istinski klonu nevjerstva i grijeha viđenjem njihove ružnoće! Počasti nas sve da budemo živi Kur'an tako što ćemo usvojiti poslaničke vrline i da živimo uzoritim životom, vrlinama u skladu sa stupnjem ihsana. Daruj našim srcima udio od Svoje ljubavi i učini nas dostojnim Svoga obraćanja "robovi Moji", ispunjenog Tvojom plemenitošću i ljubavlju, i učini nas dostojnim pažnje Tvoga Miljenika njegovim riječima "moja braća", i počasti nas potomstvom koje će biti naša radost.

Gospodaru moj, nemoj ostaviti našu domovinu i narod bez Kur'ana, vjerovanja i morala! Počasti nas u ovom prolaznom svijetu životom u džennetu časnog Kur'ana kroz slijeđenje njegovih uputa i spoznaju njegove veličanstvenosti. Počasti sve nas da služimo privrženicima i slugama Kur'ana na dostojan način. Amin.

I neka je hvala Allahu, gospodaru svih svjetova.

SADRŽAJ

DRUGI DIO: LIČNOST I DUHOVNE VRIJEDNOSTI

1. Ljubav.....	7
a) Ljubav prema Allahu.....	8
b) Ljubav prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem.....	20
c) Ljubav prema braći po vjeri.....	59
d) Ljubav prema svim stvorenjima.....	67
2. Strah i nada.....	78
3. Poštovanje.....	94
4. Emanet i ispunjavanje ugovora.....	109
5. Iskrenost.....	122
6. Zadovoljstvo	132
7. Pouzdanje u Allaha i predanost Njemu.....	141
8. Dobročinstvo i samokontrola.....	156
9. Skromnost.....	165
10. Blagost i tolerancija.....	183
11. Lijepo mišljenje o drugima	193

12. Darežljivost	200
13. Zadovoljstvo onim što posjedujemo	217
14. Skromnost u pogledu ovosvjetskih uživanja.....	230
15. Strpljivost i postojanost.....	245
16. Hamd i šukr	255
17. Hrabrost.....	266
18. Ustrajnost na Pravom putu.....	278
19. Odanost	284
20. Čednost i stid	296
21. Oštroumnost i pronicljivost.....	309
22. Odgoj duše i čišćenje srca.....	323

